

Commissie voor de Politieklachten

Verslagen hoorzittingen onderzoek Eurotop juni 1997

Gehoorde personen:

<i>Funcitie</i>	<i>datum hoorzitting</i>	<i>pagina</i>
NN 746	15 oktober 1997	1
L.S.	15 oktober 1997	4
NN 255	20 oktober 1997	7
E.L. en W.H.	20 oktober 1997	11
NN 11	20 oktober 1997	15
NN 336	21 oktober 1997	17
B. de V.	21 oktober 1997	20
NN 91	23 oktober 1997	25
M.J.H.	telefonisch, 24 oktober 1997	27
NN 42	telefonisch, 24 oktober 1997	28
NN 58	telefonisch, 27 oktober 1997	29
E.H.	27 oktober 1997	30
Korpsleiding en staf	05 september 1997	33
	09 september 1997	37
	12 september 1997	37
Algemeen commandant overdag	24 oktober 1997	46
Algemeen commandant nacht	22 oktober 1997	50
Operationeel commandant overdag	22 oktober 1997	53
Operationeel commandant nacht	23 oktober 1997	58
Commandant openbare orde (overdag)	25 september 1997	63
Commandant openbare orde (nacht)	21 oktober 1997	66
Commandant openbare orde (nacht)	21 oktober 1997	70
Commandant ME Bravo 10	22 september 1997	74
Commandant ME Bravo 40	22 september 1997	78
Commandant ME Bravo 50	25 september 1997	82
Commandant ME Bravo 60	telefonisch, 06 oktober 1997	85
Commandant ME Bravo 70	02 oktober 1997	86
Commandant ME Bravo 80	07 oktober 1997	92
Commandant vredessurveillance	23 september 1997	98
Plaatsvervangend hoofd RCID	23 september 1997	103
Commandant aanhoudingseenheid	25 september 1997	105
Commandant arrestatieteam	25 september 1997	105
Commandant vredessurveillance	26 september 1997	109
Commandant verkenningseenheden	06 oktober 1997	111
Commandant verkenningseenheden / stafofficier informatie	10 oktober 1997	116
Vertegenwoordiger burgemeester tijdens Eurotop	03 september 1997	118
Vertegenwoordigers van het Autonoom Centrum en bureau Jansen & Janssen	08 september 1997	122
	15 september 1997	122
Directeur Korps Spoorwegpolitie	18 september 1997	126
Directie penitentiaire inrichting Over-Amstel	29 september 1997	131

Verslag van het gesprek van de Commissie voor de politiekklachten met klager NN 746
Woensdag 15 oktober 1997

Aanwezig: klager NN 746;
een vertegenwoordiger van het Autonomo Centrum;
de heer T.M. Schalken, de heer D. Samkalden, mevrouw P.M. Vollebregt (Commissie);
mevrouw M.A. Hanrath (Secretariaat)

Inleiding

De Commissie voor de politiekklachten heeft met buro Jansen & Janssen en het Autonomo Centrum afgesproken dat klagers hun klacht anoniem kunnen indienen. Dit betekent dat de namen van klagers niet worden doorgegeven aan het Openbaar Ministerie en de politie. De Commissie voor de politiekklachten behandelt de klachten over het politioptreden. De klachten over de opvang in de gevangenis worden behandeld door de commissie-Balkema.

Klager is betrokken geweest bij de Jubeldemonstratie op maandag 16 juni 1997.

Jubeldemonstratie: insluiting

Klager kwam vrij toevallig in de demonstratie terecht, eenmaal in de demonstratie 'kom je er niet gemakkelijk meer uit'. Klager woont in de buurt en zat op de fiets. Volgens klager NN 746 was er geen planning en geen echt georganiseerde groep. Wel was er een oproep geweest tot de lawaaidemonstratie.

De zones waren onduidelijk. Losse groepjes begaven zich rond de hotels. 'Mensen liepen te jubelen en te schreeuwen'. De groep liep in de richting van de Kloveniersburgwal maar kwam niet in de buurt van de Dam. Er werd geschreeuwd en geroepen: 'Bedankt ministers, meer controle, meer politie'. 'Het was heel komisch maar de sfeer werd wel grimmiger. Er kwam meer politie en zij waren heftiger gekleed'. Voor klager en zijn mede-demonstranten was het duidelijk dat de mensen zondag-avond bij Vrankrijk niets hadden gedaan. Ten aanzien van dit gebeuren stelde klager NN 746 zich op het standpunt 'wij doen niets, wij bedanken alleen'.

De groep verspreidde zich. Bij Hotel de l'Europe werden het 3 tot 4 groepen. 'Bij de Munt moesten we omkeren, dit was de eerste keer dat we ME zagen. Het ging allemaal heel snel.' Ook bij de Amstel en het Rembrandtplein vormden zich ME-cordons. 'Na l'Europe wilde ik wel weg. De groepen splitsen zich en mensen begonnen te rennen. Bij het Rembrandtplein kwam men niet weg. Bij de Amstel probeerde ik met mijn fiets weg te komen. Er hing veel volk op straat, het was onduidelijk wie demonstrant of kroegbezoeker was.' Van alle kanten kwam de ME; vanaf de Blauwbrug, de stegen bij het Rembrandtplein en het Muntplein. Sommige demonstranten wilden de hotels in, anderen wilden op de straat zitten. Klager NN 746 stond aan de Amstel. 'Hier hebben we een half uur gestaan.' De politie stond in een linie langs het hotel en de demonstranten bleven applaudiseren. 'Een paar stillen werden herkend, ze stonden maar wat te blozen.' Er waren geen spandoeken of vuurwerk aanwezig. Mensen sprongen het water in en enkelen werden eruit gevist. 'We schreeuwden naar de overkant 'Help, bevrijd ons'. Aan die zijde werden vlaggen omgetrokken, ook daar kwam de ME. De situatie was heel bizar.'

Enkele mensen kwamen met een bootje weg. 'Ik had toen mijn fiets op slot gezet en kon het niet geloven dat ze deze groep wilden arresteren.' Tegen die tijd was de gehele groep ingesloten. 'Na ongeveer een uur zagen we de lege bussen bij de brug voor de Stopera. De politie heeft niets gezegd.' Men had het idee dat de demonstratie plaats had gevonden in de verkeerde zone. De grond voor aanhouding was onduidelijk. In de groep zaten toeristen en journalisten. Hiertussen zat een voor klager bekende radiojournaliste met perskaart.

Vervoer van arrestanten

Alle demonstranten zijn in de bus geladen en geboeid met platte, brede strips. 'Om 01.00 uur gingen de strips om, om 03.30 uur werden ze losgeknipt. In de bus werd gezegd dat de groep was aangehouden op grond van het samsenscholingsverbod. Er vond geen schifting plaats. Alleen enkele journalisten werden uit de groep demonstranten gehaald. De eerste echte schifting vond pas plaats in de PI Over-Amstel na het korte verhoor.'

'Het was overduidelijk dat de agenten er geen raad mee wisten. De agenten schaamden en verveelden zich. Alles was superslecht georganiseerd. Ik zat in de laatste (derde) bus. We zaten nog een tijdje in de bus met draaiende motor. De bus reed bijna een rondje Ring: via Noord naar de IJ-tunnel, rechtsaf voorbij de Bijlmer, richting Schiphol. Achter de bus reed een commando-wagen met twee mensen erin. Ze zaten te telefoneren. Ik zei toen nog: "ze weten niet waar we naartoe gaan".'

In Badhoevedorp heeft de bus ongeveer 20 minuten gestaan. In de volle bus werd veel geklaagd over de strips. 'Eén ME-er was gaan knippen toen bij mensen de handen blauw, wit en rood werden. Toen de ME-er werd afgelost werden de strips weer omgedaan door andere ME-ers. Het ging op de man af, er was geen beleid. Je was overgeleverd aan een individu. Ook voor het ME was alles onduidelijk. De mensen in de bus mochten niet staan of roken. Na aankomst bij de PI Over-Amstel moest de bus enige tijd voor het hek wachten alvorens naar binnen te gaan. Ook binnen het hek heeft de bus nog een half uur gestaan. Het ging allemaal heel provisorisch'. Klager duidt hier op het knippen van de boeien en de mogelijkheid tot urineren. Klager: 'Wel werden bekertjes water uitgedeeld.'

De sfeer in de bus werd grimmiger naarmate meer demonstranten de bus verlieten. Doordat er minder mensen in de bus zaten kwamen de groepen (demonstranten en ME) tegenover elkaar te staan. Er kon niet meer met de ME-ers gepraat worden als toen de bus vol zat. Eén jongen zat los en ging roken. Van één ME-er mocht dit, van een ander niet. 'De ME-er reageerde opgefokt tegen de jongen en werd tegengehouden door zijn meerdere. De uitdagingen gingen heen en weer.' Klager geeft aan dat hij toen al 'dreigend oogcontact' had met de 'opgefokte ME-er'. Toen klager met nog één demonstrant en drie ME-ers in de bus achterbleef werden nog enkele opmerkingen gemaakt over de verwachte beheersing van de 'opgefokte ME-er. Hij zei: "wacht maar, dan kom ik je tegen in de stad. [...], daar woon ik." Hij had een Indonesisch uiterlijk. Ik zei niets meer. Andere ME-ers maakten grapjes. De grapjes gingen over de demonstranten die "een stelletje slappelingen" genoemd werden. Naar ons twee toe werd de opmerking gemaakt: "wacht maar - nu komen jullie bij de echte criminelen, die hebben al heel lang geen vrouwen bij zich gehad." Ook werd gesproken over vrouwen en seks.'

Even later werden de arrestanten naar binnen geleid. 'Gelukkig bleven we in de groep. De helft van de tijd zaten we binnen op een vies dekzeil, het stonk en was smerig. Hier kon je onder liggen. De helft van de tijd zaten we buiten. Hier was het eerst heel warm, later juist heel koud. Sommigen bonkten op de deuren, zij moesten plassen of wilden dekens.'

Voorgeleiding en inverzekeringstelling

Om 05.30 uur werd klager voorgeleid. Achter de tafeltjes zaten iets oudere politieambtenaren. 'We werden snel en vriendelijk behandeld. De hulpofficieren van Justitie vroegen "wat is je naam" (ik wilde mijn naam niet geven) en "wat deed je daar" (ik woon in Amsterdam, ik fietste daar en ben in de demonstratie beland). Verdere vragen zijn niet gesteld. Ik behoorde daardoor bij de actievoerders of demonstranten. Er werden niet zoveel mensen vrijgelaten, ongeveer drie per bus.'

'Een klein deel van de mensen heeft de naam gezegd. Het leek het streven van de officier zo veel mogelijk namen te weten te komen. Na een paar uur gaven 3 tot 6 mensen hun naam op, zij mochten weg. Toen werd het zeuren voor privileges, een soort van oorlogvoering voor eten en drinken. Het duurde allemaal heel lang.' Klager geeft aan dat het leek of sommigen hier meer ervaring mee hadden. Ook deze mensen gaven aan dat dit niet was hoe het moest. Het eten was te weinig en bevroren. Ook was er niets te eten voor veganisten. Ook klager vroeg om veganistisch eten en medicijnen. Hij heeft uiteindelijk brood met kaas gegeten.

Klager heeft niet gezien dat mensen die hun naam opgaven een transactie werd aangeboden. 'Toen ik weg ging kreeg ik een boete, een geel papiertje.' Klager heeft de boete niet betaald.

Invrijheidstelling

Klager geeft aan dat hij met ongeveer vijf anderen werd weggebracht in witte arrestantenbussen. 'We werden achter in de Bijlmer gedropt, het was nog een half uur lopen naar de metro.' Tegen die tijd had hij alleen nog wat brood, water en melk op.

Evaluatie

Terugkijkend op de gebeurtenissen vindt klager dat de aanhouding te lang duurde en dat de arrestanten te lang geboeid zijn geweest met de plastic strips. Ook hebben de incidenten met de ME-ers in de bus veel indruk gemaakt. In de PI Over-Amstel duurde het heel lang voordat men iets kon eten en medicijnen kreeg, maar de mensen mochten hier wel (hashies) roken.

Klager geeft aan dat de medewerkers van de PI Over-Amstel iets voor ons deden; 'ook zij vonden dit belachelijk'. De arrestanten verwachtten in de PI toch een beleid.

Verslag van het gesprek van de Commissie voor de politiekklachten met de heer L.S.
Woensdag 15 oktober 1997

Aanwezig: de heer L.S. (klager);
de heer D. Samkalden en mevrouw P.M. Vollebregt (Commissie);
de heer M.J.A. Duker en mevrouw M.A. Hanrath (Secretariaat)

Inleiding

De Commissie voor de politiekklachten geeft aan dat zij het Zwartboek en diverse individuele klachten naar aanleiding van het politieoptreden tijdens de Eurotop heeft ontvangen. De Commissie brengt na behandeling van de klachten een advies uit aan de korpsbeheerder. Het rapport van de Commissie en het standpunt van de korpsbeheerder zullen openbaar worden gemaakt. De Commissie voor de politiekklachten geeft geen oordeel over klachten die het Openbaar Ministerie, het Gevangeniswezen en de driehoek betreffen. In het kader van het onderzoek naar de klachten heeft de Commissie voor de politiekklachten veel video-beelden gezien, waaronder de tape van klager. Klager zegt dat hij vanaf vrijdagavond tot zondagochtend 03.00 uur aanwezig was bij de verschillende gebeurtenissen tijdens de Eurotop.

TV- en videobeelden Eurotop

Klager is onder meer hoofdredacteur van Myster TV en programmadirecteur van MMTV (Salto). Hij geeft aan dat veel opnamen niet op TV zijn uitgezonden. Klager verwijst naar twee Britse journalisten die banden hebben met 16 uur opnamen van de Eurotop. Op deze banden staan onder meer de beelden van het inrijden van een politiebuis op demonstranten bij het Centraal Station op zaterdag 14 juni. Hij wijst erop dat veel beelden zijn gemaakt door free-lance journalisten die deze beelden willen verkopen.

Trein met Italianen 14 juni 1997

Volgens klager viel het met de beschadigingen aan de trein met de Italianen wel mee. Aan de buitenkant was wel wat graffiti aangebracht, maar hij zou niet weten hoe dat vanuit de trein aangebracht zou moeten zijn. Deze week kwam een rechtszaak voor tegen drie Italianen die in de trein op het Centraal Station zaten op zaterdag 14 juni 1997. De drie Italianen zijn bij verstek veroordeeld voor het vernielen van een plafondplaatje en het spugen naar een agent.

Volgens klager was er geen sprake van een demonstratie bij het Centraal Station. De linie ME-ers werd afgeschermd door de leden van de ordedienst die een lint vormden. Het oprukken van de ME-linie ging volgens klager 'redelijk georganiseerd'. Er was een status quo tussen ME op de brug en wachtenden ervoor, waaronder Italianen die ongerust waren over hun collega's. De Italianen die in de trein zaten werden stuk voor stuk afgevoerd naar de bussen die op het Stationsplein stonden. Voor klager was het duidelijk dat de bussen niet via de brug waar de demonstranten zaten, weg zouden rijden. Hij achtte het bevel tot van de brug dan ook dom, de Italianen zaten rustig op straat.

Op het moment dat klager sprak met een Europarlementariër, [...], reed een ME-bus door de ME-linie op het publiek in dat daar op de grond zat te wachten. Eén demonstrant klom op de bus waarop de bus hard wegreed. 'Toen brak de hel los. Er ontstond een wilde kloppartij.' Van dit incident zijn beelden beschikbaar. 'De ME-linie ging toen in de aanval; geen georganiseerde charge maar er op los slaand. De chauffeur deed een onverantwoorde uitval, en zijn poging om de betogers van de bus te rijden acht ik misdadig, een grove poging tot doodslag. Als hij dat op iemands bevel deed is het nog erger.'

Een slachtoffer is tweemaal geslagen door een ME-er. Hier zijn echter geen beelden van. 'Het slachtoffer is in de daarop volgende slagenregen niet alleen verwond, ze is later naar het ziekenhuis vervoerd waar een dokter twee slagen op het hoofd constateerde en een hersenschudding.' Volgens klager is het gezicht van de ME-er die het slachtoffer geslagen heeft zeer duidelijk te zien op de video direct erna. Het slachtoffer zelf durft na twee pogingen tot het doen van aangifte niet weer aangifte te doen. Zij is in het bezit van een doktersverklaring voor de behandeling van haar verwondingen.

Na de incidenten vonden geen charges plaats en de ME-ers vormden wederom een linie. Klager benadrukt dat op deze plek niet met stenen is gegooid. Wellicht is dit wel gebeurd bij de brug bij het Singel.

Klachten

Klager vat, onder verwijzing naar zijn brief aan de Commissie van 13 oktober 1997, zijn klachten samen:

► Klager is van mening dat de communicatie tussen de verschillende politiediensten niet (goed) is verlopen. Hij verwijst hierbij naar het incident op het Meester Visserplein waarbij hij samen met een lid van het vredesdetachement mensen bij de bussen weghaalde. Op dat moment kwamen de ME-ers, duidelijk met andere instructie en een houding van 'dit is oorlog'. Klager beschouwt de straatpolitie als 'in het algemeen redelijke mensen'. Als gevolg van communicatiefouten worden volgens hem echter inschattingfouten gemaakt. Hij heeft de indruk dat de leidinggevendenden boven het niveau van de geüniformeerde (platte petten) politie de situatie bewust aandikten en commando's gaven aan de ME die tot harde confrontaties leidden en moesten leiden, en dat dit welbewust is gedaan.

► Naar aanleiding van het incident met het busje bij het Centraal Station stelt klager: 'De ME ging hier over de schreef'.

► Het gebruik van artikel 140 acht klager onjuist. Hij veronderstelt dat de Commissie het gebruik van artikel 140 als grond voor aanhouding verder onderzoekt. De Commissie voor de politiekklachten wijst erop dat de Commissie het handelen van de Hoofdofficier van Justitie niet beoordeeld.

► De afspraken rond het volgen van de Cannabis-route (Legalize!-demonstratie) zijn niet nagekomen.

► Klager heeft diverse malen meegemaakt dat burgers bij het doen van aangifte worden afgescheept met een doorverwijzing naar de Commissie voor de politiekklachten. Klager geeft het slachtoffer als voorbeeld. Zij heeft tweemaal geprobeerd aangifte te doen, maar dit is tweemaal geweigerd. Ook zij is doorverwezen naar de Commissie. Zelf heeft klager vier jaar geleden een klacht ingediend die nooit is afgehandeld. In een iets recenter geval, waarbij hij werd beschuldigd van het stelen van een politiebus, heeft hij nooit een kopie van het procesverbaal noch een klachtenformulier ontvangen. 'Dit was framing, er was geen bewijs', aldus klager. Hij twijfelt aan de door de Commissie gehanteerde methode van onderzoek.

► Ten aanzien van de aangehouden Italianen geeft klager aan dat niemand bij de politie Italiaans sprak. Klager vraagt zich af of in Nederland zomaar een groep van 140 mensen kan worden gedeporteerd.

► Het gebruik van 'stille teams' leidt volgens klager tot geweld. 'Door de inzet van 'stillen' voelen mensen zich uitermate bedreigd. Omdat ze niet direct doorhebben dat ze met de politie te maken hebben, wordt meer verzet gepleegd.' Hij vindt de inzet vreemd aangezien alle arrestanten na aanhouding de politieambtenaren kennen. 'De leden van de arrestatieteams [bedoeld wordt: aanhoudingseenheden] worden gezien als de slechte (ruwe) mannen.' Klager oppert dat de politie nader onderzoek moet verrichten naar de wijze waarop zo'n team minder bedreigend kan optreden.

► Over de inzet van het vredesdetachement is klager tevreden. 'Al die mensen zijn aanspreekbaar geweest.' Klager verduidelijkt dit aan de hand van het voorbeeld van een Friese hoofdagent die de pers en omstanders te woord stond en een uitleg gaf over het verloop van de demonstratie. Klager vond dit 'fantastisch'. 'Er zal wel eens iets misgaan, maar het is niet fundamenteel fout', aldus klager over het werk van het vredesdetachement.

► 'De zwartmakerij komt uit de afdeling Voorlichting en hogere regionen', stelt klager. Klager had naar het politiekorps duidelijk gemaakt dat hij de woordvoerder van de politie niet langer wilde als voorlichter. 'Die man hebben we al genoeg gezien. Ik wens een woordvoerder die niet liegt, niet manipuleert en die de waarheid vertelt', aldus klager. Hij beschuldigt de woordvoerder van de politie ervan de brief waarin hij dit verwoordt, achter te houden.

Klager heeft nog geen reactie van de korpsleiding ontvangen. De doorverwijzing naar de Commissie acht klager een 'doofpot'-methode. De Commissie voor de politiekachten wijst erop dat de klacht wel in behandeling is genomen.

Klager legt uit dat hij om principiële redenen weigert een politie-perskaart aan te vragen. Tijdens de Eurotop, na de afvoer van de Italianen, is klagers perskaart afgenomen. Ook de heer [...] is weggestuurd. Klager: 'Het gaat om de positie van de pers en de afdeling Voorlichting. Het wordt tijd dat je daar iemand anders krijgt. De woordvoerder van de politie is bovendien niet gekwalificeerd.' Hij beschuldigt de woordvoerder van de politie van het hanteren van een manipulerend beleid. Klager heeft veel kritiek gehoord over de rol van Voorlichting. 'Journalisten zijn gekoeieneerd of weggestuurd.' De Commissie voor de politiekachten stelt voor dat als de klachten over het functioneren van de woordvoerder van de politie en het beleid van de afdeling Voorlichting ten aanzien van de 'kritische, niet-goedgekeurde pers' breder leven, dit aan de Commissie kenbaar wordt gemaakt. De Commissie kan de klachten dan onderzoeken, al zal dat wel wat meer tijd kosten en buiten de afhandeling van de Eurotopklachten vallen.

► Klager acht de totale afbeelding van 'de tegenpartij' gechargeerd. Hierdoor wordt een vijandsbeeld gecreëerd. Klager vraagt zich af wat hier de achtergronden van zijn: wil iemand een baantje op Europees niveau of wordt het optreden gedreven door stoerheid? De arrestaties bij Vrankrijk, waar klager maar een paar maskers en messen zag bij de demonstranten, 'doet erg denken aan de razzia's die we hier ooit gehad hebben'.

► Vier weken voor de Eurotop is volgens klager een jongeman gearresteerd wegens het gooien van stenen bij De Nederlandsche Bank tijdens een fietsdemonstratie. Deze jongen is 6 maanden vastgezet. Klager is van mening dat dit kwaad bloed heeft gezet. Klager suggereert dat de Commissie [...] hierover zou moeten horen.

Goedgekeurd: 20 oktober 1997

Verslag van het gesprek van de Commissie met mevrouw NN 255
Maandag 20 oktober 1997

Aanwezig: mevrouw NN 255 (klaagster);
de heer R. van A. (Autonoom Centrum);
de heer D. Samkalden en mevrouw P.M. Vollebregt (CPK);
mevrouw M.A. Hanrath en de heer J.M. Mul (Secretariaat)

Algemeen

Klaagster doet ten overstaande van de Commissie voor de politiekachten een beroep op haar anonimiteit. Klaagster is op zondag 15 juni 1997 in de Spuistraat aangehouden op verdenking van lidmaatschap van een criminele organisatie (artikel 140 van het Wetboek van Strafrecht). Klaagster is na haar aanhouding ondergebracht in de penitentiare inrichtingen Over-Amstel (t/m maandag 16 juni 1997) en in de penitentiare inrichtingen te Heerhugowaard (t/m woensdag 18 juni 1997).

Aanhouding bij Vrankrijk

Klaagster kwam rond 21.30 uur uit café Vrankrijk om mee te doen aan een lawaai-demonstratie bij het hoofdbureau van politie. Doel van de demonstratie was om te protesteren tegen de uitzetting van de Italianen en het tonen van medeleven aan de arrestanten op het hoofdbureau. Klaagster is meegegaan op de voorwaarde dat de demonstratie vreedzaam zou verlopen. Op vrijdagavond waren al een aantal dingetjes gebeurd. In het café Vrankrijk had daarom een korte discussie plaats gevonden met als resultaat dat werd afgesproken dat er tijdens de demonstratie geen gewelddadigheden zouden plaats vinden.

Op het moment dat men zich voor het pand Vrankrijk verzamelde voor de demonstratie wist klaagster niet dat eerder op de middag al groepjes mensen die Vrankrijk hadden verlaten waren aangehouden op grond van artikel 140 WvSr. Klaagster: "Dat wist niemand". Klaagster: "We gingen rond half tien naar buiten, in een groepje staan voor Vrankrijk. We hadden toen nog geen politie gezien. Na een paar minuten zijn we gaan lopen in de richting van de Raadhuisstraat, om daar linksaf te gaan en via de Rozengracht naar het hoofdbureau op de Marnixstraat te lopen. Ter hoogte van de Raadhuisstraat stond een linie ME. Ik liep bijna achteraan in de groep. Toen hebben we ons omgedraaid en stond ik bijna vooraan. We wilden richting Vrankrijk lopen om bij de Paleisstraat naar rechts te gaan. Toen we terug liepen kwam er ineens overal Mobiele Eenheid vandaan. Ter hoogte van de Paleisstraat werd de groep tegengehouden en ingesloten."

Klaagster: "Niemand wist waarom we werden ingesloten. We demonstreerden wel, maar niet in een verboden zone. En van de burgemeester mochten we overal demonstreren, behalve in de verboden zones. Er was in de groep geen leiding aanwezig. Eén jongen is opgestaan en heeft contact gezocht met de politie. Hij vertaalde alles in het Engels voor de buitenlanders in onze groep. Het contact met de politie leverde niets op."

Klaagster: "Ik zelf zag er vrij netjes uit, dus ik had misschien buiten de groep kunnen komen. Maar dat hoefde volgens mij helemaal niet. Ik kon er echt niets van begrijpen. We hadden toch helemaal niets gedaan?"

Klaagster kan zich niet herinneren of er veel demonstranten met bivak-mutsen op liepen. Klaagster: "Het zou wel kunnen, maar ik weet het niet. Er waren wel veel mensen met capuchons. In een artikel in het Parool stond dat er ongeveer 14 tot 16 mensen een bivak-muts op hadden. Dat zou wel kunnen. Er waren ook veel journalisten in de groep. Die kon je herkennen aan hun accreditatie. Als de journalisten ons zouden helpen dan zou hun perskaart worden afgepakt. Er was ook een hond in de groep. Ik wilde de hond buiten de linies naar iemand toe brengen. Dat mocht niet. Ik heb toen aan een ME'er gevraagd of hij zich over de hond wilde ontfermen. Toen begon hij alleen maar te lachen. 's Ochtends is in de Bijlmerbajes de dierenambulante gekomen. Die heeft de hond toen opgehaald. Er zaten ook veel jonge mensen in de groep. Kinderen bijna. Die zijn ook allemaal opgepakt."

Klaagster: "Mensen werden geslagen en uit de groep gesleurd als ze niet meewerkten. Ook zijn de ogen dicht geknepen van iemand die niet wilde meewerken. Daar zijn ook video-beelden van. Van een jongen met hele rode ogen. Er werd veel met de blote handen geslagen bij de mensen die ingehaakt zaten. Er waren ook er veel mensen die zich vrijwillig lieten weghalen, vooral de buitenlanders die niet begrepen wat er allemaal gebeurde. Ikzelf ben eerst gaan staan en heb mij toen weg laten slepen aan mijn armen. Ik heb me vrij passief gehouden. Er waren maar 15 tot 20 stillen. Daarom duurde het ook allemaal zo lang denk ik."

Klaagster: "Toen ik werd weggesleept kreeg ik allerlei vnzige opmerkingen naar mijn hoofd, zoals 'meewerken vies kreng, trut' en allerlei opmerkingen over mijn gewicht. Bij de bus werd ik met mijn hoofd tegen de bus aan geslagen. Toen ben ik erg geschrokken en heb ik gezegd dat ik zou meewerken. Op dat moment lag ik inmiddels op de grond. Maar het was al te laat. Een derde agent sprong bovenop mijn rug en begon heel hard in mijn bovenbenen te knijpen. En dat terwijl ik al riep dat ik gewoon mee zou werken."

Klaagster: "Bij het fouilleren heb ik gezegd dat ik niet door een mannelijke agent gefouilleerd wilde worden. Toen trok de agent mijn kleren omhoog en begon in mijn borsten te grijpen. 'Noem jij jezelf een vrouw?' vroeg hij, en sloeg nog meer vnzige taal uit. Die man zou ik wel herkennen. Hij is vrij lang, ongeveer 1 meter 90 en breed. Hij heeft heel kort opgeschoren blond haar en droeg een zwart-rood geblokt houthakkershemd. Van een vriendin heb ik ook wat gehoord. Zij ziet er wel mooi uit en een agent heeft toen tegen haar gezegd: 'jou zou ik wel even willen pakken'. Dat is ook gebeurd. Zij stond toen geboeid tussen twee bussen en werd betast."

Klaagster: "Door mijn postuur is het bijna niet mogelijk mijn polsen tegen elkaar achter op mijn rug te houden. Toch ben ik geboeid met plastic boeien. Ik heb nog geroepen 'mijn armen zijn te kort', waarop de agent zei: 'je benen anders ook'."

Arrestantenbehandeling

Klaagster: "In de bus was een ME'er uit Utrecht. Die was best sympathiek. Hij begreep er ook niet veel van. Hij is op een gegeven moment in de P.I. Over-Amstel nog op zoek gegaan naar sigaretten en water. Op een gegeven moment kreeg ik het gevoel dat ik flauw zou vallen, en heb ik geroepen om hulp. Met een mes van een arrestant hebben ze toen mijn strips losgesneden. De ME'er schrok zo van mijn blauwe handen dat hij ze weer warm heeft gewreven. In de dagen daarna raakte ik steeds in paniek toen ze met die plastic strips kwamen. Op een gegeven moment werd de ME uit Utrecht afgelost door die uit de Achterhoek. Die werden er ook niet vrolijker op. Van hun mochten de boeien helemaal niet meer af."

Klaagster: "Om half zeven 's ochtends kwam er een vrouw de bus in. Ik weet niet of ze van de politie was. Ze vertelde dat we waren aangehouden op grond van artikel 140 van het Wetboek van Strafrecht. Toen stonden we al uren op de binnenplaats van de Bijlmerbajes. Vanuit de bus op de binnenplaats werden we gevisiteerd en gefotografeerd en vervolgens kwamen we bij een officier van Justitie gebracht.

"Dat was net een veeregistratie. We stonden met een grote groep mensen. We werden één voor één er uit geplukt en op de foto gezet en gefouilleerd. En dat terwijl je niets hebt gedaan. Dat is nog het ergste. Er was ook geen echt verhoor: 'Je vraagt je rechten maar aan je advocaat;', hoorde ik zeggen. 'Mag ik mijn advocaat zien', vroeg ik toen. 'Neen!', was het antwoord. Dat was het enige. Het interesseerde ze niets."

Klaagster: "Bij de fouillering heb ik geen gevangenispersoneel gezien. Aan de kleding te zien was het geen gevangenispersoneel. Ze hadden grijze broeken en blauwe hemden. Later heb ik ook gewone uniformen gezien. Niet agenten in overall, die waren er in Heerhugowaard wel. Die waren van de Bijzondere Bijstand, de oproer-politie. Een soort ME voor de gevangenis. De LBB in PI Over-Amstel hadden zwart-witte badges met het opschrift LBB Over-Amstel en een soort van logo. De LBB'ers in Heerhugowaard hadden hele agressieve badges op hun overall. Van de Tasmanian Devil - een Disney-figuurtje - die klaar stond met een grote knuppel.

Ik ben in de Bijlmerbajes anaal gevisiteerd. Ik begrijp niet waarom. Ik heb toch geen drugs bij me. Wat kan ik daar nou verstoppen? Ik weet zeker dat de mannen niet anaal gevisiteerd zijn. Die werden gewoon in de gang gefouilleerd."

Klaagster: "Ik heb niet geslapen die nacht. Ik ben nog wel even ingedut in de bezoekersruimte. Daar waren we met vier vrouwen en twee plastic matrasjes. Verder niets. Sommige mensen hebben de hele nacht buiten geslapen". "Na de overnachting in de vergaderkamer werden we naar een buitenplaats gebracht. Hier stonden allemaal tafeltjes met daarachter officieren van justitie. Hier werden we weer verhoord over onze identiteit en er werden polaroidfoto's genomen. We gingen naar binnen om vingerafdrukken af te laten nemen. Later op de dag werden er ook nog politiefoto's genomen. Hierna kwamen we in de sportzaal, om ongeveer 19.00 uur werden we in bussen geplaatst waar we na twee uur geboeid afwachten weer uitgehaald werden om vervolgens weer in de sportzaal te belanden. Dit was dezelfde sportzaal. Diep in de nacht werden we alsnog overgeplaatst naar Heerhugowaard."

"Op maandag werden we vroeg in de avond geboeid en in een arrestantenbusje geplaatst. Daar hebben we toen twee uur gezeten. Uiteindelijk mochten we er toen weer uit en werden de boeien weer afgedaan. Dat was volgens mij puur een pesterij. Ze waren constant aan het pesten. Ik werd binnen ook voortdurend uitgescholden. In de arrestantenbus zat een ME'er een sigaret te roken. We zaten in een bus met gescheiden ruimten met glas. De sigaretterook kwam door alle kieren naar binnen. Voor mij zat een meisje dat astma had. Ze had last van de rook, en vroeg aan de ME'er of hij zijn sigaret uit wilde maken. Dat wilde hij niet. Daarna vroeg ze nog een paar keer of hij kon stoppen met dat roken. Daarop zei de ME'er op een gegeven moment: 'Als je nou nog één keer je bek opentrekt dan sla ik er op'."

Vrijlating

Klaagster: "Ik ben woensdag om 17:00 uur vrij gelaten. Ik ben met de laatste groep vrouwen meegegaan. In de middag kwamen vijf of zes vrouwen weer terug omdat hun spullen kwijt waren. Deze vrouwen zijn terug gegaan naar Amsterdam met de laatste bus. Toen hadden ze geloof ik wel weer de spullen terug. Ik ben vrijgelaten bij bureau Osdorp in Osdorp. Mijn spullen zaten in een doos die van de Bijlmerbajes naar Heerhugowaard en toen weer naar Osdorp is gebracht. Ik had gelukkig niets van waarde bij me. Veel mensen zijn nog steeds hun spullen kwijt.

Evaluatie

Klaagster is ontevreden over de slechte behandeling in de Penitentiaire Inrichtingen te Amsterdam en te Heerhugowaard. Vooral het personeel heeft zich misdragen. Klaagster kan zich niet voorstellen dat vrouwen zich in de sportzaal hebben ontkleed voor het raampje van de bewakers in de P.I. Over-Amstel. Klaagster: "Ze stonden op een gegeven moment gewoon punten uit de delen. En 's avonds in Heerhugowaard moesten we eisen dat de mannen weg gingen toen we wilden slapen in de barakken."

Klaagster is vooral boos over de hardhandige en vernederende manier van de arrestatie door de politie in burger. Zij is ook zeer geschokt over het hele gebeuren omtrent de arrestaties en de inbewaringstelling. Zij heeft hierover nog steeds nachtmerries.

Afsluiting

Een afschrift van dit verslag wordt aan klaagster alsmede aan de vertegenwoordiger van het Autonoom Centrum gezonden.

Goedgekeurd: 13 november 1997

Verslag van het gesprek van de Commissie voor de politiekklachten met E.L. en W.H.
Maandag 20 oktober 1997

Aanwezig: mevrouw E.L. (klaagster);
de heer W.H. (klager);
De heer D. Samkalden en mevrouw P.M. Vollebregt (Commissie);
de heer J.M. Mul en mevrouw M.A. Hanrath (Secretariaat)

Inleiding

De vertegenwoordigers van het Autonoom Centrum en buro Jansen & Janssen vertellen hun verhaal voor de Commissie voor de politiekklachten op persoonlijke titel. Klaagster is tijdens de Jubeldemonstratie op 16 juni 1997 aangehouden. Klager heeft tijdens de Vrankrijk-insluiting op zondag 15 juni 1997 juist buiten de linies gestaan. Tevens was hij aanwezig bij diverse gebeurtenissen, waaronder de aanloop tot de demonstratie bij het Grenshospitium en de Legalize!-demonstratie.

De Commissie voor de politiekklachten concentreert zich bij haar onderzoek naar de klachten op de trein met Italianen, de Vrankrijk-aanhoudingen en de Jubeldemonstratie. Over andere gebeurtenissen zijn bij de Commissie weinig of geen klachten binnengekomen. Klager geeft aan dat deze andere demonstraties wel bepalend zijn geweest voor de sfeer tijdens de Eurotop. Hij geeft hier het voorbeeld van de fietsdemonstratie op maandag 16 juni die in gemoedelijke sfeer plaatsvond. Tijdens de rit leek ook de politie zich te ontspannen, zij wezen de demonstranten zelfs de weg. Bij het Grenshospitium werden ballonnen opgelaten en werd begonnen met het symbolisch graven van een tunnel. Alles was rustig, maar dat werd anders toen over de politiezender te horen was dat de politie een jongen zocht van wie een beschrijving werd doorgegeven. 'De jongen bleef in de hoek bij de politie staan. Plotseling werd hij door stillen bij kop en kont gegrepen - voor 800 man.' Toch bleef het rustig al leek dit op een provocatie door de politie. 'Wij hebben er niets meer over gehoord', aldus klager.

Arrestanten Groep

De klagers geven een toelichting op het werk van de Arrestanten Groep. De groep, die bestaat sinds 1979, heeft een permanente status en opereert alleen als daar aanleiding toe is. De Arrestanten Groep probeert bij te houden wie gearresteerd is en onderhoudt contacten met familie, advocaten, Justitie, en dergelijke. Voor de Eurotop zijn 'een paar advocaten van te voren gevraagd, later zijn meer advocaten bijgesprongen'. De Arrestanten Groep verkrijgt de informatie 'via, via', zij weten vaak wanneer en waar demonstraties plaatsvinden. De Groep werkte niet optimaal, zij werkt dan ook van 9 tot 17 uur. Dit liep dus fout bij arrestaties die buiten deze uren plaatsvonden. Ook had de Groep geen vaste standplaats, geen vast telefoonnummer en was de telefoonlijn vaak in gesprek.

Vrankrijk

De Commissie voor de politiekklachten merkt op dat bij de politie enig wantrouwen leefde ten aanzien van 'de organisatie' in Vrankrijk en een groep mensen die rottigheid wilde uithalen. Klager geeft aan dat het voor de politie niet moeilijk moet zijn geweest om met 5000 man politie de ordeverstoorers onder controle te houden. In het weekend wordt altijd wel rottigheid uitgehaald, in een grote stad moet je hier tegen kunnen, aldus klager.

Op de vraag of er enige sociale controle is vanuit Vrankrijk geeft klager aan dat dit het geval is. Zaterdagavond in de Spuistraat had een groepje mensen te veel gedronken en trapte wat rotzooi. Er werd met bierflesjes gegooid naar langsrijdende politievoertuigen. Vanuit Vrankrijk is geprobeerd dit groepje te stoppen. Klaagster geeft aan dat binnen Vrankrijk discussie werd gevoerd over hoe ver de verantwoordelijkheid gaat over zaken die buiten de deur gebeuren.

Aan de politie is gevraagd een tijdje weg te blijven aangezien de onrust voornamelijk voort leek te komen uit de aanwezigheid van politiemensen in de straat. De politie bleef vervolgens enkele uren uit zicht en toen werd het rustig. Het bewuste groepje trok daarna richting hoofdbureau van politie. Klaagster weet niet hoe groot de groep was. Enkele mensen zouden die avond bij het hoofdbureau gearresteerd zijn wegens het beschadigen van auto's.

Confrontaties met politie - Weteringcircuit 14 juni 1997

Klager geeft aan dat er enige escalatie was te bespeuren in confrontaties tussen demonstranten en de ME, hoewel dit diezelfde avond werd gebagatelliseerd door de burgemeester. Klager vraagt zich af waarom 150 Italianen worden aangehouden als één Italiaan graffiti aanbrengt of iets sloopt. Bij Vrankrijk was volgens hem weinig gebeurd. Idem bij de Jubeldemonstratie. De 'heftigste confrontatie' vond plaats op het Weteringcircuit op zaterdag 14 juni. Klaagster geeft aan dat ze eerst 'niet goed in de gaten had wat er gebeurde'. Klager legt uit dat de groep naar links, richting De Nederlandsche Bank, wilde lopen. Hier stonden de platte petten die de weg symbolisch blokkeerden. De ordedienst riep de demonstranten op naar rechts te lopen. De groep liep toen ook naar rechts. 'Plotseling werd één persoon opgepakt maar de politie deed dat niet om hem te arresteren. Een grote groep demonstranten dacht dat dit wel het geval was, waarop wat onrust uitbrak. In deze situatie reed de politie met twee busjes dwars op de groep in.'

Bij het hoofdbureau van politie werd een politiebusje omgegooid. Over de hierop volgende charges heeft de heer [...] geklaagd. Het buro Jansen & Janssen heeft contact met de advocaat van de heer [...]. De rijksrecherche is begonnen met een buurtonderzoek om de juiste toedracht van het gebeuren te achterhalen. Het verhaal van de heer [...] wordt bevestigd door de buurtbewoners.

Zondagochtend 15 juni 1997, Spuistraat

Op zondagochtend stond een videowagen voor het pand Vrankrijk. Dit werd gezien als een provocatie. 'Er was spanning rond de Eurotop, met de zonering, de onaangekondigde demonstraties, et cetera. De videowagen werd pontificaal voor de deur gezet met twee camera's, mensen probeerden verf over de camera's te werpen om het filmen te beletten.'

Legalizer-demonstratie zondag 15 juni 1997

Bij het vertrekpunt van de demonstratie werd, ondanks de afspraken hierover, plotseling een andere route aangegeven. De demonstranten werd verzocht direct naar het Oostelijk Havengebied te lopen en het Meester Visserplein te vermijden. Hierbij werd bedreigd met ME-inzet. Langs de route stond politie opgesteld. De demonstratie kwam toch uit op het Meester Visserplein. 'De demonstratie was ludiek, er viel geen onvertogen woord, er waren alleen vrolijke mensen', aldus klager. 'Veel mensen uit de house-scene, feestende mensen, er zat van alles tussen.'

Op een gegeven moment meldde het vredesdetachment: 'Opdonderen, anders komt de ME. De ordedienst nam de dreigementen serieus en riep mensen op verder te lopen. Ik liep richting de Nieuwmarkt maar kwam de ME tegen, zij zetten de Jodenbreestraat af'. Ondanks dat alle demonstranten al weg waren werd de Jodenbreestraat schoongeveegd. Hierna zijn de ME-ers de demonstranten gevolgd. 'Alle straten werden afgezet, de ME-ers droegen gasmaskers, traangaskarabijnen, et cetera.' Klaagster geeft aan dat de schoonmaakactie op de Jodenbreestraat 'nergens op sloeg'. Zij veronderstelt dat bij de politie de angst leefde dat de demonstranten naar de IJ-tunnel zouden gaan.

Hoger doel

Klager: 'Ik kon me niet aan de indruk onttrekken dat het hoger doel bij de inzet van meer politie was, de indruk te geven dat het hier alleen ging om chaoten en autonomen.' Klaagster voegt hier aan toe dat de oproepen op Internet en via stencils 'als symbool werden gebruikt om veel optredens te rechtvaardigen'. 'Misschien is de politie hierin te veel gaan geloven', aldus klaagster. Zij wijst erop dat de bijeenkomst van de Chaoten in Duitsland een jaarlijks terugkerend evenement is met punk-bands en georganiseerde slaapgelegenheden. Zij is zich ervan bewust dat het vredesdetachment veronderstelde dat de Chaoten op eenzelfde wijze in Amsterdamse kraakpanden zijn ondergebracht. Klager is van mening dat 'de beeldvorming van de politiewoordvoerder heeft gezegevierd boven hetgeen er eigenlijk gebeurd is'.

Arrestaties bij Vrankrijk, zondag 15 juni 1997

Klager heeft zondagnacht toegekeken bij de aanhoudingen bij het pand Vrankrijk. Hij stond wat verderop in de Spuistraat maar kon de groep arrestanten niet zien. Pas na het wegbrengen van de groep arrestanten kon hij naar Vrankrijk. Het was toen rond 01.00 uur. 'Opeens was er weer een heleboel ME. Iedereen ging Vrankrijk binnen, het was schoenlepelwerk. De kroeg was eigenlijk bedoeld als informatiecentrum en is ongeveer 30 meter diep en 6 tot 7 meter breed. De zaal is anderhalf maal zo groot. Iedereen stond hutje-mutje binnen. Het gerucht ging rond dat de politie een inval zou doen. Mensen waren in paniek. Iedereen die naar buiten liep werd bij de hoek gearresteerd, de politie kwam niet dichterbij.' Klagerster geeft aan dat de dreiging van een inval reëel was: ' Journalisten hoorden van ME-ers dat ook zij verwachtten Vrankrijk binnen te vallen. Dit is op het laatste moment afgeblazen.'

Het café in Vrankrijk is na zondagavond in de avonduren niet meer open geweest en heeft daarna alleen tussen 9 en 17 uur als informatiecentrum gefungeerd. De bewoners van Vrankrijk hadden als gevolg van de gang van zaken rond het pand het idee dat zij 'hun huis kwijtraakten'.

Demonstratie Grenshospitium

De demonstratie had een rustig verloop. 'Er kwamen veel mensen op af, uit alle hoeken', aldus klager. Zeker 90% van de groep bestond uit andere mensen dan die werden signaleerd bij de Legalize!-demonstratie. Klager geeft aan dat in de stad 'een hele rare sfeer' hing. Diverse malen is hij aangesproken door politieambtenaren in busjes terwijl hij fietste of zijn band plakte.

Jubeldemonstratie maandag 16 juni 1997

Klagerster geeft aan dat degene die opriep tot de demonstratie [...] met de politie had gesproken. 'Het was een ludieke oproep, de toestemming tot het houden van de demonstratie staat op de band', aldus klagerster. Al aan het begin van de demonstratie werd de groep al gesplitst. Klager: '[...] wilde Chirac een taart aanbieden, de helft van de demonstranten ging mee, de andere helft bleef op de Nieuwmarkt'. Klagerster: 'De sfeer was heel vrolijk, een ME-busje reed achter de groep aan'. Vanaf de Kloveniersburgwal liep klagerster, komende van haar werk, een stukje mee. 'Op de Munt stond publiek, midden op de Munt stond een linie ME. Er werd wat geroepen.' Tegen de tijd dat klagerster naar huis wilde gaan, was de helft van de mensen al vertrokken. De straten waren tegen die tijd echter allemaal afgesloten. Klagerster zocht een politieambtenaar om te vragen wat er aan de hand was, maar op haar vraag kreeg zij geen antwoord. Wel mocht zij door de linie heen, maar zij is gebleven omdat zij enkele andere demonstranten verslag wilde doen van haar vergeefse poging om opheldering te krijgen. Volgens klagerster bleef de stemming erg jolig.

Klager geeft aan dat rond etenstijd al bussen klaarstonden op het Meester Visserplein, 'waarschijnlijk om arrestanten af te voeren'. De demonstranten werden één voor één geboeid de bussen ingebracht. De demonstranten zaten een uur in de bus voordat deze vertrok richting Noord en Badhoevedorp. Klagerster: 'De ME-ers waren wat gegeneerd, ook zij vonden het wat raar'. In de bus werd veel geklaagd over te strakke handboeien. De ME-ers hadden onvoldoende tangetjes voorhanden om de strips los te snijden. Hiervoor werden onder meer zakmessen van arrestanten gebruikt. De aflossing van ME-ers betekende voor de demonstranten nieuwe onderhandelingen over onder andere het lossnijden van de boeien. Alles duurde erg lang, er ontstond een 'geprikkelde situatie'. Mensen werden opnieuw in de boeien geslagen.

Bij de PI Over-Amstel waren eco-toiletten beschikbaar. 'Bij de PI Over-Amstel kwam een vrouw ons in de bus vertellen waarvoor we aangehouden waren. Enkele uren later werden we voorgeleid.' Klagerster mocht niet bellen om te zorgen voor kinderopvang. Ze ontving van de hulpofficier van Justitie een schikkingsvoorstel met het bericht dat de zaak zou voorkomen op 1 augustus 1997. Zij weet niet of mensen de boete betaald hebben, maar het lijkt haar niet erg waarschijnlijk. Wel weet zij dat verschillende mensen verschillende gronden voor aanhouding kregen te horen: verblijf in verboden zone, samenscholingsverbod, artikel 140. Klagerster lag op een bed zonder matras en kreeg half bevroren boterhammen met pitjeskaas en jam. Het brood was nat en klef.

Klaagster werd verteld dat zij bij de invrijheidstelling naar het metrostation zou worden gebracht. 'Het busje scheurde eerst richting Amstel Station, toen richting Muiderpoortstation en toen richting de ijsbaan, spoorbaan en waar de weilanden beginnen.' In het busje zaten 6 arrestanten, een chauffeur en een bijrijder. Klaagster denkt dat de chauffeur en zijn bijrijder 'zelf in het hoofd hadden waar ze ons zouden afzetten'. Zij denkt dat men wilde voorkomen dat de arrestanten naar de demonstratie op de Dam zouden gaan.

Demonstratie dinsdag 17 juni 1997

De demonstratie van dinsdag was lang tevoren aangekondigd. Klager geeft aan dat de politie uitdrukkelijk had aangekondigd dat een samenkomst op de Dam niet getolereerd zou worden. Het vredesdetachement was niet gelukkig met het feit dat de ME diverse straten had afgezet langs de route van de demonstratie. De Hobbemastraat en Ceintuurbaan waren afgezet. 'Zij probeerden de linie weg te krijgen, het leek erop of een insluiting plaats zou vinden', aldus klager. De demonstratie liep terug naar de Dam. Op de Dam stond geen ME, met uitzondering van een commandowagen. Ook het vredesdetachement was aanwezig. De vernieling was 'een soort van ontlading, alles was heel beangstigend geweest. Iedereen liep opeens met plantjes door de stad, het was een feestelijk gezicht'.

Optreden ME tijdens Eurotop

Op de vraag in hoeverre het optreden van de ME tijdens de Eurotop afweek van het 'reguliere' optreden, geven de klagers aan dat de ME continu aanwezig was, niets werd geaccepteerd en snel werd ingegrepen. Zij hadden het niet eerder meegemaakt dat groepen demonstranten van zo grote omvang werden ingesloten. Ook maakten zij niet eerder mee dat er zoveel discussies plaatsvonden tussen de ME en het vredesdetachement.

Samenwerking met commissie-Balkema

De samenwerking met de commissie-Balkema verloopt moeizaam. Dinsdag 21 oktober vindt een gesprek plaats tussen vertegenwoordigers van het Autonoom Centrum / buro Jansen & Janssen en de heer Balkema. Er lijkt onvoldoende tijd en ruimte genomen te worden voor een serieus onderzoek.

Openbaarheid verslagen

Klagers verzoeken om inzage in de verslagen van de gesprekken met de korpsleiding. Het gaat hen met name om de wijze van beleidsvorming door korpsleiding. De Commissie voor de politiekachten stelt dit te bespreken met de rest van de Commissie.

Goedgekeurd: 27 oktober 1997

Verslag van het gesprek van de Commissie voor de politiekklachten met de heer M.B.
Maandag 20 oktober 1997

Aanwezig: de heer M.B. (klager);
een vertegenwoordiger van het Autonoom Centrum;
de heer D. Samkalden (Commissie);
mevrouw D. Boulonois, de heer J.M. Mul (Secretariaat)

Gesprekspartner

Klager is 17 jaar. Hij heeft tijdens de Eurotop gedemonstreerd en hij heeft over het politieoptreden geklaagd.

Aanhouding

Klager is op vrijdag 13 juni 1997 aangehouden om 19.30 uur. Er was een verzameling van demonstranten op de Nieuwmarkt om 16.00 uur. Vanaf daar liep er een groep van ongeveer 200 mensen via het Waterlooplein naar de Herengracht. Tijdens deze tocht werden vlaggenstokken omgeworpen en werden de vlaggen door een groepje mensen om hun middel gebonden. Klager was er bij en keek er naar. Hij meent dat hij met dit groepje werd geïdentificeerd, door zijn hanenkam. 'De politieambtenaren wisten zeker dat ik ook bij de vernielingen betrokken was geweest'. Klager werd aangehouden op het Weteringcircuit. De groep was daar nog ongeveer 70 man groot. Vlak daarvoor zag hij nog dat er verderop iemand hardhandig werd aangehouden en had toen nog gedacht 'ik ben blij dat ik niets gedaan heb'. ME-busjes reden op de menigte in. Even later werd hij door leden van de aanhoudingseenheid (politieambtenaren in burgerkleding) uit de groep gehaald. Hij voelde ineens een arm op zijn schouder en werd door vier politieambtenaren vastgepakt. Doordat ze hem in een wurggreep namen, kreeg hij een halve minuut geen lucht. Foto's van zijn aanhouding zijn verschenen in de pers. Klager schreeuwde nog: 'Ik krijg geen lucht', maar dat konden de politieambtenaren niet horen. Ze dachten dat hij vloekte. Toen werd de wurggreep nog steviger en kreeg hij helemaal geen lucht meer. Hij ging bijna van zijn stokje. Hij werd door de mensenmenigte heen naar het busje gesleept. De politieambtenaren hebben een halve minuut nodig gehad om hem in het busje te krijgen. Hij verzette zich niet, maar kon ook niet meewerken doordat hij werd vastgehouden door vier mensen. Eén voet sleepte zelfs over de grond. Door de wurggreep heeft klager een verwonding aan zijn nek opgelopen (het horloge van de politieambtenaar die hem in de wurggreep hield was daarvan de oorzaak). Zijn advocaat heeft een foto van die verwonding.

De aanhouding vond plaats om 19.30. Om 20.30 uur werd hij bij het hoofdbureau binnen gebracht. Vrienden van hem zijn later op de Kalverstraat aangehouden.

Thema van de demonstratie

De demonstratie was tegen de Eurotop en tegen het kapitalisme. Klager vertelt dat sommigen dit laatste letterlijk namen en dingen vernielden onderweg.

Detentie

Klager werd om 20.30 uur bij het hoofdbureau binnen gebracht. Eerst werden er ongeveer 20 arrestanten in één grote cel gezet. Daarna werden ze over individuele cellen verdeeld. Hij heeft in totaal 3 dagen vastgezeten. De hulpofficier van Justitie vertelde hem dat hij was aangehouden op grond van openbare geweldpleging (artikel 141 van het Wetboek van Strafrecht) en dat hij drie dagen vast zou komen te zitten. Er was geen mogelijkheid om naar buiten te gaan. Ook was er geen veganistisch eten. Hij mocht niet lezen, hij had niets te doen. Hij werd wel verhoord. De politie gebruikte trucjes om zijn naam te krijgen. Hij was al in verzekering gesteld als NN. Er werd gevraagd naar zijn leeftijd, maar hij heeft niets gezegd. Hij wilde zijn naam niet zeggen. Er is hem toen gezegd dat als hij zijn naam zou noemen hij binnen 6 uur weer vrij zou zijn. Toen heeft hij zijn naam gegeven. Hij is echter niet vrijgelaten na die 6 uur. Dat duurde een dag, want er moest eerst nog wat gebeuren. Er zijn vingerafdrukken afgenomen en hij mocht bellen. Dat was waarschijnlijk informeel, dat gevoel kreeg hij althans. Op de derde dag mocht klager pas zijn ouders bellen.

Daardoor heeft hij wel het avondeten gemist. In de plaats daarvan kreeg hij wat pinda's en biscuitjes. In de cel had hij nog steeds last van zijn nek gehad, ook had hij moeite met slikken. Hij heeft één keer de intercom gebruikt, daar werd niet op gereageerd. Dat gaf een eng gevoel. Hij heeft alleen contact gehad met mensen die thee kwamen brengen en het bed verschoonden. Verder werd er alleen 's avonds nog even gecontroleerd. Ook vindt hij het vreemd dat 's avonds het licht werd aangedaan toen hij ging slapen.

Op maandag is hij vrijgelaten. Hij kreeg zijn spullen en daarbij werd gezegd: 'En nu zo snel mogelijk uit Amsterdam jongen! Jij gaat niet meer demonstreren deze dagen'. Hij is naar huis gegaan en hij heeft ook niet meer gedemonstreerd.

Rechtszaak

Klager heeft geen aangifte van mishandeling gedaan, omdat er een strafzaak tegen hem liep (o.g.v. artikel 141 van het Wetboek van Strafrecht). Er hebben twee zittingen plaatsgevonden. Deze zaak is een paar dagen geleden afgerond. Hij is schuldig bevonden, de straf is 20 uur dienstverlening. Hij gaat waarschijnlijk in hoger beroep.

Hij heeft niets gedaan en meent dat ze hem gewoon van straat af wilde hebben. Hij gaat nu niet meer met een lekker gevoel naar een demonstratie. De politie wilde gewoon zo veel mogelijk mensen van de straat halen. 'Er zullen vast wel mensen terecht zijn aangehouden, maar ze kunnen wel van alles verzinnen'.

Klager was nog nooit eerder in contact geweest met de politie. Hij zegt: 'De psychische verwonding is groter dan de lichamelijke verwonding'. Ook zijn ouders waren erg geschrokken en hebben het vertrouwen in de politie verloren.

Goedgekeurd: 28 oktober 1997

Foto van aanhouding ontvangen 28 oktober 1997

**Verslag van het gesprek van de Commissie voor de politiekklachten met klaagster NN 336
Dinsdag 21 oktober 1997**

Aanwezig: mevrouw NN 336 (klaagster);
adviseur;
de heer D. Samkalden en mevrouw P.M. Vollebregt (Commissie);
de heer J.M. Mul en mevrouw M.A. Hanrath (Secretariaat)

Inleiding

De klachten over het politieoptreden tijdens de Eurotop die via het Zwartboek zijn ingediend, worden behandeld door de Commissie voor de politiekklachten. De burgemeester / korpsbeheerder geeft een oordeel over de klachten aan de hand van het advies van de Commissie. Voor de behandeling van de klachten over het Gevangeniswezen heeft de minister van Justitie de commissie-Balkema ingesteld. Rond 1 november zal de Commissie voor de politiekklachten haar onafhankelijk onderzoek afronden. Medio november wordt het rapport openbaar en aan klagers toegezonden.

Klaagster wil graag anoniem blijven. Tijdens de Eurotop was zij niet anoniem. Zij vraagt zich af welke gevolgen dit heeft voor de jonge mensen die tijdens de demonstratie zijn aangehouden. Zij heeft nog niets gehoord over een eventuele vervolging. Klaagster wil met haar advocaat regelen dat haar gegevens worden verwijderd uit het politieregister. Klaagster wil een gesprek met de Commissie om duidelijk te laten weten wat er is gebeurd. Zij is aangehouden bij de massademonstratie bij Vrankrijk op zondag 15 juni 1997.

Werklozenmars, zaterdag 14 juni

Klaagster liep zaterdag mee in de Werklozenmars. 'Het was een heftige demonstratie, ik weet dat er een aantal dingen zijn gebeurd maar ik heb het zelf niet gezien.' Met een 'heftige' demonstratie bedoelt klaagster dat het een goede demonstratie met enthousiaste mensen was. Die avond ging zij terug naar haar woonplaats om zondag 15 juni weer in Amsterdam terug te keren.

Vrankrijk, zondag 15 juni 1997

'Door een vriendin werd ik onder druk gezet en meegesleept op zoek naar een feest. We kwamen bij café Vrankrijk om wat te drinken. Ik kende het niet. M'n vriendin zag wat punkers en zei 'kom, laten we daar naartoe gaan'. Toen we in Vrankrijk zaten zeiden mensen 'laten we gaan demonstreren want er zitten mensen al heel lang gevangen'. Een jubeldemonstratie is niets mis mee. Pas in café Vrankrijk hoorde ik dat er mensen gevangen zaten op het hoofdbureau. Ik wist niet waarvoor. Als ik dat had geweten...'

Klaagster ging met de groep mee om de 'gevangenen' te ondersteunen. "'Geen geweld" werd overal geroepen. Een vriend van mij (ik leerde hem daar kennen) had zijn capuchon op omdat hij niet voor alle tv-camera's herkend wilde worden. Het zag er niet uit alsof het zoveel mensen waren. Het was vrij warm weer dus er stonden al mensen buiten. Andere mensen zaten binnen wat te drinken. Het was een ontspannen sfeer. Toen we op straat waren liepen we een paar meter naar het kruispunt. Hier stond politie. Toen we ons omdraaiden om terug te lopen stond daar ook politie. Ik liep vrij achteraan.'

Insluiting

'Het was heel bedreigend, ik dacht "als ze maar niet gaan slaan". Ik wist niet dat er mensen aangehouden waren. Ik wist ook niet wat Vrankrijk was, en zo waren er wel meer. Ik denk dat de politie een paar mensen wilde pakken die zij kende. Pas sinds die tijd weet ik: zo gaat dat in de kraakwereld. Ik denk dat ik één van de weinigen was die niet tot de kraakwereld behoorden. Wel was er veel aanhang van de Werklozenmars aanwezig. Er waren veel jonge mensen bij die hun leeftijd niet wilden zeggen, minderjarigen nog.' Klaagster heeft sindsdien een aantal van de aanwezigen leren kennen en zegt: "Ze hebben geen plannen, ze werken erg onprofessioneel".'

Aanhouding

Klaagster werd met de groep ingesloten en kon er niet meer uit. Zij heeft niet gezien of er mensen uit de omgeving kwamen die bij de groep werden ingesloten. 'Ik durfde niet te vragen of ik weg mocht. De situatie was erg bedreigend. We hebben er lang gezeten. Ik dacht: "rustig, er is niets bedreigends". Er kwamen meer bussen en blauwe mannetjes, die kwamen steeds dichterbij. Ik heb niets gehoord van onderhandelingen, er zijn geen compromissen gesloten. Ze wilden nog niet vertellen waarom we waren opgepakt.'

'Ik zag er redelijk netjes uit. Er was een grote man die mij omhoog trok. Ik zei: "Hee, rustig aan", daar schrok hij van. Ik liep rustig mee. Een man fouilleerde mij, ik dacht nog "dit mag niet". Ik kreeg handboeien om. Dat zijn geen prettige dingen. Ik had het geluk dat ik mijzelf kon bevrijden.' De vriendin van klaagster verzwaarde zich bij de aanhouding. 'Die hebben ze aardig te pakken genomen en over de grond gesleept.'

Transport richting PI Over-Amstel

'In de bus waren zeven mensen die geboeid moesten staan terwijl de bus reed. Ik zat in één van de laatste bussen. De bus stond lang stil op het voorplein, toen in de sluis en op de binnenplaats. Er was discussie met de ME-ers die zeiden: "Ik weet niets en ik heb geen geweten". In de bus was er geen water, het duurde heel lang voordat we water kregen. Ook was er geen wc. Ik ga niet boven een putje plassen waar mannen omheen staan. Ze stonden wel te kijken.'

Klaagster vond het niet benauwd in de bus aangezien zij achterin zat en de achterdeur openstond. Klaagster werd met een groepje mensen uit de bus gehaald. Toen kon zij met een paar mensen binnen naar het toilet. Binnen waren 2 of 3 toiletten.

PI Over-Amstel

'In de gevangenis zag ik wel mensen die werden geslagen. In Heerhugowaard was een vrouw die met een wapenstok tegen de knie geslagen werd. In Over-Amstel wilden een paar jongens water drinken in het toilet. Zij werden in elkaar geslagen door twee blauwe pakjes. Ik was in de wc en moest doorlopen.' Klaagster zou de bewuste vrouw wel herkennen.

Maandag overdag bracht klaagster de meeste tijd door op de binnenplaats. Korte tijd zat zij met alle vrouwen in de gymzaal waar ze op een zeil kon zitten. Er hingen wat klimrekken in de zaal. Bij de deur zat een hokje met een ruit. 'Een aantal mensen dacht leuk te zijn en had contact met de bewakers. Twee vrouwen dachten dat ze de groep konden vertegenwoordigen en voerden de hele tijd overleg met de bewakers. Sommige mensen waren heel bang. Anderen waren heel strijdvaardig en waren het niet eens met de twee meiden die iets voor ons wilden regelen.' In de groep zaten volgens klaagster veel vrouwen uit het buitenland, die waren meegekomen met vriendjes naar Frankrijk of hadden deelgenomen aan de Euromars.

Heerhugowaard, maandag/dinsdag 16 juni 1997

Klaagster zat met ongeveer 130 vrouwen in Heerhugowaard. Zij werden hier in de nacht naartoe gebracht. De vrouwen waren moe en kregen niets te eten.

Invrijheidstelling

Klaagster is vanuit PI Over-Amstel vervoerd naar Heerhugowaard. Bij de invrijheidstelling werd de groep vrouwen naar politiebureau Meer en Vaart gebracht. In de PI Over-Amstel had klaagster geen bewijs van in beslag genomen spullen ontvangen. Dit wilde zij alsnog. Klaagster kreeg een formuliertje waarop stond dat het de politie niet bekend was dat haar spullen in beslag waren genomen. Zij vond dit onzin aangezien iedereen wel wat bij zich had, al was het maar schoenveters. Op het bureau Meer en Vaart waren van verschillende vrouwen de spullen niet aanwezig. Klaagster ging daarop met enkele andere vrouwen vrijwillig met de arrestantenbus terug naar Heerhugowaard om de spullen daar te zoeken. De videocamera van één van de meisjes bleek hier nog te liggen.

Via haar advocaat kon klagster nog diezelfde dag haar spullen ophalen op het hoofdbureau van politie. 'Ik vind dat geen stijl, dat kun je niet maken', aldus klagster.

Afsluiting

Klagster geeft aan geschokt te zijn dat willekeurig mensen zijn opgepakt, hoewel een vreedzame demonstratie gehouden werd. Volgens klagster worden mensen gestigmatiseerd door het gebruik van artikel 140. Zij acht dit misbruik van artikel 140.

Bijlage: toevoeging mevrouw NN 336

Toevoeging mevrouw NN 336:

- Arrestaties volstrekt willekeurig.
- Deelname aan vreedzame demonstratie werd gelijkgesteld aan georganiseerde misdaad.
- Demonstranten gaven geen aanleiding (bijvoorbeeld geweld, vernielingen) voor arrestatie.
- Rechtsgrond voor arrestatie deelnemers vreedzame protestactie ontbreekt.
- Artikel 140 is misbruikt voor politieke doeleinden ('van de straat houden demonstranten'), van meeste demonstranten kan niet individueel bewezen worden dat ze tot een criminele organisatie behoren.
- Tijdens de demonstratie is geweld gebruikt aan de kant van de politie: verbaal, lichamelijk en seksistisch geweld (lees het Zwartboek maar eens)
- De Grondwet, 'vrijheid van mening' en 'iedereen dezelfde rechten ongeacht uiterlijk of andere kenmerken' is geschonden door politieoptreden.
- Voor er tot arrestatie werd overgegaan werd niet gevraagd om te stoppen met demonstreren. Mensen die een stukje mee opliepen werden ook opgepakt.
- Veel vrouwen werden door mannen gefouilleerd.
- Individuele rechten van mensen en vrijheid zijn totaal ondergeschikt gemaakt aan staatsbelang.
- De willekeurige oppakactie heeft ertoe geleid dat een groep jonge idealistische mensen tijdelijk van hun mensenrechten zijn beroofd, en om niet gestigmatiseerd door het leven te gaan als 'autonoom, chaoot of relschopper' (termen verzonnen / toegeschreven door politie) moeten zij rechtsbescherming genieten en onverbiddelijk vrijgesproken worden.

Verslag van het gesprek van de Commissie voor de politiekklachten met de heer B. de V.
Dinsdag 21 oktober 1997

Aanwezig: de heer B. de V. (klager, lid van de ordedienst 14 juni 1997);
de heer T.M. Schalken, mevrouw P.M. Vollebregt (Commissie);
mevrouw D. Boulonois, de heer M. Duker (Secretariaat)

Inleiding

Klager heeft gemerkt dat ME-ers twijfelden aan het nut van de aanhoudingen. Of de commandant zelf twijfels had, heeft hij niet kunnen zien.

Taken van klager

Klager had tot taak het voeren van overleg met de ME op het Centraal Station. Hij heeft zichzelf die dag naar voren geschoven en aangeboden te helpen. Bij het vooroverleg van de ordedienst is hij niet aanwezig geweest.

Informatie over de trein met Italianen

Op de dag dat de Italianen arriveerden wist de ordedienst vrijwel niets over de treinen. De ordedienst was er minstens zo onzeker over als de politie. Het was de ordedienst wel ter ore gekomen dat twee dagen ervoor op het station van Rome actie is gevoerd door de Italianen, waar zij eisten dat een trein voor hen beschikbaar zou worden gesteld. Na onderhandelingen met politie en politici is er een treinstel afgestaan. De Rifondazione Comunista (Communistische Heroprichting, politieke partij van wier fractie de Italiaanse regering erg afhankelijk is) heeft zich hiervoor garant gesteld. In Milaan is er op een soortgelijke manier nog een treinstel aan vast gekoppeld. Klager weet niet waarom er niet gewoon een trein is gereserveerd. De reis heeft twee dagen geduurd.

Samenstelling groep Italianen

Klager wist dat het veelal personen betrof van de zogenaamde 'centri sociali', 'inloophuizen' voor werklozen. Angst voor gewelddadig gedrag was naar zijn mening dus in beginsel niet op zijn plaats. De Italianen toonden volgens klager coöperatief gedrag. De Italianen waren vrij georganiseerd en rustig. Mensen die intern de leiding namen, waren te identificeren.

Klager had een Italiaanse kennis bij zich. Deze hoorde overigens niet bij de groep Italianen. De Italiaanse kennis kon klager helpen bij het communiceren met de Italianen.

Klachten

De kern van de klacht van klager is dat er door de politie te weinig naar bemiddelingspogingen door de ordedienst is geluisterd. Er was ook geen bereidheid om ME-acties enigszins te vertragen om goede onderhandelingen te kunnen bewerkstelligen.

Ook werd de ordedienst voorgehouden dat de aanklacht tegen de Italianen 'vernietiging' betrof, later is dat echter herroepen. De ordedienst moest daarom optreden op basis van incorrecte, door de politie aangeleverde informatie. Klager klaagde ook over de onrechtmatigheid van de arrestaties.

Op de vraag van de Commissie voor de politiekklachten of er vanuit Frankrijk contact is gelegd met de Italianen in de trein, antwoordt klager dat hij dit onwaarschijnlijk acht. Hij had zelf overigens zelf geen relatie met Frankrijk. Het contact met mensen van de Italiaanse 'centri sociali' liep via de organisatie van de demonstratie, niet via Frankrijk.

Klager benadrukt ook dat zowel hij als de andere leden van de ordedienst op geen enkel moment het plan heeft opgevat om oproepen te doen naar andere demonstranten om zich bij de groep te voegen. De ordedienst zag het als zijn taak escalatie te voorkomen.

Hij benadrukt dat deze houding ook is gebleken uit de linie die de ordedienst had gemaakt bij de Nieuwezijds Kolk op de Nieuwezijds Voorburgwal. Daar heeft de ordedienst het voor elkaar gekregen om op vredige wijze de demonstranten richting de Dam te sturen. De linie van de ordedienst liep hier nog sneller dan de achterop komende ME-linie.

ME-busje voor het Centraal Station

Klager noemt het voorval waarbij een ME-busje de menigte demonstranten is ingereeden een provocatie, vooral omdat het busje ook de mogelijkheid had om om te rijden onder het viaductje bij het Ibis-hotel. Hij weet niet of er een demonstrant op het busje is gaan zitten. Er werd omgeroepen, midden in de chaos, dat de stadsbussen via de kant van het IBIS-hotel zouden vertrekken.

Evaluatie

Klager heeft sterk de indruk dat de politie heeft willen laten zien wie de baas is in Amsterdam. Of dit een bewuste keuze is geweest, is hem onduidelijk. Hij betwijfelt namelijk ook of de organisatie van het politietoetreden wel goed is verlopen. Er waren bijvoorbeeld op het Centraal Station meerdere politieke instanties operationeel, wat volgens hem wellicht niet zo effectief werkt.

een De eerste trein vertrok zonder problemen en zou later in Arnhem oponthoud krijgen. Ten aanzien van de tweede trein was het onzeker of die kon vertrekken. In deze trein werden de arrestanten vervoerd. Klager heeft op het station het vertrek bijgewoond. De trein had om ongeveer 22.00 uur moeten vertrekken, maar vertrok uiteindelijk pas om 02.00 uur. Klager zag dat NS-personeel de arrestanten voorzag van bolletjes kaas en ham en frisdrank.

Bijlage: Verslag van klager

Bijlage: verslag van klager

Verslag

Op zaterdag 14 juni bevond ik me omstreeks 15.00 uur op de hoek Dam-Rokin in de demonstratie. Een Italiaanse vriendin kwam me zoeken en vertelde me dat er mensen werden vastgehouden op het Centraal Station. Omdat ik in de ordedienst van de demonstratie zat ben ik met haar meegegaan naar het Centraal Station.

Toen ik daar aankwam, bleek perron 1 afgegrendeld te zijn door een particuliere beveiligingsdienst. Vanaf die plek kon ik zien dat er een grote groep ME-ers op het perron was verzameld. Voor het lint dat het perron afsloot stonden een aantal Italianen en een Nederlands lid van de ordedienst [...] verwoede pogingen te ondernemen om met iemand van de politie in contact te komen, hetgeen niet lukte.

We zijn toen naar het kantoortje van de Spoorwegpolitie op het perron gelopen om te melden dat we van de ordedienst waren en dat we met iemand wilden praten om de problemen op te lossen. Daar werd zeer terughoudend op gereageerd. Ons werd verteld dat dit de Spoorwegpolitie niet aanging, en dat we bij de ME moesten zijn. De mensen van de particuliere beveiligingsdienst hadden ons juist verteld dat we bij de Spoorwegpolitie moesten zijn.

Uiteindelijk keerden we weer terug naar de afscheiding bij de particuliere beveiligingsdienst. Zij vroegen ons een positief gebaar te maken door enkele tientallen meters naar achteren te schuiven, zodat zij het rode lint konden verleggen. Omdat we in overleg wilden treden, deden we dat samen met een aantal van de Italiaanse verantwoordelijken.

Na enige tijd werden we aangesproken door iemand van de spoorwegpolitie. We brachten het verzoek tot een gesprek over en meldden dat we met z'n tweeën en twee Italianen wilden komen om te overleggen. Nadat de man even weg was gegaan, keerde hij terug met de mededeling dat dat werd toegestaan.

De man van de spoorwegpolitie bracht ons naar de trein en naar het aanwezige chef van het ME-peloton. Het was een magere man met een rond brilletje en een wat spichtig gezicht, hij heeft zich nooit voorgesteld. Voor zo ver ik kon zien zaten alle treinstellen nog vol en was een van de treinstellen aan de buitenkant beschilderd met graffiti. De graffiti leek me overigens helemaal niet politiek, maar eerder het soort 'name-tags' dat je in metrostations wel ziet. Dat deed me denken dat helemaal niet zeker was dat dit het werk was van de demonstranten. Uit de ramen van de treinstellen hingen demonstranten die zich erg rustig hielden.

De chef van de ME was voortdurend bezig met zijn mobilfoon. Hij nam geen seconde tijd om met ons te overleggen. We probeerden hem duidelijk te maken dat de organisatie van de marsen al maanden voor de demonstratie in overleg was getreden met de politie, dat we geen escalatie wilden en dat we vreesden dat dit politieoptreden daartoe zou leiden. Uit de dingen die hij over de mobilfoon zei konden we opmaken dat hij druk bezig was het leeghalen van de treinstellen voor te bereiden.

Pas na enig aandringen kregen we van hem te horen dat hij 'er niet over ging' en dat we 'bij het commandobusje op het stationsplein' moesten zijn. We besloten dat [...] met een Italiaan naar het commandobusje zou gaan, en ik met de andere Italiaan zou achterblijven.

Aanvankelijk probeerde ik tijd te rekken bij de pelotonchef, in de hoop dat men in het commandobusje een verandering van de situatie zou bereiken. Maar het werd me al snel duidelijk dat de pelotonchef alles volgens plan wilde afwickelen, en niet bereid was het overleg af te wachten.

Na enige tijd hoorde ik de man voorbereidingen treffen om twee treinstellen leeg te halen. Ik informeerde wat dat betekende. En hij zei me dat deze mensen een voor een uit de trein zouden worden gehaald, en naar het stationsplein worden gelaten. Er zouden geen arrestaties plaatsvinden. In overleg met de Italiaanse organisator stelden wij voor dat we de mensen zouden uitleggen wat er ging gebeuren, en verzochten geen ME-ers de trein in te laten gaan, maar de mensen zelf uit te laten stappen. Dat werd goed gevonden.

De Italiaan legde zijn landgenoten uit wat er ging gebeuren, en langzaam kwamen de mensen een voor een de trein uit. Van de trein tot aan het stationsplein had zich een haag ME-ers opgesteld, de Italianen konden door de haag vertrekken.

Toen de twee treinstellen leeg waren informeerde ik wat er met het derde treinstel zou gebeuren. Pas toen werd mij verteld dat het de bedoeling was dit derde treinstel collectief te arresteren. De reden die me opgegeven werd was dat zij het treinstel vernield zouden hebben.

Opvallend was dat ik een ME-er tegen zijn pelotonchef hoorde zeggen dat hij in de trein was geweest en dat 'het binnen wel meeviel met de vernielingen'. Die uitspraak werd genegeerd.

Ik protesteerde tegen de arrestaties, maar de pelotonchef wilde van geen overleg weten. De Italiaan en ik gingen daarop naar de trein toe en legden de inzittenden uit wat er ging gebeuren, en dat we er niet in slaagden de situatie te veranderen. De mensen reageerden daar verbazingwekkend rustig op.

Een aantal mensen in de trein riepen me. Er bleek een journalist in de trein te zitten die gezien had wie geklad hadden. Volgens de man waren het drie mannen geweest die bij een tussenstop het treinstel hadden beklad, en daarna in een ander treinstel waren gaan zitten. Volgens hem waren de daders dus inmiddels al door de ME tot het stationsplein toegelaten. De journalist was zelfs bereid de daders te identificeren.

Ik ging daarop weer naar de peloton-chef en zei hem nogmaals dat het zinloos zou zijn een groep collectief op te pakken, en dat in het verhoor nooit bewezen zou kunnen worden dat zij collectief schuldig waren aan de vernielingen. Ik zei er ook bij dat de daders gekend waren, en er bereidheid was ze te identificeren. Ook dat werd genegeerd.

De man ging verder met de voorbereiding van de arrestatie. Toen ik namens de inzittenden vroeg om water, werd dat geweigerd door de pelotonchef. Ik hoorde dat hij van plan was een aantal bussen op het stationsplein voor te laten rijden om de arrestanten weg te voeren. Een ME-er zei tegen zijn chef dat dat moeilijk zou worden omdat de vrijgelaten Italianen op het stationsplein op de vrijlating van hun collega's wachten en het stationsplein daarvoor ontruimd zou moeten worden. De ME-er stelde als alternatief voor de trein naar een meer afgelegen station door te laten rijden om daar de arrestanten af te voeren, om ongeregelheden te voorkomen. Dat werd afgewezen.

Inmiddels hadden zich aan het hek naar het stationsplein twee mensen gemeld die zich voorstelden als Italiaanse parlementsleden. Zij zegden hulp toe, en ik vroeg iemand van de ordedienst ze naar het commandobusje te leiden. Na enig overleg met andere leden van de ordedienst besloten we dat er hier niets meer gedaan kon worden.

Ik ben dus naar de pelotonchef gelopen en waarschuwde nog eenmaal voor escalatie. Toen hij daarop niet reageerde heb ik hem gezegd dat ik daaruit concludeerde dat overleg niet mogelijk was, en dat ik niet van plan was te bemiddelen bij het afvoeren en arresteren van de Italianen. Daarop ben ik van het perron vertrokken.

Op het stationsplein had zich inmiddels een cordon ME opgesteld. Toen zij het commando kregen om het plein te ontruimen vormde ik samen met de andere leden van de ordedienst een menselijke ketting tussen de ME en de demonstranten en we lieten ons langzaam van het plein drijven. Op de brug kwam het peloton tot stilstand, en we konden zien hoe op het perron begonnen werd met de arrestaties en hoe de bussen voorreden.

Op de brug was het inmiddels redelijk rustig. Tegenover een rij ME stond een rij ordedienst van de demonstratie. En er bewoog weinig. Opeens week het cordon ME uit elkaar en werd er een politiebusje doorgelaten. Dat was een onnodige en provocerende actie, want er was een andere uitgang (via het viaduct) die niet dwars door de demonstranten ging. Toen het busje dat toch probeerde werd ze natuurlijk door demonstranten belaagd. Het ME cordon voerde daarop een korte charge uit. Een lid van de ordedienst kreeg daarbij fikse klappen. Aan de charge ging geen waarschuwing vooraf. Later hoorden we van een ME-er met een Amsterdams accent dat 'die boeren niet hadden mogen chargeren'. Volgens hem was er ook 'intern overgepraat'. De meeste demonstranten probeerden daarna naar het viaduct te komen in de hoop de arrestantebussen tegen te houden. Op de brug waren op een gegeven moment alleen nog maar ME-ers en leden van de ordedienst aanwezig. Toen hoorden we via de mobilfoon dat onze hulp aan ... nodig was. Ik vond het zelf niet logisch - vanuit de logica dat je arrestanten wilt afvoeren - om ook daar charges uit te voeren. Het was duidelijk dat de demonstranten daar geenszins het afvoeren van de arrestanten belemmerden. Ik concludeerde daaruit dat de ME niet alleen de arrestanten wilde afvoeren, maar ook de demonstratie zelf wilde terugdringen.

Tegen meerdere ME-ers zeiden ik en leden van de ordedienst dat dat een zinloze provocatie was, en dat de mensen vanzelf naar de Dam zouden terugkeren.

Uiteindelijk dreef de ME de gehele groep demonstranten naar het plein aan de kop van de Nieuwezijds Voorburgwal. De demonstranten gingen op het plein zitten. Het werd de ordedienst snel duidelijk dat de ME een nieuwe charge voorbereidde. Ik zag een chauffeur van een ME-busje een gasmasker voordoen, en zag hoe een ME-er een geweer uit het busje haalde. Vanuit het busje werd in het Nederlands omgeroepen dat de demonstranten zich moesten verwijderen. Wij riepen tegen de ME-ers in het busje dat ze dat in het engels moesten doen, maar dat sorteerde geen effect. Uiteindelijk wisten wij in de ordedienst iemand te vinden die in het italiaans tegen de demonstranten wist te vertellen dat er een charge met gas stond aan te komen. Daarop zette de groep demonstranten zich in beweging richting de Dam via de Nieuwezijds Voorburgwal.

De ME sloot de kop van de Nieuwezijds Voorburgwal af, terwijl de demonstratie zich richting de Dam bewoog. Een klein groepje ordedienst bleef voor de ME staan. We hoorden via de mobilfoon dat onze onderhandelaar met de politie gehoord had dat er geen verdere charges zouden komen. Maar de ME hield zich daar niet aan. Telkens wanneer de demonstranten verder verwijderd waren schoof ze haar linie verder de Nieuwezijds Voorburgwal op. Dat werkte ontzettend provocerend, en we protesteerden daar ook heftig tegen. Later hoorde ik dat er ook een cordon ME aan de andere kant van de Nieuwezijds Voorburgwal heeft gestaan, zodat veel demonstranten bang waren in de val te zitten.

Uiteindelijk wisten we de Dam te bereiken zonder nieuwe charges. Daar ging ik naar de bus van de ordedienst om uit te blazen.

Concluderend denk ik dat de arrestatie op het perron volkomen willekeurig was. Van de kant van de politie is geen moment serieus geprobeerd escalatie te voorkomen, of te achterhalen wie de trein vernield had. Ik vond het later dan ook opvallend dat de burgemeester van Amsterdam in zijn verslag van de gebeurtenissen de arrestatie van de Italianen ook niet legitimeert met de 'vernielingen' maar met de reden dat hij wilde voorkomen dat de Italianen zich bij de demonstratie zouden aansluiten.

Uit mijn eigen indrukken, en de opmerking van een ME-er, maak ik op dat de trein nauwelijks beschadigd was (ook het Algemeen Dagblad meldde dat later), en dat de Italianen daarin zich rustig en zeker niet provocerend gedroegen.

Ook tijdens de gebeurtenissen na de arrestaties heeft de politie vaak en onnodig opgetreden. Ze heeft daarmee meerdere malen geprovoceerd.

Voor mij staat vast dat de ME ofwel niet goed onder controle van haar leiding stond, ofwel dat er willens en wetens op ongeregelheden is aangestuurd. Ik kan daar maar een reden voor bedenken: de ME wilde nog voor Eurotop laten zien 'wie de baas is in de stad.'

[...]

Goedgekeurd: 27 oktober 1997

**Verslag van het gesprek tussen de Commissie voor de politiekklachten en klager NN 91
Donderdag 23 oktober 1997**

Aanwezig: klager NN91;
vriend van klager;
de heer D. Samkalden (Commissie);
mevrouw D. Boulonois en de heer J. Mul (Secretariaat)

Gesprekspartner

Klager heeft tijdens de Eurotop gedemonstreerd. Hij klaagt over het politieoptreden.

Algemeen

Klager heeft met zijn advocaat afgesproken om anoniem te blijven. Dit heeft hij met zijn advocaat zo afgesproken. Hij heeft een verslag geschreven dat is verwerkt in het Zwartboek. Een deel van het verhaal van klager heeft betrekking op wat er gebeurd is in de penitentiaire inrichtingen Over-Amstel. Daar kan de Commissie geen oordeel over geven.

We Deelname aan de demonstraties

Met name in verband met zijn gezondheid (twee hersenafwijkingen) wilde klager alleen meedoen aan geweldloze demonstraties. Hij had geen zin om 'de relschopper uit te hangen'. Eén klap op zijn hoofd kan al fataal zijn. Omdat hij had vernomen dat de demonstratie op zondag 15 juni 1997 een 'lawaidemonstratie' zou zijn, zonder geweld en zonder provocaties, heeft hij mee gedemonstreerd. Klager heeft jarenlange ervaring met demonstreren. Daardoor had hij het gevoel dat hij een goede inschatting kon maken van het soort demonstratie dat zou plaatsvinden. Bij de demonstratie op zaterdag 14 juni 1997 hebben een paar mensen zich misdragen. Hij heeft zich toen meteen verwijderd.

Aanhouding

nder

Klager maakte deel uit van de groep demonstranten, die zich op de hoek van de Spuistraat en de Paleisstraat bevond en een lawaidemonstratie bij het hoofdbureau wilde houden. De groep liep in de richting van het hoofdbureau, maar werd ingesloten door de ME. Een paar demonstranten zijn toen meteen in overleg gegaan met de sectiecommandant van de ME. De pers stond daarbij. De demonstranten probeerden uit te leggen dat zij niet van plan waren geweld te gebruiken of confrontaties aan te gaan. Het gesprek leidde tot niets. De ME-ers zetten hun gasmaskers op en schroefden traangasgranaten op de karabijnen (de reden hiervoor is hem onduidelijk), wat erg bedreigend over kwam. Tot op dat moment was de sfeer onder de groep demonstranten rustig geweest, maar dat veranderde hierdoor. De sfeer werd paniekerig. Een aantal demonstranten droeg bivakmutsen. Dit was niet bedoeld om provocerend over te komen, maar om onherkenbaar te zijn voor de pers en de politiefotografen. Klager is op het dak van Vrankrijk geweest. Er waren daar geen flessen. Hij heeft van diverse mensen uit Vrankrijk gehoord dat er zeer directe en strakke afspraken waren gemaakt met betrekking tot geweld. Over de afgeschoten lichtkogels valt niet te zeggen, waar deze vandaan kwamen. Hij heeft alleen gezien dat een ME-er werd geraakt; de kogel schoot rakelings langs hem heen.

Toen de stadsbussen kwamen werd het duidelijk dat de demonstranten afgevoerd zouden worden. Er ontstond paniek. Er waren mensen die zoiets nog nooit eerder hadden meegemaakt. Aan hen werd door de meer ervaren demonstranten één en ander uitgelegd. Er is nog een keer benadrukt dat iedereen rustig moest blijven en dat ze geen geweld wilden gebruiken. Dat zou zinloos zijn. Ze moesten zich desnoods laten afvoeren. De ME was redelijk opgefokt. Een aantal ME-ers stonk naar drank. Hij heeft dat zelf geroken, maar weet niet wie die ME-ers waren. Helaas droegen ze geen nummer, zoals in Engeland. Het aanhouden gebeurde op grove wijze door de 'stillen' (politieambtenaren in burger). Deze kwamen op de demonstranten aflopen en namen ze zonder discussie mee.

Klager werd als één van de laatsten aangehouden, nadat hij zelf op een ME-er was afgelopen om te vertellen dat hij zou meewerken. Vervolgens werd hij door vier mensen van de aanhoudingseenheid meegenomen. Hij heeft een paar knietjes tegen zijn dijen gekregen en er werd hem gezegd: "Jammer dat je zo coöperatief bent, want anders had ik je in elkaar kunnen slaan". Het enige wat klager heeft gezegd is dat hij zou meewerken. Voor de rest heeft hij geen opmerkingen gemaakt omdat de sfeer zo grimmig was. Een aantal demonstranten voor hem werd in een container geplaatst en is in elkaar geslagen. Zelf werd hij door een blonde man van ongeveer 30 à 35 jaar, die een zwarte broek, legerjas en een geblokte sjaal droeg met zijn hoofd hardhandig tegen de container geslagen, terwijl hij zijn handen op zijn rug hield. Een ander schopte zijn benen uit elkaar, waarna hij werd gefouilleerd. Zijn broek is hierbij op twee plaatsen gescheurd.

Hij werd geboeid (met plastic boeien) en werd vervolgens in een stadsbus gezet. Vanuit die bus heeft hij gezien dat diverse vrouwen in het kruis geschopt werden en bij hun borsten werden gepakt. Tijdens het lange wachten in de bus op de binnenplaats van de PI Over-Amstel, heeft hij zijn boeien los weten te krijgen. Als reactie daarop heeft de ME hem opnieuw geboeid (nu dubbel). De boeien werden zo strak aangetrokken, dat hij hiervoor nog steeds onder behandeling is bij een fysiotherapeut. De demonstranten werden één voor één uitgeladen. Men werd geregistreerd, 'gedact' en gefotografeerd. Dit was de eerste keer dat er naar zijn naam werd gevraagd, maar die heeft hij niet gegeven. De nacht van zondag op maandag heeft hij met ongeveer 100 andere arrestanten in een sportzaaltje doorgebracht. Ze sliepen op de koude vloer op vieze dekzeilen die naar urine stonken. 's Ochtends kregen ze wat te eten. Er was te weinig eten voor de hele groep. Maandagmiddag (16 juni 1997) om 12.31 uur is hij voorgeleid en in verzekering gesteld op grond van art. 140 Wetboek van Strafrecht. Daarna zijn alle arrestanten op de luchtplaats gezet in de zon.

's Avonds werden 7 of 8 arrestanten per politiebusje overgebracht naar Amstelveen. klager was één van deze arrestanten. Hij weet niet wat de reden daarvoor was. 'Waarschijnlijk moesten ze mensen kwijt.' In Amstelveen heeft hij tot en met donderdag vastgezet.

Op dinsdag had klager erg last van hoofdpijn en bloedneuzen, en is klager driemaal flauwgevallen. Meermalen heeft klager aan de dienstdoende politieambtenaren/bewaarders verteld dat hij twee hersenafwijkingen heeft, maar de politieambtenaren toonden geen interesse. Die afwijkingen hebben te maken met de aan- en afvoer van hersenvocht. In stress-situaties kan er druk op de bloedvaten ontstaan waardoor hij uitvalverschijnselen kan krijgen. Dit heeft hij trouwens ook een paar keer gemeld toen hij vastzat in de PI Over-Amstel. Ook toen hij werd voorgeleid. Daar werd gereageerd met: "Dat is jouw probleem, daar hebben wij geen boodschap aan". In de PI heeft hij niet om een dokter gevraagd omdat hij toen alleen hoofdpijn had.

In Amstelveen heeft hij meerdere keren om een dokter gevraagd, omdat zijn klachten toen verergerden. Dit werd hem geweigerd. Ook heeft hij niet mogen bellen en hij heeft geen advocaat gezien, terwijl hij daar wel om gevraagd had. Hij hoorde op dinsdag wel dat er voor iemand anders wel een dokter werd geroepen -in verband met hyperventilatie- en hij heeft toen aangegeven dat hij deze arts ook wilde zien. Dit werd hem geweigerd. Zijn klachten werden erger; heftige hoofdpijn, bloedneuzen en misselijkheid.

Donderdagochtend om ongeveer 07.30 uur werd hij gewekt. De tweede keer dat hij gewekt werd, was het ongeveer 9.30 uur. De politieambtenaar die hem wekte deelde hem mede dat hij naar huis kon en gaf hem zijn spullen terug. Toen klager opstond, viel hij weer doordat hij duizelig was. De politieambtenaar ondersteunde hem bij zijn arm. Hij moest een briefje ondertekenen; dit heeft hij gedaan met zijn NN-nummer. Hij vroeg of hij nog mocht blijven wachten op een paar medearrestanten. Dat mocht alleen 'als hij geen heisa zou maken'.

Klager wil benadrukken dat zowel de politie als hij geluk hebben gehad. Hij had veel ernstiger ziek kunnen worden en dan zou de politie daarvoor verantwoordelijk zijn geweest.

Op verzoek van de Commissie zei klager toe een verklaring van zijn neuroloog (over zijn gezondheidstoestand en de risico's die hij tijdens zijn insluiting heeft gelopen) op te sturen.

Goedgekeurd: 31 oktober 1997

**Telefonisch gesprek met de heer J.M.H.
Vrijdag 24 oktober 1997**

Korte toelichting op de klacht:

Op de vraag of klager wist dat hij zich bevond in een verboden zone, antwoordt hij: 'Het is ons niet duidelijk gemaakt dat we een afgrenzing passeerden. Dat was ook nergens aan te zien. Iets verderop stonden een paar stenen blokken en daar konden we niet in. Om daar langs te gaan had je een speciale pas nodig. We werden niet gewaarschuwd dat we ons in een verboden zone bevonden. Ook liep overal politie, niet alleen rond deze plaats. We werden niet gesommeerd te vertrekken maar gelijk vastgepakt en tegen een busje gezet.'

Klager geeft aan dat om hen heen winkelend publiek liep en mensen fietsten.

Telefonisch gesprek met de klager NN 42
Vrijdag 24 oktober 1997

Korte toelichting op de klacht:

[Klager is na het verlaten van de Albert Heijn nabij Vrankrijk aangehouden door het arrestatieteam.]

'Bij de aanhouding kon ik geen verzet plegen. Het ging erg snel en achter mijn rug om. Ze waren met z'n drieën, ik werd aan twee kanten bij de armen vastgehouden. Ik kon onmogelijk iets doen.'

'In eerste instantie ging de blinddoek snel af omdat ik klaagde dat mijn bril tegen mijn hoofd werd gedrukt. Toen mijn bril werd afgenomen kreeg ik weer een blinddoek om. Deze ging pas weer af tijdens de fouillering in het hoofdbureau. De fouillering gebeurde door dezelfde mensen die mij hadden gearresteerd. Daarom bleef de blinddoek om, werd mij verteld. Bij de fouillering moesten alle kleren uit. Ook mijn armbanden werden losgesneden. Op een gegeven moment mocht de blinddoek af. Ik moest mijzelf naar de muur draaien omdat ik de mensen die me hadden gearresteerd niet mocht zien.'

Toen de leden van het arrestatieteam de ruimte verlieten en de officier van Justitie binnenkwam mocht klager zich weer aankleden en omdraaien. Klager zegt dat hij de leden van het arrestatieteam niet heeft gezien maar misschien wel weet wie het zijn. Voordat hij de Albert Heijn binnenging zag hij een paar man staan kijken. Hij denkt dat zij hem later hebben aangehouden.

De [hulp-]officier van Justitie vertelde klager dat hij was aangehouden op grond van artikel 140. Hij mocht geen advocaat bellen. Hem werd verteld dat de procedure was dat zij dat voor hem zouden doen. Klager denkt dat hier een andere reden voor is. Twee dagen later werd klager nogmaals kort verhoord door een rechercheur. Hij had niet de indruk dat dit serieus bedoeld was.

'Ik ben geschokt over de manier waarop ik gearresteerd ben en de manier waarop 140 gebruikt is. Hoe is het mogelijk dat mensen op een plek zijn en zo gearresteerd worden. Ik was in Vrankrijk geweest. Dit was puur toeval, Vrankrijk is een centraal ontmoetingspunt.'

Verslag telefonisch gesprek met NN 58
27 oktober 1997

Gebeurtenissen

[Klager is aangehouden op zondag 15 juni 1997 na het bezoek aan een mis in de kerk.]

Klager zegt zonder reden te zijn opgepakt. 'Opeens hoorde ik: "Dat is hem", en vier ME-ers kwamen op me af.' Klager had hier associaties met de Tweede Wereldoorlog bij.

'Ik werd zomaar van de straat geplukt, zonder uitleg en krijg ook nog te horen "ik sla je in een donker steegje in elkaar" en dat hij me "het stront uit de darmen zou trappen". En dat van iemand met een helm, waarmee je dus geen gezichtscontact mee hebt. Ik heb nog steeds trauma's van de dingen die me zijn gezegd.'

Klager wil de Commissie voor de politiekachten in de eerste plaats duidelijk maken dat dit, in een democratie, geen manier is om iets te zeggen. Ten tweede wil hij duidelijk maken dat hij het onbegrijpelijk vindt dat iemand zomaar, zonder enige uitleg, van de straat kan worden geplukt.

Binnenkort komt de rechtszaak voor. Klager heeft een procedure aangespannen tegen de heer [...], de ME-er die bovenstaande uitspraken tijdens de aanhouding heeft gedaan.

Rapport Commissie voor de politiekachten

Het rapport van de Commissie voor de politiekachten over het politieoptreden tijdens de Eurotop wordt medio november 1997 uitgegeven. Klager krijgt een exemplaar van het rapport toegezonden via het Autonoom Centrum.

Goedgekeurd: 29 oktober 1997

Verslag van het gesprek tussen de Commissie voor de politiekklachten met de heer E.H.
Maandag 27 oktober 1997

Aanwezig: de heer E.H. (klager);
de heer D. Samkalden (Commissie);
mevrouw D. Boulonois en de heer M. Duker (Secretariaat)

Gesprekspartner

Klager heeft zelf contact met de Commissie opgenomen, met de vraag of hij ook kon worden gehoord. Nadat hij de verslagen van een paar andere mensen van het Autonoom Centrum had gelezen, meende hij dat er nog bepaalde informatie miste, met name wat betreft de voorbereidingen van de demonstraties.

Klager heeft vanaf januari 1997 deel uitgemaakt van de ad hoc-groep 'Tegencontrole'. Deze groep stelde zich ten doel informatie te vergaren, de problematiek aan te kaarten rond de Eurotop en acties te coördineren. Tevens heeft hij vergaderingen van de groep 'Platform naar een ander Europa' bijgewoond.

Voorbereidingen

Volgens klager is er een niet goed te verklaren verschil tussen het politiegedrag vóór de Eurotop en het optreden tijdens de Eurotop. Vooraf was de politie rustig, terughoudend. Via de media zijn er wel een aantal berichten naar buiten gebracht met betrekking tot aankondigingen van bepaalde demonstraties (bijvoorbeeld het informatiestencil over de Chaosdagen), maar in de periode voor de Eurotop werden de Chaosdagen niet serieus genomen. Dit is onder andere af te leiden uit een berichtje van de Volkskrant waarin een woordvoerder van de politie te kennen geeft dat de Chaosdagen niet als een serieuze bedreiging worden gezien. Ook vanuit het Autonoom Centrum is in interviews (onder andere NRC-Handelsblad) aangegeven dat de oproep als grap gezien moest worden.

Vanuit de politie en de gemeente werd er de-escalierend opgetreden. De burgemeester heeft kenbaar gemaakt dat zolang de demonstranten buiten de van te voren gemarkeerde gebieden bleven, demonstreren mogelijk was. Hij noemde een wegblokkade op de Mauritskade als voorbeeld. Maar in de week voor de demonstraties begon de politie vreemd op te treden. Zo werd er bijvoorbeeld in de Schinkelbuurt aangeboden door de politie bij iemand die een clowns-affiche (dat betrekking had op de Eurotop) op zijn raam had hangen. Aan de bewoner(s) werd gevraagd of ze buitenlanders verwachtten. En zo ja, dat indien ze daar aan meewerkten ze grote problemen konden verwachten.

Klager was lid van de groep 'Tegencontrole'. In deze groep zaten ook mensen die hebben meegeholpen aan het 'openen' van Vrankrijk. Daaronder wordt verstaan het inrichten van Vrankrijk als vraagbaak/opvangplaats; een plek waar mensen kunnen slapen, een kop koffie kunnen drinken, informatie kunnen krijgen etc. Bij het grenshospitium werden ook een x-aantal buitenlandse demonstranten verwacht. Er waren vijf punten in Amsterdam die overdag zouden fungeren als vraagbaak/opvangplaats.

Fietsdemonstratie

De organisatie van de fietsdemonstratie van maandag 16 juni 1997, waar klager bij betrokken was, heeft geen contact gehad met de politie. Wel was algemeen bekend (via de media of mondelinge overdracht) dat deze demonstranten zo dicht mogelijk bij de Nederlandse Bank wilden komen. De groep demonstranten wilde richting het Weteringcircuit fietsen, maar dit werd onmogelijk gemaakt door de politie (ME). Dit terwijl vijf minuten voor het begin een ieder (voetgangers, fietsen, auto's en trams) daar nog wel heen kon. Op zondagmiddag is er nog in Vrankrijk vergaderd om te benadrukken dat ze niet op onrust uit zijn. Het plan was om gewoon rustig naar het hoofdbureau te lopen.

Van de demonstratie die op vrijdag plaatsvond weet hij bijna niets af. Er werd gedemonstreerd door een kleine groep die ongeorganiseerd was. Op zich is klager niet tegen kleine groepen die demonstreren, dit kan juist heel nuttig zijn om bepaalde acties uit te voeren, zoals bijv. het verkeer naar De Nederlandsche Bank kort te hinderen om aandacht en publiciteit te krijgen voor kritiek op de Eurotop. Dit beschouwt hij als een legitiem actiemiddel.

Hij is van mening dat zo'n grootschalige gebeurtenis als de Eurotop toch niet verstoord kan worden. 'Een paar speldenprikjes kunnen geen kwaad. Als demonstrant moet je prikkelend aanwezig zijn'. Hij maakt een vergelijking met de acties van Greenpeace. En bij buitenlandse tops zie je ook regelmatig demonstranten in beeld. 'Zo erg is dat niet'.

Onderscheid Chaosdagen in Duitsland en de Eurotopdemonstraties in Amsterdam

Klager denkt dat de Chaosdagen weinig met politieke ideeën hebben te maken. Het is meer een algemene reactie van een hoop kansloze jongeren tegen de hele maatschappij. De demonstraties in het kader van de Eurotop hebben juist wel te maken met duidelijke politieke ideeën. De aankondiging van de Chaosdagen in Amsterdam is door zowel actiegroepen als de politie nooit serieus genomen.

Contact met het vredesdetachement

Het Autonoom Centrum is drie weken voor de Eurotop benaderd door de politie met het verzoek om in overleg te treden. Daar ging het Autonoom Centrum niet op in; het heeft duidelijk gemaakt dat ze hier geen behoefte aan had. Wel heeft het een informatiefolder over de demonstratie naar de politie opgestuurd. Twee groepen die wel overleg met het vredesdetachement hebben gehad, zijn namelijk de Legalize-groep en de groep 'Platform naar een ander Europa'. Het contact tussen de Legalizers en de politie verliep in het begin erg goed. Afsproken werd dat de demonstratie zou eindigen op het Meester Visserplein. Echter later werd dit toch veranderd, toen mocht de demonstratie weer niet eindigen op het Meester Visserplein. Het contact begon dus goed, maar uiteindelijk waren de demonstranten zwaar teleurgesteld. De demonstranten zijn uiteindelijk toch bij het Meester Visserplein gekomen. Daar stond een groep ME-ers ze op te wachten.

Bij de groep 'Platform naar een ander Europa' kwam het overleg op hetzelfde neer. De groep voelde zich aan het lijntje gehouden door de politie en de gemeente. In eerste instantie was afgesproken dat de demonstratie zou beginnen op de Dam en zou eindigen op de Dam. Ongeveer één week voor de demonstratie zou plaatsvinden werd bekend gemaakt dat de demonstratie niet meer op de Dam mocht eindigen. Er werd slechts toestemming gegeven om in het Westelijk Havengebied te demonstreren. Hierop heeft het Platform aan de politiek en politie duidelijk gemaakt dat het begin en einde van de demonstratie niet meer te veranderen was omdat dit al bekend was gemaakt en dat ze dat ook niet meer wilden. Zij stelden dat ze geen enkele verantwoordelijkheid meer op zich wilden nemen als de demonstratie verplaatst zou worden. Toen de politie daarop bang werd dat dit tot een groot openbare orde-probleem kon gaan leiden, is alsnog toestemming verleend.

Wat klager opviel was dat het vredesdetachement niet zoveel te vertellen had. Sommige politieambtenaren waren het tijdens de Eurotop-demonstratie van dinsdag niet eens met de gang van zaken; ze vonden dat de demonstratie wel over de Albert Cuypstraat richting Ferdinand Bolstraat en Ceintuurbaan kon gaan en ze vonden het optreden van de ME overdreven.

Een paar dagen voor de Eurotop belde de commandant van het vredesdetachement, zelf. Hem is medegedeeld dat het Autonoom Centrum geen prijs stelde op overleg. 'zij konden zelf wel hun demonstraties organiseren, zonder dat het uit de hand liep'. Vervolgens heeft de commandant van het vredesdetachement het telefoonnummer van zijn mobiele telefoon gegeven.

De andere vraagbaken/opvangplaatsen zijn, voor zo ver klager weet, niet benaderd door de politie, maar ook vanuit Vrankrijk had men waarschijnlijk geen behoefte aan contact. Klager heeft de indruk dat de politie goed geïnformeerd was. Zo heeft de politie aan de mensen van 'Platform naar een ander Europa' gevraagd of ze mensen kenden van de groep 'Tegencontrole'. Toen ze daar niet op in gingen deelde de politie mede dat ze al namen van de betrokken mensen had. De politie wist ook van de vijf informatiepunten via de inlichtingendienst. De adressen stonden op folders en waren dus makkelijk te achterhalen. Er is van beide kanten geen contact opgenomen.

Politieoptreden

Klager meent dat de wijze waarop door de politie tijdens de Eurotop is opgetreden niet te voorkomen zou zijn als er vanuit het Autonoom Centrum en/of Vrankrijk wel overleg was gevoerd. 'Kijk maar naar de afgelopen 15 jaar, overleg levert niets op en het ontbreken van verschil tijdens de Eurotop tussen organisaties die wel en die niet overlegd hebben'. Hoe de politie optreedt, is haar eigen verantwoordelijkheid. De harde aanpak van demonstranten was niet nodig geweest. 'In het verleden kon de politie zulke grote groepen wel aan'. Klager heeft zelf vrij veel ervaring met demonstreren en is van mening dat wijze van optreden door politie vreemd is te noemen. 'Juist de overheid/politie moet zeer zorgvuldig omgaan met rechten, ook als ze handelen uit onzekerheid'. Hij zegt dat juist de laatste vijf jaar de politie vrij tolerant is wanneer er wordt gedemonstreerd. Hij heeft de indruk dat in het kader van de Eurotop expliciet is besloten dat demonstraties geen kans mochten krijgen. Vanaf het begin tot het eind zijn de demonstraties beperkt of tegengehouden. De organisatie van de demonstraties werd gefrustreerd.

Kennelijk was men bang dat Amsterdam behalve door zijn coffeeshops ook door de betogingen in het buitenland een slechte naam zou krijgen.

Goedgekeurd: 29 oktober 1997

Verslag van het gesprek van de Commissie voor de politiekklachten met de korpsleiding en overige leidinggevende functionarissen.

Vrijdag 5 september 1997

Aanwezig: vertegenwoordiging korpsleiding;
vertegenwoordiger staf korpsleiding;
de algemeen commandanten;
de heer T.M. Schalken, de heer D. Samkalden en mevrouw P.M. Vollebregt (Commissie);
de heer J. Mul, mevrouw D. Boulonois (Secretariaat)

Doel van het gesprek

Het doel van het gesprek tussen de Commissie voor de politiekklachten en de politie is om de naar aanleiding van de door de Commissie opgestelde vragenlijst ontstane verwarring een einde maken. De korpsleiding stelt voor om ofwel de door de Commissie opgeworpen vragen mondeling te beantwoorden door de betrokken (peletons)commandanten, ofwel de door de Commissie opgeworpen vragen schriftelijk te beantwoorden. De politie heeft een onderscheid gemaakt tussen de individuele klachten die bij de Commissie zijn binnen gekomen en die voor een deel al door de politie in behandeling zijn genomen, en de klachten die zijn opgenomen in het *EUrotOP zwartboek politieoptreden*. Ten aanzien van deze klachten is tot op heden nog geen onderzoek verricht.

Reikwijdte van het onderzoek door de Commissie voor de politiekklachten

De via de klachtenprojectgroep ingediende vragenlijst door de Commissie roept bij de politie het beeld op dat de Commissie voor de politiekklachten, gelet op de reikwijdte en de diepte van haar vragen, een evaluatie van het algehele politie-optreden tijdens de Eurotop wil maken. De politie stelt zich daarbij op het standpunt dat er geen behoefte is aan drie totaal-evaluaties van het politieoptreden die wellicht een verschillende lezing zullen hebben.

De Commissie voor de politiekklachten benadrukt dat het niet haar bedoeling is de politie een rapportcijfer toe te kennen voor het algehele politie-optreden tijdens de Eurotop. Wel moet bedacht worden dat aan de zijde van de politie veel goed is gegaan, maar gezien het aantal klachten er kennelijk ook een aantal dingen mis is gegaan. Bij het onderzoek naar de klachten heeft de politie de Commissie er al enige jaren op gewezen niet het incident afzonderlijk te bekijken, doch in een breder perspectief te plaatsen. Dat is ook de reden waarom de vragenlijst enkele algemene vragen opwerpt die samenhangen met de individuele klachten. Uit de beantwoording van deze vragen door de politie zou kunnen blijken dat het rechtstreekse gevolg van op beleidsniveau genomen beslissingen voor een concreet politie-optreden in redelijkheid niet kan worden toegerekend aan een individuele politie-ambtenaar. Het ontbreken van toereikende instructies aan de zijde van het Openbaar Ministerie kan bij voorbeeld leiden tot een minder grote mate van verwijtbaarheid aan de zijde van de politie. Voor een goede klachtafhandeling is dus inzicht nodig in het door het bestuur en het Openbaar Ministerie gevoerde beleid, zonder dat de Commissie voor de politiekklachten het tot haar taak kan rekenen daarover een oordeel te vellen.

Standpunt van de politie

De politie heeft het gevoel dat niet (meer) de klacht als uitgangspunt van het onderzoek door de Commissie is genomen, maar dat de Commissie vooreerst een totaal-oordeel van de politie wil krijgen over het politie-optreden tijdens de Eurotop alvorens tot behandeling van de individuele klachten over te gaan. De politie staat op het standpunt dat geen algemene reactie wordt gegeven op (de klachten in) het *EUrotOP zwartboek politie-optreden*. De politie vraagt zich ook af in hoeverre nog onderzoek mogelijk is door de Commissie indien de klagers zich achter hun anonimiteit blijven verschuilen. In de visie van de politie is een onderzoek door de Commissie voor de politiekklachten naar klachten zoals deze zijn neergelegd in het zwartboek dan niet of nauwelijks mogelijk.

Standpunt van de Commissie voor de politiekklachten

De Commissie staat op het standpunt dat een onderscheid moet worden gemaakt tussen de wil om een reactie te geven door de politie en de mogelijkheid onderzoek te doen naar klachten die zijn binnengekomen bij de Commissie. Wat betreft de wil om een reactie te geven aan de zijde van de politie merkt de Commissie op dat na het overhandigen van de vragenlijst aan de klachten-projectgroep er ineens problemen begonnen te rijzen. De Commissie voor de politiekklachten ontkomt er niet aan om in haar algemeen rapport melding te maken van de bij de klachtafhandeling gerezen problemen en het gebrek aan medewerking aan de zijde van de politie. Wat betreft de mogelijkheid om onderzoek te doen indien de klagers anoniem wensen te blijven en niet willen meewerken aan het onderzoek, staat de Commissie op het standpunt dat ook zonder nadere individualisering en concretisering van de klachten een -wellicht wat beperkter- ambtshalve onderzoek mogelijk is. Ten slotte zal in het geval de Commissie geen onderzoek instelt de Nationale Ombudsman een onderzoek instellen zodat de politie alsnog wordt gedwongen haar medewerking te verlenen. De Nationale Ombudsman wil nu echter, na lang touwtrekken, het door de Commissie voor de politiekklachten uit te voeren onderzoek in Amsterdam afwachten. Dan kan het niet zo zijn dat de Commissie de Nationale Ombudsman moet mededelen dat een onderzoek naar de Eurotop-klachten niet mogelijk is, omdat door de politie de klachten niet in behandeling worden genomen.

Anonimiteit klagers en onderzoek door Commissie voor de politiekklachten

De politie vraagt zich af of het anoniem blijven van de klagers in het zwartboek tot gevolg heeft dat de Commissie het zwartboek naast zich neer zal leggen. De Commissie volgt bij de behandeling van anoniem ingediende klachten het standpunt van de Nationale Ombudsman. Het is dus wel mogelijk om anoniem te klagen. Het niet nader concretiseren en individualiseren van de klacht heeft wel tot gevolg dat het onderzoek door de Commissie minder vergaand zal zijn. Ook is hoor en wederhoor dan in het algemeen niet mogelijk. Het anoniem klagen is met andere woorden nadelig voor de klager, maar ontnemt de Commissie niet de mogelijkheid (ambtshalve) een onderzoek in te stellen. Uit de kwestie van de anonimiteit en het grote aantal (234) in het zwartboek opgenomen klachten is in overleg met de klachtenprojectgroep overigens het voorstel ontwikkeld om zo veel als mogelijk per cluster klachten en per gebeurtenis te werk te gaan. In het korte tijdbestek waarbinnen de Commissie haar onderzoek moet afronden, zou het niet efficiënt zijn om als vertrekpunt de individuele klachten te nemen. Dit brengt met zich mee dat het beleid ten aanzien van bepaalde arrestaties in het onderzoek niet achterwege kan worden gelaten. Het is voorts gemakkelijker voor de politie om de vragen te beantwoorden op grond van de door de Commissie overhandigde analyse zonder dat zij zelf eerst het gehele zwartboek moet onderzoeken. De algemene vragen in de door de Commissie voor de politiekklachten opgestelde analyse hebben slechts de bedoeling inzage te verkrijgen in beleidsbeslissingen voor zo ver die gevolgen hebben gehad voor een concreet politie-optreden.

Uitgangspunten bij het politieoptreden tijdens de Eurotop

Bij de Commissie voor de politiekklachten is enerzijds het beeld ontstaan van een goed verlopen Eurotop, maar anderzijds is het optreden van de politie in sommige gevallen bekritiseerd. Volgens de korpsleiding gaat er altijd wel een aantal dingen mis in zo'n grote organisatie, maar de eigenlijke vraag is wat nu het beleid is geweest dat heeft kunnen leiden tot het aanhouden van 600 personen. Bij de beantwoording van deze vraag spelen in het algemeen twee elementen een rol.

Ten eerste is in de voorbereiding door de driehoek een tweeledig standpunt geformuleerd. Naast de beveiliging van de deelnemende bewindslieden en hun locaties, diende de Eurotop in de zin van de handhaving van de openbare orde een 'ongestoord verloop' te hebben. In het voortraject is bij de beeldvorming en de informatievergaring het beeld ontstaan dat met name in Europees verband gedemonstreerd zou gaan worden. Hoewel het merendeel van deze demonstraties een goede intentie had en ongestoord is verlopen, was er helaas ook een donkere kant. Diverse groeperingen hebben in Europees verband opgeroepen tot het verstoren van de Eurotop in Amsterdam. Daaraan heeft vermoedelijk bijgedragen dat de stad Amsterdam een geschiedenis kent van grote ordeverstoring incidenten, waaronder de kroning van Beatrix in 1980 en de Nieuwmarkt-relletjes in de jaren '70. Aan de andere kant is Amsterdam altijd een vrijplaats geweest voor vele demonstraties.

De insteek voor het politie-optreden tijdens de Eurotop is er dan ook op gericht geweest zo veel mogelijk te voorkomen dat ordeverstoringen zich zouden voordoen, zonder daarbij het recht op betoging al te veel in te dammen. In de stad Amsterdam is voorafgaand aan de Eurotop getracht zo veel mogelijk spanningen weg te nemen. Door het vredesdetachement is in een zeer vroeg stadium contact gezocht met de organisaties die te kennen hadden gegeven te willen demonstreren tijdens de Eurotop. Ook is zo veel mogelijk voorkomen dat vlak voor de Eurotop kraakpanden zouden worden ontruimd. Het hele beleid is dus vanaf het begin af aan op de-escalatie gericht geweest.

Met name op zaterdag 14 juni 1997 bleek dat de doelstelling van een ongestoord verloop van de Eurotop niet geheel gehaald zou kunnen worden. In verschillende demonstraties hielden harde kernen ordeverstoorders zich verscholen (bivakmutsen e.d.) die geen vredige intenties hadden. Daar waar moest worden ingegrepen is dat ook gebeurd, maar wel met de nodige terughoudendheid. Het beleid was er nog steeds op gericht zo weinig mogelijk personen aan te houden. Op zaterdagavond bleek dat de doelstelling van de driehoek met het huidige beleid niet zou kunnen worden gehaald. Op zondagochtend heeft daarop een discussie plaats gevonden in het beleidscentrum Eurotop. Als niet zou worden ingegrepen zou de escalatie voorafgaand aan en tijdens de Eurotop toenemen. Het beeld van een chaotische situatie drong zich met andere woorden allengs op. Daarom is op zondag 15 juni 1997 in het beleidscentrum besloten de harde kern van straat te halen. Daarbij is overigens niet gesproken over de mogelijke rechtsgrond(en). Het beleidscentrum was van mening dat de in de driehoek geformuleerde doelstelling van een ongestoord verloop van de Eurotop slechts haalbaar zou zijn, indien de harde kern van straat zou worden gehaald. Indien deze beslissing niet was gevallen, zou verdere escalatie onvermijdelijk zijn geweest.

informatie over ordeverstoringen

De Commissie vraagt zich af of voorafgaand aan de Eurotop niet al voldoende informatie was verzameld over de aard en de intentie van bepaalde groepen demonstranten en actievoerders. Volgens de vertegenwoordiger van de korpsleiding beschikte de politie wel over informatie dat bepaalde groeperingen richting Amsterdam zouden komen, zodat daarop wel is geanticipeerd. Uiteraard is contact gelegd met de politie in buitenlandse steden, maar het was volgens de algemeen commandant onmogelijk om het moment aan te wijzen waarop de groepen demonstranten de grens zouden passeren, zodat van een actief terugzend-beleid geen sprake kon zijn. Ook beschikte de RCID en de BVD over informatie, maar daarover kan de politie geen mededelingen doen.

Taxatie aantallen arrestanten

De Commissie vraagt zich af op welke aantallen arrestanten is gerekend, en hoe deze taxatie tot stand is gekomen. Volgens de korpsleiding moet daarbij een onderscheid worden gemaakt tussen de momenten waarop deze inschatting is gemaakt. In de voorbereiding heeft men als uitgangspunt de ordeverstoringen tijdens voetbalwedstrijden genomen. Het gaat daarbij met name om individuele arrestaties op grond van artikel 141 van het Wetboek van Strafrecht (gezamenlijke openlijke geweldpleging) en artikel 2.1 van de Algemene Plaatselijke Verordening (APV), en niet om massale arrestaties. Tijdens de Eurotop is in het beleidscentrum de taxatie aangevuld met of gecorrigeerd door de beslissing om op grond van artikel 140 van het Wetboek van Strafrecht (lidmaatschap criminele organisatie) kleine harde kernen aan te houden. Ook toen is (nog) niet op massale arrestaties gerekend. De verantwoordelijkheid voor het onderbrengen van de arrestanten lag bij de hoofdofficier van Justitie (de heer Vrakking). Op basis van de aanvankelijke verwachtingen zijn voorafgaand aan de Eurotop 80 cellen gereserveerd. Deze cellen waren bestemd voor individuele personen die zouden worden aangehouden in het kader van de *strafrechtelijke handhaving*. Als referentiepunt is onder andere een grote voetbalwedstrijd genomen, waarbij doorgaans niet meer dan 50 arrestaties zijn te verwachten. De taxatie van 80 cellen is volgens de korpsleiding dan ook reëel te noemen. Voor het onderbrengen (ophouden) van personen in het kader van de handhaving van de openbare orde (noodbevel, artikel 2.1 lid 1 APV) waren een aantal accommodaties (binnenplaatsen van penitentiaire inrichtingen) geregeld. Omdat het daarbij gaat om crowd control (Italianen) en overtredingen van artikel 2.1 APV (ordeverstoring) zouden de overgebrachte personen niet langer dan 6 uur (ophouden voor verhoor) + 6 uur (maatregelen ter identificatie) + 9 uur (nachtelijke uren) kunnen worden opgehouden. Ook hier zijn volgens de politie dus voldoende maatregelen getroffen.

Bij de taxatie van het aantal arrestanten moest ook rekening worden gehouden met een kosten/baten-analyse. Daarbij moest de politie in overleg met het Openbaar Ministerie, het bestuur en het Rijk een aantal afwegingen maken. Volgens de korpsleiding kan niet worden gezegd dat daarbij een onjuiste afweging is gemaakt. Bij de taxatie is ook rekening gehouden met de mogelijke chaos-dagen. Maar ook toen bleek dat zich een aantal 'chaoten' in Amsterdam ophield, was het nog maar de vraag of de geplande acties (Paleis op de Dam paars schilderen, het in brand steken van metrostation Nieuwmarkt) zich wel zouden voordoen. Daarnaast bleek het voor het observatie-team van de politie onmogelijk om een juiste inschatting te maken van de aantallen demonstranten die zich hadden verzameld bij de drie panden die vlak voor de Eurotop waren gekraakt. Dit alles in aanmerking genomen merkt de korpsleiding op dat men in redelijkheid nooit 600 aanhoudingen had kunnen verwachten.

Mogelijke rechtsgronden voor ophouden en aanhouden van personen

De Commissie vraagt zich af welke andere mogelijkheden de politie en het Openbaar Ministerie zouden hebben gehad indien niet zou kunnen worden aangehouden op grond van artikel 140 van het Wetboek van Strafrecht. De korpsleiding zegt dat de inzet van artikel 540 Sv (rechterlijk bevel tot handhaving van de openbare orde) is overwogen maar dat deze mogelijkheid vanwege een aantal praktische problemen door de heer Vrakking van de hand is gewezen. Daarnaast had artikel 2.1 APV of de Noodverordening Eurotop bij grote ordeverstoringen kunnen worden ingeroepen. Het nadeel van deze gronden is echter dat zij slechts 'crowd control' beogen. De artikelen scheppen slechts de bevoegdheid om personen voor beperkte tijd op te houden en eventueel buiten de stadsgrens van de gemeente Amsterdam te brengen. Bij de keuze van de rechtsgrond voor aanhouding is in relatie tot het doel (het doen ophouden van strafbare feiten) gekozen voor het zwaarste feit dat de meeste bevoegdheden en mogelijkheden zou scheppen (artikel 140 van het Wetboek van Strafrecht). Of bij het aanhouden van personen op grond van artikel 140 van het Wetboek van Strafrecht instructies zijn meegegeven aan de politie is een vraag die beantwoord zal moeten worden door de Hoofdofficier van justitie. In het dossier van de heer Vrakking over de toepassing van artikel 140 van het Wetboek van Strafrecht bevinden zich overigens ook alle (afschriften van) aanhoudings-procesverbalen, bevelen in verzekeringstelling, verslagen van observatie-eenheden en de geweldsrapportages van de politie.

Afsluiting

Afgesproken wordt dat op dinsdag 9 september 1997 om 14:00 uur en indien nodig op vrijdag 12 september 1997 om 12:00 een vervolgesprek plaatsvindt tussen de Commissie voor de politiekachten en de politie op het Hoofdbureau van politie aan de Elandsgracht. Bij deze gelegenheid zullen de vragen die door de Commissie in haar analyse zijn gesteld door de politie worden beantwoord. De politie geeft te kennen dat zij er geen bezwaar tegen heeft dat het gesprek wordt opgenomen door middel van een bandrecorder. Uiteraard zullen de tapes na gebruik direct worden vernietigd.

Verslag van het overleg van de Commissie voor de politiekklachten met de politie
9 september 1997
12 september 1997

Aanwezig:

- Politie: vertegenwoordiger beleidscentrum namens korpsleiding
vertegenwoordiger beleidscentrum namens korpsleiding
voorzitter klachtenprojectgroep
algemeen commandant overdag
algemeen commandant nacht
operationeel commandant overdag
operationeel commandant nacht
commandant calamiteiten (alleen eerste bijeenkomst)
commandant recherche maatregelen en informatie
commandant recherche maatregelen en informatie
commandant calamiteiten (alleen tweede bijeenkomst)
vertegenwoordigster beleidsstaf
- Commissie: de heer T.M. Schalken (Voorzitter), mevrouw P.M. Vollebregt, D. Samkalden
Secretariaat: de heer J.M. Mul en mevrouw M.A.Hanrath

Korte toelichting op functieverdeling

De korpsleiding wijst de algemeen commandant aan. Deze is eerst verantwoordelijke voor de gehele operatie. De algemeen commandant stuurt alle gebieden aan: ME inzet, openbare orde problematiek, panden, lokaties, verkeersmaatregelen, et cetera. Uitzondering hierop vormt de calamiteitenorganisatie, die is in handen van de recherche.

Inleiding

Enige korte punten:

1. De Commissie heeft de indieners van het Zwartboek gesproken. Woensdag 10 september a.s. zullen zij het besluit rond medewerking aan het onderzoek bekendmaken. Bij de Commissie bestaat de indruk dat sprake zal zijn van een vorm van medewerking. Een deel van de klachten is echter nog anoniem.
2. Het verslag van dit gesprek komt ten goede aan de eigen oordeelsvorming van de Commissie. Delen uit het verslag worden gebruikt en openbaar gemaakt naar klagers in het kader van hoor- en wederhoor. Van vertrouwelijke informatie wordt geen gebruik gemaakt. De politie geeft aan welke informatie als vertrouwelijk is te beschouwen.
3. De Commissie heeft enkele beelden van de helikopter bezichtigd. Dit geeft een wat eenzijdig beeld aangezien niet alle informatie is te zien en te horen. Het is plezierig wanneer een selectie wordt gekoppeld aan het Journaal. Wellicht is het mogelijk een selectie van de banden met een deskundige te bekijken. Korpsleiding is van mening dat dit veel tijd kost en het bekijken van de banden per incident moet gebeuren. De Commissie ontvangt graag de overige video-opnamen. De Commissie kan tevens de banden van Rabotnik TV via de rijksrecherche opvragen. Recherche maatregelen en informatie kan foto's, een video en een aanhoudingsregister overhandigen met betrekking tot o.m. de Italianen.

Aantal arrestanten tijdens de Eurotop

Het algemeen dossier van de 371 arrestanten van zondag 15 juni wordt door de commandant calamiteiten overhandigd, waarin processen-verbaal van aanhouding en eventueel in verzekeringstelling en eventuele nadere bijzonderheden met betrekking tot het verhoor. Het aantal arrestanten op zondag 15 juni was 371. Hiervan zijn 15 arrestanten op individuele basis door het arrestatieteam aangehouden (eerste fase). 341 aanhoudingen hebben in de avond plaatsgevonden (tweede fase) en 15 verdachten werden in de nacht door het arrestatieteam en de ME aangehouden (derde fase).

Het totaal aantal arrestanten tijdens de Eurotop is 603, op de gronden van artikel 140 Wetboek van Strafrecht, artikel 141 Wetboek van Strafrecht, artikel 184 Wetboek van Strafrecht en de APV en noodverordening. Voor de individuele dossiers moet de Commissie zich wenden tot Officier van Justitie mevrouw Ang.

De Voorzitter deelt mee dat procesverbalen altijd vertrouwelijk worden behandeld door de Commissie voor de politiekachten. Slechts de feitelijke informatie en de zienswijze van de politie ten aanzien van een bepaalde gebeurtenis kunnen worden gebruikt ten bate van hoor- en wederhoor.

Taxaties van het aantal arrestanten

De inzet van artikel 140 Wetboek van Strafrecht als zodanig valt buiten de bevoegdheid van de Commissie. Wel wil de Commissie weten of, indien er iets is misgegaan, dit mogelijk is terug te voeren op een verkeerde taxatie. Een juiste taxatie had van belang kunnen zijn voor de arrestantenbehandeling. De algemeen commandant (overdag) geeft aan dat een vergelijking met voetbalrellen een slechte indicatie geeft. De korpsleiding voegt hieraan toe dat het maken van taxaties tot de verantwoordelijkheid van de korpsleiding behoort. Het gaat dan ook om het aangeven van de benodigde kosten, materialen, personeel, et cetera. Of die worden ingezet is vervolgens een besluit van de driehoek / korpsbeheerder. Er bestaan in Europa geen standaarden in aantallen arrestanten die zijn te verwachten bij dit soort gebeurtenissen. De politie werkte in principe de-escalerend en wenste zo min mogelijk Strafvordering toe te passen. De sfeer in de stad was rustig en indien de tolerantiegrenzen werden overschreden vonden individuele aanhoudingen op grond van artikel 141 Wetboek van Strafrecht plaats. commandant calamiteiten: Vooraf waren diverse ruimten voor arrestanten gereserveerd: 80+20+20 cellen, en enkele zalen waarin 300 arrestanten konden worden ondergebracht. Verder beschikte het Landelijk Coördinatie Centrum (BiZa) over een algemeen noodscenario. De noodvoorziening was er primair op gericht om meer plaatsen ter beschikking te hebben. De korpsleiding geeft aan dat zondag 15 juni overlegd is over het aantal benodigde cellen. Het overleg werd gevoerd door de hoofdofficier van Justitie en het departement van Justitie. De politie is niet op de letter bekend met de inhoud van het noodscenario.

De Voorzitter vraagt of toen al duidelijk was dat een zo groot aantal mensen op basis van artikel 140 Wetboek van Strafrecht zou worden aangehouden. De korpsleiding geeft aan dat de politie met 140 van het Wetboek van Strafrecht veelal te maken heeft met 'soldaten die op pad gestuurd worden om oorlog te voeren'. Het aantal mensen op de achtergrond komt niet goed in beeld. Wellicht was langer onderzoek nodig geweest, indien dit mogelijk was geweest.

Wat is voorafgegaan aan toepassing van artikel 140 Wetboek van Strafrecht

In het voortraject werd een taxatie gemaakt aan de hand van informatie uit Nederland en het buitenland over ordeverstoringen en chaoten. De constatering was dat er meer mensen uit het buitenland waren dan gedacht. De eerste vernielingen begonnen op vrijdag-avond.

De beelden van NOVA op zaterdag laten groepen demonstranten zien, met kappen op en de armen ingehaakt. Het leek of de demonstranten aan het oefenen waren voor zaterdag en zondag. Dinsdag zou de grote apotheose plaatsvinden, de grote chaos. Deze wetenschap werd afgezet tegen de doelstelling van een ongestoorde Top. De vraag was: is dit in de hand te houden of moeten we de harde kern van de straat halen. Volgens de korpsleiding is tot dit laatste besloten nadat eerder was besloten tot een verscherpt beleid ten aanzien van de chaoten.

De korpsleiding geeft aan dat voorafgaande aan de Eurotop niet is gesproken over het gebruik van de 140-constructie. Op zondagochtend is wel gediscussieerd over de vraag of 140 van het Wetboek van Strafrecht een optie was bij openbare orde verstoringen. De Hoofdofficier van Justitie had hiertegen geen bezwaren. Op zaterdagochtend was het uitgangspunt dat de harde kern aangehouden diende te worden. Over de mogelijkheden daartoe is een uitvoerige discussie geweest. Hierbij werd gesproken over artikel 540 Sv en artikel 140 Wetboek van Strafrecht. Hierover is contact geweest met de R-C's, die zagen voor 540 geen mogelijkheid. Op de vraag van de Voorzitter of de politie in concrete gevallen in redelijkheid tot verdenking kon overgaan, verwijst de korpsleiding naar de opdracht van de Hoofdofficier van Justitie.

vegl. 55

Tot toepassing van artikel 140 Wetboek van Strafrecht werd overgegaan bij personen met een relatie tot Vrankrijk, waarvan het vermoeden bestond dat zij strafbare feiten zouden plegen of de openbare orde zouden verstoren, en die door uiterlijk (kleding) of gedrag herkenbaar waren. Ten aanzien van dit laatste wijst de korpsleiding op het gegeven dat bivakmutsen bij de deur van Vrankrijk werden uitgedeeld. De criteria zijn voorgelegd aan de driehoek waarop besloten is op te treden conform artikel 140 Wetboek van Strafrecht.

Uit de uitzendingen van radio Vrije Keizer bleek dat er van een zekere organisatie van ordeverstoringen sprake was. Dit heeft er mede toe geleid dat artikel 140 Wetboek van Strafrecht is ingezet.

Op de opmerking van de Voorzitter dat Justitie zeer waarschijnlijk niet tot vervolging zal overgaan benadrukken de algemeen commandant (dag) en de korpsleiding dat een besluit tot aanhouding los staat van een later besluit tot niet-vervolgen van de aangehoudenen. De operationeel commandant (overdag) geeft aan dat het gegeven dat 300 meter verderop in de Nieuwe Kerk een receptie plaatsvond, van invloed is geweest op de beslissing tot aanhouding in deze situatie.

Op de vraag van de Voorzitter of van het gebruikelijke arsenaal voor handhaving van de openbare orde gebruik is gemaakt, antwoordt de algemeen commandant (overdag) dat het aantal ME-eenheden met twee is uitgebreid voor de zaterdag en de zondag. Een eerste indicatie hiervoor waren de berichten op Internet, een tweede indicatie was dat in de week voorafgaande aan de Top enkele grote panden waren gekraakt om meer slaapplekken voor buitenlanders te creëren. Op zaterdag kreeg de politie tevens bijstand van de sectie ME-Kennemerland die in Amsterdam aanwezig waren na het begeleiden van de motordemonstratie. Op zaterdag had de politie dus 2,5 peloton ME extra.

Ter beantwoording van de vraag van de Voorzitter of ooit is overwogen eerst via feitelijke belemmeringen (ME-linies) het gebied af te sluiten, verwijst de korpsleiding naar de geformuleerde tolerantiegrenzen. Een aanvullend uitgangspunt hierbij was dat de harde kern uit de groep gehaald moest worden. Bij deze handelswijze kom je al snel bij toepassing van 140 en 141 Wetboek van Strafrecht.

Kwaadwilligen

De algemeen commandant (overdag) geeft aan dat kwaadwilligen veelal tussen grote groepen goedwillenden zaten. Bij een samensmelting van de twee groepen is de beheersing lastig. De korpsleiding voegt hieraan toe dat kleinschalig optreden van demonstranten bij openbare orde-optredens nauwelijks beheersbaar is. Daarom moeten de groepjes, de harde kern, van de straat af. De binnenkomende informatie (onder meer via internet) wordt door de korpsleiding geïnterpreteerd als dat er een beleid bestaat om met kleine groepen rellen te schoppen. Ordeverstoringen leiden tot ontwrichting.

Aanhoudingen rond Vrankrijk zondag 15 juni

De algemeen commandant gaf de opdracht tot het optreden ter zake van 140 van het Wetboek van Strafrecht. Het criterium voor toepassing van artikel 140 Wetboek van Strafrecht was ten eerste dat de verdachte een relatie moest hebben met Vrankrijk. Dit werd aangetoond wanneer een persoon het gebouw uitkwam. De politie observeerde mensen die Vrankrijk verlieten, aldus de commandant calamiteiten. Uit het proces-verbaal van de commandant ter plaatse blijkt dat bij Vrankrijk een toegangscontrole plaatsvond.

In de tweede plaats moest de persoon door kleding en gedrag herkenbaar zijn als lid van de organisatie. De commandant ter plaatse rapporteert dat bivakmutsen werden uitgedeeld aan mensen die Vrankrijk verlieten. In de derde plaats diende het vermoeden te bestaan dat strafbare feiten zouden worden gepleegd en/of de openbare orde zou worden verstoord.

De korpsleiding vermeldt dat de ME is beschoten met een seinpistool. De schietende persoon is wel gezien door de politie maar niet herkend. Naar aanleiding van dit incident is overwogen een inval te doen in Vrankrijk (zie hierna). Ook is de ME bekogeld met stenen.

De verdachten werden vrijwel bij de ingang van Vrankrijk aangehouden. De korpsleiding geeft aan dat de aanhoudingen allemaal snel hebben plaatsgevonden op basis van de observatie van de commandant ter plaatse. De inschatting was dat het hier ging om ongeveer 100-150 mensen.

Na de insluiting van 341 arrestanten kwamen nog steeds mensen uit Vrankrijk. Ook zij werden aangehouden op grond van artikel 140 Wetboek van Strafrecht. De politie maakt een onderscheid tussen de arrestaties voor de massale aanhouding, de aanhouding van 'het leger' en de arrestaties na de massale aanhouding. De algemeen commandant (nacht) geeft aan dat een oploop ontstond naar aanleiding van de aanhoudingen. De politie achtte het niet uitgesloten dat mensen Vrankrijk zijn binnengegaan uit angst voor individuele aanhoudingen.

Aantallen arrestanten bij Vrankrijk op zondag 15 juni

De operationeel commandant (nacht) geeft aan dat niet gerekend was op een zo grote hoeveelheid arrestanten. Verwarring heerste aangezien verschillende aantallen werden genoemd. Een betrouwbare schatting kon pas gemaakt worden toen de eerste bussen gevuld waren. Ter verklaring geeft de korpsleiding aan dat dit te maken had met de situatie ter plaatse en de berichtgeving die hierop volgde. De groep die uit Vrankrijk kwam was veel groter dan verwacht. Deze mensen kwamen niet van buiten aangezien de Spuistraat was afgesloten. De groep werd vlakbij het pand ingesloten en onmiddellijk aangehouden.

De helikopterbeelden geven een duidelijk overzicht van het geheel. De operationeel commandant (overdag) geeft aan dat het video-observatieteam mogelijk beelden heeft. Vaak worden de banden gewist indien zij niet kunnen bijdragen aan de bewijsvoering. De operationeel commandant (overdag) zal navraag doen naar deze banden.

Op de vraag van de Commissie of er voor-observaties waren gedaan bij Vrankrijk, antwoordt de korpsleiding dat het aantal bezoekers moeilijk was na te gaan omdat het complex erg groot is.

De operationeel commandant (overdag) geeft aan dat de voorzijde van het pand onder permanente observatie stond, de achterzijde van het pand echter niet.

Op de vraag van de Voorzitter of bij de aanhoudingen een onderscheid kon worden tussen de demonstranten en onschuldige omstanders, benadrukt de politie dat dat mogelijk was. Enkele arrestanten uit de groepen die voor en na de massale aanhoudingen op 15 juni werden opgepakt, waren ook al vrijgelaten voordat het kort geding was aangevangen. Officier van Justitie Goes en de commandant calamiteiten hadden hierbij een selectie gemaakt. Indien bij een arrestant wel een aanhoudingskaart maar geen proces-verbaal van aanhouding was, werd hij heengezonden.

Eventuele inval in Vrankrijk

De korpsleiding geeft aan dat door de driehoek is besloten geen inval te doen in Vrankrijk hoewel dit justitieel mogelijk was op grond van de Vuurwapenwet. Een tweede grond zou poging tot doodslag zijn door het werpen van projectielen naar ME-ers. In verband met de overlast die dit zou meebrengen voor de binnenstad is van een inval afgezien. De commandant calamiteiten geeft hierbij aan dat het belangrijk is een onderscheid te maken tussen Vrankrijk als gebouw, en Vrankrijk als aanduiding voor de café-achtige ruimte in het gebouw Vrankrijk. Wanneer de politie spreekt over Vrankrijk in het kader van de 140-aanhoudingen, dan bedoelt zij de café-achtige ruimte.

Afspraken met PI Over-Amstel

Met PI Over-Amstel zijn door Recherche Maatregelen en Informatie afspraken gemaakt rond de opvang van grote groepen arrestanten. De politie beschikte over 80 politiecellen op het hoofdbureau, 20 politiecellen in de Regio en 20 receptiecellen in Over-Amstel. Eventueel konden deze receptiecellen geschikt gemaakt worden voor overnachting. Daarnaast had de politie de beschikking over 50 cellen op het hoofdbureau en diverse plaatsen in Over-Amstel, Sporthal Zuid en in Badhoevedorp. In totaal waren ongeveer 300 plaatsen ter beschikking. Het hoofd van het bureau cellen van de politie had direct contact met de directeur van PI Over-Amstel.

De Voorzitter vraagt of het de bedoeling was dat deze mensen in verzekering werden gesteld. De commandant calamiteiten antwoordt hierop dat gezien de grote groep hierover is gediscussieerd in het beleidscentrum. Besproken is op welke wijze de arrestanten konden worden ondergebracht voor langere tijd. De mogelijkheden hiervoor werden gevonden in Zutphen, Hoogeveen en Heerhugowaard, waarvoor wel noodvoorzieningen getroffen moesten worden. Deze noodvoorzieningen zouden voldoen aan de eisen die in deze gevallen van kracht zijn (onder andere meer mensen in één cel). Hiervoor was toestemming van het Ministerie van Justitie verkregen.

De Voorzitter geeft aan dat hier de bevoegdheid van de Commissie eindigt en deelt mee dat de commissie-Balkema in opdracht van de Minister van Justitie de klachten die betrekking hebben op het Gevangeniswezen zal onderzoeken. Voor de Commissie is van belang wat is misgegaan als gevolg van het handelen van de politie.

De commandant calamiteiten geeft aan dat de politie moest zorgen voor opvangcapaciteit na de 6 uur. Het transport naar de lokaties, de zorg binnen de PI's en het vervoer tussen de PI's vond plaats onder verantwoordelijkheid van de Dienst Gevangeniswezen.

De commandant recherche maatregelen en informatie geeft aan dat de politie een actieve rol heeft gespeeld in het zoeken naar individuele cellen. De subdriehoek ging akkoord met de oplossing in Heerhugowaard. Ook de kwaliteitsnorm is ter sprake geweest, de kwaliteit werd toereikend en voldoende geacht voor het onderbrengen van arrestanten.

Blinddoeken van arrestanten

De commandant calamiteiten geeft aan dat de eerste 14 arrestanten op zondag 15 juni zijn aangehouden door het arrestatieteam in samenwerking met het observatieteam. Het arrestatieteam kent de procedure dat arrestanten een zwarte kap op krijgen. In een aantal gevallen is gebruik gemaakt van een zwarte kap of blinddoek. Dit heeft tot doel een recalcitrante verdachte sneller onder controle te krijgen. Het gebruik van blinddoeken is te verklaren door het feit dat enkele aanhoudingen zijn verricht door het arrestatieteam van buiten de regio Amsterdam-Amstelland. Daar gebruikt men nog blinddoeken.

Plastic Handboeien

De korpsleiding geeft aan dat indertijd de afspraak is gemaakt dat geen gebruik wordt gemaakt van plastic boeien. Echter, soms zijn er situaties 'dan moet je wat'. Dit was overmacht. Ieder lid van een aanhoudings-eenheid had twee paar metalen boeien. Extra boeien waren voorradig in de aanhoudingswagens. Geen antwoord kan worden gegeven op de vraag hoeveel handboeien per wagen aanwezig waren. Ter verduidelijking wordt gesteld dat ook de ME verdachten heeft geboeid.

Fouillering

De politie stelt dat het soms moeilijk was op basis van uiterlijk een scheiding te maken tussen mannen en vrouwen. De commandant calamiteiten stelt dat hij niets weet van fouillering in het lichaam. De korpsleiding geeft aan dat hierover met Justitie gesproken zou moeten zijn. Het zou een standaardprocedure bij de PI kunnen zijn. Dat zou daar moeten worden nagevraagd.

Op de vraag wie de verantwoordelijkheid droeg voor de fouillering in de PI Over-Amstel antwoordt de commandant calamiteiten dat op een moment als dat er gewerkt wordt en dat er geen tijd is om te letten op verdeling van verantwoordelijkheden. De operationeel commandant (nacht) geeft aan dat bij de personeelsbezetting bewust gekeken is naar het percentage vrouwen op de verschillende plaatsen. Ook op diverse lokaties dienden namelijk vrouwen aanwezig te zijn voor eventuele fouillering.

Overbrengen van arrestanten

De 341 arrestanten op zondag 15 juni zijn allen opgehouden in PI Over-Amstel. Later zijn de vrouwen overgebracht naar Heerhugowaard, de buitenlanders naar Zutphen en de rest naar Hoogeveen. Een deel is nog van Zutphen naar Heerhugowaard vervoerd wegens gebrek aan capaciteit in Zutphen. Voor de Jubeldemonstratie op maandag was PI Over-Amstel net weer vrij.

Voorgeleiding in PI Over-Amstel

De commandant calamiteiten geeft aan dat voorgeleiding heeft plaatsgevonden in PI Over-Amstel. Daarna werden arrestanten in verzekering gesteld en vond het verhoor plaats. Tevens werden foto's genomen en arrestanten ingeboekt. Er werden geen recu's uitgereikt aangezien dit geen zin had door de identiteitswisselingen onder de arrestanten. Op deze massaliteit was de politie niet voorbereid. Naast het fouilleren, horen, foto's nemen en inboeken van arrestanten had de politie ook nog zorg voor het onderbrengen en bewaken van de arrestanten. In eerste instantie werden mensen één voor één uit de bus gehaald. Toen bleek dat dit te lang duurde is door de directeur van PI Over-Amstel besloten dat de mensen de bus uit moesten en onder controle in de openbare ruimte konden gaan zitten. Het inschakelen van extra hulpofficieren was niet zinnig aangezien er te weinig werkplek was.

Verzorging in PI Over-Amstel, matrassen en maaltijden

De commandant calamiteiten geeft aan dat de directeur van PI Over-Amstel verzocht om 36 matrassen. Deze zijn verstrekt door de politie. De vraag van de Commissie of de directeur ook verzocht om maaltijden wordt bevestigend beantwoord.

Invrijheidstelling verdachten

De commandant calamiteiten geeft aan dat de beslissing tot invrijheidstelling door de Officier van Justitie is genomen. Er is snel begonnen met het bekijken van de situatie op individuele basis waarbij diverse mensen zijn heengezonden. Buitenlanders zijn door het Immigratie- en Naturalisatiedienst het land uitgezet.

Woensdag 18 juni zijn de arrestanten uit Zutphen, Heerenveen en Heerhugowaard heengezonden. Het afnemen van verhoor had verder geen zin. De arrestanten zijn toen vervoerd naar de bureaus IJtunnel, Meer en Vaart, Van Leijenberglaan en Elandsgracht (hoofdbureau). Niemand is in het weiland afgezet. Het vervoer stond onder verantwoordelijkheid van het Gevangeniswezen. De laatste arrestanten (uit cellen van het hoofdbureau) zijn heengezonden op donderdag-ochtend 19 juni.

Instructie Bijstandseenheden (van buiten Amsterdam-Amstelland)

In principe krijgen alle politieambtenaren schriftelijke en mondelinge instructies mee over de regels binnen de Regio Amsterdam-Amstelland. De operationeel commandant (overdag) geeft aan dat aan iedereen een gedragscode-boekje is uitgereikt. Het boekje is reeds in het bezit van de Commissie.

Evaluatie massademonstraties

De korpsleiding geeft aan dat de politie gezien de omstandigheden in algemene zin niet anders heeft kunnen handelen dan zij heeft gedaan. Enkele schoonheidsfoutjes, zoals de duur van het verblijf van de arrestanten in de bus en het gebruik van plastic boeien, waren onder omstandigheden acceptabel. De commandant calamiteiten geeft aan dat nagedacht is over wat beter had gekund, zoals bijvoorbeeld de centrale opslag en teruggave van inbeslaggenomen voorwerpen in plaats van het verspreiden van deze voorwerpen over de PI's.

De korpsleiding zegt dat hij opdracht heeft gegeven tot het ontwerpen van een arrestanten-volgsysteem voor dit soort situaties. De politie werd overvallen door de grote aantallen arrestanten en het werk werd bewust getraineed door het wisselen van kleding, en dergelijke. Een voorbeeld hiervan is de invrijheidstelling van de drie vrouwen na het kort geding op dinsdagmiddag. Doordat de vrouwen zich solidair opstelden was met hen geen gesprek mogelijk. Zij verwisselden van kleding en maakten zich fysiek onherkenbaar waardoor de drie in vrijheid te stellen vrouwen niet te identificeren waren. Ook ontkenden arrestanten dat zaken van hen waren om anoniem te blijven.

De commandant calamiteiten geeft aan dat indien het Draaiboek was samengesteld op grond van een groter aantal arrestanten, de opvang, de verwerkingscapaciteit en het aantal hulpofficieren zou zijn aangepast. De vraag is waar je op voorbereid bent. Snelheid kan georganiseerd worden. Binnen de huidige omstandigheden had weinig beter gekund.

De Italianen

Uitzetting van buitenlanders is geen politiezaak en gebeurt onder verantwoordelijkheid van Justitie. De algemeen commandant (overdag) geeft aan dat op zaterdag 14 juni na het middaguur informatie van de spoorwegpolitie binnenkwam over vernielingen op grote schaal in twee treinen met Italianen. De politie nam contact op met de politie in de Regio Utrecht om daar de trein stil te zetten. Dit was niet meer mogelijk want de treinen waren Utrecht reeds gepasseerd en er was onvoldoende personeel voor.

Uit latere informatie van de spoorwegpolitie bleek dat in één trein vernielingen zijn aangericht. Besloten is via een bevel de Italianen de toegang tot Amsterdam te ontzeggen. Gediscussieerd is over de vraag wat de beste plaats was om het noodbevel gestalte te geven. Station Arena was niet mogelijk vanwege een wedstrijd in de Arena.

De trein kwam aan op Amsterdam Centraal Station. De vraag was toen of opgetreden moest worden tegen alle inzittenden (volgens algemeen commandant (overdag) is 500 man goed te 'handelen'), of tegen individuen die zich schuldig hadden gemaakt aan 140, of tegen een deel van de groep jegens wie het noodbevel van toepassing zou zijn. Een schifting naar individu was volgens de commandant Openbare Orde niet mogelijk. De politie zag geen mogelijkheid een observatieteam de trein binnen te brengen. Er was wel onderscheid te maken naar de plaats waar de ergste vernielingen waren aangebracht. Daarom is in opdracht van de operationeel commandant een verkenningseenheid ingezet. In de laatste drie wagons waren de vernielingen het meest manifest. De algemeen commandant (overdag) besloot toen tot vasthouden van de inzittenden van die wagons. Vijf personen werden op basis van artikel 141 Wetboek van Strafrecht aangehouden. De politie is niets bekend over een journaliste die jongens vernielingen had zien plegen. Er zijn foto's van de vernielingen beschikbaar, deze zullen aan de Commissie worden overhandigd.

De arrestanten zijn per bus van Centraal Station naar PI Over-Amstel vervoerd. Na enige tijd ging de bus van daar uit naar Sloterdijk waar de arrestanten wederom in de trein plaatsnamen. De trein ging terug naar Centraal Station waar enkele confrontaties plaatsvonden. De politie is hier diverse malen opgetreden. Met medewerking van de ordedienst van de Werklozenmars (die de demonstratie van de ME-linie afscheidde) kon de rust worden hersteld. De kern van het noodbevel was dat de 150 Italianen terug naar het eigen land moesten. De Italianen wilden echter op elkaar wachten en trokken herhaaldelijk aan de noodrem. Daarom kon de trein niet op tijd vertrekken om de grens op tijd te bereiken. In de nacht kon niet gereden worden aangezien in Duitsland onderhoudswerkzaamheden plaatsvonden. De korpsleiding voegt hieraan toe dat de reguliere Italiaanse passagiers in de twee treinen konden plaatsnemen. De treinen vertrokken richting de grens en stonden onder bewaking en verzorging van de regiopolitie Amsterdam-Amstelland.

De Italianen kregen die nacht lunchpakketten van de politie. De niet uitgewezen Italianen konden gewoon de trein uit en elders slapen en eten. Dat deden zij echter niet. De korpsleiding geeft aan dat de 150 uitgezette Italianen overdag voldoende mogelijkheid tot eten hadden in de restauratie van de trein, en water konden drinken uit het toilet in de trein.

De algemeen commandant (overdag) geeft aan dat het laten gaan van de 150 uitgezette Italianen nog een discussiepunt is geweest. Hij achtte niet of beperkter optreden niet verantwoord aangezien al drie treinstellen waren vernield en de situatie in Amsterdam al gespannen was. Er was zijns inziens een grote kans dat de Italianen in de stad verdere ordeverstoringen zouden veroorzaken en vernielingen zouden plegen. De beslissing lag uiteindelijk bij de driehoek. De korpsleiding geeft aan dat dit overleg tijd kost. Vooraf was er van derden geen informatie ingewonnen over de Italianen.

Op de vraag van de Voorzitter of er heftige reacties waren bij de Italianen toen ze hoorden dat ze de stad niet in mochten, antwoordt de algemeen commandant (overdag) dat de situatie was bevroren door de aanwezigheid van de ME. Er bestonden wel spanningen tussen de ME en de Italianen maar dit leidde niet tot escalaties en charges. De wijze van vervoer is afgesproken met de NS. De NS was niet gelukkig met een lang verblijf van de arrestanten in de trein aangezien hiermee het overige treinverkeer werd geblokkeerd. De arrestanten moesten daarom zo snel mogelijk van Centraal Station af. Er gingen twee a drie uur voorbij voordat vervoer naar PI Over-Amstel plaatsvond. De commandant rechnermaatregelen en informatie geeft aan dat het verblijf in PI Over-Amstel slechts kort was en overgegaan is tot transport naar Sloterdijk.

Jubeldemonstratie maandag 16 juni 1997

De korpsleiding geeft aan dat in de loop van de maandag geen beleidsbijstelling plaatsvond. Aangezien de groep demonstranten niet uit Vrankrijk kwam, was er geen grond voor toepassing van artikel 140 Wetboek van Strafrecht als grond van aanhouding van de demonstranten. De operationeel commandant (nacht) voegt hier aan toe dat 140 Wetboek van Strafrecht pas in beeld zou zijn gekomen als het beleidscentrum hiertoe een besluit zou hebben genomen. De algemeen commandant (nacht) verwijst hierbij naar het Journaal p.27. De algemeen commandant (nacht) licht toe dat de demonstratie begon als een ludieke actie. Men kwam op de Munt terecht en liep naar de toegang van Hotel de l'Europe. Het doel van de politie was de demonstranten hier zo snel mogelijk te verwijderen. Besloten werd dat de groep hier weg moest, en dat als dit niet direct vlotte, dan aanhouding op grond van de noodverordening plaats zou vinden (met verwijzing naar de regeling rond demonstreren in zone 3).

De operationeel commandant (nacht) vermeldt dat er contact was met de delta-eenheden (het vredesdetachement) die contact onderhielden met de demonstranten. Op een gegeven moment was niet helder meer wie het vaste aanspreekpunt van de demonstranten was. Wel is duidelijk aangegeven dat de demonstranten zich in deze zone bevonden en niet mochten blijven rondhangen. De demonstranten hielden zich hier niet aan. Voor de politie werd het daarom moeilijk de groep te begeleiden en te beheersen.

Eén groep ging richting hotel The Grand, de andere richting Hotel de l'Europe. Hier werd de druk opgevoerd voor de agenten die zich bevonden op de grens van zone 2. De demonstranten hadden veel spullen bij zich, spandoeken, et cetera. De operationeel commandant (nacht) droeg de ME op de snelgroeiende groep op te dragen zich te verwijderen uit de zone, eventueel door middel van een charge. De operationeel commandant (nacht) meent dat een korte charge heeft plaatsgevonden, waardoor alles in goede banen is geleid.

Het was volgens de operationeel commandant (nacht) een reële gedachte dat het volgende doel van de demonstranten het Amstelhotel zou zijn. Ook in de binnenstad werd enige rotzooi getrap. Bij de Amstel werd een groep ingesloten. Toen een status quo was bereikt, werden de toeristen door de aanhoudingseenheid en de verkenning (die de groep beter kenden) uitgeselecteerd. Een tweede selectie vond plaats na overbrenging van de groep naar PI Over-Amstel. 22 personen werden toen heengezonden.

De Voorzitter vraagt of het feit dat men in een zich in een verboden zone begeeft een grond voor aanhouding was. De algemeen commandant (nacht) antwoordt dat duidelijk was dat de demonstranten de intentie hadden de demonstratie lang vol te houden, en veel herrie te maken. De korpsleiding wijst er op dat het hier gaat om een druk gebied en dat er voldoende waarschuwingen zijn uitgegaan. Er hebben geen charges plaatsgevonden omdat onschuldigen zich in het publiek bevonden.

De commandant recherche maatregelen en informatie geeft aan dat 143 mensen zijn aangehouden en overgebracht. De aangehouden personen werden in eerste instantie naar Badhoevedorp vervoerd, waarna om logistieke redenen werd besloten de arrestanten onder te brengen in PI Over-Amstel. Het overbrengen nam al snel twee uur in beslag. Na het overbrengen zijn 22 mensen heengezonden. Onder de overgebleven 121 arrestanten bevonden zich 4 minderjarigen. Hun is procesverbaal opgelegd. Van 65 arrestanten was de naam bekend, 52 waren anoniem. Ongeveer 25 van de anonieme verdachten noemden later nog hun naam. Uiteindelijk kregen de bekende aangehouden verdachten allen een transactie van f 125.- aangeboden voor overtreding van de APV. Zij werden in vrijheid gesteld voor 15.00 uur de volgende dag. De anonieme verdachten werden na 15.00 uur de volgende dag in vrijheid gesteld. De korpsleiding merkt op dat Justitie de zaken heeft geseponneerd.

De algemeen commandant (nacht) geeft aan dat men tot toepassing van artikel 5.1 van de noodverordening kon overgaan gelet op de informatie dat men bezig was met een Jubeltocht langs de hotels, de activiteiten van de laatste dagen, en gelet op het feit dat men in de buurt van de hotels demonstreerde. Op de vraag waarom niet is aangehouden op grond van artikel 184 Wetboek van Strafrecht antwoordt algemeen commandant (nacht) dat deze keuze niet is overwogen. De vraag van de Commissie of de behandeling en verzorging van deze mensen gelijk is aan eerdere acties, wordt bevestigend beantwoord.

Leegruimen van een slaapzaal

In het Zwartboek wordt vermeld dat de politie een slaapzaal heeft ontruimd waar deelnemers van de Werklozenmars de nacht doorbrachten. De korpsleiding geeft aan dat de korpsbeheerder groepen slaagelegenheid had aangeboden. Wellicht hebben bewoners geklaagd. Mogelijk heeft in dit geval een wijkteam van het stadsdeel een opdracht tot ontruiming gekregen. Daar zou een mutatie van moeten bestaan. De klachtenprojectgroep Eurotop van de politie doet hier onderzoek naar en doet verslag aan de Commissie. Deze slaapvoorzieningen staan los van de slaappleaatsen in de gekraakte panden.

Voorlichting

De Voorzitter geeft aan dat de berichtgeving over de aanhoudingen veel reacties heeft opgeroepen. De korpsleiding zegt dat de Voorlichter in het beleidscentrum aanwezig was. Het structureren van informatie naar buiten is een permanent proces. Informatie is verstrekt over de betreffende aantallen, strafbare feiten en achtergronden en nationaliteiten van aangehouden.

Logboek beleidscentrum

De vraag van de Voorzitter of de Commissie het logboek van het beleidscentrum kan inzien, wordt bevestigend beantwoord. Het logboek is ook op het stadhuis en bij Justitie.

Horen commandanten

De Commissie voor de politiekklachten wil graag nog enkele commandanten horen. Dit kan worden geregeld via de klachtenprojectgroep en de korpsleiding.

Totaalevaluatie

De Voorzitter vraagt of de politie zich achteraf niet afvraagt of zij wellicht wat overspannen heeft gereageerd. De korpsleiding is van mening dat dit niet het geval is. Hij wijst er op dat dit alleen had kunnen blijken als de politie de zaak had laten lopen en niet ingegrepen had. De algemeen commandant (nacht) voegt hieraan toe dat er genoeg aanwijzingen waren dat men moedwillig de openbare orde wilde verstoren. Het optreden van de demonstranten op vrijdagavond is hier een bewijs van. Er kwamen bij de politie veel valse meldingen binnen, waarschijnlijk met het doel de politie te misleiden en/of van hun posten weg te leiden. Ook verscholen kleine groepen zich temidden van vredelievende demonstranten.

Individuele klachten

De korpsleiding overhandigt een lijst van de individuele klachten, ingedeeld naar verschillende categorieën, waarbij is aangegeven hoe deze zullen worden afgedaan. De Commissie zal deze indeling nader bestuderen.

Bevoegdheidsuitbreiding Commissie voor de politiekklachten

De Voorzitter deelt mee dat de Commissie voor de politiekklachten een voorstel doet aan de korpsbeheerder tot uitbreiding van haar bevoegdheden. De Commissie wil geen algemene evaluatie schrijven maar wel een oordeel kunnen geven over de redelijkheid van de belangenafweging die aan concreet politieoptreden ten grondslag heeft gelegen. Daarvoor is het nodig dat mede naar de eigen beleidsuitgangspunten wordt gekeken. Het gaat hier om een marginale toetsing.

Verslag van het gesprek van de Commissie voor de politiekachten met de algemeen commandant (overdag)

Vrijdag 24 oktober 1997

Aanwezig: algemeen commandant (overdag);
de heer T.M. Schalken, de heer D. Samkalden en mevrouw P.M. Vollebregt (Commissie);
mevrouw D. Boulonois en mevrouw M.A. Hanrath (Secretariaat)

Inleiding

De Commissie doet onderzoek naar de klachten over politieoptreden tijdens de Eurotop. In dat kader heeft de Commissie eerder een gesprek gehad met onder andere de korpsleiding waar de algemeen commandant (overdag) bij aanwezig was. Sindsdien heeft de Commissie bijna alle pelotonscommandanten en commandanten openbare orde gehoord. Ook uit de politieorganisatie hoorde de Commissie enkele kritische geluiden over de loop van zaken tijdens de Eurotop. De algemeen commandant (overdag) was tijdens de Eurotop overdag de algemeen commandant.

Trein met Italianen, zaterdag 14 juni 1997

De algemeen commandant (overdag) geeft aan dat de politie een verzoek tot assistentie kreeg van de Spoorwegpolitie. De treinen met Italianen waren vanuit Arnhem vertrokken. Aan de treinen zouden vernielingen zijn aangericht en de conducteur zou zijn gevlucht. Het verzoek van de Spoorwegpolitie is teruggekoppeld met het beleidscentrum, ook is contact opgenomen met de politie in Utrecht. In Utrecht waren onvoldoende mensen om assistentie te verlenen. Bovendien waren de treinen Utrecht al voorbij. De algemeen commandant (overdag) kreeg toen de opdracht van het beleidscentrum te kijken of opgetreden kon worden in het kader van 141, zo niet, dan in het kader van het noodbevel.

Voordat de treinen arriveerden kreeg de algemeen commandant (overdag) van de Spoorwegpolitie te horen dat het slechts om één trein ging. De algemeen commandant (overdag) keek naar de mogelijkheden de treinen niet op het Centraal Station te laten aankomen gezien de demonstratie in de stad. Een eerste optie was station Arena. Hier begon echter de voorfase van de wedstrijd van de Amsterdam Admirals en vermenging van de groepen leek hem niet wenselijk. Ook het station Sloterdijk-alternatief bleek niet mogelijk.

Toen de trein eenmaal aankwam op het Centraal Station kreeg de algemeen commandant (overdag) van de commandant openbare orde door dat er vernielingen aan de treinen waren aangericht en dat het ging om ongeveer 500 personen. De algemeen commandant (overdag) vroeg vervolgens of de commandant openbare orde een scheiding kon maken in de personen die de vernielingen hadden aangericht en zij die hier niet aan hadden meegedaan. Een scheiding zou volgens de algemeen commandant (overdag) gemaakt hebben kunnen worden op basis van leeftijd, kleding of aanwezigheid van wapens. De commandant openbare orde gaf aan die scheiding niet te kunnen maken. De algemeen commandant (overdag) was van mening dat toch een scheiding gemaakt diende te worden aangezien het aanhouden van 500 mensen te veel eenheden van de straat zou vergen. Tijdens de Werklozenmars in de stad werden veel vernielingen aangericht, hier waren de eenheden dus ook nodig. De algemeen commandant (overdag) vroeg of een scheiding naar treinstel gemaakt kon worden. De commandant openbare orde gaf echter aan dat dit niet mogelijk was aangezien hij niet met zijn eenheden de trein in kon. De operationeel commandant vroeg daarop de verkenningsseenheden de trein te laten bekijken. De verkenningsseenheden stelden vast dat het ging om het laatste treinstel, waarop de commandant openbare orde doorgaf dat het om ongeveer 150 Italianen ging. Deze informatie is door de algemeen commandant (overdag) aan het beleidscentrum doorgegeven. Ook gaf hij aan geen mogelijkheid te zien voor toepassing van artikel 141 omdat dit niet geïndividualiseerd kon worden, en deed hij het voorstel tot toepassing van het noodbevel.

Toepassing noodbevel

De algemeen commandant (overdag) geeft aan dat het besluit tot toepassen van het noodbevel genomen is door het beleidscentrum toen bleek dat toepassing van artikel 141 niet mogelijk was. Dit noodbevel lag niet klaar maar kon snel worden gegeven. De algemeen commandant (overdag) benadrukt dat de toepassing van het noodbevel in samenhang staat met wat er op dat moment in Amsterdam aan de hand was. De intentie was de mensen die vernielingen hadden aangericht niet in de stad toe te laten. Het beleidscentrum was het hiermee eens. Het bevel is mondeling verstrekt door de vertegenwoordiger van de korpsleiding of vertegenwoordiger van de burgemeester.

De algemeen commandant (overdag) sprak ook met de hoofdofficier van Justie in het beleidscentrum, echter niet in het kader van de trein met Italianen. Aan het eigenlijk noodbevel zit een mandaatbesluit gekoppeld dat aangeeft welke mensen bevoegd zijn tot het nemen van het besluit. Dit is een gebruikelijke procedure, ook bij het fenomeen voetbalwedstrijden.

De algemeen commandant (overdag) benadrukt dat tot toepassing van het noodbevel is besloten op grond van informatie die door de politie is geverifieerd. Er is niet slechts gehandeld naar aanleiding van indicaties van de Spoorwegpolitie. Naar aanleiding van de informatie van zijn eigen mensen oordeelde de algemeen commandant (overdag) dat het hier ging om ernstige vernielingen. Naar zijn mening vielen de vernielingen ook niet mee, in vergelijking met vernielingen in supporterstreinen.

De algemeen commandant (overdag): 'We kregen te horen dat aan de treinen vernielingen waren aangericht. Ik volgde de opvatting: 'dit kan niet''. De algemeen commandant (overdag) kan niet aan de hand van de foto's inschatten hoeveel mensen verantwoordelijk zijn geweest voor het aanrichten van de vernielingen. 'De foto's roepen niet het beeld op dat het een individuele actie was, het zullen ook niet alle 150 Italianen zijn geweest.'

De algemeen commandant (overdag) legt uit dat het noodbevel de mogelijkheid geeft mensen uit de stad te weren. De Nationale ombudsman heeft hierbij aangegeven dat het terugsturen 'in beweging' moet zijn, en dat de identiteit van betrokkenen moet worden vastgesteld.

Communicatie met de directeur van de Spoorwegpolitie

De algemeen commandant (overdag) had een telefoongesprek met de directeur van de Spoorwegpolitie waarin de laatste enige kritiek uitte op de gang van zaken. In de eerste plaats vond de directeur het besluit tot aanhouding van de groep Italianen willekeurig. De algemeen commandant (overdag) heeft hem toen duidelijk gemaakt dat gepoogd werd een schifting te maken naar mensen op locatie. In de tweede plaats maakte de directeur zich zorgen over de aantrekkende werking naar het Centraal Station. De algemeen commandant (overdag) gaf aan hier ook over nagedacht te hebben en een poging te hebben gedaan de trein van het Centraal Station te laten vertrekken. Dit was niet mogelijk omdat aan de noodrem werd getrokken. Door radio de Vrije Keizer en de organisatie van de Werklozenmars was al een oproep gedaan naar de demonstranten richting het Centraal Station te lopen. De algemeen commandant (overdag) heeft geen bericht van de Spoorwegpolitie ontvangen dat 'het allemaal wel mee zou vallen'.

Het voorstel van de directeur van de Spoorwegpolitie was de 150 vastgehouden Italianen de stad in te laten gaan. De algemeen commandant (overdag) wilde het risico van verdere vernielingen door deze groep in de stad echter niet op zich nemen. Hierbij is overwogen dat de overige Italianen bij het station zouden blijven staan en dit verstoring van de openbare orde met zich mee zou brengen. Deze overweging heeft echter niet geleid tot een andere beslissing.

De algemeen commandant (overdag) vindt het direct contact met de directeur van de Spoorwegpolitie niet vreemd. 'De directeur is een oud collega en zeer betrokken bij de gang van zaken. De irritatie ontstond omdat we het aan het einde van het gesprek niet eens waren.'

Communicatie met ter plaatse aanwezige commandanten

De algemeen commandant (overdag) heeft van de commandant openbare orde niet gehoord dat deze contact had met de directeur van de Spoorwegpolitie. Ook heeft de commandant openbare orde tegenover de algemeen commandant (overdag) geen twijfel geuit over het geplande optreden.

De algemeen commandant (overdag) geeft aan dat de communicatielijns als volgt loopt: algemeen commandant - operationeel commandant - commandant openbare orde. De algemeen commandant heeft daarom geen direct contact met de pelotonscommandanten ter plaatse. De algemeen commandant (overdag) heeft niet van de commandant openbare orde doorgekregen dat de pelotonscommandant kritiek zou hebben op de door de algemeen commandant genomen beslissingen. De algemeen commandant (overdag) geeft aan dat iedere medewerker zelf mag bepalen of hij het al dan niet eens is met een beslissing. Een pelotonscommandant ter plaatse zal echter de situatie beoordelen zoals hij het beleeft op die plaats.

Samenhang met de situatie bij de Werklozenmars

Tijdens de Werklozenmars heeft een groep demonstranten op verschillende plaatsen vernielingen aangebracht. De algemeen commandant (overdag) noemt het Koningsplein, de Vijzelstraat, het Leidse Plein, het hoofdbureau van politie en het Weteringcircuit. Bij de beslissing het noodbevel toe te passen speelde bij de algemeen commandant (overdag) niet het idee dat paal en perk gesteld moest worden. Dit idee speelde wel op een ander moment bij de Nieuwezijds Voorburgwal. De commandant ter plaatse gaf aan dat de groep van een paar honderd man was in te sluiten. Met de vertegenwoordiger van de burgemeester is toen overwogen deze groep op te pakken. Toen de commandant ter plaatse aangaf dat in de groep veel Italianen zaten die geen deel hadden kunnen nemen aan het plegen van vernielingen in de stad, is besloten van een insluiting af te zien.

Zondag 15 juni 1997

De algemeen commandant (overdag) geeft aan dat de politie uitging van een gefaseerd optreden. Vooral werd, met wisselend succes, contact gezocht met de organisatie van de groepen. De algemeen commandant (overdag) benadrukt dat bij het aanhouden van groepen je er zeker van moet zijn dat je de hele groep hebt. Is dit niet het geval, dan ontstaat er een tegenreactie in de rest van de groep. De 'middengroep' kan omslaan tot het voeren van hardere actie. 'Er zit een groep tussen van 1000 tot 5000 man met wisselende belangstelling. Er zijn beelden te zien dat mensen zich verschrikkelijk opwinden over politieoptreden.'

De algemeen commandant (overdag) is niet aanwezig geweest bij de discussie over het toepassen van artikel 140. Voor hem betekende dit geen beleidswijziging gezien de incidenten op zaterdagmiddag. 'Er is een instrument toegevoegd, maar het beleid is niet gewijzigd. De doelstelling was een ongestoorde Eurotop.' De opdracht van het beleidscentrum was een ieder uit Frankrijk aan te houden. De algemeen commandant (overdag) heeft vervolgens gekeken naar de wijze waarop de aanhoudingen op grond van artikel 140 konden worden uitgevoerd. Hij besloot de aanhoudingen te laten verrichten door het arrestatieteam dat overigens niet in die hoedanigheid zou optreden. Dus zonder zakken over het hoofd, et cetera. Het arrestatieteam werd door de eigen commandant aangestuurd. Meerdere mensen zijn aangehouden.

De algemeen commandant (overdag) weet niet of er mensen uit Frankrijk zijn gekomen die niet zijn aangehouden. Hij geeft aan dat het mogelijk is geweest dat de observatiepost berichten doorgaf maar dat onvoldoende leden van het arrestatieteam aanwezig waren om de aanhoudingen te verrichten. Aan de algemeen commandant voor de nacht heeft de algemeen commandant (overdag) doorgegeven dat besloten was dat een ieder uit Frankrijk aangehouden diende te worden.

ME en aanhoudingseenheden van buiten de regio Amsterdam-Amstelland

De algemeen commandant (overdag) legt uit dat een aanhoudingseenheid zelfstandig kan opereren. Het kan zijn dat de aanhoudingseenheid een actie heeft waarbij zij gedekt wordt door een ME-peloton. Bijstand door een aanhoudingseenheid moet apart worden aangevraagd. Deze mensen worden op verschillende wijzen en methoden gebriefd, bijvoorbeeld in de bus richting Amsterdam aan de hand van videobeelden. De commandanten hebben voorafgaande aan de Top overleg gevoerd. Het oproepen van bijstand een dag tevoren is daarom voldoende.

Inzet liaisons

De algemeen commandant (overdag) kan zich voorstellen dat de aanwezigheid van één liaison per peloton lastig is geweest bij eventueel groepsoptreden. Hij geeft aan dat het creëren van een ideale situatie moet worden geplaatst tegenover de kostenfactor.

Gebruik van artikel 140

Op de vraag van de Voorzitter of de algemeen commandant (overdag) tijdens de Eurotop beschikte over voldoende juridische instrumenten, antwoordt hij: 'Ik had een instrument nodig om als er groepen moesten worden aangehouden, te voorkomen dat ik deze na twee uur weer zou tegenkomen'. Hij verwijst naar de tijdens de Jubeldemonstratie aangehouden demonstranten die na vrijlating direct doorgingen naar de volgende demonstratie. De algemeen commandant (overdag) achtte artikel 140 dan ook een 'welkom instrument'.

Opvang van arrestanten

De algemeen commandant (overdag) is van mening dat op basis van hetgeen de politie wist, voldoende rekening is gehouden met de beschikbare capaciteit. Voor de Eurotop is niet overwogen een dergelijk groot aantal mensen op basis van het Strafrecht aan te houden. Bij een volgend evenement kan hier rekening mee gehouden worden.

Terugblik op de Eurotop

De algemeen commandant (overdag) acht de Eurotop vanuit commando-optiek goed verlopen. Natuurlijk hadden dingen beter gekund. Nooit eerder hebben zo veel demonstraties tegelijkertijd plaatsgevonden, en van zo'n omvang.

Goedgekeurd: 30 oktober 1997

Verslag van het gesprek van de Commissie voor de politiekklachten met de algemeen commandant (nacht)

Woensdag 22 oktober 1997

Aanwezig: de algemeen commandant (nacht);
de heer T.M. Schalken, mevrouw P.M. Vollebregt en de heer D. Samkalden (Commissie);
de heer J.M. Mul en mevrouw M.A. Hanrath (Secretariaat)

Inleiding

De Commissie voor de politiekklachten onderzoekt de klachten over het politieoptreden tijdens de Eurotop. In dit kader voerde de Commissie gesprekken met de korpsleiding, alle operationeel commandanten, de algemeen commandanten, de commandanten van de verkenningen, aanhoudingseenheden, et cetera. De Commissie hoort ook klagers. De Commissie richt zich in haar onderzoek met name op drie gebeurtenissen: de trein met Italianen op zaterdag 14 juni, de insluiting bij het pand Vrankrijk op zondag 15 juni, en de Jubeldemonstratie bij de Amstel op maandag 16 juni. De algemeen commandant (nacht) krijgt het verslag van dit gesprek toegefaxd en wordt verzocht zo spoedig mogelijk hierop te reageren. Voor het algemeen rapport van de Commissie worden de verslagen geanonimiseerd.

Functie tijdens Eurotop

De algemeen commandant (nacht) was tijdens de Eurotop in de nachtelijke uren in dienst van 19.00 tot 07.00 uur. Hij werkte tijdens deze uren samen met de operationeel commandant.

Italianen, zaterdagavond 14 juni 1997

Op zaterdagavond kreeg de algemeen commandant (nacht) om 19.00 uur het bericht van de algemeen commandant (overdag) dat 150 Italianen zo snel mogelijk het land uit moesten. De algemeen commandant (nacht) had alleen nog tot taak ervoor te zorgen dat ze ook daadwerkelijk het land uit werden gezet. De groep van 150 Italianen werd vanuit de PI Over-Amstel naar Station Sloterdijk vervoerd, van waaruit de trein richting Centraal Station zou gaan. Daar zouden de andere - niet aangehouden - Italianen instappen. Het vertrek van de twee treinen werd ernstig vertraagd doordat er aan de noodrem werd getrokken. Nadat de eerste trein vanaf Amsterdam Centraal Station was vertrokken werd via de Spoorwegpolitie duidelijk dat de trein niet over de grens naar Duitsland kon. De eerste trein strandde daardoor in Maarn op het rangeerterrein. Omdat het laten overstaan van de trein een te grote bedreiging vormde voor de openbare orde werd na ampel overleg met de Nederlandse Spoorwegen, de Spoorwegpolitie en de lokale autoriteiten ervoor gekozen de beide treinen in Arnhem op het station te plaatsen totdat de grens weer open ging (plm. 06.30 uur). De tweede trein werd begeleid door de Bravo 60 (Twente). En passant werd de catering geregeld. Toen de lunchpakketten in Arnhem arriveerden 'was het feest'. De mensen in de trein waren moe en hongerig.

Lawaaiactie, zaterdagavond 14 juni 1997

Een groep demonstranten was vanuit Vrankrijk vertrokken richting hoofdbureau van politie en was tot aan de Elandsgracht gekomen. De informatie die de Uniforme Commando Kamer kreeg, was strijdig met de waarnemingen op straat. De telefoontjes die 'een spoor van vernielingen' meldden, weken volstrekt af van de situatie die de verkenningseenheden en de ME later aantroffen. De verkenningseenheden hadden moeite met het volgen van de kleine groepjes demonstranten. Hierdoor kon geen sprake zijn van een georganiseerd optreden door de ME, mede omdat het krappe grachtengebied zich daarvoor niet echt leent.

Zondagochtend, 15 juni 1997

De algemeen commandant (nacht) geeft aan dat het grootste probleem bij de voorbereiding van het politieoptreden voor de Eurotop was dat, ondanks de gemaakte risico-analyse, je niet weet wat er werkelijk zal gebeuren. Het feit dat acties zijn aangekondigd geeft niet de zekerheid van een ordelijk verloop. De algemeen commandant (nacht): 'Als je zag wat er op de been was, had ik wel eens willen zien wat er gebeurd was als die groep de dag daarna nog op straat had gestaan'.

De opdracht dat alle personen die een relatie hadden met Vrankrijk moesten worden aangehouden, werd niet meer uitgevoerd op het moment dat de algemeen commandant (nacht) in dienst kwam. Hij kreeg de opdracht mensen aan te houden die deelnamen aan de demonstraties die in relatie stonden tot Vrankrijk.

Mensen verzamelden zich voor Vrankrijk en gingen hier naar binnen. Daar was een toegangscontrole. Wat later kwamen er weer mensen naar buiten. Bij een aantal gingen de sjaals om, bij anderen de capuchons op. Hierna werden de armen ingehaakt en ging men stap voor stap richting de Raadhuisstraat. 'Toen was het duidelijk dat wij ze gingen aanhouden op grond van artikel 140', aldus de algemeen commandant (nacht).

Toepassing van 140

Voor de algemeen commandant (nacht) was het duidelijk dat er een duidelijke beslissing lag van het beleidscentrum voor wat betreft het gebruik van artikel 140 van het Wetboek van Strafrecht. In die zin had hij geen redenen om nader te discussiëren over de toepassing ervan. De algemeen commandant (nacht) kan zich in het gebruik van artikel 140 vinden gezien de bekendheid van Vrankrijk, de voorinformatie die de politie had ontvangen en de activiteiten in de voorgaande twee dagen. De algemeen commandant (nacht) was van mening dat de lijn van het beleidscentrum aansloot bij de waarnemingen. Als een groep mensen op de Nieuwmarkt zou zijn aangehouden op grond van artikel 140, had hij zijn wenkbrauwen gefronst. Overigens vindt hij de toepassing van artikel 140 een 'verassende oplossing' omdat de beleidslijn van een zo veel mogelijk geweldloze oplossing van ordeverstoringen uitging. Hij acht de keuze echter verdedigbaar.

De Voorzitter merkt op dat toepassing van artikel 140 in relatie moet staan met een strafbaar feit. De algemeen commandant (nacht) antwoordt dat de toepassing van artikel 140 gekoppeld was aan de ervaringen met Vrankrijk in het verleden, de zenuwcentrum-achtige functie die Vrankrijk had tijdens de Eurotop, de activiteiten vanuit Vrankrijk in het verleden (lawaaidemonstraties die vanuit Vrankrijk vertrokken) en de aangekondigde acties tijdens de Eurotop waarvan een deel vanuit Vrankrijk verzamelde.

Het aantal mensen bij Vrankrijk op het moment van de massale insluiting was moeilijk in te schatten. Iedere paar minuten kwam een andere stand binnen. De algemeen commandant (nacht) geeft aan dat tijdens de voorbereidingen van de Eurotop wel is stilgestaan bij het idee dat een grote groep zou worden aangehouden, maar het aantal van 371 arrestanten was voor iedereen totaal onverwacht. In de toekomst zal hier in concrete gevallen zorgvuldig naar gekeken moeten worden. Maar het is niet zo natuurlijk dat bij ieder optreden in de sfeer van de openbare orde in de toekomst rekening gehouden moet worden met de aanhouding van grote groepen.

Binnentreden in Vrankrijk

Toen de demonstranten waren ingesloten kwam er een lichtkogel uit het pand Vrankrijk. Ook waren op het dak flessen met lappen gesignaleerd. Zelf heeft de algemeen commandant (nacht) via de helikopterbeelden de lichtkogel waargenomen. Het afvuren van de lichtkogel had een grond kunnen zijn voor binnentreden op grond van de Wet Wapens en Munitie. De algemeen commandant (nacht) vroeg zijn mensen voorstellen te doen voor het binnentreden van Vrankrijk. De actie diende te zijn gericht op bewijsvinding rond de lichtkogel. Hierbij diende te worden gelet op de veiligheid. Als het binnentreden had plaatsgevonden, zou ook bewijs zijn verzameld voor artikel 140. Dit laatste is volgens de algemeen commandant (nacht) bij het beleidscentrum geen overweging geweest tot binnentreden.

Dat besloten is niet binnen te treden is volgens de algemeen commandant (nacht) een goed besluit geweest. Hierbij spelen diverse factoren een rol: de historie van Vrankrijk, de onbekendheid met het pand, de onbekendheid met wat er in het pand zit en de 'hektiek'. De politie is nog nooit Vrankrijk binnengetroten. Was dit nu wel gebeurd dan was niet voorspelbaar geweest wat er wel was gebeurd. Een heftige reactie vanuit "de beweging" lag hierbij wel voor de hand.

PI Over-Amstel

Na aanhouding van de groep heeft de algemeen commandant (nacht) direct de bussen laten komen. Dit duurde niet zo heel lang. De demonstranten werden aangesproken, meegenomen, gefouilleerd, geboeid en in de bus gezet. Was de bus vol, dan vertrok deze richting PI Over-Amstel. Het bleek te gaan om meer arrestanten dan was ingeschat. Op een gegeven moment hoorde de algemeen commandant (nacht) dat er arrestanten zouden worden doorgezonden naar Zutphen. Pas later hoorde hij de exacte aantallen arrestanten en het feit dat de voorzieningen onvoldoende waren. De algemeen commandant (nacht) denkt dat ook bij een opvang van 80 arrestanten de voorzieningen onvoldoende waren geweest indien zij alle 80 tegelijk zouden zijn aangehouden.

Of in dit geval de vergelijking opgaat van de 'onderaannemer' die tijdelijk arrestanten verzorgt, wordt door de algemeen commandant (nacht) betwijfeld aangezien de penitentiaire instellingen andere verantwoordelijkheden dragen.

Jubeldemonstratie, maandag 16 juni 1997

De algemeen commandant (nacht) geeft aan dat het maandag begon met een klein groepje mensen dat zich op de Nieuwmarkt verzamelde en een taart wilde aanbieden aan Chirac. Op weg naar hotel The Grand groeide deze groep opeens aan tot ongeveer 100 man. De informatie kwam binnen dat de demonstranten een tocht langs bewindslieden gepland hadden. De algemeen commandant (nacht) ontving het bericht dat her en der plukjes mensen liepen. De groep kon hierdoor niet adequaat gereguleerd worden.

De operationeel commandant (nacht) was van mening dat de groep demonstranten uit dit gebied moest vertrekken omdat hier niet gedemonstreerd mocht worden. Een eventueel optreden kon plaatsvinden op grond van overtreding van de noodverordening.

Op de Munt heeft men zeker 10 a 15 minuten gestaan in de wetenschap dat dat niet mocht. De algemeen commandant (nacht) weet niet of de groep gevorderd is verder te lopen. Uiteindelijk is het gelukt de groep richting de Amstel te drijven. De algemeen commandant (nacht) had de informatie gekregen dat het Rijksmuseum 'op aflopen stond' en dat de demonstranten het plan hadden naar andere hotels te trekken. Hij besloot, na overleg met de operationeel commandant en de vertegenwoordiger van de politie in het beleidscentrum, tot aanhouding van de groep demonstranten over te gaan. 'We wilden het zo snel en goed mogelijk laten verlopen', aldus de algemeen commandant (nacht). De situatie bleek echter operationeel niet vlekkeloos te verlopen. De insluiting en aanhouding werden wel een feit, echter de uitvoering had tot gevolg dat de afwikkeling ingewikkeld werd.

Toekomstige aanpak

De algemeen commandant (nacht) is van mening dat, gezien wat er in die dagen 'in het vat zat' en de risico's voor explosie, het geheel goed is verlopen. Hij is heel tevreden over de wijze waarop voorafgaande aan de Eurotop contact is gelegd met de bewoners rond de hotels en De Nederlandsche Bank. De schouw heeft goed gewerkt, er is dan ook veel energie ingestoken. Ook de opzet van de openbare orde-handhaving zou de algemeen commandant (nacht) handhaven. Met name in de aanloop zou hij echter misschien nog meer investeren in de inzet van de delta-eenheden. Ook zou hij meer investeren in de contacten met Vrankrijk. Dit heeft volgens hem altijd zin, of het lukt is punt twee. Tenslotte noemt de algemeen commandant (nacht) de arrestantenbehandeling. Uit de revaringen opgedaan tijdens de Eurotop, dient volgens de algemeen commandant (nacht) lering te worden getrokken.

Goedgekeurd: 4 november 1997

Verslag van het gesprek van de Commissie voor de politiekklachten met de operationeel commandant (overdag)

Woensdag 22 oktober 1997

Aanwezig: de operationeel commandant (overdag);
de heer T.M. Schalken, mevrouw P.M. Vollebregt en de heer D. Samkalden (Commissie);
de heer M. Duker en mevrouw M.A. Hanrath (Secretariaat)

Inleiding

De Commissie voor de politiekklachten onderzoekt de klachten over het politieoptreden tijdens de Eurotop. In dit kader voerde de Commissie gesprekken met de korpsleiding, alle operationeel commandanten, de algemeen commandanten, de commandanten van de verkenningen, aanhoudingseenheden, et cetera. De Commissie hoort ook klagers. De Commissie richt zich in haar onderzoek met name op drie gebeurtenissen: de trein met Italianen op zaterdag 14 juni, de insluiting bij het pand Vrankrijk op zondag 15 juni, en de Jubeldemonstratie bij de Amstel op maandag 16 juni. De operationeel commandant (overdag) krijgt het verslag van dit gesprek toegefaxt en wordt verzocht zo spoedig mogelijk hierop te reageren. Voor het algemeen rapport van de Commissie worden de verslagen geanonimiseerd.

Vorbereiding van de Eurotop

Met de algemeen commandant (overdag) is de operationeel commandant (overdag) anderhalf tot twee jaar voor de Top begonnen met de voorbereidingen. In de laatste drie-kwart jaar voor de Eurotop werd de Projectgroep Eurotop hierbij ondersteund door een begeleider van het Crisis Onderzoeksteam (COT). Kort voor de Eurotop vond met het COT een oefening calamiteiten plaats. Communicatie was een onderdeel van deze oefening. Aanwezig bij deze oefening waren de betrokkenen bij de Eurotop tot het niveau van locatie- en taakcommandant.

Verzamelen informatie voorafgaande aan de Eurotop

De operationeel commandant (overdag) is in het dagelijks leven als chef bureau Rechercheinformatiediensten onder meer verantwoordelijk voor het doen verzamelen van informatie en het doen inschatten van te verwachten risico's. De operationeel commandant (overdag) geeft aan dat de organisatie tot een half jaar voor de Eurotop nog geen concreet idee had wat er te verwachten viel ten aanzien van de openbare orde. Omdat de Top in het Centrum van Amsterdam plaatsvond, was het te verwachten dat diverse groepen van zich zouden laten horen. Daarom werd ook rekening gehouden met een zekere mate van dreiging ten aanzien van de openbare orde. De dreiging werd concreter en duidelijker naarmate de Top naderde. Dat bleek onder meer uit open bronnen zoals het activistenblad 'Ravage'. In dit blad werd naarmate de Top naderde vaker en concreter gepubliceerd over wat er tijdens de Top plaats zou vinden. Het blad bevatte een kalender met activiteiten waar de demonstranten zich, bleek later, redelijk aan hielden. De delta-eenheden legden contact met diverse actiegroepen.

In de 'Ravage' kon men ook lezen in hoeverre men de zaken tijdens de Eurotop wilde verstoren. Opgenomen was een programma van de Chaosdagen, waarbij verzamelpunten en activiteiten (zoals het beschilderen van het Paleis) waren aangegeven. Onder andere op grond van deze stukken maakte de onder de operationeel commandant (overdag) ressorterende Regionale Inlichtingendienst (RID) een inschatting van het aantal betrokkenen, de mogelijke steun van buitenlandse activisten en de 'geheime acties'. Op grond van deze informatie werd een risico-analyse gemaakt. Hierbij werd gekeken naar de verwachtingen ten aanzien van de ernst van de activiteiten en de verstoring van de openbare orde als gevolg van deze activiteiten. De operationeel commandant (overdag) geeft aan dat in 90% van de gevallen de informatie rond de georganiseerde acties bleek te kloppen. Het openbare orde beleid was gericht op een de-escalierend, gefaseerd en proactief optreden. Dit betekende dat primair werd geïnvesteerd in het zoeken van de dialoog met de demonstranten. Dit werd gedaan door een vaste club professionele medewerkers (de delta's) onder het motto 'kennen en gezegd worden'. Er is heel veel gedaan om het geheel niet tot een escalatie te laten komen, aldus de operationeel commandant (overdag).

Categorisering van demonstranten, de eerste rellen

De plannen die de demonstranten maakten werden door de operationeel commandant (overdag) 'uiterst serieus' genomen. Hij maakt een driedeling in het soort demonstranten. De eerste categorie is een kleine groep die zich richt op het plegen van strafbare feiten, ook genoemd de 'harde kern'. Deze groep is vaak aan het uiterlijk herkenbaar: traangasmaskers, sjaals voor het gezicht en bivakmutsen. De tweede groep bestaat uit een aantal mensen die niet op voorhand gericht zijn op de 'harde actie' maar die hier, als het zo uitkomt, wel aan meedoen. Deze mensen doen zelden iets 'voor de grap', aldus de operationeel commandant (overdag). De derde categorie omschrijft hij als de mensen die alleen een boodschap te verkondigen hebben en afzien van geweld. De operationeel commandant (overdag) ligt toe dat de eerste twee categorieën vaak proberen de derde categorie voor zich te winnen.

De 'harde kern' tijdens de Eurotop werd geschat op 150 a 200 mensen, waarvan het Amsterdamse actiefrent de basis vormde. De operationeel commandant (overdag) had geen idee wat te verwachten viel van de buitenlandse actievoerders. Hiervan ontving hij alleen zeer algemene informatie, bijvoorbeeld 'de kraakscene uit Hamburg komt'.

Na de eerste rellen op vrijdagavond waren de rellen op zaterdag een verassing, hoewel enige onrust was verwacht. Na de eerste avond was te zien dat men verder zou gaan dan vreedzame acties. Een groep demonstranten leek gericht op het plegen van vernielingen en hield de politie bezig met 'hit and run' acties. Voor de ME was het moeilijk achter deze groepjes aan te jagen. Deze eerste dagen werden veel buitenlanders en punkers gesignaleerd. 'Toen tekende zich af dat men in de lijn van de Chaosdagen zou gaan handelen.'

Trein met Italianen, zaterdag 14 juni 1997

Samen met de algemeen commandant (overdag) was de operationeel commandant (overdag) verantwoordelijk voor de afhandeling van de trein met Italianen. De operationeel commandant (overdag) ontving een melding van de centrale van de Spoorwegpolitie in Utrecht dat er een trein met honderden Italianen aankwam waarmee men grote problemen had gehad. In de trein zouden grote vernielingen zijn aangebracht, en de conducteur zou gevlucht zijn naar de voorste coupé. De operationeel commandant (overdag) heeft toen contact proberen te leggen met de Spoorwegpolitie, waardoor hij vernam dat in de achterste treinstellen grondige vernielingen waren aangericht. Hij meldde dit aan de beleidsstaf. Kort hierna werd om assistentie gevraagd door de Spoorwegpolitie waarop diverse scenario's werden gemaakt voor de ontvangst van de treinreizigers. Het is vast beleid, bijvoorbeeld bij treinen met voetbalsupporters, dat mensen die tijdens de reis naar Amsterdam vernielingen hebben aangericht in het treinstel en personeel van de trein hebben bedreigd, niet worden toegelaten in de stad.

De operationeel commandant (overdag) heeft van de Spoorwegpolitie nooit gehoord dat de situatie bij nader inzien minder erg was dan aanvankelijk leek. Naarmate het beeld duidelijker werd bleef het volgens de operationeel commandant (overdag), met het oog op de niet te voorspellen gebeurtenissen, opportuun de groep niet de stad in te laten gaan. Hij voegt hieraan toe dat altijd de afweging gemaakt moet worden wat je als politie kunt behappen en wat de risico's zijn van het laten gaan van de demonstranten. Natuurlijk is hier regelmatig de vraag gesteld of het nodig was de zaak terug te draaien. Op dat moment kwam de Werklozenmars 'akelig dichtbij de Dam' en stonden veel Italianen bij het station.

'De situatie op het Stationsplein is op geen enkel moment zo dreigend geweest dat we de operatie moesten stoppen en de Italianen vrijlaten', aldus de operationeel commandant (overdag). De opdracht van het beleidscentrum was volgens hem gebaseerd op de zorg voor de openbare orde. Hij kreeg de opdracht van de burgemeester tot het uitvoeren van het noodbevel, dat inhield dat deze mensen niet werden toegelaten tot de stad.

De commandant openbare orde en pelotonscommandant ter plaatse maakten hun eigen inschatting van de situatie en vroegen zich af of aanhouding van de groep wel nodig was. Het kostte de operationeel commandant (overdag) enige moeite hen te laten doen wat de uniforme commando kamer wenste dat zou gebeuren.

Hij wijst er op dat de directeur van de Spoorwepolitie, die ook zijn twijfels had bij het optreden, zijn standpunt mede moest laten bepalen door het belang van de NS bij een doelmatige bedrijfsvoering: het station moest zo snel mogelijk weer normaal gebruikt kunnen worden. De operationeel commandant (overdag) zag in het commentaar geen aanleiding af te zien van verdere actie.

Dit interne overleg is niet teruggekoppeld met het beleidscentrum. Voor het overige werd het beleidscentrum voortdurend geïnformeerd. Op basis van de helikopterbeelden, de informatie van de verkenningen en de commandant openbare orde is hij van oordeel dat de politie op en voor het Centraal Station 'niet langs het randje is gegaan'. De operationeel commandant (overdag) benadrukt hierbij dat op verschillende momenten is afgewogen of de druk vanaf de Dam acceptabel was en of de situatie verantwoord was.

Het incident met 'de man op de ME-bus' is de operationeel commandant (overdag) alleen bekend van de Journaalbeelden. Het is hem niet bekend dat de bus door de linie reed. Maar dat zou wel kunnen bij een hit-and-run actie van een aanhoudingseenheid.

Vernielingen aan de trein

De commandant openbare orde gaf door dat hij geen inschatting kon maken van de vernielingen in de trein aangezien hij hiervan niets kon zien. De operationeel commandant (overdag) adviseerde hem iemand op de treinen af te sturen om de schade op te nemen. Dit is niet gebeurd. Hierop heeft de operationeel commandant (overdag) de chef verkenningen de opdracht gegeven de verkenners in de trein te laten kijken. Zij constateerden vernielingen aan één deel van de trein, waaronder een enkele kapotte binnenruit, wat kapot meubilair, enkele kapotte lampen, met leuzen bekladde wanden en veel rotzooi. De mensen uit dit treindeel zijn opgehouden. De operationeel commandant (overdag) geeft aan dat 'op het moment waarop begonnen is met het leeghalen van de trein we redelijk zeker waren van de situatie in de trein'. De situatie is later vastgelegd met foto's.

Op de klacht dat de ingezetenen niets te drinken en te eten hadden, antwoordt de operationeel commandant (overdag) dat dit onzin was. 'Het was een keurige internationale trein die her en der stopt. De reizigers waren dan ook keurig verzorgd.'

Een lid van de verkenningseenheden luisterde naar de radiozender De Vrije Keizer. Via de radio werd een verslag gegeven van de Werklozendemonstratie en werden er problemen gemeld bij het Centraal Station. Hierbij werden mensen opgeroepen naar het Centraal Station te komen. De operationeel commandant (overdag) heeft geen idee of er vanuit de trein rechtstreeks contact is geweest met mensen in het pand Vrankrijk.

Opvang van de Italianen

Het was volgens de operationeel commandant (overdag) duidelijk dat de mensen niet in de trein konden blijven. De trein kon niet meer rijden en het duurde lang voordat de NS meer informatie had over de aanvang van de terugreis. Hierop zijn de Italianen één voor één in de bussen geladen en afgevoerd naar de PI Over-Amstel. Hier keek men vreemd aan tegen dit 'wonderlijke gezelschap'. Deze verwondering kan de operationeel commandant (overdag) zich wel voorstellen. Het overbrengen van de groep naar een andere locatie is volgens hem niet overwogen.

Het moment waarop de eerste Italianen werden gefouilleerd, geboeid en in de bussen geladen zag de operationeel commandant (overdag) als laatste mogelijkheid dat de situatie, indien deze onhoudbaar zou zijn geworden, redelijkerwijze kon worden teruggedraaid. Het 'loslaten' van de Italianen op een later moment zou niet alleen een kwestie van gezichtsverlies zijn maar zou tevens voor wie dan ook een volstrekt onbegrijpelijk politieoptreden laten zien. De operationeel commandant (overdag) geeft aan dat de politie niet was ingesteld op een zo grote groep arrestanten als uiteindelijk tijdens de Eurotop zijn aangehouden. Het komt bijna nooit voor dat een zo groot aantal arrestanten tegelijk wordt verwerkt.

Vrankrijk, zondag 15 juni 1997

Voor het gevoel van de operationeel commandant (overdag) heeft op zondag geen echte principiële beleidsomslag plaatsgevonden. Wel was er een groeiend gevoel van ongerustheid. De politie had vrijdag en zaterdag de handen vol aan de handhaving van de openbare orde. Het leek dat dit de dagen hierna alleen maar meer zou worden. Er vond een bezinning plaats over hoe verder om te gaan met de verstoringen van de openbare orde, de vele gewone demonstraties en manifestaties die nog zouden komen. Op zondag werd het beleid 'aangescherpt', aldus de operationeel commandant (overdag). 'Naar aanleiding van de observaties werd de prominente rol van Vrankrijk als basis van de ellende duidelijk, eenieder die Vrankrijk verliet werd aangemerkt als verdachte in de zin van artikel 140', aldus de operationeel commandant (overdag).

De eerste golf van arrestaties

De opdracht van het beleidscentrum luidde een ieder aan te houden die uit Vrankrijk kwam. De operationeel commandant (overdag) was van mening dat 'het niet mee zou vallen mensen uit Vrankrijk aan te houden zonder risico's'. Bij aanhouding is niet gekeken naar het uiterlijk van mensen. 'Dit kan niet, wat kun je qua gedragingen of kleding aan criteria stellen'.

De operationeel commandant (overdag) heeft gesuggereerd de collega's van het arrestatieteam in te zetten. Deze suggestie is overgenomen door het beleidscentrum. De instructies naar de commandant van het arrestatieteam gaven de kaders aan waarbinnen de leden van het Team konden opereren. Van hen werd een beheerst, discreet en onopvallend optreden verwacht, zonder gebruik van zakken en blinddoeken. Dat aangehoudenen toch zijn geblinddoekt, is te wijten aan een gebrek aan communicatie, stelt de operationeel commandant (overdag). Hij wijst erop dat het wellicht ook te wijten is aan vrees voor herkenning of omdat men het zo gewend is. 'Dat betreur ik', aldus de operationeel commandant (overdag). Het arrestatieteam kreeg de opdracht de verdachten te volgen tot ze uit de buurt van Vrankrijk kwamen, alvorens over te gaan tot aanhouding.

Aanhouding van de grote groep

De insluiting en aanhouding van de grote groep lag in het verlengde van de eerder gegeven opdracht van het beleidscentrum. 'De dreiging vanuit Vrankrijk nam toe, er was duidelijk sprake van een hoge activiteit.' Ook bracht de receptie in de Nieuwe Kerk meer risico's met zich mee.

De opdracht tot aanhouding van de grote groep heeft de operationeel commandant (overdag) niet letterlijk gehoord aangezien hij rond deze tijd op straat liep. De operationeel commandant (overdag) telde het aantal arrestanten en kwam op 325, 'het leek minder omdat de groep compact op elkaar zat'. 'De groep kwam zeker bedreigend over. Binnen de club zat praktisch niets wat er niet bij hoorde: mensen met donkere kleding, capuchons, bivakmutsen, plastic zakken met spullen erin, sjaals, punkers.' Op dat moment had de operationeel commandant (overdag) de overtuiging dat als het zou lukken deze groep aan te houden, ze waarschijnlijk de Eurotop hadden gered. Binnen de groep zag de operationeel commandant (overdag) verschillende leden van de harde kern.

Op de opmerking dat demonstranten onderling hadden opgeroepen tot het vermijden van geweldsgebruik, reageert de operationeel commandant (overdag): 'Ik hecht daar geen waarde aan, er zullen mensen tussen zitten die hierachter staan. Elke actie van deze personen uit Vrankrijk betekent in principe ellende.' De operationeel commandant (overdag) verwijst hier naar de eerdere lawaaidemonstraties die bij het hoofdbureau van politie plaatsvonden.

De operationeel commandant (overdag) weet niet of de afweging is gemaakt de groep enkel vast te houden tot de receptie voorbij was of de groep terug te leiden naar Vrankrijk. Een 'beleg van Vrankrijk' was volgens de operationeel commandant (overdag) niet haalbaar. Hij wijst hierbij op gebrek aan legitimiteit, het feit dat ook de vrijheid van derden wordt beperkt, dat dit optreden onder de rook van de Nieuwe Kerk en de Dam plaatsvond en het risico dat de ME in de rug zou worden aangevallen. Na ME-optreden probeert men altijd zo snel mogelijk het normale straatbeeld terug te krijgen. Hij weet niet of de noodverordening aangesproken is.

Binnentreden in Vrankrijk

De operationeel commandant (overdag) achtte de beslissing tot binnentreden bij Vrankrijk 'opportuun' ten bate van de bewijsvoering.

De operationeel commandant (overdag) geeft aan dat een gericht schot met een seinpistool op korte afstand (30-40 meter) erg gevaarlijk is. Eén demonstrant is geraakt. Het schieten met het seinpistool vond plaats op het moment dat de insluiting plaatshad, en vormde dus niet de grond voor toepassing van artikel 140. De verdenking van artikel 140 was volgens de operationeel commandant (overdag) gebaseerd op de incidenten die zich hadden voorgedaan, de verzamelde informatie over wat er speelde en de sfeer waarin de gebeurtenissen zich afspeelden. Historisch gezien is Vrankrijk volgens de operationeel commandant (overdag) een soort vrijplaats waarop een taboe op binnentreden ligt.

Legalize!-demonstratie

Bij de Legalize!-demonstratie hielden de demonstranten zich niet aan de afspraken, zij blokkeerden de doorgaande routes. De commandant van het vredesdetachement moest de club in beweging krijgen. Dit duurde enige tijd. De operationeel commandant (overdag) gaf daarop aan dat de ME zou worden ingezet om de groep tot lopen te bewegen. De combinatie van de aansporing en het dreigement van ME-inzet maakte dat de groep zich in beweging zette. De operationeel commandant (overdag) geeft aan dat de algemeen commandant in principe de opdracht tot geweldsgebruik geeft. Het kan voorkomen dat de communicatielijnen te lang worden en de commandant openbare orde, de pelotonscommandant of zelf de Groepscommandant het besluit tot geweldsgebruik neemt. De operationeel commandant (overdag) definieert het begrip charge als: actie waarbij de ME gaat rennen en probeert een ruimte te veroveren. Bij verzet kan eventueel geweld worden gebruikt. In het geval demonstranten met stenen gooien of beginnen te vechten, zal de ME de wapenstok gebruiken om de mensen weg te houden.

Over de ordedienst zegt de operationeel commandant (overdag): 'Deze mensen hebben het voortreffelijk gedaan.' Zij vormden onder andere een linie voor de linie van de ME om provocaties te voorkomen. Dit gebeurde op de Nieuwezijds Voorburgwal en bij het Centraal Station.

Evaluatie

Over het algemeen heeft de operationeel commandant (overdag) een tevreden gevoel over de Eurotop gezien de complexe situatie, het feit dat de Top plaatsvond in het centrum van Amsterdam en de risico's die aanwezig waren. Hij heeft het idee dat in de sfeer van de openbare orde handhaving de ME beheerst en professioneel is opgetreden, enkele incidenten daargelaten. Op technisch gebied is de communicatie goed gegaan.

Toch zijn er wel een aantal dingen misgegaan. Bijvoorbeeld:

- De arrestantenbehandeling had beter moeten worden georganiseerd. Men was niet ingesteld op het afhandelen van een zo groot aantal arrestanten.
- Het achterwege laten van aanvullend onderzoek, in casu huiszoeking in Vrankrijk, naar de verdenking van overtreding van artikel 140 was een gemiste kans en doet afbreuk aan de legitimiteit van het gebruik van dat middel.
- Aanvankelijk is men te zuinig geweest met het toedelen van liaisons aan de eenheden van buiten de regio Amsterdam-Amstelland.

Ten aanzien van de verschillen in het werken met voetbalsupporters en actievoerders geeft de operationeel commandant (overdag) aan dat bij voetbalsupporters meer nadrukkelijk een onderscheid is te maken tussen de harde kern en de meelopers. De 'meelopers' binnen de actievoerderswereld zijn volgens hem niet de mensen met minder idealen maar zij die minder snel met stenen gooien.

Goedgekeurd: 29 oktober 1997

Verslag van het gesprek van de Commissie voor de politiekklachten met de operationeel commandant (nacht)

Donderdag 23 oktober 1997

Aanwezig: de operationeel commandant (nacht);
de heer D. Samkalden (Commissie);
mevrouw M.A. Hanrath en de heer J.M. Mul (Secretariaat)

Gesprekspartner

De operationeel commandant (nacht) is gedurende de Eurotop werkzaam geweest gedurende de avond- en nachtdiensten van 19.00 tot 08.00 uur. De operationeel commandant (nacht) is vanaf begin mei 1996 betrokken geweest bij de voorbereidingen. Op dat moment stond de uiteindelijke taak- en functieverdeling met betrekking tot het algemeen en operationeel commando vast. Het was nog niet bekend wie de nacht- dan wel de dagdiensten op zich zou nemen. Men heeft zich als één groep voorbereid, zelfs met droogtrainingen onder leiding van het Crisis Onderzoeksteam.

Nieuwmarkt (vrijdag 13 juni 1997)

Volgens de operationeel commandant begon de onrust al op vrijdagavond 13 juni toen een groep vanaf de Nieuwmarkt diverse vernielingen aanrichtte en naar de Nederlandsche Bank wilde. Binnen deze groep waren ook personen aanwezig die deel uitmaakten van de harde kern. De operationeel commandant vond het moeilijk om de omvang van de harde kern te schatten, omdat er op dat moment nog geen betrouwbare informatie voorhanden was. Daarbij kwam nog dat niet alleen in Nederland organisaties actief waren, maar ook via Internet werden oproepen gedaan zodat werd gerekend op een groot aantal buitenlanders die zich wel eens bij de harde kern konden gaan aansluiten. De operationeel commandant verwijst in dit kader naar de Chaos-dagen in Hamburg, waar een groep van meer dan 1000 personen vernielingen aanrichtte.

De Commissie voor de politiekklachten vraagt of het eerdere, door de operationeel commandant (dag) beschreven beeld klopt. De operationeel commandant bevestigt dat er drie groepen waren te onderscheiden. Ten eerste was er de grootste groep die bestond uit demonstranten die alleen maar wilden demonstreren en niet uit waren op onrust. Ten tweede was er een groep personen die wel motieven had om de Eurotop te verstoren, waarbij ook een deel van de harde kern toe te rekenen valt. Tenslotte was er de groep uit Frankrijk. Ten aanzien van de eerste groep, de demonstranten, is voorafgaande aan de Eurotop al contact gelegd met de organisatoren van de diverse demonstraties. Daarnaast kon gebruik worden gemaakt van diverse bronnen, onder meer van informatie vanuit de Regionale Inlichtingendienst (RID). Dit was mogelijk omdat de operationeel commandant (overdag) een zogenaamde 'artikel 18-status' heeft, waardoor hij toegang heeft tot vertrouwelijke informatie van diverse inlichtingendiensten. De informatievoorziening via de Criminele Inlichtingen Dienst liep via de teamleider van de CID. Informatie met betrekking tot openbare orde-aangelegenheden werd via de teamleider van de Regionale Inlichtingendienst (de heer Moinat) verkregen. Deze laatste had ook toegang tot informatie afkomstig van de Binnenlandse Veiligheidsdienst. De operationeel commandant (overdag) is in het reguliere politiewerk de directe chef van zowel de teamleider van de Criminele Inlichtingendienst als de teamleider van de Regionale Inlichtingendienst.

De aldus vergaarde (criminele en openbare orde-) inlichtingen werden besproken tussen de algemeen commandant (dag), de operationeel commandant en de teamleider van de Regionale Inlichtingendienst. De Regionale Inlichtingendienst en de Criminele Inlichtingendienst werken allebei met diverse bronnen. Het is mogelijk dat hierbij ook vertrouwelijke informatie uit het buitenland is ontvangen. Ook het blad RAVAGE was een belangrijke informatiebron. De operationeel commandant had in beginsel geen toegang tot deze informatie, maar de operationeel commandant (dag) had wel de bevoegdheid om in bepaalde gevallen de vergaarde informatie met andere ambtenaren van politie te delen. Deze informatie was in het algemeen afkomstig van de teamleider van de Regionale Inlichtingendienst.

De Commissie voor de politiekklachten vraagt aan de operationeel commandant hoe serieus de aankondigingen voor de chaos-dagen (op grond van de vergaarde informatie) moesten worden genomen.

De operationeel commandant: 'Bij het Paleis op de Dam was men met een emmertje lila verf niet ver gekomen, maar je kunt wel denken aan verfbommetjes om het Paleis mee te bekladden. Dat geeft ook een smet op de Eurotop. De berichten werden redelijk serieus genomen. Ook in het verleden is er met verfbommetjes gewerkt, bijvoorbeeld tijdens de rondvaart door de grachten voor de internationale pers in mei van dit jaar. Dat benadrukte voor ons ook de kwetsbaarheid. Je neemt de informatie natuurlijk wel serieus, maar ik heb er nooit aan getwijfeld dat men nooit de gelegenheid zou krijgen om het Paleis op de Dam te schilderen.'

De operationeel commandant vervolgt: 'Het omtrekken van vlaggemasten, zelfs dat kun je nog relativeren door je af te vragen 'is dat wel zo erg?'. Maar op het moment dat er stenen uit de straten werden getrokken, ruiten werden ingegooid en auto's werden vernield, veranderde de sfeer wel. Dat heeft een aardige impact gehad. Bij het merendeel van de acties was vast te stellen dat deze vanuit café Vrankrijk werden georganiseerd, gefaciliteerd of ondersteund. Ook de radiozender de Vrije Keizer en het Internet hebben hierin een rol gespeeld. Maar het café Vrankrijk is toch een beetje de rode draad in het verhaal.'

Voor de operationeel commandant kwam het ook niet als een verrassing dat een groot aantal buitenlanders bij de massale aanhoudingen betrokken was. Met name personen uit het Verenigd Koninkrijk, Duitsland en Denemarken wilden hun stem tegen de Eurotop laten horen, aldus de operationeel commandant.

De Commissie voor de politiekklachten wil van de operationeel commandant weten welk onderscheid is aan te brengen tussen gewone demonstranten en de 'harde kern'. De operationeel commandant: 'Bij de werklozenmars zag je dat een groepje van de harde kern zich mengde onder de andere demonstranten. De verkenning volgde deze groep nauwgezet. De groep hield zich op bij linies van de ME en bij afzettingen. De groep hoorde niet bij de Werklozenmars, maar was uit op relletjes en confrontaties.

De operationeel commandant vervolgt: 'Ik schat de groep Nederlandse notoire ordeverstoorers op ongeveer 50 tot 100 man. Gedurende de Eurotop werd deze groep aangevuld met diverse buitenlandse groeperingen tot een grootte van een paar honderd personen. Daar zitten mensen tussen die niet schuwen om misdrijven te plegen. Als je kijkt naar de maatschappelijke schade, dan is het omtrekken van vlaggenmasten nog tot daar aan toe. Maar het ingooien van ruiten en het vernielen van auto's? De mensen gaan ook op in de relatieve anonimiteit van de groep. Het strafrecht is gericht op de individuele aansprakelijkheid. Dat weten zij ook heel goed. Sommigen zijn echte professionals. Er is best sprake van een zekere organisatie, en er worden afspraken gemaakt. Daarnaast is er een aantal groeperingen die zich tijdens de Eurotop bij hen aansluit en is er altijd een groep meelopers.

Toen de groep richting het hoofdbureau ging, schroomde enkele personen niet om onderweg vernielingen aan te brengen of ruiten in te gooien. Ik denk wel dat dat gepland was. Ik kan mij niet voorstellen dat het plegen van zulke vernielingen spontaan tot stand komt.'

De Commissie voor de politiekklachten vraagt aan de operationeel commandant welke beleidslijn is gehanteerd bij het aanhouden van personen op vrijdagavond 13 juni 1997. Volgens de operationeel commandant zijn op aangeven van de verkenningseenheid, alsmede op aangeven van leden van de aanhoudingseenheid die zich tussen de demonstranten bevonden, en tenslotte van individuele leden van de ME, enkele mensen aangehouden die zich schuldig hadden gemaakt aan vernielingen.

Lawaaidemonstratie (zaterdag 14 juni 1997)

Op zaterdagavond trokken losse groepjes personen richting het hoofdbureau van politie. Daarop is de ME naar het hoofdbureau gehaald. De groep is echter nooit bij het hoofdbureau aangekomen. Er kwamen meldingen van de verkenningseenheid binnen dat er vernielingen werden gepleegd. Kort daarna kwamen bij de centrale meldkamer heel veel meldingen over vernielingen binnen afkomstig van particulieren, waarvan sommige anoniem.

De operationeel commandant: 'Toen heb ik opdracht gegeven aan de verkenningseenheid en de ME om dicht bij de groep te blijven zitten, want ik had het gevoel dat er iets niet goed zat. Toen heb ik de verkenningseenheid opgedragen om de schade te inventariseren. Ook nam ik contact op met de commandant openbare orde en daarna rechtstreeks hem de pelotonscommandant van de Bravo 10. Die gaf mij het actuele beeld door dat het ging om een groep van ongeveer 30 tot 40 personen. De Bravo 10 zat er dicht bovenop.

De groep had op de terugweg naar Vrankrijk geen vernielingen meer gepleegd.

De operationeel commandant vervolgt: 'Het beeld wat ik terug kreeg was dat er redelijk wat vernielingen waren gepleegd. Er lag een aantal paaltjes om, er waren wat stenen weg, en er waren wat ruiten vernield en een aantal auto's beschadigd. Maar er was niet in iedere straat een spoor van vernielingen gepleegd. Dat was wel essentiële informatie. Ik heb in de Uniforme Commando Kamer het beeld dat de situatie volledig uit de hand liep daardoor terug weten te dringen. Ook heb ik samen met de algemeen commandant bepaald dat pelotons in kleinere groepen moest gaan opereren omdat in kleine groepjes vanuit Vrankrijk werd geope-reerd. De opdracht op dat moment luidde dat indien er vernielingen zouden plaatsvinden, de groepjes zouden worden aangehouden. De aanhoudingseenheid was er niet direct bij, maar heeft zich wel bij de groep gevoegd. De aansturing van de aanhoudingseenheid vond plaats door de commandant openbare orde.

Indien ik een ambivalent gevoel zou krijgen, dan zou ik direct contact opnemen met de commandant van de aanhoudingseenheid. Dat zou sneller zijn. Hoewel de vernielingen en het door de groep gebruikte geweld tot de juiste proporties waren teruggebracht had ik het toch het gevoel dat dit niet langer zo kon. Het was minder erg dan wat we hadden verwacht, maar het wat er was gebeurd vond ik toch niet kunnen. We hadden het nog niet strak genoeg georganiseerd. Bij de overdracht en wisseling van de dienst vond altijd een (de)briefing plaats. Ook werd daarbij contact opgenomen met het beleidscentrum, om te controleren welke tolerantiegrenzen gehanteerd moesten worden.

Vrankrijk (zondag 15 juni 1997)

De Commissie voor de politiekachten wil van de operationeel commandant weten welke elementen hebben geleid tot de omslag in het beleid op zondag 15 juni 1997. De operationeel commandant: 'Ten eerste waren er de vernielingen op vrijdag. Ook op zaterdag vonden er onregelmatigheden plaats. Ten eerste werd tijdens de Werklozenmars een politiebusje op zijn kant gegooid, en werden 's avonds vernielingen aangericht tijdens de lawaaidemonstratie. Het bleek al snel dat Vrankrijk de spil was; er kwamen steeds kleine groepjes het pand uit om te kijken waar de politie was. Toen heb ik gedacht: dit gaat niet goed, de toon is gezet. Als dit alle dagen zo gaat... De verwachting werd bevestigd dat men de Eurotop wilde verstoren. Er werden elke dag al misdrijven gepleegd. Wat had men verder nog in petto?'

De Commissie voor de politiekachten wil weten wat de door de politie gehanteerde criteria voor toepassing van artikel 140 van het Wetboek van Strafrecht zijn geweest. Volgens de operationeel commandant werden de volgende criteria gehanteerd:

- er is een relatie met eerder gepleegde strafbare feiten (op vrijdag en zaterdag);
- er is sprake van een groep die in georganiseerd verband strafbare feiten pleegde en die te herleiden is naar het pand Vrankrijk;
- er waren indicaties (bivakmutsen, vernielen van auto's in de Spuistraat, de 'scrum'-positie van de demonstranten) dat de groep misdrijven zou plegen of de openbare orde zou willen verstoren of dat ook daadwerkelijk aan het doen was.

De operationeel commandant: 'De opdracht om mensen aan te houden is in overleg met het beleidscentrum tot stand gekomen. De opdracht in de middag luidde: 'Iedereen die uit Vrankrijk komt moet aangehouden worden.' Wel zijn er mensen uit Vrankrijk gekomen die niet zijn aangehouden. Ik weet niet waarom deze mensen niet zijn aangehouden. Ook andere groepjes zijn weer gewoon bij het pand terug gekomen. Maar ik had hen ook niet weg zien gaan, dus wist ik ook niet waar ze in eerste instantie vandaan waren gekomen. Er is toen afgesproken met de commandanten openbare orde dat er meer sectie- en groepsgewijs zou worden opgetreden. De ME is toen - uit het zicht - rondom het pand Vrankrijk geposteed. Als er wat te gebeuren stond, dan konden we dat heel strak begeleiden.'

De operationeel commandant vervolgt: 'Op een gegeven moment stond er een groep van vijftig man buiten Vrankrijk. Zij stond flessen te gooien naar auto's en schopte tegen auto's in de Spuistraat aan. Na de individuele aanhoudingen eerder op de middag was het beleid dat artikel 140 zou worden gebruikt indien de verwachting ontstond dat het zou ontaarden in strafbare feiten. Dus alleen indien er misdrijven zouden worden gepleegd of als dat in de lijn der verwachting lag. De groep moest gevolgd worden in plaats van direct aanhouden. We zouden niets meer tolereren ten aanzien van strafbare feiten. Indien het tot aanhouding zou komen zouden we niet alleen de individuele daders oppakken, maar de hele groep.'

De operationeel commandant: 'Er was dus sprake van een beoordelingsmarge, maar zodra er misdrijven zouden worden gepleegd of dreigden te worden gepleegd, moest de groep als geheel worden aangehouden.'

We hebben wel de tijd gehad om overleg te plegen met het algemeen commando. Het voorstel is ook voorgelegd aan het beleidscentrum. Er is geen delta bij geweest. Dat hebben we ook niet overwogen. Er was geen contact mogelijk met deze groep. Vrankrijk wilde geen contact met de politie hebben.

De operationeel commandant vervolgt: 'Uiteindelijk is de groep aangehouden. Dit is gebeurd op grond van een aantal omstandigheden. Ten eerste de manier waarop de groep naar buiten kwam: ingehaakt en met bivakmutsen op. Ten tweede beschadigde men auto's die in de straat stonden en blokkeerde men de openbare weg. Ook speelde mee dat men richting het Paleis op de Dam of het hoofdbureau van politie wilde lopen.'

De operationeel commandant: 'Er zijn geen goede schattingen gemaakt van het aantal demonstranten. Ik heb ook aan de commandanten openbare orde gevraagd om een zo nauwkeurig mogelijke schatting. Uiteindelijk bleek dat er meer bussen moesten komen omdat de groep uit 300 tot 340 personen bestond. Vlak nadat met het aanhouden werd begonnen is Over-Amstel ingeseind en is de procedure opgestart.'

Jubeldemo (maandag 16 juni 1997)

De operationeel commandant: 'Bij het in dienst komen werd de maandag geëvalueerd. Er was een demonstratie aangekondigd, ook via de radiozender 'De Vrije Keizer'. Toen heeft er afstemming met het beleidscentrum plaats gevonden of het artikel 140 van het Wetboek van Strafrecht-beleid nog gold of het standaard beleid en de standaard tolerantiegrenzen zouden worden toegepast. Er zijn heldere afspraken met de commandanten openbare orde gemaakt: er zou in kleinere groepen of sectie-gewijs te werk worden gegaan om snel ingrijpen mogelijk te maken en de groep uit Vrankrijk te kunnen begeleiden.'

De operationeel commandant vervolgt: 'Op de Nieuwmarkt had zich een aantal demonstranten verzameld. Eén groep ging lopen. Daarvan was bekend dat zij een taart wilde aanbieden aan president Chirac bij hotel The Grand. Op een gegeven moment ging er ook een tweede groep lopen, waarover we geen informatie hadden. Er zat wel ME achter de groep die naar hotel The Grand liep, maar er bleek ook een groep van 30 tot 40 man achter The Grand langs naar Hotel de l'Europe te gaan.'

De operationeel commandant: 'Ik heb toen opdracht gegeven een linie op het Muntplein te formeren, en ik heb een peloton naar de Kloveniersburgwal gestuurd. Er moest voorkomen worden dat de groep te dicht in de buurt van de hotels zou komen, want daar gold zone drie. Dat was de Amstel, de Vijzelstraat, het Muntplein en het Rokin. Van de locatie-commandant bij Hotel de l'Europe heb ik te horen gekregen dat een grote groep demonstranten op het Muntplein stond en lawaai maakte.'

De operationeel commandant vervolgt: 'Bij de Eurotop was de gehele openbare orde-organisatie aan het operationeel commando opgehangen en vond rapportage plaats aan het algemeen commando. De commandanten openbare orde hadden hierdoor een kleinere mate van zelfstandigheid: een eenvoudige charge hoefde alleen gemeld te worden, maar een zwaardere inzet kwam niet tot stand dan na een wisselwerking tussen de commandant openbare orde en het operationeel commando.'

De operationeel commandant: 'Het peloton dat op het Muntplein had moeten staan, stond op de Reguliersbreestraat. Er kwam nog wel een peloton uit de richting van de Dam over het Rokin. Ik heb toen aan de commandant openbare orde de opdracht gegeven om het Muntplein en het Rokin schoon te vegen en de groep richting de Blauwbrug over de Amstel te dirigeren. De zone waarbinnen niet gedemonstreerd mocht worden was vooraf goed aangegeven. Er zaten ook leden van de harde kern in de groep demonstranten en de demonstratie was niet aangekondigd. De demonstratie was dus verboden in zone drie. Toen heb ik contact opgenomen met het beleidscentrum en voorgesteld de groep aan te houden op grond van de Noodverordening en de APV om te voorkomen dat de demonstranten verder zouden gaan. Als we toen niet hadden ingegrepen, dan zou het volgende object het Amstel Hotel geweest zijn. Het voorstel is door het Beleidscentrum gefiatteerd. Zowel vertegenwoordiger van de burgemeester als de vertegenwoordiger van het Openbaar Ministerie verleenden hun goedkeuring.'

De operationeel commandant vervolgt: 'We wisten dat het weer om een grote groep ging en dat vermenging met het publiek kon plaatsvinden. Dat wist ik op het moment dat ik het voorstel tot aanhouding deed. Op basis van mijn ervaring had ik er het vertrouwen in dat we met de mensen van de verkenning en de aanhoudingsaanheid in staat zouden zijn om mensen eruit te filteren.'

De operationeel commandant: 'Ik heb toen gevraagd aan de commandant openbare orde waar hij zijn eenheden had geposteerd. Als je weet dat je ermee moet gaan bewegen om een aanhouding te maken dan is dat heel belangrijk. De commandant openbare orde had geen actueel beeld van de situatie en de plaats van zijn eenheden. Daarbij kwam nog dat de insluiting ter aanhouding met veel te veel eenheden plaats vond; het had met twee pelotons gekund in plaats van vier tot vijf.'

De Commissie voor de politiekachten heeft de indruk dat de operationeel commandant op het moment dat hij het voorstel tot aanhouding deed, wist dat de commandant openbare orde de situatie niet geheel onder controle had, en dat het snel hergroeperen vrijwel onmogelijk was. De Commissie vraagt zich af waarom de operationeel commandant onder deze omstandigheden het voorstel tot aanhouding heeft gedaan.

De operationeel commandant: 'Ik had alle posities voor de ME doorgegeven aan de commandant openbare orde. Overal waren wel eenheden. Het was beter geweest om een status quo op het eerste deel van de Amstel te krijgen ter hoogte van de Vijzelgracht. Dan hadden we de situatie kunnen bevriezen en maatregelen kunnen nemen.'

De operationeel commandant vervolgt: 'Er zijn mensen uit de groep geselecteerd door de verkenningseenheid en de aanhoudingseenheid. Die kennen hun pappenheimers wel. Je accepteert dat er nog een aantal mensen tussen zit die er niet thuis hoort. De groep was omvangrijker geweest als we op zondag niet tot aanhouding waren overgegaan.'

Aanbevelingen

De operationeel commandant: 'Ik heb over het algemeen een goed gevoel. Een aantal dingen hadden natuurlijk wel beter gekund. In een eerder stadium en meer investeren in informatie-positie. Er was nu wel voldoende informatie, maar een betere afstemming was gewenst geweest zodat men over de juiste informatie beschikt. Ook moesten we de volgende keer beter investeren in de afhandeling en behandeling van de arrestanten. Daar heb ik een beetje een ambivalent gevoel over. Een professionele opstelling is toch heel belangrijk.'

Afsluiting

Aan de operationeel commandant (nacht) wordt een verslag van dit gesprek ter commentaar gezonden.

Goedgekeurd: 03 november 1997

Verslag van het gesprek van de Commissie voor de politiekachten met commandant openbare orde (overdag)

Donderdag 25 september 1997

Aanwezig: de commandant openbare orde (overdag);
de heer T.M. Schalken, de heer D. Samkalden, mevrouw P.M. Vollebregt (Commissie);
mevrouw D. Boulonois, de heer J. Mul (Secretariaat)

Gesprekspartner

In de hoedanigheid van commandant openbare orde had hij op verschillende momenten tot maximaal zes pelotons onder zijn commando. Omdat de commandant openbare orde alleen overdag dienst deed, is hij bij alle grote demonstraties aanwezig geweest. Bij elke demonstratie waren zijn pelotons zichtbaar aanwezig.

Italianen

Op zaterdag 14 juni 1997 stond de commandant openbare orde tot ongeveer 14.00 uur op het Weteringcircuit. Op dat moment kwam het bericht binnen dat op het Centraal Station een trein met Italianen binnenkwam waarin flinke vernielingen waren gepleegd. Omdat op dat moment elders charges plaats vonden was de bezetting van de ME erg laag op het Centraal Station. De commandant openbare orde kreeg daarom een sectie van het peloton ME Bravo 50 uit Kennemerland toegewezen. Deze sectie was als begeleiding van de motor-demonstratie net in Amsterdam aangekomen. Op welke wijze zou moeten worden opgetreden tegen de Italianen was op dat moment nog niet bekend. Pas later bleek dat de Italianen zouden worden aangehouden. De commandant openbare orde benadrukt dat nooit sprake is geweest van het aanhouden van alle inzittenden. Al vanaf het moment dat werd besloten dat moest worden opgetreden concentreerde men zich op de laatste drie treinstellen van de eerste trein. Kort na het arriveren van de eerste trein kwam de tweede trein met Italianen op het Centraal Station aan. De commandant openbare orde heeft toen aangegeven dat het hem aan voldoende manschappen ontbrak om ook de inzittenden van deze tweede trein op te vangen. Hierop heeft hij voorgesteld om de inzittenden van de tweede trein onder begeleiding de stad in te laten gaan. Toen de Italianen uit de tweede trein in de gaten kregen dat hun landgenoten nog in de trein werden vastgehouden, begonnen zij erg lastig te doen.

De commandant openbare orde heeft toen de pelotonscommandant van de Bravo 50 de opdracht gegeven een schatting te maken van het aantal inzittenden van de eerste trein. De pelotonscommandant van de Bravo 50 meldde even later dat het om ongeveer 500 Italianen ging. Toen de commandant openbare orde contact opnam met de beleidsstaf op het hoofdbureau van politie om dit aantal door te geven, werd hem verteld dat de nadruk lag op de inzittenden van het achterste treinstel. Daarbij zou het om 'ongeveer 150 personen' gaan. Aanvankelijk werd deze groep aangehouden op grond van artikel 141 van het Wetboek van Strafrecht (openlijke geweldpleging), maar op het moment dat de Italianen vrijwel klaar waren voor overbrenging naar de PI Over-Amstel wijzigde het aanhouden op grond van artikel 141 van het Wetboek van Strafrecht in ophouden op grond van het noodbevel. Op dat moment was het grootste gedeelte van de groep Italianen al geboeid en gefouilleerd. Volgens de commandant openbare orde zijn de plastic boeien overigens speciaal gebracht door een motorrijder vanaf het hoofdbureau van politie of vanaf het gebouw 'De Eenhoorn'. De commandant openbare orde vond het noodzakelijk dat de Italianen werden geboeid ter voorkoming van gevaarlijke situaties tijdens het transport. De commandant openbare orde was er niet van op de hoogte dat het gebruik van de plastic handboeien was verboden. Hij geeft aan dat er vroeger bij grootschalig politie-optreden altijd gebruik werd gemaakt van plastic boeien. Dat is volgens de commandant openbare orde ook altijd zo geweest. Hij is er niet van op de hoogte of er speciale dienstvoorschriften bestaan omtrent de plastic handboeien. Het boeien van de Italianen was volgens de commandant openbare orde noodzakelijk omdat er vijftig mensen per bus werden vervoerd.

Voordat de verandering van rechtsgrond plaats vond was op het Centraal Station de directeur Korps Spoorwegpolitie gearriveerd. De directeur had contact gezocht met de pelotonscommandant van de Bravo 50 en bij hem geïnformeerd naar de reden van aanhouding. De directeur van het korps Spoorwegpolitie had daarbij te kennen gegeven het niet eens te zijn met de beslissing tot aanhouding.

Hoewel het contact tussen de commandant openbare orde en de pelotonscommandant van de Bravo 50 voornamelijk betrekking had op operationele en organisatorische aspecten, bleek dat de laatste ook zijn twijfels had over de beslissing tot aanhouding.

De commandant openbare orde heeft zich daarop niet zeer sterk gemaakt bij de beleidsstaf voor het voorstel van de directeur van het korps Spoorwegpolitie om de Italianen onder begeleiding de stad in te laten gaan. De commandant openbare orde heeft het voorstel ter kennisgeving aan het operationeel commando medege-deeld, maar dat zou wellicht anders geweest zijn indien hij geweten had dat de directeur van het korps Spoorwegpolitie zelf ter plaatse was en op basis van zijn eigen waarnemingen tot dat voorstel was gekomen. Er is dus geen discussie geweest met de beleidsstaf over de beslissing tot aanhouding.

De Commissie voor de politiekklachten vraagt zich af of de commandant openbare orde niet beter op zijn ter plaatse aanwezige pelotonscommandant had kunnen vertrouwen, omdat deze nu eenmaal een oordeel had op basis van zijn eigen waarneming op het perron.

De commandant openbare orde geeft aan dat het algemeen commando al wel beschikte over informatie dat er een conducteur ter hoogte van Arnhem zou zijn bedreigd en uit de trein was gevlucht. Ook was er informatie binnengekomen afkomstig van de Spoorwegpolitie dat er veel vernielingen in de trein waren aangericht. Wel heeft de commandant openbare orde aan de pelotonscommandant van de Bravo 50 gevraagd hoe groot de schade was. De pelotonscommandant van de Bravo 50 gaf toen aan dat hij dat niet goed kon inschatten vanwege de positie van de trein en de drukte in de achterste treinstellen. Daarbij komt nog dat bij de commandant openbare orde de indruk bestond dat de heer van Beek al voordat hij contact met hem opnam, contact had gehad met de beleidsstaf. De discussie met de directeur van het korps Spoorwegpolitie werd door de commandant openbare orde gezien als een laatste poging om een rechtvaardiging voor zijn visie te krijgen. Kennelijk was informatie bij de beleidsstaf voorhanden om het ingenomen standpunt niet te herzien.

De Commissie voor de politiekklachten vraagt aan de commandant openbare orde of er een verandering in beleid merkbaar was toen het eerdere bericht van de Spoorwegpolitie werd herroepen en een nieuw bericht uitging. De commandant openbare orde zegt dat hij geen gewijzigde opdrachten heeft ontvangen.

De commandant openbare orde was gestationeerd op het Stationsplein. Op het moment dat de Italianen werden aangehouden was het plein zo goed als afgesloten, alsmede een gedeelte van het Centraal Station. Op een gegeven moment kwam een grote groep mensen vanaf het Damrak richting het Stationsplein. Volgens de commandant openbare orde kan dit twee oorzaken hebben gehad. Ten eerste werd er via de radiozender de 'Vrije Keizer' opgeroepen om de opgehouden Italianen te ontzetten, zodat een deel van de groep wellicht op deze oproep heeft gereageerd. Maar op dat moment was ook de demonstratie tegen Armoede en Werkloosheid afgelopen, zodat het ook goed mogelijk is dat een groot aantal mensen met de trein naar huis wilde gaan.

Binnen de groep mensen die richting het Stationsplein kwam bevonden zich ook enkele mensen die wat vreemd uitgedost waren en waarvan de commandant openbare orde wist dat deze groep alleen op rottigheid uit was. Daarop heeft hij aan de pelotonscommandant van de Bravo 10 gevraagd of hij het plein aan de zij-ingang van het Centraal Station kon schoonvegen. De pelotonscommandant gaf aan dat het, gegeven de omstandigheden, niet mogelijk was om een charge uit te voeren. Dat zou te gevaarlijk zijn. Volgens de commandant openbare orde is dat ook één van de oorzaken waarom de hele operatie wat langer duurde. Omdat de situatie meer gespannen werd, is om bijstand gevraagd. Toen de assistentie eenmaal was gearriveerd heeft de Bravo 10 door rustig op te lopen de massa van het plein bij de zij-ingang verdrongen. Hierbij is niet gechargeerd. Er heeft wel een charge plaatsgevonden op de Prins Hendrikkade ter hoogte van het voetgangersbruggetje bij hotel Ibis, maar daar is de commandant openbare orde niet bij aanwezig geweest.

Nadat alle Italianen in de bussen waren geplaatst, is de commandant openbare orde ter begeleiding meegegaan naar de PI Over-Amstel. Eenmaal aangekomen bij de PI Over-Amstel werd de commandant openbare orde afgelost en heeft hij het commando overgedragen aan de commandant openbare orde voor de nacht. De commandant openbare orde geeft aan dat hij de bussen nog wel de sluis in heeft zien rijden, maar dat hij na de overdracht van de Italianen aan de directie van de PI Over-Amstel geen bemoeienis meer heeft gehad met de gebeurtenissen. Het peloton uit Kennemerland (Bravo 50) heeft de Italianen omstreeks 21.00 uur begeleid naar Station Sloterdijk. Op dat moment was eigenlijk al duidelijk dat de dead-line niet meer gehaald zou worden, en dat de trein waarschijnlijk niet meer de grens met Duitsland zou kunnen passeren.

Vrankrijk

Omdat de commandant openbare orde alleen overdag dienst deed, is hij niet aanwezig geweest bij de massale aanhouding rondom het pand Vrankrijk.

Jubeldemo

Evenmin is de commandant openbare orde aanwezig geweest bij de aanhoudingen op de Amstel op maandag 16 juni 1997.

Evaluatie

De commandant openbare orde is van mening dat het achteraf beoordelen van de situatie altijd leidt tot de conclusie dat een aantal dingen beter had gekund. De samenwerking met de delta-eenheden (vredesdetachement) is volgens de commandant openbare orde goed verlopen. Hij vindt niet dat er in het algemeen te fors is opgetreden door de ME tijdens de Eurotop. De commandant openbare orde: 'Als die aanhoudingen niet hadden plaatsgevonden, zou er later veel meer geweld gebruikt zijn'. Ten aanzien van de operationele aspecten van het politie-optreden is de commandant openbare orde tevreden. Ook op de communicatiestructuur was niets aan te merken.

De commandant openbare orde was minder tevreden over het eten voor de leden van de ME. Dit heeft hij ook in zijn eigen evaluatie met de betrokken pelotons aangegeven.

Afsluiting

Aan de commandant openbare orde zal een verslag van dit gesprek worden toegestuurd.

Goedgekeurd: 20 oktober 1997

**Verslag van het gesprek Commissie voor de politiekachten met de commandant openbare orde (nacht)
Dinsdag 21 oktober 1997**

Aanwezig: de commandant openbare orde (nacht);
de heer T.M. Schalken, mevrouw P.M. Vollebregt en de heer D. Samkalden (Commissie);
de heer J.M. Mul en mevrouw M.A. Hanrath (Secretariaat)

Inleiding

De Commissie voor de politiekachten onderzoekt de klachten over het politieoptreden tijdens de Eurotop. In dit kader voerde de Commissie gesprekken met de korpsleiding, alle operationeel commandanten, de algemeen commandanten, de commandanten van de verkenningen, aanhoudingseenheden, et cetera. De Commissie hoort ook klagers. De Commissie richt zich in haar onderzoek met name op drie gebeurtenissen: de trein met Italianen op zaterdag 14 juni, de insluiting bij het pand Vrankrijk op zondag 15 juni, en de Jubeldemonstratie bij de Amstel op maandag 16 juni. De commandant openbare orde (nacht) krijgt het verslag van dit gesprek toegefaxed en wordt verzocht zo spoedig mogelijk hierop te reageren. Voor het algemeen rapport van de Commissie worden de verslagen geanonimiseerd.

Taak tijdens Eurotop, voorbereiding

De commandant openbare orde was tijdens de Eurotop verantwoordelijk voor de openbare orde van 19.00 tot 08.00 uur. De commandanten openbare orde werkten samen aan de voorbereiding en bespraken wat er te verwachten viel tijdens de Eurotop en welke inzet ten aanzien van openbare orde nodig zou zijn. Hierbij werd afgesproken dat bij een gebeurtenis niet direct de ME ingezet zou worden, maar dat in eerste instantie de delta-eenheden verantwoordelijk zouden zijn voor het maken van afspraken, en het afwegen van grenzen en mogelijkheden. De inschatting was dat de politie aan de delta-eenheden voldoende zou hebben. Een eventuele ME-inzet van niet-Amsterdamse eenheden zou per peloton plaatsvinden. De pelotons van buiten Amsterdam-Amstelland kregen daarom ook maar één gids. Toen bleek dat de mogelijkheden voor de ME beperkt waren door één gids per peloton, is later geprobeerd voor de 'buitenpelotons' één gids per sectie en zelfs per groep aan te trekken.

Enige tijd voor de Eurotop heeft in Amsterdam-Noord een bijeenkomst plaatsgevonden met de ME-commandanten die zouden meewerken aan de Eurotop. Hier werden de Eurotop en de te verwachten gebeurtenissen besproken. Aanvankelijk waren minder pelotons opgeroepen. Na de eerste nacht zijn alsnog twee pelotons van buiten de regio Amsterdam-Amstelland aangetrokken. Hierdoor heeft een aantal pelotonscommandanten de voorbereidende bijeenkomst gemist. Een goede inschatting van het benodigde aantal manschappen was moeilijk te maken, 'daar hadden we geen idee van'.

Tijdens de Eurotop vond iedere dag een briefing plaats voor de pelotonscommandanten over de gebeurtenissen in de voorgaande uren, de verwachtingen ten aanzien van wat komen ging en het verloop van de communicatie. Voor de Eurotop is wel geoefend. Samen met het COT zijn situaties gesimuleerd. De inschatting was dat het geen chaosdagen zouden worden.

'Als ik alle informatie had moeten geloven, had ik alle politie in Nederland moeten inschakelen', aldus de commandant openbare orde. De informatie uit het inlichtingencircuit is volgens hem vaak lastig te interpreteren.

Tijdens de Eurotop had de commandant openbare orde meestal contact met de operationeel commandant, heel af en toe ook met de algemeen commandant. De commandant openbare orde legt uit dat de tussenpersoon van een commandant openbare orde nuttig is in een situatie waarin veel eenheden (ME, delta's, paarden, hondengeleiders, et cetera) moeten worden aangestuurd door één operationeel commandant. Over het algemeen was er een goede communicatie tussen de commandant openbare orde en de operationeel commandant. 'Er was de eerste nacht wel wat bonje met de operationeel commandant die rechtstreeks eenheden had aangestuurd.'

Trein met Italianen, zaterdag 14 juni 1997

De commandant openbare orde heeft de taak van commandant openbare orde overgenomen toen de Italianen op station Sloterdijk stonden. De afhandeling kostte veel tijd. 'Ze waren een hele tijd aan het klooiën.' Onder andere trokken inzittenden aan de noodrem waardoor de trein niet kon vertrekken. De commandant openbare orde ontdekte dat de mensen in de trein een hele tijd geen eten en drinken hadden gehad. Hij dacht: 'Dit kan niet, hier moeten lunchpakketten komen'. Deze lunchpakketten kwamen via de operationeel commandant. Het duurde lang voordat hij de pakketten te pakken had.

Lawaaidemonstratie, zaterdag 14 juni 1997

Bij de lawaaidemonstratie op zaterdagavond was de commandant openbare orde (overdag) nauwelijks betrokken. De plaatsvervanger van de commandant openbare orde, was hier mee bezig. 'Achteraf bleek er weinig aan de hand. Dit ondanks de meldingen dat stenen uit de grond werden getrokken, ruiten werden ingegooid en een spoor van vernielingen zou zijn aangebracht.'

De commandant openbare orde is van mening dat op vrijdag- en zaterdagavond diverse aanhoudingen hadden moeten plaatsvinden. Dat dit niet mogelijk was kwam doordat de coördinatie van het ME-optreden niet goed liep.

Vrankrijk, zondag 15 juni 1997

Volgens de commandant openbare orde werd door de demonstranten een 'gigantisch kat-en-muis-spel' gespeeld. Men wist zich veilig in Vrankrijk. 'Hier is geen misverstand over, van daaruit werden dingen bedacht.' Hij verwijst hier naar de lawaaidemonstraties die vanuit Vrankrijk vertrokken, de rondtrekkende groepen die vanuit Vrankrijk richting het Centrum, de Gouden Bocht en de ambtswoning van de burgemeester trokken. Liet de politie zich zien, dan trok de groep terug naar Vrankrijk. De commandant openbare orde: 'De vernielingen vielen mee ten opzicht van de berichten die aanvankelijk binnenkwamen, ze hielden ons leuk bezig'.

Of het gedrag van de demonstranten geleid heeft tot een aanscherping van het beleid op zondag, kan de commandant openbare orde niet zeggen. Hij was niet betrokken bij de besluitvorming. Hij had niet het idee dat er opeens heel iets anders aan de hand was. Rond 17.00 uur kreeg het arrestatieteam de opdracht tot aanhouding van een aantal mensen die Vrankrijk verlieten. De opdracht van de operationeel commandant aan de commandant openbare orde was, indien een grote groep demonstranten Vrankrijk zou verlaten, deze groep in te sluiten en aan te houden op grond van artikel 140. 'De opdracht was hartstikke helder', aldus de commandant openbare orde. Hij weet niet wanneer het besluit tot aanhouding van de groep op grond van artikel 140 genomen is.

Op een gegeven moment kreeg de commandant openbare orde het bericht dat een hele grote groep uit Vrankrijk vertrok. Ze zouden arm in arm lopen en dienden te worden aangehouden. De commandant openbare orde weet niet meer precies of hem de grond voor aanhouding was aangegeven. Voor hem was de opdracht helder, verder heeft hij hier niet meer verder over nagedacht. Hij vindt het gebruik van artikel 140 'aardig bedacht'.

Tijdens de insluiting zat de commandant openbare orde in het commandovoertuig in de Paleisstraat. Hij heeft vanuit de commandowagen de demonstranten niet toegesproken. Hij denkt niet dat de demonstranten collectief op de hoogte zijn gesteld van hun aanhouding. Hij geeft hierbij aan dat hij niet weet of de aanhoudingseenheid mensen heeft gezegd waarvoor ze zijn aangehouden, maar hij denkt het niet. Enkele 'verdwaalde toeristen' werden door ME-ers uit de fuik gelaten. Het fouilleren van de demonstranten voor aanhouding op grond van de Vuurwapenwet zou volgens de commandant openbare orde geen zin hebben gehad. Toen de groep weg was lag er van alles op straat.

De commandant openbare orde heeft niet gezien dat demonstranten actief verzet pleegden tegen het oppakken. Hij zegt dat er is getrokken aan mensen om hen overeind te krijgen. Hij heeft niet gezien dat mensen geslagen werden. 'Het insluiten bij Vrankrijk is op een rustige manier gebeurd, hier is geen klap gevallen.'

Hij maakte zich zorgen om het feit dat vanaf het dak een keer of vier, vijf werd geschoten met vuurpijlen. Ook liepen mensen die dingen in hun hand hadden op de daken. De ME-ers werden dan ook zo gepositioneerd dat de insluitende eenheden door andere eenheden in de rug werden gedekt om de omgeving in het oog te kunnen houden. De commandant openbare orde had een BraTra met brandblusapparatuur achter de hand om in te grijpen.

Inval in Vrankrijk

Een inval in Vrankrijk stond volgens de commandant openbare orde in de planning. Hij is van mening dat een inval had moeten plaatsvinden als logisch gevolg van de aanhoudingen op grond van artikel 140. 'Je moet het pand in om te zien of er plannen of wapens liggen, sprake is van een organisatie, et cetera.'

De commandant openbare orde benadrukt dat hij een inval in Vrankrijk verantwoord had gevonden op grond van het voortraject (aanhouding op grond van artikel 140, 'als je een criminele organisatie oppakt laat je geen bewijs liggen, dit is een deel van het strafrechtelijk onderzoek') en de Vuurwapenwet.

Het gebruik van leden van de aanhoudingseenheden bij deze acties acht de commandant openbare orde geen probleem. Mensen van de aanhoudingseenheden worden altijd herkend door 'mensen uit die groepen'. De politie vraagt immers geen burgers om groepen mensen aan te houden. Op de klacht dat de leden van de aanhoudingseenheden niet herkenbaar zijn als politiemensen, antwoordt de commandant openbare orde dat 'iedereen wist dat dit politiemensen waren'.

Demonstranten in PIOA

De commandant openbare orde reed met de eerste twee of drie bussen mee naar de PI Over-Amstel. De commandant openbare orde regelde de verdere insluiting in de Spuistraat. Ook de commandant openbare orde dacht dat ongeveer 150 mensen waren aangehouden, 'dat was even schrikken'. Hij wist niets van afspraken met de PI Over-Amstel. Hij trof in de PI Over-Amstel een groep mensen en de chef van het calamiteitenteam aan. Er was nog niets geregeld voor de komst van de arrestanten. Het ontvangstcomité (de directeur van het Huis van Bewaring, het hoofd Beveiliging van het gehele complex en het hoofd van de Bijstandseenheden) 'was in alle staten en wist niet wat te doen'. De commandant openbare orde weet niet van het bestaan van een draaiboek binnen de PI Over-Amstel af. Hij adviseerde direct de arrestanten te verdelen over drie categorieën: mannen, vrouwen en buitenlanders. Ook berichtte hij aan de operationeel commandant dat meer mensen nodig waren in de PI Over-Amstel. 'Iemand van de PI Over-Amstel' vroeg om assistentie van vrouwelijke ME-ers bij de fouillering, waarna de commandant openbare orde hierin toestemde. De situatie omschrijft de commandant openbare orde als 'het duurde maar en het duurde maar, de mensen zaten maar in de bussen, er waren geen toiletten, ik vond het vreselijk'. Hij heeft gevraagd om portable toiletten en liet uiteindelijk een putdeksel opentrekken zodat de arrestanten hierboven konden plassen. De ME-ers stonden hier omheen met de rug naar de put toe.

De commandant openbare orde denkt niet dat de 'bottleneck' bij de voorgeleiding aan de hulpofficieren ligt. Volgens hem ging dit razendsnel, sneller dan de registratie door de PI Over-Amstel. Hij stelt dat eenieder door de PI Over-Amstel is geregistreerd. De commandant openbare orde heeft op een gegeven moment zijn telefoon uitgeleend aan de waarnemend directeur van PI Over-Amstel die plaatsen voor de vrouwen wilde regelen in de gevangenis te Zutphen die leeg stond.

De commandant openbare orde bleef bij de PI Over-Amstel totdat alle bussen waren gearriveerd. Toen hij wegging stonden er nog bussen voor de PI.

Op de vraag in hoeverre ME-ers betrokken waren bij de activiteiten in de PI Over-Amstel geeft de commandant openbare orde aan dat er buiten op het plein, in de sluis en op de binnenplaats ME-ers zaten. Binnen de PI Over-Amstel zaten, buiten de vrouwelijke ME-ers die assisteerden bij de fouillering van vrouwen, geen ME-ers.

Jubeldemonstratie, maandag 16 juni 1997

Door persoonlijke omstandigheden kwam de commandant openbare orde die avond een paar uur later in dienst. De dienst werd voor een aantal uren waargenomen door de commandant openbare orde overdag. De commandant openbare orde stond zondagavond rond 21.30 uur bij de marinekazerne. Hij probeerde in contact te komen van de commandant openbare orde overdag, die op het hoofdbureau van politie zat.

De plaatsvervangend commandant openbare orde was op dat moment bezig met het insluiten en aanhouden van de groep demonstranten op de Amstel. Via de verbindingen hoorde de commandant openbare orde dat hier niet alles goed verliep. De gegeven opdrachten klonken niet logisch. De plaatsvervangend commandant openbare orde verzekerde hem echter dat alles 'dik voor mekaar' was. Eenmaal aangekomen bij de Amstel zag de de commandant openbare orde een wirwar van voertuigen. 'De ME op de Munt stond daar naar mijn idee voor joker.' Toen hij de plaatsvervangend commandant openbare orde tegenkwam, had deze de groep demonstranten ingesloten en was hij bezig een tekeningetje te maken waar de verschillende groepen ME stonden. Er waren diverse oorzaken aan te wijzen dat de actie niet goed verliep. Ten eerste was het uit Apeldoorn afkomstige voertuig van de plaatsvervangend commandant openbare orde prachtig, maar niet functioneel. Met de mobilofonisten moest over een schot en door een luikje worden gecommuniceerd. Ten tweede had de ene mobilofonist nog nooit in dit soort situaties gewerkt, de ander kwam niet uit Amsterdam. De commandant openbare orde benadrukt het belang van een goede communicatie tussen de commandant en de mobilofonisten. In dit geval is veel misgegaan in de communicatie en bestond er geen overzicht over de situatie meer. Ten derde twijfelt de commandant openbare orde of de plaatsvervangend commandant openbare orde de situatie geheel in de hand had. Na de Eurotop heeft een evaluatie plaatsgevonden waarbij de plaatsvervangend commandant openbare orde, de commandant openbare orde en twee Amsterdamse pelotonscommandanten de gang van zaken besproken hebben.

De commandant openbare orde liet de plaatsvervangend commandant openbare orde enkele groepen ME wegsturen en liet hem kijken of er tussen de groep demonstranten nog toeristen zaten. Hij stuurde de plaatsvervangend commandant openbare orde met de bussen naar de PI Over-Amstel om ze te begeleiden. Zelf heeft de commandant openbare orde de openbare orde verder geregeld.

De commandant openbare orde vernam dat aan de overkant van het water een groep demonstranten stond te schreeuwen en stenen gooide naar de voertuigen van de waterpolitie. Hij stuurde de ME op de groep af om deze van twee kanten in te sluiten. Tegen de tijd dat de ME aankwam op die plaats, was de groep verdwenen. Via de operationeel commandant kreeg de commandant openbare orde te horen dat de groep zich bij de St. Antoniusluis bevond. Hier werden de delta-eenheden op afgestuurd. Deze meldden dat de groep uit elkaar was gespat. Op een gegeven moment werd door de verkenningen gemeld dat de groep weer bijeen was en langs de Stopera liep. De groep werd vervolgens ingesloten en aangehouden op grond van overtreding van de APV. Er is procesverbaal opgemaakt van de aanhouding van ongeveer 20 a 25 mensen. Ook deze arrestanten werden in bussen richting de PIOA gezonden. Van deze groep is wel een aparte aanhoudingskaart opgemaakt.

Arrestantenopvang

De commandant openbare orde ziet de politieorganisatie als een machtsapparaat. 'Beslis je voor mensen, dan draag je ook de zorg voor mensen.' Hij stelt dat het belangrijk is dat na een insluiting de politie er zorg voor draagt dat de mensen netjes behandeld worden, dat zij eten en drinken krijgen, dat het geheel geen uren duurt en dat sanitaire voorzieningen aanwezig zijn. De commandant openbare orde: 'Er zijn een paar momenten waarop ik mij heb geschaamd'. Hij verwijst hierbij naar de Italianen die lange tijd geen eten en drinken hadden gehad, en de situatie bij de PI Over-Amstel waar de afhandeling lang duurde en geen voorzieningen beschikbaar waren. 'Ook al waren het 80 demonstranten, het zou te lang hebben geduurd.'

De commandant openbare orde heeft het Zwartboek gelezen. Hij is van oordeel dat de PI Over-Amstel een plan had moeten maken voor de verwerking van een grote groep arrestanten. Hij benadrukt dat dit ook een verantwoordelijkheid van de politie is. Het terrein van openbare orde is lastig, aldus de commandant openbare orde, en minder eenvoudig op een rijtje te zetten.

Goedgekeurd: 28 oktober 1997

Verslag van het gesprek van de Commissie voor de politiekachten met de commandant openbare orde (nacht)

Dinsdag 21 oktober 1997

Aanwezig: de [plaatsvervangend] commandant openbare orde (nacht);
de heer D. Samkalden, mevrouw P.M. Vollebregt (Commissie);
mevrouw Hanrath, de heer Mul (Secretariaat)

Gesprekspartner

De commandant openbare orde [vanaf nu: plaatsvervangend commandant openbare orde] is gedurende de Eurotop werkzaam geweest als één van de twee commandanten openbare orde in de nachtdienst van vrijdag 13 juni 1997 tot en met woensdag 18 juni 1997. Er waren in totaal 4 commandanten openbare orde, 2 voor overdag en 2 voor de nacht. Vanaf zaterdag reden zij elk in 2 commandovoertuigen. Bij einde dienst keerde men weer terug naar de Marinekazerne waar doorgaans de aflossing en een evaluatie plaatsvond.

Vorbereidingen Eurotop

De plaatsvervangend commandant openbare orde is op diverse manieren betrokken geweest bij de voorbereidingen van de Eurotop. In eerste instantie zou hij ingezet worden als locatiecommandant bij het Stedelijk Museum, maar toen dit object niet meer zou worden gebruikt is hij in de Centrale Reserve Unit geplaatst. Ongeveer drie weken van te voren heeft de plaatsvervangend commandant openbare orde nog eenmaal gevraagd wat nu precies zijn taak en functie tijdens de Eurotop zouden inhouden. Op 8 juni 1997 kreeg de plaatsvervangend commandant openbare orde te horen dat hij niet meer bij de Centrale Reserve Unit was ingedeeld maar bij openbare orde. De plaatsvervangend commandant openbare orde heeft later gehoord dat dat het openbaar orde-aspect een zo belangrijk onderdeel was. Ongeveer 4 tot 5 dagen voor aanvang van de Eurotop had de plaatsvervangend commandant openbare orde zijn eerste kennismaking met zijn mede-commandanten en het gevormde beleid.

Italianen (zaterdag 14 juni 1997)

De commandant openbare orde is op station Amsterdam Sloterdijk met de opgehouden en uitgewezen Italianen bezig geweest. De plaatsvervangend commandant openbare orde heeft zich met name bezig gehouden met de ontwikkelingen op het Centraal Station. Volgens de plaatsvervangend commandant openbare orde hebben er vanaf het moment dat hij op het Centraal Station aankwam, hier geen charges meer plaatsgevonden.

Lawaaidemonstratie bij hoofdbureau

Later op de avond kreeg de plaatsvervangend commandant openbare orde van de operationeel commandant het bericht dat er een groep vanuit Frankrijk richting het hoofdbureau van politie liep. De opdracht van de operationeel commandant aan de plaatsvervangend commandant openbare orde luidde op dat moment: 'als zich gewelddadigheden en vernielingen voordoen, dan moet de groep ingesloten en aangehouden worden.' Volgens de plaatsvervangend commandant openbare orde zou de groep dan als geheel kunnen worden geïsoleerd, zodat daarna de aanhoudingseenheid - al dan niet op aangeven van de verkenningseenheid - de verdachten eruit kon halen. Volgens de plaatsvervangend commandant openbare orde was deze opdracht in overeenstemming met de normale tolerantie-grenzen die inhielden dat zou worden ingegrepen indien op grote schaal vernielingen worden aangericht. Het was met andere woorden geen bijzondere opdracht.

Op een gegeven moment werd doorgegeven dat er door de groep stenen uit de grond werden gehaald, ruiten werden ingegooid en auto's werden vernield. De plaatsvervangend commandant openbare orde: 'Ik was er zelf redelijk laconiek onder. Ik moet dat soort dingen bij wijze van spreken eerst zelf zien. Dergelijke berichten worden nogal eens aangedikt voordat ze de operationeel commandant bereiken.'

De plaatsvervangend commandant openbare orde had inmiddels vanuit de uitgangspositie bij het hoofdbureau op een aantal plaatsen pelotons neergezet, en hier en daar wat kleinere eenheden. Het peloton uit Twente had maar één liaison (=gids), dus kon zij ook alleen als geheel peloton ingezet worden.

De plaatsvervangend commandant openbare orde: 'Een insluiting op de grachten is dan vrijwel onmogelijk. Je kan die jongens niet de grachten op sturen. Die weten op een gegeven moment echt niet meer waar ze zijn. Alleen als je echt goede liaisons hebt die de binnenstad heel goed kennen, dan kan je veel meer doen met secties en groepen. We beschikten ook niet over een goede kaart van het gebied waarop de route Vrankrijk - hoofdbureau was aangegeven. Die was op de eerste dag nog niet voorhanden.'

De plaatsvervangend commandant openbare orde: 'Tot een insluiting is het echter nooit gekomen. De groep is niet verder dan halverwege de Elandsgracht gekomen. Daar trok de groep zich een beetje terug. Toen heb ik een Amsterdams peloton groepsgewijs richting de groep gestuurd. Op dat moment viel de groep uit elkaar. De surveillerende groepen ME konden daarna ook geen als zodanig herkenbare groepjes ordeverstoorers vinden.

De ernst van de vernielingen bleek achteraf mee te vallen. De plaatsvervangend commandant openbare orde: 'Ik heb begrepen van de operationeel commandant dat, toen men is gaan kijken toen het licht werd, dat hij weinig tot niets heeft kunnen vinden, althans dat er geen sprake was van opgebroken straten, series ingegooide ruiten en rijen vernielde auto's. Het beeld van de ernst van de vernielingen voldeed dan ook niet aan de werkelijkheid.'

Gedurende de evaluatie op zondagochtend 15 juni 1997 heeft de plaatsvervangend commandant openbare orde te kennen gegeven dat er meer liaisons moesten komen voor de 'buitenlandse pelotons ME'. Ook heeft hij gevraagd om beter gedetailleerde kaarten van het gebied rondom Vrankrijk en de binnenstad. De plaatsvervangend commandant openbare orde: 'Dat was toch een voorspelbare route geweest, die had standaard in ieder voertuig moeten liggen.' Ook gaf hij aan dat het aanhouden met eenheden ME niet altijd even gemakkelijk is. In de binnenstad is een insluitingsactie vrijwel onmogelijk, althans met pelotons die slechts als geheel kunnen worden ingezet.

Vrankrijk (zondag 15 juni 1997)

De plaatsvervangend commandant openbare orde is van mening dat er op zondag 15 juni niet veel bijzondere demonstraties waren geweest. Er was niet echt een andere sfeer merkbaar. De aanhoudingen in de namiddag bij Vrankrijk kwamen voor hem dan ook eigenlijk als een verrassing. De plaatsvervangend commandant openbare orde: 'Ik had gehoord dat het arrestatieteam er die middag al mee bezig was geweest. Die werkwijze verraste mij nogal. Ik kon artikel 140 op dat moment niet plaatsen, maar ik ga ervan uit dat de beleidsstaf voldoende achtergrond-informatie had om tot die beslissing te komen. En er waren op die zondag natuurlijk ook al groepjes die op pad werden gestuurd en die confrontaties zochten. Ik vond het niet echt vreemd, maar ik had zelf geen informatie die de toepassing van artikel 140 kon rechtvaardigen.'

De plaatsvervangend commandant openbare orde stond die zondagavond tijdens de insluiting op de kruising Paleisstraat/Spuistraat tegenover de groep demonstranten. De plaatsvervangend commandant openbare orde: 'Ik had bij de briefing met de operationeel commandant gehoord dat als er weer een demonstratie zou komen als die op zaterdagavond had plaatsgevonden, getracht moest worden de groep in te sluiten. De opdracht met betrekking tot Vrankrijk was duidelijk: 'Als er een demonstratie uit Vrankrijk komt, dan moet je die insluiten en aanhouden'.

Toen de groep eenmaal op de grond zat overlegde de plaatsvervangend commandant openbare orde met de commandant aanhoudingseenheid wat ze nu met de groep moesten doen. De plaatsvervangend commandant openbare orde: 'Met betrekking tot de grote groep ben ik er vrijwel zeker van dat er geen mensen tussen zaten die niet uit Vrankrijk kwamen. Na enig overleg gaf de operationeel commandant opdracht de gehele groep in zijn geheel aan te houden.'

Kort daarna is er ruimte gemaakt voor de stadsbussen die de aangehouden zouden vervoeren naar de PI Over-Amstel. Er waren door de operationeel commandant 3 tot 4 bussen besteld op grond van een schatting van het aantal arrestanten. De plaatsvervangend commandant openbare orde: 'Dat aantal bleek al snel te weinig. Toen de eerste drie bussen waren vertrokken, leek de groep nauwelijks kleiner geworden. Toen hebben we nog een aantal bussen besteld.'

Volgens de plaatsvervangend commandant openbare orde is er wel enig geweld gebruikt bij de aanhouding van de demonstranten: 'Over het algemeen ging het redelijk rustig. Ik heb af en toe wel wat geschreeuw gehoord. Ik heb ook gezien dat sommige demonstranten stevig werden vastgepakt, maar ik heb niet gezien dat er demonstranten werden geschopt of geslagen.'

Ook heb ik gezien dat een vuurpijl of een lichtkogel in de groep terecht kwam, in de buurt van de aanhoudingseenheid. Kort daarna werd een jongen uit de groep gehaald die bloed op zijn hoofd had. Nadat alle demonstranten waren afgevoerd, werd het heel erg rustig op straat. Toch kwamen na enige tijd nog kleine groepjes mensen uit Vrankrijk. Toen hebben de commandant openbare orde en de commandant aanhoudingseenheid de opdracht van de operationeel commandant gekregen om de groepjes in te sluiten en aan te houden.

Volgens de plaatsvervangend commandant openbare orde is ook nog even overwogen om het pand binnen te vallen: 'Dat was een rood-groen-rood-groen actie. De aanwezige vertegenwoordiger van de politie van het beleidscentrum zei rechtstreeks: 'we gaan zo optreden!' Via de operationeel commandant kregen we te horen dat de overige leden van het beleidscentrum nog twijfelden. Na een half uur werd er toch maar van af gezien. Toen waren er eigenlijk ook geen mensen meer te zien. Het was heel erg rustig.'

Jubeldemo (maandag 16 juni 1997)

De plaatsvervangend commandant openbare orde nam op maandag 16 juni 1997 de dienst van de commandant openbare orde (dag) over bij het Grenshospitium waar de fietsdemonstratie net was afgelopen. De plaatsvervangend commandant openbare orde: 'Toen zijn we terug gereden naar Amsterdam. Onderweg kregen we informatie dat een groep demonstranten zich had verzameld op de Nieuwmarkt. De delta-eenheden waren daar al ter plaatse. Volgens de berichten ging het om ongeveer 20 mensen. Daarna kwam er informatie van de delta-eenheden dat de groep een taart wilde aanbieden aan president Chirac. Niemand bleek echter als leider of organisatie te kunnen worden aangewezen. Wel was er een man met een taart in zijn handen die de pers toesprak en richting Hotel de l'Europe liep. Ook was er een groep opgestaan die de Kloveniersburgwal opliep. Ik had het gevoel dat er niet echt sprake was van een georganiseerde demonstratie.'

De plaatsvervangend commandant openbare orde: 'De opdracht op dat moment hield in dat we, slechts indien noodzakelijk, op grond van artikel 2 lid 1 (...) individuen moesten aanhouden. Op het moment dat wij ter plaatse waren zwierf er ook een groep tussen de hotel De Doelen en de Kloveniersburgwal. Er was veel verschillende informatie over deze groep. Ook was er nog even een meningsverschil met de operationeel commandant over de locatie hotel The Grand die een sectie ME opeiste ter extra beveiliging van zijn locatie. Toen hoorde ik dat er een groep op het Rokin was die richting Hotel de l'Europe aan het Muntplein wilde. Ook kwam er informatie van de operationeel commandant dat er treintjes via de Vijzelstraat naar hotel The Grand over het Muntplein moesten. Toen heb ik opdracht gegeven om het Muntplein schoon te vegen en heb ik de verschillende pelotons ME over de naaste omgeving verspreid om ook alle steegjes schoon te maken en het Rokin vrij te houden. Toen ik op het Muntplein kwam, zag ik dat er een peloton van buiten Amsterdam volledig verkeerd stond gepositioneerd. Achteraf bleek dat een ander peloton nog op de Vijzelstraat reed. Die kwam toen net aanrijden en moest dus eerst door de linies van het buiten-peloton. Dat was chaotisch. Daarbij kwam ook nog dat ik een commandowagen uit Gelderland tot mijn beschikking gehad. Daarin was door tussenschotten geen direct contact met de mobilofonist mogelijk. De schotten waren van hout, met het bovenste deel van plexiglas. Daar zaten van die loketgaatjes in waardoor je moest praten. Als je wat op de kaart moest aanwijzen, dan was dat eigenlijk niet mogelijk. Tenslotte was het lastig dat één mobilofonist uit Apeldoorn kwam en niet goed op de hoogte was van de situatie ter plekke, met al die steegjes rondom de Amstel en het Rembrandtplein. Dat maakte het snel verplaatsen van groepjes en secties ook minder gemakkelijk. De andere mobilofonist kwam wel uit Amsterdam, maar dit was haar eerste grootschalige optreden. Dan is het ook niet makkelijk om meerdere pelotons ME goed aan te sturen.'

Volgens de plaatsvervangend commandant openbare orde was de eerste actie niet gericht op het insluiten van de groep demonstranten, maar op het verwijderen van de groep van het Muntplein en het Rokin. Kort daarna kwam de opdracht van de operationeel commandant: 'insluiten en aanhouden!'. De groep liep toen op de Amstel tussen de Halvemaanbrug en het Muntplein. De plaatsvervangend commandant openbare orde: 'Ik heb het gevoel dat de beslissing tot aanhouding van de operationeel commandant een emotionele actie was in plaats van een weloverwogen, goed voorbereide actie. Ik had op dat moment het contact verloren met de pelotonscommandant Bravo 40 op de brug, dus die kon ook niet weten dat er moest worden ingesloten. Toen ben ik gaan insluiten tussen de Halvemaanbrug en de Blauwbrug. Daarbij moesten vanaf het Rembrandtplein ook de Bakkerstraat, de Wagenstraat en de Paardestraat worden afgesloten.'

Toen de groep was ingesloten kreeg ik het signaal van de commandant aanhoudingseenheid dat zich een aantal mensen in de ingesloten groep bevonden die er echt niet tussen hoorden. Maar als je moet insluiten met vijf pelotons die de weg daar niet goed kennen, dan heb je op dat moment geen tijd om de operationeel commandant op die consequentie te wijzen.'

De plaatsvervangend commandant openbare orde: 'Toen ik de groep had ingesloten, heb ik contact opgenomen met de operationeel commandant. Van de operationeel commandant moesten we selecteren op uiterlijk. Daarna heb ik met de commandant van de aanhoudingseenheid en met de operationeel commandant overlegd welke criteria we daarbij moesten hanteren. Gekscherend hebben we toen nog tegen elkaar gezegd: 'Waarop moeten we nou in godsnaam selecteren, op snorren?' We hebben het zo goed mogelijk gedaan.

Daarna hebben we drie bussen besteld. Die stonden al klaar op het mr Visserplein. We wisten op dat moment nog niet waar de arrestanten naar toe moesten. Men was bezig met Over-Amstel, maar dat was nog niet zeker.'

Arrestantenbehandeling

De arrestanten zijn in eerste instantie naar de sporthal van de Koninklijke Marechaussee in Badhoevedorp gebracht. Daar stond alles al klaar voor de opvang van grote groepen arrestanten. De plaatsvervangend commandant openbare orde: 'Iedereen kon zitten in de bus. Dat was anders bij het vervoer vanaf Vrankrijk. Daar moesten een paar mensen in de eerste bussen en in de laatste bus staan wegens plaatsgebrek.'

Op de vraag of geboeid in de bus staan niet gevaarlijk is, antwoordde de plaatsvervangend commandant openbare orde dat dat eigenlijk zo zou kunnen zijn.

De plaatsvervangend commandant openbare orde: 'Ik heb later begrepen dat ze in Over-Amstel moesten wachten op een bijstandspeloton van het Gevangeniswezen. Daarna zouden de arrestanten daar terecht kunnen. Tegen de tijd dat we bij de sportzalen in Badhoevedorp aankwamen, rond 03.45 uur, kregen we het bericht dat ze om half vijf in Over-Amstel klaar zouden zijn. We hebben toen de arrestanten niet laten urineren want dat zou nog langer gaan duren in verband met het doorknippen van boeien, toezicht houden en het opnieuw boeien. We hebben toen bij Badhoevedorp rechtsomkeert gemaakt, en kwamen iets na half vijf aan. We konden daar gelijk naar binnen en op de binnenplaats kregen we direct water en werden er twee mobiele toiletten geplaatst. Ook zijn alle arrestanten van de handboeien ontdaan. In de Bijlmer heeft de tweede selectie van arrestanten plaats gevonden door de hulp-officieren van Justitie. De sfeer in Over-Amstel was gezien de omstandigheden relatief gemoedelijk. We hebben zelfs nog een discussie gehad met een aantal arrestanten over zone drie ...'

Afsluiting

Aan de plaatsvervangend commandant openbare orde wordt een verslag van dit gesprek toegezonden.

Goedgekeurd: 30 oktober 1997

Verslag van het gesprek van de Commissie voor de politiekklachten met de pelotonscommandant van de Bravo 10

Maandag 22 september 1997

Aanwezig: de pelotonscommandant van de Bravo 10;
de heer T.M. Schalken, de heer D. Samkalden, mevrouw P.M. Vollebregt (Commissie);
de heer J. Mul, de heer M. Duker (Secretariaat)

Vorbereiding

De pelotonscommandant van de Bravo 10 was al lang te voren gevraagd om als ME-commandant beschikbaar te zijn tijdens de Eurotop. Hij doceert aan het politieopleidingsinstituut in Sloten en zou in de week van de Eurotop aldaar verplichtingen hebben. Later bleek zijn aanwezigheid als ME-commandant toch niet noodzakelijk te zijn en ging hij er vanuit dat hij zijn opleidingsverplichtingen na kon komen. Pas vier weken van te voren werd er alsnog meegedeeld dat zijn aanwezigheid als ME-commandant vereist was en dat hij zou moeten optreden met zijn eigen peloton (Bravo 10).

De pelotonscommandant van de Bravo 10 werd als ME-commandant direct betrokken bij het overleg ter voorbereiding van de Eurotop (o.a. met de commandanten openbare orde. Hier werd ook de structuur van het ME-optreden besproken. De ME zou zoveel mogelijk buiten het zicht moeten blijven. Wat de handhaving van de openbare orde betreft had de ME nog een ander type eenheden naast zich, namelijk de delta-eenheden. Met een groep aanstaande kaderleiders onder leiding van de commandanten openbare orde is van te voren overlegd, hoe deze verschillende eenheden aan elkaar gekoppeld zouden moeten worden. Eén dag te voren kreeg de pelotonscommandant van de Bravo 10 het draaiboek Eurotop, waarin de opdrachten/richtlijnen voor de ME onoverzichtelijk waren weergegeven. Het boek was naar de mening van de pelotonscommandant van de Bravo 10 veel te dik.

Nieuwmarkt-De Nederlandsche Bank

Vanaf vrijdag 10.00 uur was de pelotonscommandant van de Bravo 10 actief met zijn peloton. Er was vanaf ongeveer 18.00 uur een groep demonstranten die van de Nieuwmarkt richting De Nederlandsche Bank ging. Daarvoor had de pelotonscommandant van de Bravo 10 de opdracht gekregen buiten het zicht te blijven, namelijk in het Marine-etablissement en op de binnenplaats van Bureau IJ-tunnel. Het was mooi weer, dus het peloton liep daar in t-shirt rond. Bij een oproep in een dergelijk geval kan het peloton in zijn geheel in anderhalve minuut paraat zijn.

Er was wel radioverkeer en telefonisch contact met andere commandanten vanuit de ME-verzamelaarsplaatsen. De pelotonscommandant van de Bravo 10 is van mening dat uit de radioberichten bleek dat ME-optreden op zijn plaats zou zijn (het lukte het vredesdetachment niet om de groep demonstranten tegen te houden), maar de commandant openbare orde besloot niet tot deze inzet.

De pelotonscommandant van de Bravo 10 is wel van mening dat de ME alleen zichtbaar mag optreden als duidelijk is wat haar te wachten staat. In dit geval was het echter niet nodig om de ME zo ver buiten het zicht te houden.

De pelotonscommandant van de Bravo 10 moest in ieder geval zijn manschappen uitleggen dat ze niet in actie mochten komen en dat het ook niet de bedoeling was om te schaduwen (uit het zicht blijven, maar wel in de buurt zijn). Dat zou volgens de pelotonscommandant van de Bravo 10 overigens niet provocerend hebben gewerkt. En ook in het zicht aanwezig zijn, zonder specifieke ME-uitrusting, was mogelijk geweest. De pelotonscommandant van de Bravo 10 geeft wel toe dat het niet eenvoudig was om een evenwicht te vinden tussen wat wel en wat niet provocerend werkte.

De delta-eenheden mochten wel de straat op en zichtbaar gaan rijden. Maar ook voor hen was het op een gegeven moment niet mogelijk meer om de demonstranten onder controle te houden. Delta-voertuigen werden geblokkeerd door fietsen op de straat te gooien. De commandanten openbare orde bleven echter bij hun besluit de ME-eenheden binnen te houden. In de visie van de pelotonscommandant zou het zinvol zijn geweest een statische linie te maken van ME-eenheden zonder beschermende kleding op de Utrechtsestraat.

Werklozendemonstratie

Bij de Werklozenmars op zaterdagmiddag is de Bravo 20 ingezet. De ME bleef op afstand maar in het zicht. Op elk van de bruggen van de Utrechtsestraat stond één ME-bus. De groep demonstranten werd op een gegeven moment grimmiger. Enkele vlaggenmasten werden vernield, maar de harde kern was te klein om in zo'n grote groep in te grijpen. De Bravo 20 nam positie in op het Weteringcircuit, omdat men vreesde dat de harde kern niet de geplande richting naar het Leidseplein zou kiezen maar de hoek om zou gaan naar De Nederlandsche Bank. Er was een halve cirkel geformeerd op het Weteringcircuit. De harde kern van de demonstranten gooide echter met voorwerpen naar ME-ers die niet met volledige uitrusting (in 'vredestenu'e') voor de ME-bussen en normale politiebusjes stonden. De pelotonscommandant van de Bravo 10 zegt van de ordedienst van de organisatoren van de demonstratie gehoord te hebben dat er door enkele zeer geïrriteerde ME-ers met stenen terug is gegooid. De pelotonscommandant van de Bravo 20 zou dit ontkend hebben. De commandant van het vredesdetachement weet hier meer van, zo zegt de pelotonscommandant van de Bravo 10. Hij had veel contact met de ordedienst van de demo. De pelotonscommandant van de Bravo 10 heeft niet de indruk dat Bravo 20 provocerende teksten heeft geroepen. Er zijn ter assistentie andere pelotons opgeroepen, maar die kwamen te laat.

De ME stond hier in ieder geval op tijd ter plaatse voordat de harde kern de bocht had kunnen maken. Het was volgens de pelotonscommandant van de Bravo 10 beter geweest om achter de pantserwagens te gaan staan om zo geen doelwit te worden voor stenengooiers. Bravo 20 had echter de opdracht gekregen om voor de wagens te staan.

De directieven kwamen van de commandant openbare orde die in zijn eigen bus reed. Een probleem bij de communicatie werd onder andere veroorzaakt door de verbindingsfunctionarissen die niet altijd even capabel waren.

Italianen

Na het Weteringcircuit had het peloton van de pelotonscommandant van de Bravo 10 even vrij. Hij werd echter opgeroepen voor assistentie bij het Stationsplein, omdat de algemeen commandant een bericht had ontvangen van een ME-commandant bij het station dat er assistentie nodig was. De pelotonscommandant van de Bravo 10 is daar toen met een sectie van zijn peloton naar toe gegaan en heeft de andere sectie op het Weteringcircuit achtergelaten.

Hier legt de pelotonscommandant van de Bravo 10 uit wat in zijn ogen het verschil is tussen Amsterdamse en andere ME-eenheden. De tijd is voorbij dat Amsterdamse eenheden zich als ME van de grote stad per definitie veel beter voelen dan ME-eenheden van daarbuiten. Het moet echter wel gezegd worden dat de ME Amsterdam meer ervaring heeft met het feitelijk ingezet worden. Collega's van buiten geven enigszins de indruk 'uit' te zijn, gedragen zich soms anders. Door sommige collega's wordt, in het algemeen, te gemakkelijk geweld gebruikt. Stoer gedrag wordt te weinig gecorrigeerd. Het karakter en het optreden van de pelotonscommandant zijn in deze kwestie essentieel.

Toen de pelotonscommandant van de Bravo 10 aankwam was het op het stationsplein al een chaos van heen en weer rijdende busjes en heen en weer lopende demonstranten. Hij had al begrepen dat een ander peloton opdracht had gekregen Italianen binnen in de treinen te houden, omdat ze vernielingen hadden aangericht. De pelotonscommandant van de Bravo 10 heeft zich wel afgevraagd wat de noodzaak was om vast te houden aan het besluit de Italianen tegen te houden. Op een gegeven moment moesten 3 wagons worden vastgehouden en ontstond er een status quo. De pelotonscommandant van de Bravo 10 heeft een linie gevormd bij de brug in het verlengde van het westelijke trapje uit het station (perron 1). De linie vormde zich voor de voertuigen. De pelotonscommandant van de Bravo 10 zat in de middelste van drie voertuigen. Voor het trapje stond een grote groep Italianen op hun vrienden te wachten die in de trein werden vastgehouden. De pelotonscommandant van de Bravo 10 zag een agressieve kern met staven of planken. Vooral vanwege het taalverschil lukte het niet om de groep duidelijk te maken waarom de andere Italianen nog altijd in de trein vast gehouden werden. Het had ook geen zin om de groep door de dakmeegafoon toe te spreken.

Op een gegeven moment kwam er de opdracht van de commandant openbare orde (zijn bus was ook ter plaatse op het stationsplein) om schoon te vegen, zodra dat kon. De pelotonscommandant van de Bravo 10 heeft aangegeven dat hij te weinig manschappen had om dat te doen. Even later werd de sectie van de pelotonscommandant van de Bravo 10 aangevuld met zijn andere sectie. Daarna kwam de opdracht van de commandant openbare orde om een charge uit te voeren.

De pelotonscommandant van de Bravo 10 heeft de opdracht niet uitgevoerd, omdat het volgens hem te gevaarlijk was de groep weg te jagen richting Damrak of Nieuwezijds Voorburgwal. Dat zou namelijk leiden tot veel meer commotie op het Stationsplein. Informatie over wat er gaande was op het Stationsplein zou heel snel terecht komen bij de grote demonstrantenmars op de Dam. Dat er verder door de operationele commandant of via andere wegen niet is gereageerd op het nalaten een charge uit te voeren heeft te maken met de overload aan gebeurtenissen en informatie. De pelotonscommandant van de Bravo 10 heeft de Chef van de ordedienst van de demonstranten in zijn bus gehaald. Hij was bezig de demonstranten te kalmeren. De pelotonscommandant van de Bravo 10 heeft tegen hem gezegd dat het geen zin had om op de andere Italianen te blijven wachten, omdat die toch niet zouden komen. De pelotonscommandant van de Bravo 10 heeft hem op zijn verantwoordelijkheid gewezen de groep demonstranten in toom te houden, omdat er anders geveegd moest gaan worden. Op de andere brug voor het station stond ook een linie (waarschijnlijk Rotterdamse ME) met ervoor enkele ME-bussen.

Op een gegeven moment werd de groep rustiger en zag de pelotonscommandant van de Bravo 10 de kans schoon om langzaam en niet provocerend zijn linie een bocht te laten maken (op te laten lopen) richting de brug voor het trapje. Op deze manier wist hij geleidelijk de groep Italianen de brug op te krijgen en de zone voor het station af te sluiten. Die zone stond namelijk vol met ME busjes en moest ook nog ruimte bieden aan arrestantenbussen. Later is de sectie van de pelotonscommandant van de Bravo 10 vervangen door een andere sectie en heeft de pelotonscommandant van de Bravo 10 zich met zijn sectie verplaatst naar het voetgangersbruggetje bij het Ibis-hotel links naast het station. Op deze manier werd de zone voor het station ook daar afgesloten. Op een gegeven moment reed een ME-busje vanaf de brug voor de stationshoofdingang richting het voetgangersbruggetje. Eén van de demonstranten zat op het busje. De bestuurder trok snel op en remde hard. Dit voorval leidde bij de menigte die voor het voetgangersbruggetje bij het Ibis-hotel stond tot zoveel commotie dat vervolgens de eenheid van de pelotonscommandant van de Bravo 10 bekogeld werd met stenen. Deze bekogeling was des te heviger daar het voetgangersbruggetje lager ligt dan het weggedeelte waar de demonstranten stonden. Er is overwogen om traangas vanaf het bruggetje naar boven in de groep te schieten, maar dat was onoverzichtelijk en dus niet verantwoord. Er is toen door de Rotterdamse ME (Bravo 70/80) vanaf de brug voor het station een (vrij massale) charge uitgevoerd helemaal tot aan het voetgangersbruggetje. Dit heeft niet veel meer dan een minuut geduurd.

De pelotonscommandant van de Bravo 10 is verder niet betrokken geweest bij het vervoer van de arrestanten; wel bij het vrijhouden van de zone voor het station waar de bussen stonden. Achteraf gezien vindt de pelotonscommandant van de Bravo 10 dat er disproportioneel is opgetreden in vergelijking tot de schade die was aangericht. Er is veel miscommunicatie geweest.

Vrankrijk

Om 16.30/17.00 uur verzamelde zich een groep demonstranten op de Nieuwmarkt, maar die viel weer uiteen. Op een gegeven moment kwam er toch weer informatie dat de gehele groep in Vrankrijk zat. De pelotonscommandant van de Bravo 10 kreeg de opdracht om op 't Spui aan het begin van de Spuistraat positie in te nemen. Daarna kwam de opdracht om een tweede kruising te bezetten, namelijk de kruising Raadhuisstraat-Spuistraat. De pelotonscommandant van de Bravo 10 heeft nagevraagd waarom die ene sectie zo ver weg op 't Spui nog een linie moest vormen, maar hij kreeg daar geen antwoord op. Hij is zelf op den duur naar de commandowagens gelopen in de Paleisstraat om poolshoogte te nemen.

De insluiting bij Vrankrijk was volgens de pelotonscommandant van de Bravo 10 een volslagen chaos. Het was meer geluk dan wijsheid dat het goed is gegaan. De pelotonscommandant van de Bravo 10 liep op een gegeven moment naar de commandant openbare orde. Hij zag de hoofdcommissaris die zei dat het te lang ging duren. De pelotonscommandant van de Bravo 10 ging in de auto zitten bij de plaatsvervangend operationeel commandant en zag dat hij een tekening maakte van de plaats van de ME-eenheden.

De linies om de groep waren een grote chaos en bestonden uit verschillende secties. De pelotonscommandant van de Bravo 10 vormde een tweede linie om de groep en liet hergroeperen. Pas op dat moment ontstond er een stabiele situatie en ging de groep langzaam achteruit de Paleisstraat in. Juist op dat moment werden er vanuit Vrankrijk lichtkogels geschoten en werden stenen, flessen en dakpannen gegooid.

Om 01.00 uur was de groep weg. Toen was de vraag of er binnengetreten kon worden in Vrankrijk op grond van de Wet Wapens en Munitie omdat er vanuit Vrankrijk op ME-ers met lichtkogels was geschoten. De aanwezige ME-eenheden werd echter opgedragen zich terug te trekken naar het Koningsplein in afwachting van verdere opdrachten, die niet gekomen zijn. Wel is onder andere Bravo 10 opgedragen positie in te nemen rond Vrankrijk.

Daar heeft de pelotonscommandant van de Bravo 10 nog enkele aanhoudingen zien gebeuren. De vraag was wat er moest gebeuren met de mensen die Vrankrijk uitkwamen. De commandant openbare orde besloot dat die mensen aangehouden moesten worden door een aanhoudingseenheid (waarschijnlijk op grond van artikel 140 van het Wetboek van Strafrecht). Er zijn uiteindelijk nog 15 personen aangehouden. De aanhoudingseenheid bestond uit twee secties met ieder vier groepen van ongeveer 7 man. De personen moesten gefouilleerd en afgevoerd worden.

Goedgekeurd: 3 oktober 1997

Verslag van het gesprek van de Commissie voor de politiekklachten met de pelotonscommandant van de Bravo 40

Maandag 22 september 1997

Aanwezig: de pelotonscommandant van de Bravo 40;
de heer T.M. Schalken, de heer D. Samkalden, mevrouw P.M. Vollebregt (Commissie);
de heer M. Duker, de heer J. Mul (Secretariaat)

Algemeen

De pelotonscommandant van de Bravo 40 is in die hoedanigheid betrokken geweest bij de gebeurtenissen op zondag 15 juni 1997 (insluiting en aanhoudingen bij Vrankrijk & arrestantentransport) en maandag 16 juni 1997 (insluiting en aanhouding demonstranten Jubeldemo bij Hotel de l'Europe & arrestantentransport). Het peloton Bravo 40 bestond uit circa 45 manschappen, 4 manschapwagens, 1 commando-wagen en 1 BraTra. Tijdens de Eurotop gold er bij de aansturing van de ME een andere bevelslijn dan bij vergelijkbaar politie-optreden (voetbalwedstrijden, ontruiming e.d.) gebruikelijk is. Normaliter geeft de algemeen commandant de opdrachten door aan de commandant openbare orde, die binnen de door de algemeen commandant getrokken grenzen de aan hem verstrekte opdracht kan uitvoeren. Nadat de algemeen commandant zijn opdrachten heeft gegeven is de commandant openbare orde vrij om te beslissen op welk tijdstip, op welke wijze en met welke middelen wordt opgetreden. De commandant openbare orde baseert het optreden door de ME onder andere op de informatie van zijn verkenners die met hem in rechtstreekse verbinding staan.

Gedurende de Eurotop was tussen de algemeen commandant en de commandant openbare orde een extra commando-laag ingevoegd, namelijk de operationeel commandanten (operationeel commandant). De operationeel commandant had onder meer tot taak de aansturing van de ME, maar droeg ook zorg voor verkeersaangelegenheden en andere zaken. Op deze manier kon het voorkomen dat zowel commando's door de algemeen commandant als door de operationeel commandant werden gegeven. Ook verliep de communicatie tussen de verkenningseenheid en de commandant openbare orde anders dan gebruikelijk. De informatie kwam eerst in het calamiteitencentrum op het hoofdbureau van politie aan, waarna - eventueel na tussenkomst van de operationeel commandant - de informatie naar de commandant openbare orde werd verzonden. Zo kon het gebeuren dat informatie in enkele gevallen met een vertraging van bijna vijftien (15) minuten bij de commandant openbare orde aankwam. Het gevolg hiervan was dat men bij het innemen en verlaten van uitgangstellingen veelal niet tijdig was of dat men beslissingen baseerde op verouderde informatie.

Afsluiting en aanhoudingen bij Vrankrijk

De Commissie voor de politiekklachten vraagt zich af welke taken en opdrachten de pelotonscommandant van de Bravo 40 heeft ontvangen op zondag 15 juni 1997 bij de insluiting en aanhouding van demonstranten in de Spuistraat. De pelotonscommandant van de Bravo 40 geeft aan dat zijn peloton een dienst had van 19:00 zondagavond (15 juni 1997) tot en met 8:00 uur maandagochtend (16 juni 1997). De Bravo 40 was verantwoordelijk voor het afsluiten van de Paleisstraat ter hoogte van de Singel (brug). Op deze manier werden omstanders en nieuwsgierigen op afstand gehouden van de aanhoudingen op de hoek Spuistraat/Paleisstraat. De Bravo 40 had voorts als taak om de (nood)uitgang van het pand 'Vrankrijk' aan de kant van de Singel in de gaten te houden. Via de commandant openbare orde was het bericht binnengekomen dat zich op het dak van Vrankrijk flessen, mogelijk molotov-cocktails, bevonden. Uit voorzorg heeft de pelotonscommandant van de Bravo 40 toen de opdracht gegeven aan de BraTra om met traangas klaar te staan, voor het geval er sympathisanten met brandbommen zouden gooien. De pelotonscommandant van de Bravo 40 geeft aan dat vanaf de plaats waar zijn peloton stond, geen zicht op het dak van Vrankrijk mogelijk was. Hij diende derhalve geheel af te gaan op de informatie vanuit de politie-helikopter.

De Commissie voor de politiekklachten vraagt zich af of de pelotonscommandant van de Bravo 40 voorafgaand aan de gebeurtenissen rondom Vrankrijk een briefing heeft gehad. De pelotonscommandant van de Bravo 40 geeft aan dat het in eerste instantie de bedoeling was (in de marinekazerne), doch hiervan is om een aantal organisatorische redenen afgezien. Het pand Vrankrijk was geen vooraf opgegeven specifiek object voor de ME. Sterker, men diende er als ME zo ver mogelijk vandaan te blijven. De afzetting en het insluiten was met andere woorden niet vooraf met de ME (althans niet met Bravo 40) besproken.

Bij aanvang dienst om 19:00 uur heeft de pelotonscommandant van de Bravo 40 wel gehoord dat reeds een aantal aanhoudingen door het arrestatieteam (arrestatieteam) waren gemaakt.

De Commissie vraagt zich af of de pelotonscommandant van de Bravo 40 een goed zicht heeft gehad op de gebeurtenissen. De pelotonscommandant van de Bravo 40 geeft aan dat het zicht op de ingesloten groep aanvankelijk nihil was. Voor zijn peloton waren nog twee linies geformeerd (één voor de afsluiting Paleisstraat/Singel en één voor het insluiten van de demonstranten) zodat hem het zicht vrijwel geheel werd ontnomen. Niettemin heeft de pelotonscommandant van de Bravo 40 de indruk dat het er bij de insluiting en aanhouding redelijk rustig aan toe is gegaan. De Bravo 40 is niet actief betrokken geweest bij de feitelijke aanhoudingen, en heeft dus ook geen boeien omgelegd. Voor zo ver de pelotonscommandant van de Bravo 40 weet, hadden de leden van Bravo 40 ook geen eigen handboeien bij zich. Wel kan hij beamen dat men met een persoonlijke set handboeien minder snel geneigd is om deze ook te gebruiken ten behoeve van een massale arrestatie. Men loopt daarbij het risico dat de boeien uit het oog raken en pas na lange tijd weer bij de eigenaar terugkeren. De pelotonscommandant van de Bravo 40 kan zich herinneren dat men in het verleden bij grootschalig politie-optreden de beschikking had over een honderd-tal zwart gespoten stalen handboeien in 'ME-bakken' die speciaal voor dat doel werden gebruikt. Deze stalen boeien werden meegenomen indien de verwachting bestond dat een groot aantal aanhoudingen zou kunnen plaatsvinden (bij voorbeeld bij ontruiming van kraakpanden of bij supportersrellen bij voetbalwedstrijden). De pelotonscommandant van de Bravo 40 geeft aan dat het de beslissing van de algemeen commandant is om al dan niet deze handboeien mee te nemen. De pelotonscommandant van de Bravo 40 keurt het af dat - ondanks het verbod - toch de plastic handboeien zijn gebruikt.

Om 22.15 uur had de Bravo 40 de toegang tot de Paleisstraat ter hoogte van de Singel afgezet. Om 23.30 uur heeft de A-sectie van de Bravo 40 de eerste 4-5 bussen met arrestanten begeleid. Om 0.15 uur heeft de B-sectie van de Bravo 40 de laatste 3 bussen begeleid naar de PI Over-Amstel. Om 01.30 uur was het gehele peloton in uitgangspositie op het Muntplein. Om 2.10 uur heeft de Bravo 40 nog eenmaal geassisteerd bij het vervoer van de laatste bus arrestanten vanaf de Spuistraat naar het hoofdbureau aan de Elandsgracht.

Arrestantenvervoer

De Bravo 40 is later omgereden naar de Spuistraat en heeft toen geassisteerd bij het begeleiden van de tweede lading arrestanten. De pelotonscommandant van de Bravo 40 geeft aan dat het inladen van de aangehouden personen in het algemeen redelijk rustig is verlopen. Hij schat dat het in totaal een uur heeft geduurd voordat iedereen in de bus had plaatsgenomen en men klaar was voor vertrek. Vanaf de Spuistraat zijn de GVB-bussen direct naar de PI Over-Amstel gereden. De bussen met arrestanten werden op de binnenplaats van de PI Over-Amstel geparkeerd. Vanuit de bus moesten de arrestanten de PI Over-Amstel binnen alwaar zij werden gefouilleerd en voorgeleid. Het kan volgens de pelotonscommandant van de Bravo 40 enkele uren hebben geduurd voordat de laatste arrestant was afgehandeld.

Het fouilleren in de PI Over-Amstel gebeurde door een vaste groep politie-ambtenaren, omdat deze zich de regels en het regime van de PI eigen moest maken en de wapens moest inleveren. De verantwoordelijkheid voor de arrestanten wisselde bij de poort (de toegangssluisen) van de PI Over-Amstel van de politie naar de directeur van de PI. De communicatie vond plaats tussen de directie en de commandant openbare orde van de fouilleringsseenheid.

Debriefing

Normaliter vindt er na elk grootschalig politie-optreden een debriefing plaats. Bij deze debriefing kwamen een aantal punten van kritiek naar voren. De arrestantenbegeleiders (waaronder de pelotonscommandant van de Bravo 40) hadden geen prettig gevoel over de plastic handboeien. Ook was er gedurende het traject van de aanhouding tot en met de fouillering geen mogelijkheid tot toiletgebruik en was er onvoldoende water beschikbaar. Het ophouden van de arrestanten op de binnenplaats van de PI Over-Amstel duurde ook te lang.

Jubeldemo

De Bravo 40 is op maandag 16 juni 1997 ook ingezet bij het insluiten van de groep personen die een lawaai- of jubeldemonstratie hielden langs verschillende hotels waar de regeringsleiders verbleven. Volgens de pelotonscommandant van de Bravo 40 zijn een aantal dingen misgegaan bij het insluiten en aanhouden van deze groep demonstranten. Normaliter vindt aansturing van de eenheden ME plaats door de commandant openbare orde, doch de Bravo-eenheden ontvingen via de commandant openbare orde deze avond instructies direct van de algemeen commandant c.q. de operationeel commandant vanuit het calamiteitencentrum op het hoofdbureau van politie. Volgens de pelotonscommandant van de Bravo 40 is dit zeer ongebruikelijk. Veel berichten moesten dus via de operationeel commandant naar de commandant openbare orde worden verzonden, die daarop zijn pelotonscommandanten kon aansturen. Door deze omweg kwam het voor dat berichten veel vertraging opliepen en niet meer actueel waren op het moment dat deze de pelotonscommandanten bereikten. Deze situatie leverde eigenlijk al direct irritatie op bij de commandant openbare orde. De pelotonscommandant van de Bravo 40 is van mening dat door een simpele ingreep in de communicatielijnen een grote hoeveelheid ellende had kunnen worden voorkomen. Een van de redenen dat de communicatie ook niet goed verliep was het type verbindingswagen dat de commandant openbare orde gebruikte. Deze geleende commandowagen uit Apeldoorn had gecompartmenteerde ruimten, zodat de commandant openbare orde niet de mogelijkheid had om met de mobilofonist 'mee te luisteren'. Door de opstelling van de apparatuur dienden de commandant openbare orde en de mobilofonisten naar elkaar te schreeuwen om zich enigszins verstaanbaar te maken. Daarbij kwam nog dat er verwarring ontstond omdat er steeds wisselende commando's vanuit het hoofdbureau kwamen van de algemeen commandant respectievelijk de operationeel commandant.

Toen de Bravo 40 ter plaatse kwam, zag de pelotonscommandant van de Bravo 40 al een peloton ME staan op de brug bij het Muntplein. Hierop hield de pelotonscommandant van de Bravo 40 ter hoogte van de Halvemaansteeg halt. De pelotonscommandant van de Bravo 40 kreeg de opdracht de jubelende demonstranten te laten gaan, tenzij zij problemen zouden veroorzaken (in de vorm van vernielingen of openlijke geweldpleging). Kort daarna ontving de pelotonscommandant van de Bravo 40 de opdracht om een linie te formeren op de Amstel ter hoogte van de Halvemaansteeg, doch daardoor zouden de demonstranten worden ingesloten. De pelotonscommandant van de Bravo 40 hoorde daarna bij het uitluisteren van het radio-verkeer dat het Muntplein (door de Bravo 10) moest worden geveegd omdat een delegatie aan zou komen bij Hotel de l'Europe die ongestoord voorbij moest kunnen rijden.

De ingesloten groep mensen begon zich via de steegjes te verspreiden richting Rembrandtplein. Het was toen onduidelijk of de groep demonstranten moest worden uiteen gedreven, tegen moest worden gehouden of moest worden aangehouden. De pelotonscommandant van de Bravo 40 geeft aan dat indien op dat moment het commando 'vegen' zou zijn gegeven de groep mensen tussen twee linies klem hadden gezeten, en het een grote chaos zou zijn geworden.

Toen volgden de gebeurtenissen elkaar in snel tempo op. De groep demonstranten splitste zich in twee kleinere groepen en verplaatst zich enerzijds richting de Stopera en anderzijds richting de Blauwbrug. De pelotonscommandant van de Bravo 40 had de groep al op de Amstel willen insluiten, maar omdat de mobilofonist van de commandant openbare orde het contact had verloren met de pelotons ME (althans met de Bravo 40) is dit voorstel nooit aangekomen. In de spraakverwarring viel toen het woord 'aanhouden', waarop de groep personen alsnog werd ingesloten en aangehouden. Hierop werd de groep arrestanten in de inmiddels gereedstaande GVB-bussen geplaatst en overgebracht naar de Marine-kazerne in Badhoevedorp. Tegen de tijd dat de bussen daar aankwamen bleek dat er in de PI Over-Amstel weer voldoende plaats was voor de arrestanten. Daarop is besloten de aangehouden en naar de PI Over-Amstel over te brengen.

Arrestantenafhandeling

Eenmaal aangekomen bij de PI Over-Amstel heeft de pelotonscommandant van de Bravo 40 besloten om de plastic handboeien van de arrestanten door te knippen. Op de binnenplaats was gezorgd voor mobiele toiletten en er was drinkwater aanwezig. Ondanks het feit dat een aantal personen vermoedelijk onterecht waren aangehouden, bleven de arrestanten rustig. Bij de voorgeleiding van de arrestanten zijn door de hulp-officieren van Justitie nog een aantal toevallige passanten direct in vrijheid gesteld. Binnen de PI Over-Amstel fouilleerde de A-sectie van de Bravo 40 van de pelotonscommandant van de Bravo 40 de arrestanten.

De pelotonscommandant van de Bravo 40 weet niet of er in de PI ook vrouwen door mannen zijn gefouilleerd en vice versa. Er waren in de PI minimaal 4 vrouwelijke ambtenaren van politie aanwezig (waaronder de mobilofoniste van de commandant openbare orde), en er zijn nadien nog extra vrouwelijke ambtenaren naar de PI gehaald.

De pelotonscommandant van de Bravo 40 kan zich dan ook niet voorstellen dat een uitzondering op de regel is gemaakt dat arrestanten door iemand van hetzelfde geslacht moeten worden gefouilleerd. De enige uitzondering die op deze regel wordt toegepast, is de omstandigheid dat een arrestant zich bij de aanhouding hevig verzet, en het vermoeden bestaat dat hij of zij scherpe voorwerpen bij zich draagt (injectienaalden e.d.). Slechts dan kan het gebeuren dat een man bij uitzondering een vrouwelijke arrestant fouilleert (ook na het boeien van de verdachte). De pelotonscommandant van de Bravo 40 is het in het algemeen oneens met de stelling dat niet te zien zou zijn of de demonstranten mannelijk dan wel vrouwelijk waren. Ondanks de samenstelling van de groep was wel degelijk een onderscheid tussen beide seksen te maken. Dit geldt zowel voor de groep arrestanten bij Vrankrijk als voor de groep op de Amstel.

Algemene punten van kritiek

De pelotonscommandant van de Bravo 40 heeft ten aanzien van de gebeurtenissen waarbij hij met de Bravo 40 betrokken is geweest nog een aantal punten van kritiek. Ten eerste is na de wijziging van het beleid als gevolg van de aankomst van de delegatie bij Hotel de l'Europe niet goed overleg gepleegd met de commandant openbare orde ter plaatse. De commandant openbare orde is doorgaans een ambtenaar van politie met ruime ME-ervaring die ter plaatse als beste de situatie in kan schatten en maatregelen kan voorstellen. Tijdens de Eurotop stond de commandant openbare orde onder het bevel van de operationeel commandant omdat er tussen de algemeen commandant en de commandant openbare orde een commandokolom (commando-niveau) was tussengevoegd. De pelotonscommandant van de Bravo 40 is van mening dat de operationeel commandant vanwege zijn aanwezigheid in het calamiteitencentrum minder goed op de hoogte was van de feitelijke situatie ter plaatse. In opdracht van de operationeel commandant is het Muntplein schoongeveegd en zijn de ingesloten demonstranten aangehouden.

Een tweede punt van kritiek betreft het optreden van de plaatsvervangend commandant openbare orde. De commandant openbare orde heeft, toen hij ter plaatse kwam en de situatie aantrof zoals deze was, het commando overgenomen van plaatsvervangend commandant openbare orde. Volgens de pelotonscommandant van de Bravo 40 lag dit niet zozeer aan het optreden van de plaatsvervangend commandant openbare orde, doch aan het gewijzigd beleid dat de operationeel commandant nastreefde.

Een derde punt van kritiek betreft het draaiboek Eurotop. Volgens de pelotonscommandant van de Bravo 40 dient een draaiboek de verantwoordelijken op tijd te bereiken (dus niet een dag van tevoren) en dient zij handzaam te zijn (verdeling in verschillende taken die tijdens de Eurotop bestonden zodat men de relevante delen gemakkelijk zou kunnen naslaan).

Aanbevelingen

De pelotonscommandant van de Bravo 40 wil graag de volgende aanbevelingen voor de toekomst doen:

- communicatie(lijnen) dienen in het vervolg beter geregeld te worden;
- de bevelslijnen moeten duidelijker worden vastgelegd;
- commando's aan pelotonscommandant liever door tussenkomst commandant openbare orde die ter plaatse is, dan door algemeen commandant die in calamiteitencentrum afhankelijk is van een grote hoeveelheid informatie (helikopterbeelden, informatie van de verkenningseenheid)
- voorkomen vertraging in berichtgeving: alleen werken met actuele informatie
- beslissing om daadwerkelijk op te treden (tijdstip, wijze en tactiek) door commandant openbare orde laten bepalen (en niet door algemeen commandant) die ter plaatse de situatie kan inschatten. Een en ander uiteraard binnen de door de algemeen commandant getrokken grenzen.

Afsluiting

Een afschrift van het verslag van het gesprek wordt aan de pelotonscommandant van de Bravo 40 gezonden.

Goedkeuring: 13 oktober 1997

Verslag van het gesprek van de Commissie voor de politiekachten met de pelotonscommandant van de Bravo 50

Donderdag 25 september

Aanwezig: de pelotonscommandant van de Bravo 50;
de heer T.M. Schalken, de heer D. Samkalden, mevrouw P.M. Vollebregt (Commissie);
mevrouw D. Boulonois, de heer J. Mul (Secretariaat)

Gesprekspartner

De pelotonscommandant van de Bravo 50 was tijdens de Eurotop werkzaam als pelotonscommandant van de Bravo 50. Dit peloton ME was in de periode vrijdag 13 juni 1997 tot en met dinsdag 17 juni 1997 ingeroosterd voor de dagdienst (7:00 - 21:00). De Bravo 50 is betrokken geweest bij het ophouden van de 150 Italianen die op zaterdag 14 juni 1997 per trein op Amsterdam Centraal Station arriveerden. Ook heeft het peloton assistentie verleend bij het fouilleren in de PI Over-Amstel op maandagochtend 16 juni 1997. Bij de gebeurtenissen met de Italianen stond het peloton Bravo 50 onder het commando van Compagniecommandant. De pelotonscommandant van de Bravo 50 is op zaterdag 14 juni 1997 vrijwel de gehele middag op het perron ter plaatse geweest, omdat het vanuit de commandowagen op het Stationsplein 'lastig leiding geven' was.

Italianen

Een kwartier voordat de trein met Italianen het Centraal Station van Amsterdam binnenkwam, kreeg het peloton Bravo 50 het verzoek om zich naar het C.S. te begeven omdat daar een trein met Italiaanse demonstranten aan zou komen waarin vernielingen zouden zijn gepleegd. De opdracht op dat moment luidde dat alle inzittenden moesten worden aangehouden. Toen het peloton ter plaatse kwam, reed de trein net het Centraal Station binnen op spoor 2a (perron 1). Er was toen geen tijd meer om overleg te plegen met de Spoorwegpolitie Amsterdam, terwijl het peloton Bravo 50 nauwelijks op de hoogte was van treinen, sporen, perrons, uitgangen en ingangen, en een eventuele stremming van de treinenloop. Hoewel de deuren van de Italiaanse trein afzonderlijk - dus niet centraal geregeld - konden worden geopend, was de ME toch redelijk in staat om alle inzittenden binnen de trein te houden. De informatie die tot op dat moment bekend was, luidde dat er in de trein grote vernielingen waren aangericht, en dat de inzittenden voornemens waren rellen te veroorzaken in de Amsterdamse binnenstad; de passagiers zouden zich nogal 'hectisch' gedragen hebben. Op verzoek van de commandant openbare orde heeft de pelotonscommandant van de Bravo 50 toen een schatting gemaakt van het totaal aantal inzittenden. Hij nam contact op met zijn commandant openbare orde om door te geven dat het vrijwel onmogelijk zou zijn alle inzittenden aan te houden, omdat het om ongeveer 500 personen zou gaan. Op dat moment werd de opdracht aan de pelotonscommandant van de Bravo 50 gewijzigd. In plaats van de gehele trein, dienden alleen de inzittenden van de laatste drie treinstellen aangehouden te worden. Weer even later werd deze opdracht gewijzigd in het aanhouden van de inzittenden van het laatste treinstel (2 wagons). Aan de pelotonscommandant van de Bravo 50 werd toen gevraagd of hij een inschatting kon maken van de aard en de ernst van de in de trein aangebrachte vernielingen. Omdat de trein met de gangpad-zijde naar het perron toe stond, en de Italianen zich in het gangpad ophielden, was dit niet goed te zien. De pelotonscommandant: 'zelf had ik gehoopt dat de mensen via de zij-ingang via de trap naar de stad afgevoerd konden worden'. Wel is door een lid van de ter plaatse aanwezige aanhoudingseenheid gezien dat een individuele Italiaan vernielingen in de trein aanrichtte. Deze Italiaan is later afzonderlijk door de aanhoudingseenheid aangehouden en afgevoerd.

Ongeveer een half uur na aankomst van de trein met Italianen kwam de melding binnen dat een tweede trein met Italiaanse demonstranten aan zou komen op het Centraal Station. De pelotonscommandant van de Bravo 50 nam contact op met de commandant openbare orde met het voorstel alle Italianen uit de eerste trein onder begeleiding van de ME via het Stationsplein de stad in te leiden om zo ruimte te scheppen voor de tweede trein. Dit voorstel werd door de beleidsstaf niet gevolgd. Toen de tweede trein binnenkwam zagen de inzittenden dat hun landgenoten in de eerste trein werden vastgehouden. Om te voorkomen dat de Italianen uit de tweede trein via het spoor hun opgehouden landgenoten zouden bereiken werd een linie om de trein op de rails tussen de sporen 2 en 3 geformeerd.

Er is vervolgens lange tijd gesproken (door de beleidsstaf) over de vraag wat men zou doen met de opgehouden Italianen. In eerste instantie is besloten de Italianen aan te houden op grond van artikel 141 van het wetboek van Strafrecht (openlijke geweldpleging). Op een gegeven moment veranderde de opdracht 'aanhouden' in 'ophouden', maar het was de pelotonscommandant van de Bravo 50 niet duidelijk of hiermee ook de rechtsgrond was veranderd. Hij beschouwde het ophouden als het voortraject van het latere aanhouden. Aan de pelotonscommandant van de Bravo 50 is toen niet verteld dat de grondslag voor het optreden niet langer op artikel 141 van het Wetboek van Strafrecht was gebaseerd, maar op het door de burgemeester afgegeven noodbevel. De pelotonscommandant van de Bravo 50 geeft aan dat wanneer hij de opdracht kreeg om de Italianen aan te houden, hij ervan uit moest kunnen gaan dat de opdracht valide was. Een pelotonscommandant zet in beginsel geen vraagtekens bij de strekking en de bevoegdheidsgrondslag van de opdracht, omdat hij vertrouwt op zijn commandant openbare orde. Niettemin geeft de pelotonscommandant van de Bravo 50 aan dat hij wel enige vraagtekens plaatste bij de opdracht 'ophouden'. Deze term komt niet voor in het wetboek van Strafvordering terwijl toch is overgegaan tot het boeien en fouilleren van de Italianen.

Nadat de inzittenden van de voorste treinstellen over perron 1 via de trap bij de zij-ingang het station hadden verlaten, is overgegaan tot het aanhouden, boeien en fouilleren van de opgehouden Italianen. Voor het boeien zijn in eerste instantie metalen handboeien gebruikt. Men had naast de eigen handboeien de beschikking over ongeveer 100 gekleurde metalen handboeien die waren aangevoerd vanaf de Eenhoorn aan de Johan Huizingalaan. Pas toen de voorraad metalen handboeien uitgeput was, is overgegaan tot het aanleggen van plastic handboeien. De pelotonscommandant van de Bravo 50 weet niet zeker waar deze vandaan zijn gekomen. De noodzaak om te boeien lag in het feit dat de opgehouden Italianen via bussen zouden worden overgebracht naar de PI Over-Amstel. De pelotonscommandant van de Bravo 50 vond een veiligheidsfouillering op zijn plaats omdat het 'best raar volk' was. Bij deze foullering zijn een aantal stokken en vlaggen, alsmede enkele messen in beslag genomen. De pelotonscommandant van de Bravo 50 geeft aan dat waarschijnlijk geen van de inbeslaggenomen messen onder de wet Wapens en Munitie viel. Het boeien en fouilleren heeft zo veel mogelijk binnen in de trein plaatsgevonden, dus zo veel mogelijk uit het directe zicht van de vrijgelaten Italianen. In de trein was tussen de wagons een balkonnetje aanwezig dat als werkvloer werd gebruikt. Omdat een groot aantal sympathisanten van de Italianen zich voor het Centraal Station hadden verzameld moest er assistentie worden opgeroepen om een vrije doortocht te kunnen garanderen van de GVB-bussen. In totaal zijn drie bussen met 150 Italianen overgebracht. De Bravo 50 heeft deze colonne vanaf het Centraal Station begeleid. Eenmaal aangekomen bij de PI Over-Amstel zijn de bussen de poort binnengereden en op de binnenplaats geparkeerd. Eén van de bussen had technische problemen, zodat deze buiten de poort moest wachten. De Bravo 50 heeft toen gezorgd dat de opgehouden Italianen in die bus van water werden voorzien.

De Commissie voor de politiekachten wil van de pelotonscommandant van de Bravo 50 weten wat hij bedoeld met de term 'raar volk'. De pelotonscommandant van de Bravo 50 geeft aan dat het klaarblijkelijk niet ging om 'chaoten', maar dat de Italianen wel behoorlijk geagiteerd waren. Aan de andere kant kunnen de Italianen ook niet vergeleken worden met de Autonomen die de pelotonscommandant van de Bravo 50 bij verschillende ontruiming van kraakpanden is tegengekomen.

Aard en ernst van de schade

De pelotonscommandant van de Bravo 50 geeft aan dat de vernielingen waren geconstateerd door het Korps Spoorwegpolitie. Nadat de inzittenden van de voorste wagons de trein hadden verlaten heeft de pelotonscommandant van de Bravo 50 de trein van binnen onderzocht op aanwezige schade. De pelotonscommandant: 'Ik heb supporterstreinen gezien die er een stuk erger aan toe waren'. De pelotonscommandant van de Bravo 50 heeft hierop contact opgenomen met de commandant openbare orde en gemeld dat de schade wel mee viel. Daarna kwam het bericht terug dat het voornamelijk zou gaan om de schade die was ingericht in de laatste wagon(s). De pelotonscommandant van de Bravo 50 gaf echter aan dat door de positie van de trein eventuele schade niet goed te zien was. Alleen was te zien dat enkele plafonds in de coupés waren gescheurd. De pelotonscommandant van de Bravo 50 meent dat de informatie in grote lijnen dus wel klopte.

Informatie- en communicatielijnen

De informatie die de Bravo 50 bij de oproep om assistentie kreeg, werd bij aankomst op het Centraal Station door de Spoorwegpolitie Amsterdam bevestigd. Het zou gaan om een trein met Italiaanse reischoppers waarin grote vernielingen waren aangebracht. Deze informatie was ook bekend bij de beleidsstaf op het hoofdbureau van politie. De pelotonscommandant van de Bravo 50 geeft aan dat toen deze informatie door de Spoorwegpolitie werd herroepen, er wellicht iets is misgegaan waardoor hij die informatie zelf niet heeft ontvangen.

Omdat de pelotonscommandant van de Bravo 50 op het perron stond, was er een extra schakel in de communicatie ontstaan. De communicatie tussen de pelotonscommandant van de Bravo 50 en de commandant openbare orde moest immers via de mobilofonist in de verbindingswagen van de Bravo 50 op het Stationsplein geschieden en vice versa. Het is dus mogelijk dat sommige informatie hierdoor niet of onjuist is doorgekomen.

Verantwoordelijkheid Spoorwegpolitie

Volgens de pelotonscommandant van de Bravo 50 kwam op een gegeven moment de directeur van het korps Spoorwegpolitie (directeur Korps Spoorwegpolitie) ter plaatse die de situatie opnam. De directeur van het korps Spoorwegpolitie was van mening dat de Italianen beter konden worden vrijgelaten in de stad. De pelotonscommandant van de Bravo 50 kan zich verplaatsen in deze zienswijze omdat het perron waarlangs de trein met Italianen stond al lange tijd onbruikbaar was voor treinverkeer, en juist dat perron een belangrijke schakel vormde voor het doorgaande treinverkeer via Amsterdam Centraal Station. Hoewel de pelotonscommandant van de Bravo 50 de door de directeur van het korps Spoorwegpolitie gewenste oplossing legitiem achtte in het licht van de verantwoordelijkheid van de Spoorwegpolitie, lag de beslissing om op te treden ter handhaving van de openbare orde niet op het lagere niveau van de Nederlandse Spoorwegen, doch op het hogere niveau de beleidsstaf Eurotop (de algemeen commandant).

Evaluatie

Binnen de Bravo 50 zijn de gebeurtenissen uiteraard ter sprake gekomen. De opvatting van de pelotonscommandant van de Bravo 50 is dat het 'best een rare actie was', in die zin dat men niet gewend was dergelijke massale aanhoudingen te verrichten. Aan de andere kant is de pelotonscommandant van de Bravo 50 van mening dat het terugzenden van de 150 Italianen wel trendsettend heeft gewerkt voor de daaropvolgende dagen van de Eurotop ten aanzien van het in Amsterdam gevoerde openbare orde- beleid. Voor andere demonstranten was immers goed duidelijk welke de tolerantiegrenzen van Amsterdam waren: in de stad is tijdens de Eurotop veel mogelijk mits men maar binnen de grenzen van het aanvaardbare blijft.

Aanbevelingen

De pelotonscommandant van de Bravo 50 geeft aan dat hij in de toekomst bij vergelijkbare situaties zal proberen beter zijn standpunt te verwoorden en zich meer zal inspannen om dat standpunt er doorheen te krijgen.

Afsluiting

Aan de pelotonscommandant wordt in verband met een vakantie het verslag van dit gesprek op uiterlijk vrijdag 26 september ter correctie 1997 toegezonden.

Goedkeuring:

**Kort verslag telefonisch gesprek met pelotonscommandant van de Bravo 60
6 oktober 1997**

Het peloton Bravo 60 was aanwezig bij: de acties rond de Nieuwmarkt, het vervoer van de Italianen naar Arnhem, de demonstratie bij het Grenshospitium, de aankomst van de arrestanten Vrankrijk in de PI Over-Amstel en de acties op de Dam.

Nieuwmarkt

Bij deze actie is door ME-ers niet geslagen. De ME Twente moest alleen een linie vormen. De pelotonscommandant heeft over het geheel geen meldingen van geweldsgebruik binnen gekregen.

Vervoer Italianen naar Arnhem

De groep was erg rustig, reizigers hadden honger. De trein zat propvol en de geur was verschrikkelijk. Kort na vertrek heeft de ME de handboeien van de arrestanten verwijderd. De groep arrestanten mengden zich snel met de overige reizigers.

In Arnhem verstrekte de politie Amsterdam-Amstelland lunchpakketten voor alle reizigers, deze werden uitgedeeld door de ME Twente. De pelotonscommandant benadrukt dat dit perfect geregeld was door de regiopolitie Amsterdam-Amstelland. Zij wijst hierbij op de snelheid waarmee de pakketten werden uitgedeeld en dat er voldoende pakketten aanwezig waren.

Aankomst arrestanten Vrankrijk bij PI Over-Amstel

Het peloton Bravo 60 is niet aanwezig geweest bij de arrestaties bij Vrankrijk. Volgens de pelotonscommandant heeft de aanhoudingseenheid de arrestaties verricht en waren hier geen vrouwen bij aanwezig. "Wellicht waren er op een andere plek wel vrouwen die aanhoudingen hebben verricht."

Het peloton dat aanwezig was bij de PIOA vóór het peloton Bravo 60, had ervoor gezorgd dat de arrestanten konden plassen naast de bussen. De pelotonscommandant vond de situatie 'mensonwaardig'. De pelotonscommandant geeft hierbij het voorbeeld dat mannen en vrouwen boven een putje moesten plassen, er was geen mogelijkheid binnen het toilet te gebruiken. "Dit is heel vervelend voor vrouwen." Ook wijst de pelotonscommandant op de duur dat de arrestanten in de plastic handboeien moesten blijven zitten, terwijl deze volgens de pelotonscommandant gewoonlijk alleen voor kort durende aanhoudingen worden gebruikt. Zij heeft er zelf voor gezorgd dat de mensen in de bussen een bekertje water kregen.

In een kort briefje naar Nordholt heeft de pelotonscommandant geschreven dat het geheel slordig is verlopen. De arrestanten werden veel te laat op de hoogte gebracht van de grond voor aanhouding. Op de vraag van de pelotonscommandant naar de redenen van aanhouding, gaf de OO een tweetal gronden: de APV en deelname aan een criminele organisatie. Op een gegeven moment heeft de pelotonscommandant de aangehouden zelf medegedeeld dat zij waren aangehouden op grond van 140. Het geheel liep heel langzaam.

Er zaten 9 vrouwen in het peloton van de Bravo 60. Zij hebben allen meegeholpen bij het fouilleren (visiteren) van de vrouwelijke arrestanten in de PIOA. Hoewel erg ervaren, voelden de ME-vrouwen zich hier niet prettig bij. De algemene opinie bij de ME-ers was 'wat zijn ze vies / smerig' en aanhouding wegens deelname aan criminele organisatie 'kan niet'.

Optreden ME

De Bravo 60 heeft de gewoonte contact te zoeken met de demonstranten. De ME-ers hebben dan ook gesproken met de autonomen. Het 'praten' met de demonstranten werd door de OO niet goedgekeurd, de pelotonscommandant werd dan ook telefonisch 'teruggefloten' in de nacht van vrijdag op zaterdag. Het commentaar van de pelotonscommandant: "Ik verwacht geen steen van iemand met wie ik gepraat heb".

Goedgekeurd: 30 oktober 1997

Verslag van het gesprek van de Commissie voor de politiekklachten met de pelotonscommandant van de Bravo 70
Donderdag 2 oktober 1997

Aanwezig: de pelotonscommandant van de Bravo 70;
de heer D. Samkalden, mevrouw P.M. Vollebregt (Commissie);
mevrouw M.A. Hanrath, de heer J.M. Mul (Secretariaat)

Algemeen

De Commissie voor de politiekklachten heeft de pelotonscommandant van de Bravo 70 uitgenodigd voor een gesprek met betrekking tot de gebeurtenissen tijdens de Eurotop waarbij hij betrokken is geweest. Het betreft hier onder meer de gebeurtenissen met betrekking tot de Italianen, de aanhouding van de 341 demonstranten bij Vrankrijk en de aanhoudingen bij de Jubeldemonstratie aan de Amstel.

Gesprekspartner

De pelotonscommandant van de Bravo 70 is hoofdinspecteur bij de regiopolitie Utrecht en is op het ogenblik werkzaam op de afdeling Controlling van de divisie Beleidsondersteuning korpsleiding (BOK). De pelotonscommandant van de Bravo 70 is gedurende de Eurotop werkzaam geweest als pelotonscommandant van de Bravo 70. De Bravo 70 is een peloton van de ME uit de regio Utrecht en bestond tijdens de Eurotop uit de secties 78 en 79. Volgens de pelotonscommandant van de Bravo 70 zijn de pelotons ME Utrecht 'sociale pelotons', die gewend zijn de-escalerend te werk te gaan. Het peloton viel doorgaans onder het commando van de commandanten openbare orde.

Vorbereiding

In eerste instantie zou de regiopolitie Utrecht slechts twee pelotons bijstand ter beschikking stellen aan Amsterdam-Amstelland als beveiliging bij hotels en dergelijke (statische posten). Op vrijdag 6 juni 1997 ontving de pelotonscommandant van de Bravo 70 het bericht dat zijn peloton als derde peloton bijstand vanaf vrijdag 13 juni 1997 om 08:00 uur piketdienst zou hebben. Op vrijdag 13 juni 1997 kreeg de pelotonscommandant van de Bravo 70 's ochtends het bericht dat de Bravo 70 vanaf zaterdag 14 juni 1997 zou worden ingezet bij de handhaving van de openbare orde, omdat er indicaties waren 'dat het wat heftiger zou worden'. Om 09:00 uur vertrok het peloton van de pelotonscommandant van de Bravo 70 vanuit De Bilt en kwam om 10:00 uur aan in Amsterdam. In Amsterdam heeft de pelotonscommandant van de Bravo 70 een voorbespreking gehad, waarna de eerste uitgangspositie bij de Westerkerk werd ingenomen. Bij de voorbespreking is geen specifieke opdracht aan de Bravo 70 meegegeven. Wel heeft de pelotonscommandant van de Bravo 70 vooraf te horen gekregen welke demonstraties zouden plaatsvinden in Amsterdam en welke sfeer in de stad hing. De pelotonscommandant van de Bravo 70 kan zich niet herinneren het Draaiboek Eurotop van de Politie te hebben ontvangen. Wel heeft de pelotonscommandant van de Bravo 70 een draaiboek (deeldraaiboek ME-optreden) ontvangen. Ook is er tijdens de briefing over de te hanteren tolerantiegrenzen gesproken. De pelotonscommandant van de Bravo 70 benadrukt dat de Bravo 70 voldoende geïnformeerd was voordat zij de straat opging.

Italianen (zaterdag 14 juni 1997)

Op zaterdagmiddag 16:18 uur had de Bravo 70 haar uitgangspositie op het Damrak (ter hoogte van de rondvaartboten) met uitzicht op het Centraal Station. Het peloton stond met vijf voertuigen in 'vredestenu'e' op de trambaan. De opdracht luidde toen: 'afwachten, assistentie indien het misgaat op Centraal Station'. De pelotonscommandant van de Bravo 70 heeft niet kunnen zien wat er allemaal in en om het station of op het perron is gebeurd. Wel is de pelotonscommandant van de Bravo 70 van mening dat er geen rustige, relaxte sfeer op het Stationsplein hing. Om 16:55 uur kwam de opdracht binnen om 'te voorkomen dat demonstranten naar het Centraal Station gaan'. Om 17:01 gaf de Bravo 70 de melding aan de Bravo 00 dat kleine groepjes richting het Centraal Station liepen. De pelotonscommandant van de Bravo 70 kreeg de opdracht (van de Bravo 00) om die groepjes gewoon te laten lopen en in de voertuigen te blijven.

De Bravo 70 kreeg om 17:41 uur de opdracht om de helmen en de beschermende kleding aan te trekken in verband met oplopende spanningen. Even later werd deze opdracht iets afgezwakt. Om 17:55 uur kwam de opdracht binnen om de bussen met Italianen te begeleiden. De pelotonscommandant van de Bravo 70 was toen niet op de hoogte van de uiteindelijke bestemming van de bussen. Om 18:45 uur vertrokken de bussen vanaf het Centraal Station.

De pelotonscommandant van de Bravo 70 heeft om 19:01 uur ter hoogte van de Basisweg de colonne verlaten, omdat hij het overdreven vond dat 3 stadsbussen moesten worden begeleid door 10 ME-voertuigen. De Bravo 70 is toen naar haar nieuwe uitgangspositie aan het Rembrandtplein gegaan, terwijl de overige begeleidende pelotons mee zijn gegaan naar de PI Over-Amstel. Toen de pelotonscommandant van de Bravo 70 onder het spoor bij Centraal Station door reed zag hij ter hoogte van de Nieuwezijds Voorburgwal een aantal leden van de ME staan bij een sit-down actie. Hierbij vonden echter geen conflicten of vechtpartijen plaats.

Vanaf het Rembrandtplein werd de Bravo 70 naar de achterzijde van het Paleis op de Dam tegenover de Albert Heyn Food Plaza gedirigeerd. Ter hoogte van de kruising Nieuwezijds Voorburgwal - Paleisstraat - Spuistraat bleek een video-wagen van de Utrechtse politie te zijn bekogeld met een bierflesje. Door de pelotonscommandant van de Bravo 70 werd contact gezocht met de groep die voor de Albert Heijn op de Nieuwezijds Voorburgwal rond hing. Toen bleek dat de groep dat niet wilde, heeft de Bravo 70 zich in de voertuigen teruggetrokken om verdere escalatie te voorkomen. Om 21:30 uur trok de Bravo 70 beschermende kleding aan omdat inmiddels met meerdere bierflesjes werd gegooid. Om 21:55 uur vertrok de groep richting het pand 'Vrankrijk'.

Video-wagen

Volgens de pelotonscommandant van de Bravo 70 is de video-wagen van de politie Utrecht gedurende de gehele Eurotop ingezet om incidenten vast te leggen. De video-wagen is in ieder geval aanwezig geweest bij de aanhoudingen in de Spuistraat vlakbij het pand Vrankrijk op zondagavond 15 juni 1997. Gedurende de Eurotop stond de video-wagen los van de Utrechtse pelotons ME, en stond onder commando van de Bravo 00. Volgens de pelotonscommandant van de Bravo 70 is er maar één video-wagen in heel Nederland, zodat de regiopolitie Amsterdam-Amstelland expliciet om inzet hiervan moet hebben verzocht. De video-wagen is uitgerust met een camera en een aantal video-recorders. In de bus is plaats voor 4 camera-mensen en een commandant. De pelotonscommandant van de Bravo 70 kan zich niet voorstellen dat de opnames die zijn gemaakt tijdens de Eurotop zijn gewist of vernietigd. Volgens informatie bij de bemanning van de video-wagen zijn de video-opnamen ingeleverd bij de regiopolitie Amsterdam-Amstelland.

Briefing (zondagochtend 15 juni 1997)

Op de ochtend-briefing is het optreden van de vorige dag geëvalueerd en werden de verwachte demonstraties van zondag 15 juni 1997 besproken. Ook is gesproken over het karakter van het optreden van de ME en de te hanteren tolerantiegrenzen. De pelotonscommandant van de Bravo 70 geeft aan dat hij niet gemerkt heeft of er een andere stemming heerste bij het algemeen en/of operationeel commando. Ook is niet gesproken over een gewijzigd beleid. Wel is gesproken over de fasering middels de delta-eenheden (vredesdetachement). Pas als de delta's het niet meer zouden redden, zou de ME worden ingezet. De pelotonscommandant van de Bravo 70 geeft aan dat men als ME dus wist dat indien men daadwerkelijk moest optreden, men niet meer onderaan de escalatie-opbouw zou zitten.

De pelotonscommandant van de Bravo 70 is niet van mening dat te lang gewacht is met de daadwerkelijke inzet van de ME. De Bravo 70 heeft tijdens de eerste briefing aangegeven dat zij het jammer vond dat men zo weinig was ingezet, maar er is nooit sprake geweest van enige druk op de pelotonscommandant of de commandant openbare orde dat in het vervolg eerder zou moeten worden ingegrepen. De pelotonscommandant van de Bravo 70 geeft te kennen dat hij een dergelijke stemming ook niet bij zijn collega's heeft bemerkt.

In de loop van de dag vond wel een verandering van beleid plaats. Om 15:00 uur heeft de pelotonscommandant van de Bravo 70 telefonisch contact gehad met de Bravo 00. Er zou geprobeerd worden om aanhoudingen te verrichten op de Nieuwmarkt. Na afloop van de Legalize!-demonstratie werd om 15:30 uur de Bravo 70 op het terrein van de Marine-kazerne opnieuw gebriefd. Westland: 'Er werd wat opgebouwd, er was wat aan de hand. Er ging wat gebeuren'. Op een gegeven moment kwam het bericht door: 'Als we de kans krijgen dan pakken we door!'

Nieuwmarkt

Om 18:15 uur was de Bravo 70 op uitgangspositie op de Dam ter hoogte van hotel Krasnapolsky (hoek Damstraat - Dam). Rond dit tijdstip werd door een busje van de Logistieke Dienst 500 plastic handboeien afgeleverd. Om 19:00 uur kwam de opdracht binnen om zich gereed te maken, omdat er 200 aanhoudingen zouden gaan plaatsvinden op de Nieuwmarkt. Tussendoor kwam nog een melding dat er her en der kraaienpoten lagen verspreid over het wegdek, maar deze zijn na controle door de Romeo-eenheden niet gevonden.

Om 18:30 uur verscheen uit de richting van Vrankrijk op de hoek Dam - Rokin ter hoogte van Madame Tussaud een groep van ongeveer 50 punkers, waarvan diverse personen (ca. 10) gemaskerd waren. Dit werd gemeld aan de commandant openbare orde. De groep stak de straat over en bleef hangen op de hoek Damstraat - Rokin. Kort daarna reed de Franse delegatie over het Rokin, waarbij één van de leden van de groep punkers een schoppende beweging naar de laatste auto maakte. Hierop wilde de Aanhoudings-eenheid de man aanhouden, doch dit mislukte. Op dat moment gaf de pelotonscommandant van de Bravo 70 opdracht aan zijn peloton om direct een linie te formeren, teneinde de aanhouding te effectueren. De pelotonscommandant van de Bravo 70 weet niet of dit ook daadwerkelijk gelukt is.

Aanhoudingen bij Vrankrijk (zondag 15 juni 1997)

Om 20:41 uur kreeg de Bravo 70 de opdracht om zich te verplaatsen naar de Europarking aan de Marnixstraat, omdat de aanhoudingen op de Nieuwmarkt waren afgeblazen. Op de nieuwe uitgangspositie ontving de Bravo 70 om 21:57 uur de opdracht om zich wederom gereed te maken voor actie. De Bravo 70 reed daarop naar haar nieuwe uitgangspositie aan de Nieuwezijds Voorburgwal achter het Paleis op de Dam ter hoogte van de Albert Heyn Food Plaza. Op de weg daar naar toe zag de pelotonscommandant van de Bravo 70 ter hoogte van de kruising Raadhuisstraat - Spuistraat een grote groep mensen op de grond zitten.

Om 22:03 uur was de Bravo in beschermende kleding en met schild en wapenstok ter plaatse. Om 22:04 kreeg de Bravo 70 opdracht om een linie te formeren op de Nieuwezijds Voorburgwal en op te lopen richting de Paleisstraat. Westland: 'We moesten naar Vrankrijk, want daar was iets aan de hand'. Om 22:08 uur kreeg de Bravo 70 opdracht om rechtsaf de Paleisstraat in te zwenken. Om 22:14 liep de Bravo 70 in de Paleisstraat en ontving de waarschuwing dat er mensen op het dak van de omringende panden zouden zitten. Deze mensen zijn ook door de leden van de Bravo 70 gezien. Om 22:18 uur kwam de opdracht om de voertuigen uit de Paleisstraat weg te halen en de zittende groep in te sluiten. De Bravo 70 werd voor dit doel opgesplitst in de secties 78 en 79. Zowel links als rechts van de zittende groep stonden secties ME. Nadat de linies begonnen op te lopen werd de plek steeds kleiner, en waren de demonstranten ingesloten. Sectie 79 stond het dichtst bij de groep demonstranten.

Om 22:29 werd aan de delta-eenheden gevraagd de Spuistraat schoon te maken om de arrestanten gemakkelijker weg te kunnen voeren. Hierop zijn de leden van de delta-eenheid begonnen met het aanspreken en wegsturen van personen uit de Spuistraat.

Om 22:45 uur kwam de melding binnen dat er nog ongeveer 60 punkers in het pand Vrankrijk zaten. Kort daarna werd begonnen met het aanhouden, boeien en afvoeren van mensen. Totdat begonnen werd met het aanhouden en weghalen van mensen uit de groep was er een rustig beeld. Op een gegeven moment werd het wat vervelender, en begonnen mensen vanaf het dak met vuurwerk of iets dergelijks te gooien. De pelotonscommandant van de Bravo 70 geeft aan dat hij op het moment van ingrijpen niet wist dat de demonstranten op grond van artikel 140 van het Wetboek van Strafrecht werden aangehouden.

Wel begrijpt de pelotonscommandant van de Bravo 70 dat de groep demonstranten bij Vrankrijk is aangehouden. De pelotonscommandant: 'zij hebben vast een artikel overtreden en we hebben veel last van ze gehad'. Wel geeft de pelotonscommandant van de Bravo 70 aan enigszins verwonderd te zijn over de inzet van artikel 140 van het Wetboek van Strafrecht.

De pelotonscommandant van de Bravo 70 geeft aan dat de leden van de Bravo 70 niet hebben meegeholpen met het daadwerkelijk aanhouden van de demonstranten. Hoewel hiertoe geen uitdrukkelijke opdracht is gegeven, hebben de vrouwelijke leden van de Bravo 70 wel geassisteerd bij het fouilleren van de aangehouden vrouwen. Per sectie had de Bravo 70 vijf vrouwelijke leden, zodat in totaal ongeveer 10 vrouwen konden assisteren. Andere leden van sectie 79 hebben geholpen met het ontkluwen van individuele personen uit de groep. Hierbij is volgens de pelotonscommandant van de Bravo 70 geen geweld gebruikt. De mensen die vooraan in de groep zitten zijn meestal niet 'de meest lastige jongens'. Om 23:05 was de eerste groep in de bus. Om 23:28 uur is groep 30 van de sectie 79 meegegaan in de bussen ter beveiliging / bewaking van de arrestanten naar de PI Over-Amstel. Volgens de groepscommandant 30 was er tijdens het transport goed contact met de aangehouden. De sectie 78 reisde in de eigen ME-voertuigen mee naar de PI Over-Amstel. Om 23:36 uur arriveerde de eerste lading arrestanten in de PI Over-Amstel, en omstreeks 01.00 uur de tweede. Over de aantallen arrestanten was nog niet eerder gesproken, behalve bij het reserveren van de bussen. Eén sectie is toen achtergebleven bij de PI Over-Amstel, terwijl de andere sectie terugging naar de Spuistraat om te assisteren bij de tweede groep arrestanten. Rond 01:00 uur was het hele peloton binnen de muren van de PI Over-Amstel. Om 01:01 uur stond 1 bus op de binnenplaats van de PI, 1 bus in de sluis en 4 tot 5 bussen op de buitenplaats. Pas toen werd duidelijk dat het om een groep van 200 tot 300 personen ging.

PI Over-Amstel

De pelotonscommandant van de Bravo 70 is zelf ook in de PI Over-Amstel geweest. In de sluis waar de bus stond vond de pelotonscommandant van de Bravo 70 het 'om af te sterven' vanwege de hitte en de stank. Westland: 'Dit kan echt niet'. Hij heeft niet gemerkt dat er bussen met draaiende motor in de sluis hebben gestaan. Wel weet hij dat er minstens 1 bus ruim drie kwartier in de sluis is opgehouden. Dit had te maken met het beleid van de PI Over-Amstel. Op de binnenplaats werden de arrestanten één voor één uit de bus gehaald, van de boeien ontdaan en per groepje van zes personen de gang ingeleid ter voorgeleiding aan de hulpofficier van justitie. Om van de plastic handboeien ontdaan te worden moesten de arrestanten in een loods met het gezicht naar de muur toe knielen. De eerste reactie van de pelotonscommandant van de Bravo 70 was: 'Hoe lang gaat dit nog duren?'. Daarop heeft de pelotonscommandant van de Bravo 70 contact gezocht met de coördinator van de PI Over-Amstel. De coördinator vertelde hem dat de arrestanten individueel werden afgehandeld. Zij werden één voor één gefotografeerd en gedactyloscopeerd. Op deze manier zou het ongeveer 1 uur per bus gaan kosten. Tegen de coördinator heeft de pelotonscommandant van de Bravo 70 toen gezegd dat de individuele afhandeling veel te lang duurde. De pelotonscommandant van de Bravo 70 heeft aan de coördinator gevraagd of de arrestanten op de binnenplaats niet konden worden ontdaan van hun handboeien. Dat bleek niet te mogen. De pelotonscommandant van de Bravo 70 heeft ook gesproken met de commandant openbare orde om te zeggen dat dit proces te lang duurde en inhumain was.

Daarop heeft de pelotonscommandant van de Bravo 70 gevraagd of de tussenfase in de sluis er niet tussen uit kon, hetgeen werd gerealiseerd. De sluis had toch geen nut en het wachten op de voorgeleiding duurde zo alleen maar nog langer. Daarna heeft de pelotonscommandant van de Bravo 70 geregeld dat op de binnenplaats geürineerd kon worden door de arrestanten, omdat op korte termijn geen mobiele toiletten geregeld zouden kunnen worden. Met de aanwezige ME-voertuigen heeft hij een afscheiding neer weten te zetten tussen ME-bussen en een putje, waarbinnen de arrestanten met enige privacy konden urineren. Daarna moesten de arrestanten wel weer opnieuw geboeid worden, maar de pelotonscommandant van de Bravo 70 geeft aan dat de boeien slechts losjes werden aangedaan. Als de arrestanten hadden gewild, hadden zij de boeien zo los kunnen doen. De pelotonscommandant van de Bravo 70 geeft te kennen dat het boeien van de arrestanten voor het transport noodzakelijk was uit het oogpunt van veiligheid, maar dat deze noodzaak er op de binnenplaats van de PI Over-Amstel eigenlijk niet meer aanwezig was. Het gebruik van plastic handboeien leverde ook een aantal verwondingen op, hetzij door het striemen en afknellen, hetzij bij het losknippen. Uiteindelijk is de pelotonscommandant van de Bravo 70 zich gaan bemoeien met het beleid van de PI Over-Amstel door contact te zoeken met de vrouwelijke coördinator (plv. directrice PI Over-Amstel) en de commandant openbare orde, en gezegd dat het zo niet langer kon. Getracht is om andere inrichtingen te organiseren voor het huisvesten van de arrestanten. Bij de aflossing door de Bravo 60 heeft de pelotonscommandant van de Bravo 70 de pelotonscommandant gevraagd of zij druk wilde blijven uitoefenen om de procedure te versnellen.

Grenshospitium (maandag 16 juni 1997)

De pelotonscommandant van de Bravo 70 geeft aan dat er sommige momenten waren waarop hij een andere insteek (met betrekking tot de inzet van de ME) voor ogen stond dan zijn meerderen. De van tijd tot tijd krampachtige en gespannen omgang met demonstranten vond de pelotonscommandant van de Bravo 70 vreemd. In eerste instantie was bij het Grenshospitium slechts één peloton ME aanwezig omdat de groep demonstranten geen geweldsindicatie kende. Naarmate de groep demonstranten het Grenshospitium dichter naderde voegde zich ook meer ME en zelfs bereden politie bij hen.

De pelotonscommandant van de Bravo 70 is een dergelijk optreden niet gewend. Normaliter mengt een sectie van een peloton zich in 'vredestenu'e' onder de aanwezige demonstranten en gaat contact zoeken met de demonstranten. 'Mensen waarmee je contact hebt, gebruiken minder snel geweld', aldus de pelotonscommandant van de Bravo 70.

Toen een sectie van de Bravo 70 zich op deze manier in de groep demonstranten bij het Grenshospitium wilde bewegen, werd deze teruggefloten door de Bravo 00. Na overleg met de Bravo 00 kon de door de pelotonscommandant van de Bravo 70 voorgestelde werkwijze wederom gehanteerd worden. Op een bepaald moment kwam de bewaking van het Grenshospitium naar buiten, hetgeen voor escalatie zorgde. Door 'low-profile' optreden heeft de Bravo 70 er toen voor gezorgd dat de bewaking weer naar binnen ging.

Ook bij het 'ladder-incident' bij het Grenshospitium stond de pelotonscommandant van de Bravo 70 een andere insteek voor. Westland: 'deze mensen wilden helemaal niet naar binnen, zij wilden alleen maar een spandoek ophangen'. Het leek de pelotonscommandant van de Bravo 70 dan ook niet verstandig om zich met helm op te verschansen in het ME-voertuig. In plaats daarvan wilde de Bravo 70 juist contact zoeken met de demonstranten door zich in de groep te mengen. Uiteindelijk kreeg zij daarvoor alsnog de toestemming van de Bravo 00. Volgens de pelotonscommandant van de Bravo 70 waren met name de Amsterdamse demonstranten niet gewend aan een dergelijke wijze van benadering. Het was zeker niet conform het beeld wat ze de afgelopen dagen hadden meegemaakt. De pelotonscommandant van de Bravo 70: 'Als je uit bent op de-escalatie, moet je dat gewoon doen'. Het optreden werkte volgens de pelotonscommandant van de Bravo 70 uitstekend, mede vanwege de verbazing bij de Amsterdamse demonstranten.

Jubeldemonstratie (maandagavond 16 juni 1997)

Bij de briefing op maandagochtend kwam het bericht: 'Het is oorlog, de strakke aanpak moet worden doorgezet'. Deze verandering in beleid is volgens de pelotonscommandant van de Bravo 70 te wijten aan het feit dat men rekening moest houden met acties tegen de aanhoudingen op zondagavond 15 juni 1997 bij Vrankrijk. De pelotonscommandant van de Bravo 70 relativeert deze laatste opmerking door te stellen dat nu reeds 350 personen zijn aangehouden en ingesloten, de 'dikke angel eruit is'.

Om 22:12 uur kreeg de Bravo 70 de opdracht om haar uitgangspositie op het Meester Visserplein in te nemen. Om 23:21 uur kreeg de Bravo 70 de opdracht om haar nieuwe uitgangspositie aan de Blauwbrug in te nemen, en de helmen op te doen. De informatie die binnenkwam was dat een demonstratie uit de route was gelopen. Ook wist de Bravo 70 dat het doel van de demonstranten was om herrie te maken bij de hotels waar de regeringsleiders verbleven. Kort daarna kreeg de Bravo 70 de opdracht om de Amstel en de Amstelstraat af te zetten. Eenmaal op de Amstel bleken er twee pelotons tegenover elkaar te staan zonder dat er iemand tussen stond. De pelotonscommandant van de Bravo 70 vond dat er bij aanvang van de actie weinig overzicht was en dat de coördinatie alsmede een duidelijke doelstelling nagegenoeg geheel ontbraken. Ook kreeg hij geen antwoord op de vragen die hij stelde aan de Bravo 00. Daarop is de pelotonscommandant van de Bravo 70 zelf initiatieven gaan nemen.

Kort daarna hoorde de pelotonscommandant van de Bravo 70 via de mobilfoon van de Bravo 00 dat er Romeo's aan zouden komen. De pelotonscommandant van de Bravo 70 geeft aan dat hij vanaf dat moment wist dat er aanhoudingen zouden plaatsvinden. Op een gegeven moment verzocht sectie 79 op de Amstel om assistentie ter hoogte van de Wagenstraat. Daarop stuurde de pelotonscommandant van de Bravo 70 de sectie 78 vanaf de Amstelstraat langs de Blauwbrug naar de sectie 79 op de Amstel. Vanaf 0.03 uur was er weer contact mogelijk met de Bravo 00 en kreeg de pelotonscommandant van de Bravo 70 de opdracht om werkruimte te creëren. Om 0:45 uur kwamen de eerste leden van de Aanhoudings-eenheid door de linies.

Een getuige zou hebben gezien dat er een aantal vlaggenmasten waren vernield. Om 0:48 uur arriveerden de eerste bussen. Om 1:10 uur vertrokken de bussen richting PI Over-Amstel. De Bravo 70 is niet meegegaan ter begeleiding.

De pelotonscommandant van de Bravo 70 is van mening dat er bij aanvang een matig tot slecht overzicht was op de gebeurtenissen op de Amstel. Er was sprake van een voor de Bravo 70 onduidelijke situatie. Ook geeft de pelotonscommandant van de Bravo 70 aan dat hij graag 'wat meer leiding gehad' had willen hebben. Het contact met de Romeo-eenheden was slecht te noemen. De slechte communicatie lag volgens de pelotonscommandant van de Bravo 70 niet zozeer aan de verbindingsmiddelen, doch veeleer aan het feit dat gewoon niet werd ingegaan op vragen en verzoeken aan de Bravo 00. Ook het contact met de delta-eenheden was niet positief. Volgens de pelotonscommandant van de Bravo 70 was er weinig tot geen vat te krijgen op dit vredesdetachement, noch direct op straat, noch via het algemeen of operationeel commando. Tenslotte was de eenheid volgens de pelotonscommandant van de Bravo 70 erg passief.

Vernieling bloemenperkje (woensdag 17 juni 1997)

De pelotonscommandant van de Bravo 70 is van mening dat het bloemenreliëf op de Dam niet vernield had hoeven worden. Volgens de pelotonscommandant van de Bravo 70 waren alle in de stad aanwezige eenheden ME op of rond de Dam aanwezig. Hij vraagt zich af waarom er niet is ingegrepen.

Evaluatie en aanbevelingen

De Commissie voor de politiekachten vraagt aan de pelotonscommandant van de Bravo 70 welke leerpunten zouden kunnen worden geformuleerd naar aanleiding van de gebeurtenissen tijdens de Eurotop. De pelotonscommandant van de Bravo 70 geeft aan dat dergelijk grootschalig optreden uniek is geweest voor Amsterdam. In Utrecht is al eerder dit jaar met dergelijke massa's gewerkt op 4 maart. De pelotonscommandant van de Bravo 70 geeft aan dat men toen geleerd heeft om rekening te houden met meer arrestanten dan men in eerste instantie verwacht. Volgens de pelotonscommandant van de Bravo 70 moet men tijdens de voorbereidingen meer uitgaan van 'mogelijkheidsscenario's' dan 'waarschijnlijkheidsscenario's'. Het stiefkindje is altijd de afvoer van de arrestanten. Maar ook al is dat goed geregeld, dan moet je toch altijd 'goed blijven kijken in de zijspiegel'. Dat wordt vaak vergeten. Nu dit in de voorbereiding niet voorzien is, moet wel gesteld worden dat tijdens de inzet er alles aan gedaan is om 'te redden wat er te redden viel', zowel door de leden van de Bravo 70, de commandanten van de ME en de medewerkers van de PI Over-Amstel.

Afsluiting

Aan de pelotonscommandant van de Bravo 70 wordt een verslag van dit gesprek ter commentaar toegezonden.

Goedkeuring: 16 oktober 1997

Verslag van het gesprek van de Commissie voor de politiekklachten met de pelotonscommandant van de Bravo 80
7 oktober 1997

Aanwezig: de pelotonscommandant van de Bravo 80;
de heer D. Samkalden en mevrouw P.M. Vollebregt (Commissie);
de heer J.M. Mul en mevrouw M.A. Hanrath (Secretariaat)

Inleiding

De Commissie voor de politiekklachten evalueert het optreden van de politie tijdens de Eurotop naar aanleiding van de klachten die bij de Commissie zijn binnengekomen. De Commissie heeft gesproken met de korpsleiding en bijna alle pelotonscommandanten. De Commissie richt zich met name op drie grote incidenten: de trein met Italianen, de aanhoudingen bij het pand Vrankrijk en de Jubeldemonstratie bij de Amstel op maandagavond. De pelotonscommandant van de Bravo 80 kwam uit de regio Rotterdam-Rijnmond.

Vorbereiding Eurotop

Aanvankelijk had Amsterdam gevraagd om assistentie van 200 'platte petten' uit het regiokorps Rotterdam-Rijnmond. Op vrijdagavond 13 juni kwam pas de vraag om een peloton ME uit Rotterdam-Rijnmond. Het peloton zou tot maximaal dinsdag in Amsterdam blijven, dit werd woensdagochtend. De districten in het korps Rotterdam-Rijnmond dienden de ME-ers aan te dragen en te zorgen voor vervanging van diensten. Het gevormde peloton was dan ook een samenstelling van mensen uit allerlei secties. Dit maakt voor het optreden niet veel uit.

Zaterdag 14 juni 1997

Het peloton Bravo 80 kwam zaterdag-ochtend aan in Amsterdam. Aan de J. Huizingalaan vond een korte briefing plaats. Hierbij werd kort ingegaan op het incident op de vrijdagavond. Tevens werd de gang van zaken voor de daaropvolgende dagen besproken. Er was niet veel tijd om diep op de zaken in te gaan. Ook is niet specifiek ingegaan op de houding van ME-ers tijdens de Eurotop. Volgens de pelotonscommandant van de Bravo 80 is dit ook niet gebruikelijk. Wel is op de briefing van zondagochtend aangegeven niet te dicht bij de krakers te gaan staan om het overzicht op het directe werkveld te kunnen behouden. De pelotonscommandant van de Bravo 80 had geen bijzondere verwachtingen ten aanzien van de demonstratie op zaterdag 14 juni.

Weteringcircuit

De Bravo 80 stond eerst bij het Centraal Station, ging toen naar de Marinekazerne en van daaruit naar het Weteringcircuit. De Bravo 80 ontving het bericht dat hier vlaggemasten werden afgebroken. Ook zou een linie 'platte petten' met stenen zijn bekogeld, hetgeen voor de Bravo 00 reden vormde de aanrijdende Bravo 80 om spoed te vragen. Bij aankomst was het dan ook 'gelijk voluit'. Er was geen tijd om eerst vriendelijk de demonstranten te benaderen. Naar aanleiding van berichten dat Autonomen traangas bij zich zouden hebben namen de ME-ers gasmaskers met geplaatste filters op de man mee.

De pelotonscommandant van de Bravo 80 geeft aan dat hij niet direct een volledig overzicht had van de situatie vanwege de onbekendheid met de stad. Aanrijdend vanaf het Heinekengebouw zag het er op het Weteringcircuit ter hoogte van de Vijzelstraat rommelig uit. De Bravo 80 vormde een linie om de Weteringschans af te zetten en kreeg assistentie van de bereden politie. Middels de linie werd het Weteringcircuit afgesloten zodat de groep gedwongen werd vanaf de Vijzelstraat de Weteringschans richting het Leidseplein op te gaan. Hier is geen klap gevallen, de ordeverstoringen waren eigenlijk al voorbij. Het peloton bleef tot het einde van de demonstratie op het Weteringcircuit. De Bravo 80 heeft, anders dan via de berichtgeving via de mobilfoon, niets gemerkt van de acties bij de ABN-Amro op het Leidseplein en het incident met de politiebus in de Marnixstraat. Bij het aanrijden hebben de ME-bussen gebruik gemaakt van de sirenes in de Sarphati-straat.

Gebruik van 'toeters en bellen' is afhankelijk van de verkeerssituatie en wordt per straat afgewogen. Tijdens de rit veranderde de opdracht van Bravo 00 van karakter, het werd een spoedopdracht. De sirenes waren uit bij aankomst op het Weteringcircuit.

Het korps Rotterdam-Rijnmond werkt niet met delta's (vredesdetachement). Ook bij de briefing werd niet stilgestaan bij de taak van de delta's en de samenwerking hiermee. In de aanloop van de demonstratie op zaterdagmorgen was hier geen tijd voor.

Vanaf het Weteringcircuit vertrok de Bravo 80 richting De Nederlandsche Bank waar zij de Bravo 70 afloste. Hier bleef het peloton maximaal 3 kwartier. Rond deze tijd was de trein met Italianen in beeld gekomen. Meerdere pelotons van Amsterdam-Amstelland waren hierbij betrokken, ook de Bravo 80 werd gevraagd richting het Centraal Station te komen.

Trein met Italianen

Het peloton Bravo 80 parkeerde bij het politiebureau op de Nieuwezijds Voorburgwal. Hiervandaan moest het peloton richting de brug met de groene leuning op de hoek Prins Hendrikkade / Singel. Enkele demonstranten haalden hier 'rottigheid' uit en gooiden met voorwerpen. De Bravo 10 was hier reeds aanwezig. De Bravo 80 moest zich door het verkeer op de Prins Hendrikkade manoeuvreren om het Singel te kunnen bereiken waar op een gegeven moment 'fors werd gegoid'. Een deel van de demonstranten ging het Singel op. Het peloton heeft zich toen gesplitst om het gebied af te zetten. Een eerste groep heeft een linie gevormd over de breedte van de Prins Hendrikkade. De opdracht was deze straat 'schoon te vegen' en de druk hier op te heffen. Eén sectie stond op de brug over het Singel. Hier werden de ME-ers bekogeld en zijn enkele korte charges uitgevoerd. De ME-ers moesten letten op de onderdoorgang. Eén groep vormde een linie bij de Haarlemmerstraat. De Bravo 80 heeft lange tijd op het kruispunt gestaan, op een gegeven moment waren er nauwelijks meer mensen op het Singel. De Bravo 80 kreeg de opdracht terug te keren naar het politiebureau op de Nieuwezijds Voorburgwal. Op de weg hier naartoe werd de pelotonscommandant van de Bravo 80 geconfronteerd met een grote groep zittende demonstranten op de Prins Hendrikkade voor het station. Hij heeft toen zelf besloten om te keren en via een andere route het bureau te bereiken. Na het eten keerde het peloton rond 21.00 uur terug op de Droogbak. De ME-ers konden de trein met Italianen zien staan. De situatie leek onder controle.

Diverse locaties

Na vertrek bij het Centraal Station is de Bravo 80 nog op diverse locaties geweest. Om 02.30 uur was de dienst afgelopen. De ME-ers sliepen in het Ibis-hotel. De pelotonscommandant van de Bravo 80 geeft aan dat de Bravo 80 geen vaste posities inhield. De inzet van het peloton was afhankelijk van de actuele situatie.

Zondag 15 juni 1997

Op zondagochtend vertrok de Bravo 80 om 9.00 uur bij Ibis en was om 10.00 uur inzetbaar. Voor de pelotonscommandant en zijn sectie-commandanten volgde een lange briefing. Tijdens de briefing werd met name stilgestaan bij het optreden van de delta's, de Autonomedemonstratie, de incidenten bij het Centraal Station op zaterdag en de besluitvorming op zaterdag. Hierbij werd kort stilgestaan bij het moment waarop de Bravo 80 bij het kruispunt Singel / Prins Hendrikkade stond en de opdracht van Bravo 00 tot vrijgeven kwam. De pelotonscommandant had op dat moment de beslissing genomen het gebied nog niet vrij te geven aangezien hij dan een voortzetting van de incidenten verwachtte. De Bravo 00 was hiermee akkoord gegaan. Tevens werd aandacht besteed aan het besluit van de pelotonscommandant van de Bravo 80 de groep zittende demonstranten op de Prins Hendrikkade te vermijden.

Tijdens de briefing werd ook ingegaan op de te verwachten acties. Hierbij werd gesproken over de Sexrave en de Legalize!-demonstratie. Geadviseerd werd enig contact met de demonstranten te mijden. Er is tijdens de briefing gesproken over de sfeerverandering. De Bravo 80 had het 'positieve beeld' van vrijdag echter nooit meegemaakt. Voor hem was er dan ook niet echt sprake van een verandering. Ook is gesproken over Vrankrijk. Verteld werd dat Vrankrijk een krakerspand is en dat er contact was geweest met de bewoners. De contacten waren op dat moment goed.

Autolozen-demonstratie

De Bravo 80 kreeg de opdracht met de demonstratie mee te rijden maar zolang er niets gebeurde uit de buurt te blijven. Op enkele plaatsen is positie ingenomen, bijvoorbeeld op de Sarphatistraat om de toegang tot De Nederlandsche Bank te verhinderen. Er was veel lawaai maar er gebeurde niet veel. Ter hoogte van de leuning op de brug is een klap uitgedeeld door een ME'er. Deze kwam iets ongelukkig op het horloge van de demonstrant terecht. Hiervan is een geweldsrapportage opgemaakt die, met het pelotonsjournaal, verstuurd is naar het korps Amsterdam-Amstelland. Midden op de brug stond een voertuig van de aanhoudingseenheid. Dit was een wat ongelukkige plek aangezien de demonstratie hier langs kwam. De aanwezigheid van de bus kan wellicht aanleiding vormen tot agressie.

De Bravo 80 heeft hierna diverse lokaties ingenomen, waaronder het Kattenburgerplein en het Centraal Station op de brug tegenover het Damrak. Op een gegeven moment kwam het bericht dat 200 leden van de zogenaamde Vrankrijkgroep aanwezig waren op de Nieuwmarkt. Hierbij is niet specifiek aangegeven dat zij op dat moment ook uit het betreffende pand kwamen. De Bravo 80 zou als eerste het op de Nieuwmarkt aanwezige peloton bij eventuele ongeregelheden assisteren. Er is echter niets in die zin gebeurd, aangezien het plein gaandeweg de hierop volgende uren leegdruppelde.

Acties bij Vrankrijk

Rond 21.00 uur vond een kort incident plaats bij de Plaza achter het Paleis. Een aantal mensen waren de Plaza binnengegaan en dit zou tot problemen leiden. De pelotonscommandant kreeg de opdracht met kleine groepjes te gaan surveilleren ter voorkoming van ordeverstoringen. Bij aankomst van de Bravo 80 was er niets meer aan de hand, waardoor de noodzaak tot groepsgewijze surveillance verviel. De Bravo 80 is voor en naast de Plaza in de bussen gebleven. Bij de Plaza heeft de pelotonscommandant geen delta's gezien, er was niet veel aan de hand toen de Bravo 80 bij de Plaza arriveerde.

De Bravo 80 kreeg de opdracht op drie lokaties te gaan staan. Eén sectie stond op de Raadhuisstraat dicht bij de hoek Nieuwezijds Voorburgwal, één groep op de Prinsengracht en één groep op de Rozengracht. Dit duurde nog geen 15 minuten. Hierna kwamen de berichten 'er staan meer dan 100 mensen voor Vrankrijk', er werd gesproken over 'nogal wat' en 'enkele honderden'. Door een verrekijker zag de pelotonscommandant van de Bravo 80, staande in de Raadhuisstraat, een grote groep mensen en de delta's. De Spuistraat ter hoogte van het betreffende pand werd volledig inbeslaggenomen. Via de mobilfoon ontving de Bravo 80 sporadisch berichten. Er werd in verband met het af luistergevaar meer gebruik gemaakt van GSM's. Het was niet geheel duidelijk wat er ging gebeuren. De pelotonscommandant van de Bravo 80 interpreteerde de situatie in die zin dat de groep ingesloten en aangehouden zou gaan worden.

De voor het pand staande groep personen zette zich op een gegeven moment in beweging richting de kruising Paleisstraat / Spuistraat. Ziende dat de groep in beweging kwam, wilde de Bravo 80 mobilfonisch dan wel middels de GSM direct contact hebben met de Bravo 00. De Bravo 00 was echter op dat moment via beide mogelijkheden, gegeven het intensieve berichtenverkeer, onbereikbaar. Ter hoogte van de kruising Paleisstraat / Spuistraat wijzigde de groep van 'verschijningsvorm'. Tot dat moment bestond de groep uit min of meer loslopende personen. Vanaf de kruising werd echter ingehaakt en de volle breedte van de weg systematisch gebruikt. Hierdoor ontstond een duidelijke demonstratie, met een nadrukkelijke massaliteit en snelheid van lopen, waarvan een dreigende sfeer uitging. Dit werd mede veroorzaakt doordat meerdere demonstranten bivakmutsen ophadden. In deze fase herkenden de in het voertuig van de Bravo 80 aanwezige medewerkers in de voorste rij van de groep één van de 'leiders' van de demonstratieve optocht over de Nieuwezijds Voorburgwal van zaterdagmiddag. Aangezien de groep richting Raadhuisstraat bleef lopen, was het op dat moment kiezen of delen voor de Bravo 80. Het niet afsluiten van de Spuistraat ter hoogte van de Raadhuisstraat betekende zonneklaar dat de groep ongehinderd alle kanten uitkon, wel afsluiten was echter (nog) niet opgedragen van de zijde van de Bravo 00. Gelet op de overige berichtgeving concludeerde de Bravo 80 echter dat het niet de bedoeling was dat de groep zou gaan lopen, zodat zijnerzijds tot de afsluiting van de Spuistraat werd gekomen. Aanvankelijk liep de groep door, om vervolgens niet ver voor de linie tot stilstand te komen. Tegelijkertijd werd door de tweede sectie van de Bravo 80 de Paleisstraat aan de zijde van de Singel afgesloten. Kort nadat tot beide afsluitingen was gekomen is de Bravo 00 hiervan op de hoogte gebracht.

Inmiddels clusterde de groep demonstranten op de Paleisstraat / Spuistraat, met name aan de zijde van de Singel. De pelotonscommandant van de Bravo 80 concludeerde hieruit dat kennelijk in de Paleisstraat aan de Damzijde een ME-linie was / werd gevormd, hetgeen korte tijd later ook het geval bleek te zijn. Vervolgens werd in de Spuistraat een dubbele linie in een halve cirkel om de groep heen gezet. Op deze wijze was de groep volledig ingesloten. In de Paleisstraat is enige tijd nadat tot deze afsluiting gekomen was, een persoon aangehouden wegens vernieling van een daar parkeerde auto.

Een deel van de groep demonstranten ging op de grond zitten. Enkele demonstranten klommen op vensterbanken boven de ME-ers. De ME maakte zich zorgen over een elektriciteitsdraad die boven de groep demonstranten in de Paleisstraat hing. Aan de draad hing een fles. Op de daken van het pand tegenover Vrankrijk (hoek Spuistraat / Paleisstraat) stonden mensen op het dak boven de ME-linie. Volgens de berichten uit de helikopter was gooimateriaal op de daken aanwezig. De pelotonscommandant van de Bravo 80 zag enig vuurwerk, het afschieten van kogels heeft de pelotonscommandant van de Bravo 80 niet gezien. De communicatie op de grond was niet erg helder.

Achter de linie bij het Singel verzamelde zich een grote groep nieuwsgierigen. De Bravo 40 werd ingezet om de groep terug te dringen. De pelotonscommandant van de Bravo 80 zag een aantal demonstranten die bij eerdere schermutselingen ook aanwezig waren. Een van de demonstranten had op zaterdagavond een leidende rol gespeeld bij een klein incident op de Nieuwezijds Voorburgwal. Op de Nieuwezijds Voorburgwal liep een groep demonstranten die de geparkeerde ME-bussen moesten passeren. De bewuste demonstrant nam het initiatief tot het vormen van een lint voor de ME-bussen om de groep demonstranten hier probleemloos langs te leiden.

Aanhouding en inladen in bussen

De pelotonscommandant van de Bravo 80 heeft gezien dat een deel van de demonstranten onder verzet meeging. Anderen werden met geweld losgetrokken. De ME-ers uit Rotterdam-Rijnmond hebben niet bij de arrestaties geassisteerd. In de Bravo 80 zaten meerdere vrouwen, zij stonden in de linie. Zij zijn niet gevraagd te assisteren bij de veiligheidsfouillering. De pelotonscommandant van de Bravo 80 heeft niet gezien wat is gebeurd qua veiligheidsfouillering. In Rotterdam-Rijnmond is het een standaard afspraak dat ook bij grote demonstraties vrouwen door vrouwen worden gefouilleerd.

Indien de ME heeft geassisteerd, dan is dit sporadisch gebeurd. De pelotonscommandant van de Bravo 80 heeft zich uit tactisch oogpunt verbaasd over de inzet van de aanhoudingseenheid. De leden van de aanhoudingseenheid wil je over het algemeen onbekend houden.

Er vond nog één incident plaats bij de linie bij de Raadhuisstraat. Achter deze linie ontstond enige drukte aangezien de delta-posten waren vrijgegeven. Hier werd één aanhouding verricht.

Hierna verplaatste de Bravo 80 zich naar het voorplein van het Centraal Station. Na een kwartier werd het peloton al weer opgeroepen richting Nieuwezijds Voorburgwal te rijden waar de ME linies moest vormen in de stegen tegenover het pand Vrankrijk. Het was niet geheel duidelijk wat er gebeuren moest. Drie mensen die vanuit de Spuistraat langs de ME in de in de Wijdesteeg liepen werden in eerste instantie doorgelaten. Later kwam een opdracht tot het aanhouden van eenieder die uit de Spuistraat kwam. Op een later moment moesten de mensen die uit Vrankrijk kwamen worden aangehouden. In totaal heeft de ME hier ongeveer 5 mensen aangehouden. De grond voor aanhouding was op dat moment niet geheel duidelijk. Na een uur kon de Bravo 80 weer weg, het leek alsof er geen verder optreden bij Vrankrijk zou gaan plaatsvinden.

Maandag 16 juni 1997

De Bravo 80 begon maandag om 12.00 uur. In de ochtend kreeg de pelotonscommandant van de Bravo 80 te horen dat verwacht werd dat zijn peloton nog de gehele maandag in Amsterdam zou zijn. Tijdens de korte briefing werden de verwachtingen ten aanzien van de Koerdendemonstratie en de fietsdemonstratie doorgenomen. Ook werd kort stilgestaan bij de 350 arrestanten in de PI Over-Amstel, de aanhoudingen op grond van 140 en Vrankrijk.

Fietsdemonstratie

In opdracht van de Bravo 00 werd positie ingenomen op het Heinekenplein om te voorkomen dat de fietsdemonstranten richting het centrum zouden gaan. De Bravo 80 was ter plaatse voor de fietstocht langskwam. De Bravo 80 werd geassisteerd door de bereden politie. Er gebeurde niet veel. De pelotonscommandant zag één bakfiets met tennisballen en meerdere slaghouten. In een andere bakfiets werden jerry-cans met vloeistof vervoerd. In aanvang wilde de groep demonstranten richting het Weteringcircuit. De situatie op het Heinekenplein was overzichtelijk en de sfeer was redelijk. De commandowagen van de pelotonscommandant van de Bravo 80 stond tegenover het plein, tussen de 1ste J. van Campenstraat en de Quellijnstraat. De wagen van Bravo 00 stond achter hem geparkeerd. Alle straten werden afgezet zodat de demonstranten alleen de Ferdinand Bolstraat in konden. De 1ste J. van Campenstraat en de Quellijnstraat werden afgezet door de bereden politie. De groep reed toen richting het Grenshospitium. De ME volgde de demonstratie tot de A-10. Een moment was men bang dat de demonstranten de autoweg op zouden gaan, naast de autoweg bleek echter een fietspad te liggen. Het peloton ging niet mee naar het Grenshospitium maar ging eten in de Joh. Huizingalaan.

Jubeldemonstratie

Na het eten stond de Bravo 80 rond 20.00 uur op het Rembrandtplein. Het peloton heeft hier lang gestaan, het was gezellig. Rond 22.30 uur hoorde men van enig gerommel op de wallen. Kort hierop kreeg de pelotonscommandant van de Bravo 80 de opdracht naar het Muntplein te gaan en dit af te zetten. Op het Muntplein stond een groep demonstranten tegen het water aan, vlakbij de brug van de Nieuwe Doelenstraat. De delta's waren reeds aanwezig. Een deel van de groep wekte de indruk naar rechts te lopen. De gehele situatie was nogal rommelig. Alles afzetten was een bijna onmogelijke opdracht. De Bravo 80 heeft toen linie gevormd op het Muntplein om het Rokin, de Kalverstraat, het Singel en de Vijzelstraat af te sluiten. Vanaf het Muntplein had de pelotonscommandant geen zicht op de gebeurtenissen op de Amstel (straat). Een groep demonstranten probeerde via de Bakkerstraat / Amstelstraat het Rembrandtplein te bereiken, dit creëerde een chaotische situatie. De opdrachten kwamen binnen op een zodanige manier dat de Bravo 80 het spoor volledig bijster was en geen zicht meer had op de gehele situatie. Waarschijnlijk was iemand de draad kwijt.

De Bravo 80 trok de Reguliersbreestraat in om te voorkomen dat de linie van achteren met demonstranten zou worden geconfronteerd. Op een gegeven moment stond de linie van de Bravo 80 oog in oog met de linie van Utrecht. De Regulierssteeg en Halvemaansteeg zijn toen afgezet. Uiteindelijk werden alle straten afgezet. De pelotonscommandant van de Bravo 80 wist niet of de groep zich nog wel bij de Amstel bevond. Niemand leek enig overzicht te hebben. Er was sprake van een verward lijkende opdrachtgeving en een gewoonweg niet-reageren op vragen om duidelijk, bedoeling, et cetera van / door de Bravo 00.

De pelotonscommandant van de Bravo 80 had niets gehoord over de eventuele aankomst van auto's (van delegaties). Er reden wel veel auto's onder motor-begeleiding rond. De pelotonscommandant van de Bravo 80 heeft zelf contact opgenomen met de Bravo 40 die daarop verderop is gaan staan. Bij het aanhouden van de demonstranten is de pelotonscommandant van de Bravo 80 niet aanwezig geweest. De pelotonscommandant van de Bravo 80 veronderstelde dat de demonstranten werden aangehouden op grond van het demonstreren in een verboden zone. Hij hoorde dat iets later nog een groep demonstranten is aangehouden bij het water en het plein bij de Stopera. De actie eindigde voor de Bravo 80 in de Vijzelstraat.

Evaluatie

De Bravo 80 heeft de aanvang van de Eurotop gemist en viel daardoor pas in toen de eerste incidenten reeds hadden plaatsgevonden. Ook bij het eerste optreden werd de Bravo 80 al geconfronteerd met incidenten. Het geweldsgebruik viel mee gedurende deze dagen. De pelotonscommandant van de Bravo 80 kan geen oordeel geven over het geweldsgebruik bij andere pelotons. In het peloton vond men het leuk ingezet te worden. Het optreden kostte veel energie en duurde lang maar de sfeer was goed. De pelotonscommandant van de Bravo 80 spreekt zijn waardering uit voor het werk van de commandanten openbare orde. Ook waren de gidsen voor zijn peloton zeer waardevol. Het geheel was logistiek goed in elkaar gezet.

De pelotonscommandant van de Bravo 80 denkt wel dat zonder inzet van de ME er meer ordeverstoringen in de stad zou zijn geweest. Een deel van de demonstranten oogde 'georganiseerd'. De aanhouding van deze groep schiep rust en gaf de grenzen aan.

Goedgekeurd: 16 oktober 1997

Verslag van het gesprek van de Commissie voor de politiekachten met de commandant van het vredesdetachement

Dinsdag 23 september 1997

Aanwezig: de commandant van het vredesdetachement;
de heer T.M. Schalken, de heer D. Samkalden, mevrouw P.M. Vollebregt (Commissie);
mevrouw D. Boulonois, de heer J. Mul (Secretariaat)

Algemeen

De commandant van het vredesdetachement is tijdens de Eurotop werkzaam geweest als hoofd van het vredesdetachement. Het vredesdetachement, ook wel delta-eenheid genoemd, bestond uit circa 30 personen. De meeste leden van deze delta-eenheid waren ambtenaren van politie uit het regiokorps Amsterdam-Amstelland die reeds ervaring hadden opgedaan met het begeleiden van supportersgroepen bij voetbalwedstrijden.

Taken vredesdetachement (delta-eenheden)

Het vredesdetachement had een duidelijke opdracht: het door middel van kennen en gekend worden voorkomen van escalatie tijdens de demonstraties en acties. Het instituut vredesdetachement is niet nieuw. Sinds de kroningsrellen in 1980 zijn bij grootschalige manifestaties kleine eenheden actief om vooraf in contact te treden met de organisatie van de verschillende demonstraties. Begin mei 1997 is gestart met het opbouwen van de delta-eenheid voor de Eurotop en is een aanvang gemaakt met de voorbereidingen. De voorbereidingen voor de feitelijke werkzaamheden van de leden van het vredesdetachement vielen in twee fasen uiteen.

De eerste fase betrof het onderzoek naar de individuele reacties van leden van het detachement in praktijksituaties. Ter voorbereiding heeft het vredesdetachement een aantal belangrijke personen begeleid, waaronder de vrouw van de president van de Verenigde Staten, Hillary Clinton. Tijdens deze praktijksituaties is bij de individuele leden van het vredesdetachement nagegaan hoe zij reageerden op stress, het uitgescholden worden, provocatie door omstanders en dergelijke.

De tweede fase betrof het benaderen van de organisatoren die door middel van een vergunningaanvraag te kennen hadden gegeven tijdens de Eurotop te willen demonstreren. Tussen de organisatoren van de demonstraties en het vredesdetachement vonden gesprekken plaats, waarbij het vredesdetachement door middel van het inzage geven in het beleid heeft getracht de organisatoren zich medeverantwoordelijk te laten voelen voor een ordelijk verloop van de demonstraties. Daarnaast werd uiteraard een aantal praktische zaken afgesproken (route, duur, verwachte aantallen demonstranten et cetera) De frequentie van deze gesprekken varieerde per organisatie. Soms zat men na een enkel gesprek al op dezelfde golflengte, en soms had men hier meerdere gesprekken voor nodig. Op deze manier heeft onder andere overleg plaatsgevonden met de organisatoren van de Koerdendemonstratie. Ook heeft in dit kader overleg plaatsgevonden met de kraakbeweging. Sommige groepen waren daarentegen niet bereikbaar of wilden expliciet niet in contact treden met de politie, waaronder het Autonomen Kollektief en Vrankrijk.

De Commissie voor de politiekachten vraagt zich af of er door het vredesdetachement ook vooraf geprobeerd is contact te leggen met bij voorbeeld chaoten en autonomen. De commandant van het vredesdetachement geeft aan dat hij liever geen etiketten plakt op bepaalde groeperingen. De term 'chaoten' is operationeel lastig te gebruiken omdat daarbij een verschil in interpretatie te verwachten is. Toen ruim voor aanvang van de Eurotop het Auschwitz-monument vernield was werd reeds gezegd: 'De Duitse chaoten zijn er'. Daarbij komt nog dat verschillende geruchten de ronde deden dat het plaatsvinden van de Chaosdagen in Amsterdam het verzinsel was van één individu. Met name in de gesprekken met de verschillende organisatoren van de demonstraties bleek dit vermoeden bevestigd te worden.

Informatievergaring

De Commissie voor de politiekachten vraagt zich af op welke wijze het vredesdetachement haar informatie verkreeg, en door wie deze informatie werd beoordeeld op haar betrouwbaarheid.

De commandant van het vredesdetachement geeft aan dat veel informatie is verkregen tijdens de gesprekken met de diverse organisatoren. Wel plaatst hij daarbij de kanttekening dat men op dergelijke informatie niet blind kan varen. Ook is het vredesdetachement door diverse inlichtingendiensten voorzien van informatie ten behoeve van risico-analyses. Alle door het vredesdetachement verzamelde en verkregen informatie werd naar de beleidsstaf gezonden. De omzetting van de informatie in (de meest) directe beslissingen heeft plaatsgevonden door de Uniforme Commando Kamer.

De commandant van het vredesdetachement geeft aan dat hij tijdens de Eurotop meer heeft vertrouwd op zijn eigen waarneming ter plaatse, dan op de inschatting die door de inlichtingendiensten waren verstrekt. De commandant van het vredesdetachement meent dat het gevoel op straat waarschijnlijk anders was dan het gevoel bij de beleidsstaf op afstand. Ondanks het feit dat de commandant van het vredesdetachement te kennen geeft dat hij geen andere beslissingen zou hebben genomen dan de beleidsstaf indien hij daarvan zelf deel uit zou hebben gemaakt, is hij toch van mening dat men ter plaatse een ander, meer realistisch beeld zou hebben gekregen.

Nieuwmarkt (vrijdag 13 juni 1997)

De commandant van het vredesdetachement geeft aan dat het op een aantal momenten toch behoorlijk spannend is geweest. De eerste opdracht voor het vredesdetachement tijdens de Eurotop betrof het contact zoeken met de groepjes die zich verzamelden op het plein aan de Nieuwmarkt op vrijdag 13 juni 1997 rond 18:00 uur dat als verzamelpunt diende voor een Autolozen-demonstratie. In sommige groepjes bevonden zich ook kleine kinderen en baby's, zodat de dreiging laag werd ingeschat. Nadat de groepjes langere tijd op de Nieuwmarkt verbleven en wat hadden gerookt en gedronken, begonnen mensen uit verschillende groepjes elkaar te benaderen. Volgens de commandant van het vredesdetachement ontstond er toen een soort spiraal waarin de groepjes werden meegetrokken en er een duidelijke verhoging van agressiviteit merkbaar werd. Voor de politie was dit het sein dat er binnen korte tijd wat zou gaan gebeuren. Om ongeveer 20:00 uur kwam de groep in beweging en groeide in korte tijd uit van circa 60 personen tot ongeveer 300 personen. Een aantal personen begon toen stenen te gooien, vlaggemasten omver te trekken en met flessen te gooien richting het vredesdetachement. Hierop zijn een aantal personen aangehouden op het Weteringcircuit.

Legalize!-demonstratie (zaterdag 14 juni 1997)

De commandant van het vredesdetachement geeft aan dat er ook momenten waren waarop hij de situatie veiliger inschatte dan de beleidsstaf. Eén van die momenten betrof de bezetting van het Meester Visserplein door een groep Autolozen tijdens de Legalize!-demonstratie op zaterdag 14 juni 1997. Met de organisatoren van de demonstratie was een bepaalde route afgesproken, maar door plaatselijke onbekendheid van de Utrechtse organisatie kwam de stoet via de Prins Hendrikkade op de Kattenburgergracht uit nabij het Scheepvaartmuseum. Vanaf dat punt werd besloten de groep om te leiden via de Wittenburgergracht, langs de molen bij brouwerij 't IJ, en vervolgens via de Plantage Middenweg terug te laten keren naar de Dam. Bij de beleidsstaf was er informatie binnengekomen dat men ter hoogte van de Sarphatistraat wilde afwijken naar theater Carré dat binnen de veiligheidszone lag. Deze informatie heeft de commandant van het vredesdetachement echter nimmer bereikt. Toen de demonstratie aan kwam op het Meester Visserplein had het vredesdetachement in overleg met de ME de toegangswegen richting theater Carré afgezet.

De commandant van het vredesdetachement geeft aan dat de rapportage in het politie-journaal op dit punt afwijkt van de werkelijke situatie. Er waren namelijk geen linies opgesteld, doch was er slechts een omleiding bewerkstelligt. De groep Autolozen in de stoet besloot toen het Meester Visserplein -dat als een symbool voor deze groep geldt- te bezetten. Omdat het mr Visserplein een belangrijk verkeersknooppunt is, wilde de beleidsstaf dat deze sit-down zo snel mogelijk werd beëindigd, desnoods door middel van een charge of het schoonvegen van het plein. De commandant van het vredesdetachement vond dit onnodig en heeft contact gezocht met één van de leiders van de Autolozen-groep. De Autolozen gaven daarop te kennen dat zij niet uit waren op een confrontatie met de politie.

Indien de politie erop stond dat de sit-down beëindigd zou worden, dan zouden ze dat doen. De commandant van het vredesdetachement heeft de groep een aantal minuten de tijd gegeven, waarna deze uiteindelijk opstond en verder liep.

De afweging die de commandant van het vredesdetachement daarbij heeft gemaakt was dat de prijs van een daadwerkelijk treffen hoger zou zijn geweest dan die van een paar extra minuten onderhandelingstijd. Wel plaatst hij daarbij de kanttekening dat het overreden van de demonstranten alleen succesvol kon zijn omdat de ME op de achtergrond aanwezig was (zichtbare dreiging van daadwerkelijk optreden).

Optreden en inzet ME

De Commissie voor de politiekklachten vraagt zich af of de commandant van het vredesdetachement -in navolging van sommige ME-commandanten, ook van mening is dat met de inzet van de ME te lang is gewacht.

De commandant van het vredesdetachement geeft aan dat de aanwezigheid van de ME op sommige momenten wel, maar op sommige momenten juist niet gewenst was. Wat betreft het te laat of niet aanwezig zijn verwijst hij naar twee gebeurtenissen: de optocht vanaf de Nieuwmarkt en de Werklozenmars. Tijdens de optocht vanaf de Nieuwmarkt vond er juist op dat tijdstip een aflossing van de dagdienst door de nachtdienst plaats om de 24-uurs dekking te kunnen garanderen. Omdat daarbij nog opstartproblemen waren, was gedurende een bepaalde periode geen of weinig ME aanwezig bij de toegang naar De Nederlandsche Bank op het Frederiksplein. Indien de groep vanaf de Nieuwmarkt echt kwaad had gewild, had zij vrij gemakkelijk zeer dicht in de buurt van het gebouw van De Nederlandsche Bank kunnen komen.

Bij de Werklozenmars is in eerste instantie gekozen voor geüniformeerde ambtenaren van politie (de 'platte pet') omdat de inzet van de politie zoveel mogelijk diende te worden afgestemd op de doelgroep (vreedzame demonstranten). Op zaterdagochtend 14 juni 1997 kwam informatie binnen dat de kop van de stoet zou bestaan uit verschillende 'harde kernen' die zouden trachten de demonstratie van de afgesproken route af te laten wijken. Op deze grond is gekozen voor de inzet van de ME. Deze beslissing is echter niet doorgegeven aan het hoofd van de ordediensten, zodat de demonstranten onaangenaam werden verrast. Toen er enige schermutselingen plaats vonden op het Weteringcircuit kon de ME snel ingrijpen omdat zij paraat was.

Wat betreft het te vroeg aanwezig zijn van de ME verwijst de commandant van het vredesdetachement naar de optocht per fiets naar het grenshospitium. Daar stond de ME vanaf het begin af aan midden tussen de fietsers. Door een stuurfoutje van een chauffeur van een ME-busje werd de straat afgesloten en kregen de demonstranten het gevoel dat er een massale aanhouding zou plaatsvinden. Daarop kwam iedereen in beweging en begon alle kanten op te fietsen, zodat een chaotische situatie het gevolg was. Volgens de commandant van het vredesdetachement had de ME er verstandiger aangedaan om wat meer uit het zicht van de demonstranten te blijven.

De commandant van het vredesdetachement is van mening dat het optreden van de ME gedurende de Eurotop in het algemeen niet te soft is geweest. De Commissie voor de politiekklachten vraagt zich af of hij vindt dat het optreden van de ME op sommige punten te hard is geweest.

De commandant van het vredesdetachement is van mening dat dit niet het geval is. Hij verwijst hierbij naar het ontwortelen van het bloemen-reliëf op de Dam na het verbod van de demonstratie tegen het Verenigd Kapitaal in Europa op dinsdag 17 juni 1997. De commandant van het vredesdetachement ziet deze spontane ontlading als een gevolg van een dagenlang opgekropte woede ten aanzien van het beleid bij demonstraties. De commandant van het vredesdetachement is van mening dat er sprake was van een oprechte verontwaardiging bij de demonstranten over de inbreuken op het recht van betoging in de afgelopen dagen tijdens de Eurotop.

De demonstratie tegen het Verenigd Kapitaal in Europa mocht uiteindelijk wel van start gaan. Op het moment dat de demonstratie zich in de richting van theater Carré begaf (waar de afsluitende persconferentie verwacht werd) werd de groep door de ME omgeleid. Het doel van de demonstranten - het uiten van ongenoegen bij de regeringsleiders - werd hierdoor onmogelijk gemaakt, waarna de groep gefrustreerd terugkeerde richting de Dam. Eenmaal op de Dam aangekomen klom één van de demonstranten over de hekken rondom het bloemen-reliëf en wierp een bloempotje naar een mede-demonstrant. Al snel stond een hele groep demonstranten elkaar te bekogelen met ontwortelde bloemen.

De commandant van het vredesdetachement geeft aan dat hij zich geen moment bedreigd heeft gevoeld; er heerste geen agressieve stemming tegen politieambtenaren. Toen hij contact opnam met het beleidscentrum meldde de commandant van het vredesdetachement dat de situatie rustig was en niet uit de hand liep. Vanuit de helikopter ontving het beleidscentrum echter berichten dat 'op de Dam men elkaar met allerhande projectielen bekogelde'. De commandant van het vredesdetachement hoort via de mobilfoon dat de ME de opdracht krijgt om te chargeren. De commandant van het vredesdetachement meende echter dat een charge absoluut niet in de rede lag. Er waren verschillende winkelende mensen op en in de nabijheid van de Dam, zodat de kans op onschuldige slachtoffers niet gering was. Daarop besloot de commandant van het vredesdetachement de delta-eenheid (vredesdetachement) in te zetten om de situatie te laten ophouden. Door het langzaam laten oplopen van het detachement was de gehele situatie binnen twee minuten onder controle en hielden de demonstranten op.

De commandant van het vredesdetachement geeft aan dat indien men het bloemenreliëf in zijn geheel had willen behouden direct een charge door de ME had moeten plaatsvinden. Dit zou echter, gezien de situatie ter plaatse, een te zwaar middel geweest zijn.

Daarnaast merkt de commandant van het vredesdetachement op dat het beter is om zich te verantwoorden voor 10 minuten afwachten totdat de situatie bedaard is, dan voor het chargeren en verwonden van onschuldige mensen.

Italianen (zaterdag 14 juni 1997)

In eerste instantie zouden de organisatoren van de Italiaanse deelname aan de Werklozenmars op vrijdag in Amsterdam arriveren om nadere afspraken te maken met het vredesdetachement. Helaas bleek dit niet mogelijk. De organisatoren kwamen derhalve samen met de deelnemers op zaterdag per trein aan op Amsterdam Centraal Station. Het vredesdetachement was toen niet meer in de gelegenheid nadere afspraken te maken. De commandant van het vredesdetachement betreurt dit des te meer, omdat vooraf bekend was dat sommige buitenlandse demonstranten een andere visie hebben op de aanwezigheid van de politie bij demonstranten. Deze visie is grotendeels gebaseerd op de ervaringen met politie-optreden bij demonstraties in het land van herkomst. Met name bij de Fransen en Italianen bestaat het idee dat de aanwezigheid van de politie duidt op de inperking van rechten en onderdrukking van de demonstranten. De aanwezigheid van de politie wordt daar gezien als een bedreiging waardoor gemakkelijk vechtpartijen kunnen ontstaan. Ook het inzetten van politie te paard kan in dit kader problemen opleveren, omdat de Fransen en Italianen ervan uitgaan dat paarden slechts bij het leger worden ingezet. Het verschijnsel bereden politie is met andere woorden niet goed bekend bij demonstranten uit deze landen.

Toen de treinen met Italianen het Centraal Station binnen reden, kreeg de commandant van het vredesdetachement het verzoek om met zijn vredesdetachement naar het station te komen. Deze vraag stelde de commandant van het vredesdetachement voor een dilemma. Enerzijds was de aanwezigheid van het vredesdetachement vereist bij het beheersen van de Werklozenmars, maar anderzijds kon het detachement dan wel contact leggen met de Italiaanse organisatie. Later werd de vraag om assistentie herroepen omdat het niet om vreedzame demonstranten zou gaan, maar om potentiële orde-verstoorders die al een reeks strafbare feiten hadden gepleegd. Hierop is besloten het vredesdetachement niet meer naar het Centraal Station te sturen.

Aanhoudingen bij Frankrijk (zondag 15 juni 1997)

Het vredesdetachement is niet betrokken geweest bij de aanhoudingen rondom Frankrijk op zondag 15 juni 1997. Wel heeft de commandant van het vredesdetachement nog contact gehad met mensen uit het pand Frankrijk op maandag 16 juni 1997. Niettemin nodigt de Commissie voor de politiekklachten de commandant van het vredesdetachement uit om zijn visie op de gebeurtenissen rond Frankrijk uiteen te zetten.

De commandant van het vredesdetachement vindt de aanhouding van in totaal 371 demonstranten een 'boeiende beslissing'. Volgens de commandant van het vredesdetachement bestaat de 'groep Frankrijk' wel. Deze groep is niet te omschrijven, maar de commandant van het vredesdetachement geeft aan dat hij de leden van deze groep op een foto tussen andere demonstranten er wel tussen uit zou kunnen halen. Het is niet een bepaald type mensen waaruit de groep bestaat.

De 'groep Vrankrijk' heeft zich evenwel nooit gemanifesteerd als organisatie die tijdens de Eurotop zou gaan demonstreren. Niettemin heeft het vredesdetachement wel een aantal pogingen ondernomen om contact te leggen met de groep. Binnen de groep was echter geen contactpersoon aanwezig, en waren ook geen bestuurders of organisatoren aan te wijzen zodat er geen nadere afspraken konden worden gemaakt. De commandant van het vredesdetachement geeft aan dat dit ook onderdeel kan hebben uitgemaakt van de door de groep gehanteerde tactiek. Het in overleg treden met de politie zou binnen de groep gezien kunnen worden als het onder de invloedssfeer van de politie brengen van de groep. Ook tijdens demonstraties wordt deze tactiek nogal eens gebruikt. Hoewel voor de begeleidende ambtenaren van politie goed op te maken is wie als leider fungeert binnen een groep, zal het aanspreken van deze mensen resulteren in de opmerking dat hij of zij geen leidinggevende positie heeft en de nodige invloed mist. Deze manier van handelen is een succesvol concept voor een ongeorganiseerd verloop van een demonstratie. De commandant van het vredesdetachement tekent hierbij aan dat het binnen actie-groepen ook gebruikelijk is om niet in structuren en hiërarchie te denken. Veelal is er sprake van een 'dynamische leiding', verdeeld over 10 tot 15 personen binnen de groep.

De commandant van het vredesdetachement geeft aan dat hij tijdens de Eurotop regelmatig dezelfde mensen uit Vrankrijk is tegengekomen die binnen demonstraties uit waren op relletjes en conflicten met de politie. Bij de politie was inmiddels informatie binnengekomen dat vanuit Vrankrijk was opgeroepen om op dinsdag 17 juni 1997 grootschalige acties tegen de politie uit te voeren. Op maandag 16 juni 1997 probeerde de commandant van het vredesdetachement in contact te komen met het pand Vrankrijk. Na enige vruchteloze pogingen kreeg de commandant van het vredesdetachement uiteindelijk 'kraker ...' aan de telefoon. Met deze 'kraker ...' heeft hij toen een afspraak gemaakt in de Raadhuisstraat.

De commandant van het vredesdetachement heeft 'kraker ...' toen te kennen gegeven dat de politie niet uit was op een conflict met Vrankrijk, en heeft hem toen het volgende voorstel gedaan. Indien in de komende dagen geen rottigheid meer zou plaatsvinden door mensen uit Vrankrijk, dan zou de politie afzien van een inval in het pand Vrankrijk. Daarop heeft 'kraker ...' overleg gepleegd met zijn achterban. De commandant van het vredesdetachement is toen terug gegaan naar bureau en heeft het voorstel op papier gezet en aan de Uniforme Commando Kamer gegeven. De Uniforme Commando Kamer stond daarmee voor een lastige afweging omdat de 'groep Vrankrijk' niet als echt betrouwbaar te boek stond. Niettemin constateerde de commandant van het vredesdetachement dat al twee uur na de afspraak de leden van de 'groep Vrankrijk' zich hadden geconformeerd aan de opdrachten van de leiding. Personen die voorheen met grote messen (al dan niet op stokken) en met pinnen aan de elleboog tegen politie-honden rondliepen, hadden deze afgedaan. Tenslotte wijst de commandant van het vredesdetachement op het feit dat tussen de aangehouden bevolking van Vrankrijk geen achteloze toeristen hebben kunnen zitten die daar het café bezochten, maar evenmin zijn alle aangehouden te typeren als relschoppers.

Jubeldemo (maandag 16 juni 1997)

Het vredesdetachement is niet ingezet tijdens de Jubeldemonstratie op maandag 16 juni 1997 tussen 19:00 en 23:00 uur.

Aanbevelingen

1. Organiseer de Eurotop voortaan niet meer in het centrum van een drukke stad;
2. Meer tijd uittrekken voor de voorbereiding: meer tijd betekent een betere organisatie;
3. Discussie over mogelijke strafrechtelijke aanhoudingsgronden had eerder op gang moeten komen en uitkomst zou van tevoren bekend moeten zijn;
4. Meer tijd nemen voor demonstranten betekent minder snel optreden door middel van charges e.d. en uiteindelijk dus een minder bedreigd gevoel en minder frustraties;
5. Eerder contact leggen met buitenlandse demonstranten die weerstand hebben tegen politie-begeleiding bij demonstraties.

Aan de commandant van het vredesdetachement zal een verslag van het gesprek gezonden worden.

Verslag van het gesprek van de Commissie voor de politiekklachten met het plaatsvervangend hoofd RCID

Dinsdag 23 september 1997

Aanwezig: het plaatsvervangend hoofd Regionale Criminele Inlichtingendienst;
de heer T.M. Schalken, de heer D. Samkalden, mevrouw P.M. Vollebregt (Commissie);
mevrouw D. Boulonois, de heer J. Mul (Secretariaat)

Algemeen

De Commissie voor de politiekklachten heeft in een aantal stukken (aanhoudingsprocessen-verbaal, stukken kort geding) gelezen dat bij het construeren van een verdenking bij de aanhoudingen rondom het pand Vrankrijk op zondag 15 juni 1997 terzake artikel 140 van het Wetboek van Strafrecht gebruik is gemaakt van informatie afkomstig van verschillende inlichtingendiensten, waaronder de RCID. Bij de stukken van het kort geding is een proces-verbaal van bevindingen toegevoegd dat is opgesteld door het plaatsvervangend hoofd van de RCID van de RCID. De Commissie voor de politiekklachten heeft het plaatsvervangend hoofd van de RCID uitgenodigd om - voor zo ver mogelijk - meer helderheid te verkrijgen over de wijze van informatievergaring, de aard en de betrouwbaarheid alsmede de wijze van gebruik van de RCID-informatie.

Gesprekspartner

Bij de RCID zijn in totaal 46 personen werkzaam. Er zijn bij de RCID Amsterdam-Amstelland slechts twee mensen geautoriseerd om RCID-informatie te (laten) verstrekken, waaronder het plaatsvervangend hoofd van de RCID. Dezelfde personen zijn geautoriseerd verstrekking van RCID-informatie te verbaliseren. Tevens is het plaatsvervangend hoofd van de RCID de contactpersoon voor de informatieverstrekker ('inforunner').

Werkzaamheden en werkwijze RCID

In principe houdt de RCID zich alleen bezig met 'criminele inlichtingen'. De RCID heeft zich, wat betreft het verzamelen van informatie over Vrankrijk, vrij passief opgesteld. De RID houdt zich bezig met politieke informatie (over chaoten e.d.) en informatie omtrent openbare orde problematiek.

Informatievergaring rondom Vrankrijk

De RCID heeft geen gerichte opdracht gekregen van de RVD (Rijks Voorlichtingsdienst). Wel heeft de RCID een lijst met namen ontvangen die gescreend moesten worden. Veel namen van die lijst waren niet bekend bij de RCID. De RCID is niet binnen geweest in Vrankrijk. De informatie die de RCID verzameld heeft is (mondeling) aan de hoofdofficier van Justitie verstrekt. Dit gebeurde middels de plaatsvervangend korpschef. RCID'ers communiceren in principe niet rechtstreeks met de hoofdofficier van Justitie. De RCID heeft deze informatie niet aan het beleidscentrum verstrekt. Het plaatsvervangend hoofd van de RCID vermeldt dat 'dit nodig was door de aard van de verkregen informatie'. Het was aan de hoofdofficier van Justitie om deze informatie wel of niet te delen met partners in de beleidsdriehoek. De mondelinge informatie die aan de hoofdofficier van Justitie is gegeven verschilt niet veel van wat in het proces-verbaal is opgenomen. Er zijn afspraken met Justitie gemaakt om op deze manier deze vorm van proces-verbalen te maken. Het was de eerste keer dat er informatie met dit karakter over Vrankrijk bij de RCID binnen kwam. Er is een apart RCID-informatie-formulier gemaakt naar aanleiding van het procesverbaal van 17 juni 1997. Dit is niet naar de hoofdofficier van Justitie gegaan. De verstrekking van de RCID-informatie door de RCID is achteraf gemeld aan de RCID Officier van Justitie.

Aard en gebruik van de informatie met betrekking tot Vrankrijk

RCID-informatie wordt altijd als zachte informatie gezien. Het woord 'hard' gebruikt het plaatsvervangend hoofd van de RCID niet. Hij geeft (mondeling) alleen aan hoe betrouwbaar de informatie is. De informatie wordt geclassificeerd als betrouwbare informatie (de informatie is gecheckt) of als onbetrouwbare informatie (bijvoorbeeld een losse melding, de informatie is niet in te schatten). De informatie van 14 juni had o.a. betrekking op een inschatting van het aantal mensen dat aanwezig zou zijn in Vrankrijk. Het aantal mensen bleek 371 te zijn op 15 juni in plaats van de 150 die op 14 juni waren ingeschat. Als er informatie omtrent vuurwapens zou zijn geweest, dan zou dit in het proces-verbaal zijn opgenomen.

De RCID heeft de informatie uit één bron verkregen (zie ook het proces-verbaal met betrekking tot de RCID informatie). Op welk tijdstip de informatie is binnengekomen wil het plaatsvervangend hoofd van de RCID niet vertellen. De informatie werd in ieder geval gekwalificeerd als betrouwbaar. Alleen dan wordt er een proces-verbaal opgemaakt. Waarnemingen door politieambtenaren (bijv. flessen op het dak) worden niet in de procesverbalen opgenomen. Die hebben daar hun eigen rapportages voor.

De informatie is richting de beleidsstaf gegaan. Het ging over een groep mensen die plannen beraamden tegen de politie. Met name het gewelddadig verstoren van de logistiek (nl. diverse vormen van geweld zoals stenen gooien, omgooien van politieauto's tot schieten aan toe). Dit zou gaan plaatsvinden in kleine groepjes op een georganiseerde wijze. Zoals hierboven al aangegeven is het procesverbaal opgemaakt op 17 juni 1997. Het plaatsvervangend hoofd van de RCID denkt niet dat er een valse melding is witgewassen.

Afsluiting

Aan het plaatsvervangend hoofd van de RCID wordt een verslag van het gesprek toegezonden.

Goedkeuring: 14 oktober 1997

Verslag van het gesprek van de Commissie voor de politiekachten met de commandant van het arrestatieteam en de commandant van de aanhoudingseenheden
Donderdag 25 september 1997

Aanwezig: de commandant arrestatieteam;
en de commandant aanhoudingseenheden;
de heer T.M. Schalken, de heer D. Samkalden, Mevrouw P.M. Vollebregt (Commissie);
de heer J. Mul, de heer M. Duker (Secretariaat)

De commandant van het arrestatieteam

De commandant had tijdens de Eurotop de leiding over alle operationele arrestatieteams. Het betroffen zes arrestatieteam-secties (60 man) uit verschillende regio's. Hij opereerde vanuit de operationele staf in de 'bunker' onder het hoofdbureau. De beleidsstaf (vertegenwoordiger korpsleiding, vertegenwoordiger Openbaar Ministerie en de vertegenwoordiger van de burgemeester) die weer een directe lijn had met het stadhuis, zat op de eerste verdieping. De commandant was gelieerd aan de operationele staf, maar zat in een andere kamer ernaast. Tussen de operationeel commandant en de beleidsstaf stond de algemeen commandant. De algemeen commandant werkte nauw samen met de operationeel commandant.

Er bestaat een landelijk netwerk van arrestatieteams. Iedereen krijgt dezelfde opleiding. Een goede samenwerking tussen de verschillende arrestatieteams is daar het gevolg van. De arrestatieteams stonden vooral paraat, in het kader van preventie en repressie, voor ernstige calamiteiten en waren op risicoplaatsen permanent aanwezig. Verder werd er beveiligingswerk verricht ten behoeve van bepaalde politieke functionarissen. De arrestatieteams werkten dus niet strikt op afroepbasis.

De opdracht tot daadwerkelijk optreden werd gegeven onder verantwoordelijkheid van het beleidscentrum (politie) met toestemming van de hoofdofficier van Justitie. De beslissing om het arrestatieteam in te zetten hangt nauw samen met de mate van geweldgebruik die wordt verwacht. De operationeel commandant heeft de commandant van het arrestatieteam meegedeeld dat het niet de bedoeling was het arrestatieteam te gebruiken voor het aanhouden van verdachten tijdens de Eurotop. Maar bepaalde kleine groepjes in de stad vormden toch een groot probleem. Aan de commandant van het arrestatieteam is daarom op zondag 15 juni opgedragen om zonder gebruikmaking van de arrestatieteam-technieken (zak over het hoofd, fysiek geweld in de vorm van beetpakken, tackelen en naar de grond brengen, en gerichte vuurwapens) een aantal mensen zo nodig aan te houden.

Bij de aanhouding van verdachten die uit Frankrijk kwamen, is (tegen de instructie in) één maal een zak gebruikt. Voorts is drie maal een muts over het hoofd getrokken of een blinderingslapje gebruikt. Zowel het gebruik van de zak als de blinderingsmiddelen zijn gebruikt in een situatie waarbij een groep van vijf of zes mensen werd aangehouden en zeer grote haast geboden was, omdat het arrestatieteam direct na de aanhouding werd belaagd door een grote groep van enkele tientallen actievoerders vanuit Frankrijk, die voornemens waren hun mensen te ontzetten. Naar de mening van de commandant paste het blinderen en het daarbij voorkomen van verzet en verdere escalatie bij de instructies die hij aan de sectie-commandanten op straat had gegeven. Er zijn rapportages opgemaakt.

De opdracht voor het aanhouden kwam als volgt tot stand: De observatiepost tegenover Frankrijk, die zondag overdag op het hoofdbureau al in contact was gebracht met drie sectie-commandanten van het arrestatieteam, gaf aan het operationeel centrum door dat er mensen uit Frankrijk kwamen. Vanuit het operationeel centrum werd de hoofdofficier van Justitie gevraagd om toestemming die personen aan te houden. Die toestemming werd aan de algemeen commandant gegeven. Vervolgens vond er een korte bespreking plaats bij de beleidsstaf. Daarna gaf de vertegenwoordigers van de korpsleiding namens de beleidsstaf aan de algemeen commandant de opdracht tot aanhouden over te gaan. Deze gaf direct aan de operationeel commandant de opdracht om aan te houden. De operationeel commandant liep dan naar de kamer van de commandant en gaf hem de opdrachten. Hij gaf het vervolgens weer door aan de sectiecommandanten. Deze laastten bepaalden dan het precieze moment waarop aangehouden werd. Als de sectiecommandant niet zou willen aanhouden, kon er maar kort overlegd worden. Het gaat om een opdracht en de sectiecommandanten hebben slechts verwaarloosbaar kleine marges om zelf te oordelen.

Het is wel gebeurd dat sectiecommandanten een extra bevestiging wilden hebben van de opdracht om groepjes uit Vrankrijk aan te houden.

De inzet van de combinatie van observatieteams en arrestatieteams was gebaseerd op flexibiliteit in het optreden (minder log dan de combinatie ME / aanhoudingseenheid), ervaring in gelijksoortige acties in andere situaties, afstemming van verbindingsmiddelen en directe aansturing. Daarnaast is bekend dat van het optreden van een arrestatieteam een zodanige professionaliteit verwacht mag worden, dat het geweldgebruik minimaal is.

De algemene opdracht van de hoofdofficier van Justitie was om kleine groepjes die uit Vrankrijk kwamen als verdachten van overtreding van artikel 140 van het Wetboek van Strafrecht aan te houden. Het observatieteam gaf aan de leden van het arrestatieteam door hoe de aan te houden personen er uit zagen. De aanhouding moest snel en onopvallend gebeuren, uitgaande van niet vuurwapengevaarlijke verdachten. De commandant wist dat het niet de bedoeling was individuen vanuit Vrankrijk aan te houden, tenzij specifieke feiten of omstandigheden daartoe aanleiding zouden geven. Iedereen is in groepjes aangehouden. Over het gebruik van artikel 140 van het Wetboek van Strafrecht is wellicht in het beleidscentrum (politie) discussie geweest, de commandant heeft aan deze discussie geen deel genomen. De commandant zag zelf geen aanleiding expliciet kritiek te leveren op de opdracht. Hij gaat er vanuit dat de afweging van de hoofdofficier van Justitie op grond van informatie van politie en inlichtingendiensten correct is.

Het feit dat er ook klagers waren die ver weg van Vrankrijk zijn aangehouden, heeft te maken met de verspreiding en opstelling van leden van de arrestatieteams in de buurt van Vrankrijk. De leden van de arrestatieteams kregen van het observatieteam informatie over de richting waarin de groepjes uit Vrankrijk liepen.

De eerste groep van vijftien personen is overgebracht naar het hoofdbureau. Drie ervan zijn over gegeven aan een busje met agenten in uniform. Dit omdat de betrokken leden van het arrestatieteam inmiddels een nieuwe opdracht hadden gekregen, waarbij elders beveiligingswerk moest worden verricht. De personen in Vrankrijk hadden inmiddels door dat het arrestatieteam zich in de buurt van Vrankrijk verborgen hield. De laatste aanhouding door het arrestatieteam heeft om ongeveer 16.30 plaatsgevonden.

De commandant van de aanhoudingseenheden

De commandant van de aanhoudingseenheden heeft tijdens de Eurotop dagelijks dienst gedaan van 19.00 uur tot 08.00 uur de volgende dag. Vanaf 19.00 uur tot circa 23.00 uur (met uitloop) waren er steeds 4 groepen (2 secties) in dienst. Vanaf circa 23.00 uur tot 07.00 uur waren er 2 groepen (1 sectie) in dienst.

De aanhoudingseenheid functioneert altijd als ondersteuning van de ME bij openbare orde problemen. In het algemeen is de commandant bevoegd om zelf tot aanhouding over te gaan. De Regiopolitie Amsterdam-Amstelland heeft de beschikking over één aanhoudingseenheid en vier pelotons ME. De aanhoudingseenheid kan met alle ME's werken. De Amsterdamse aanhoudingseenheid had onder andere bijstand uit Kennemerland, Brabant en Limburg. De aanhoudingseenheid loopt in burger op straat. De leden van de aanhoudingseenheid worden op straat zelden herkend. Ook gezichten van leden van de aanhoudingseenheid worden zelden herkend, omdat leden van de aanhoudingseenheid zich meestal onopvallend in grotere groepen begeven die te veel afgeleid zijn door de hectiek van de situatie.

Het optreden van het arrestatieteam bij Vrankrijk had misschien wel wat onrust veroorzaakt. De politie dacht te weten, op grond van informatie van de CID en het observatieteam, hoeveel mensen er in Vrankrijk waren. Wat het aanhoudingsbeleid was geweest, wist de commandant niet precies, maar hij vermoedde dat het beleid van de middag voortgezet zou worden. De opdracht om aan te houden kwam van de aanwezige plaatsvervangend commandant openbare orde.

Alle personen die naar buiten kwamen en zich bij de groep aansloten, werden ingesloten door de ME. Niemand had echter verwacht dat er 341 personen naar buiten zouden komen. Ze gingen allen op straat zitten, sommigen ingehaakt. De commandant is er zeker van dat alle 341 personen uit Vrankrijk waren gekomen. De insluiting was namelijk zodanig dat mensen van buiten niet binnen de linies konden komen.

Er waren 4 aanhoudingseenheden met in totaal 32 mannen. Vrouwen zijn in de aanhoudingseenheden niet vertegenwoordigd, voornamelijk omdat de fysieke tests voor de aanhoudingseenheid in de praktijk te zwaar zijn. Er waren volgens de commandant geen afspraken over het aanhouden van vrouwen. In de praktijk worden vrouwen zelden door de aanhoudingseenheid aangehouden. Nu waren er opeens 120 vrouwen.

Zij zijn niet allemaal gefouilleerd. Als het duidelijk was dat het een vrouw was, werd er in de regel niet gefouilleerd, maar werd er uitsluitend in eventuele tasjes gekeken en misschien even in jaszakken gevoeld. Er was slechts sprake van een veiligheidsfouillering. Vrouwen werden niet onder de oksels gefouilleerd. Er zullen volgens de commandant ongetwijfeld gevallen geweest zijn waarbij vrouwen zijn gefouilleerd, omdat men niet direct wist dat het om een vrouw ging, maar dat zijn dan uitzonderingen.

Het was voor de commandant duidelijk dat de groep die aangehouden moest worden, de gehele groep betrof die, ingesloten door de ME, op de grond zat. De commandant was aanwezig toen de groep uit Vrankrijk kwam en werd ingesloten door de ME. Er waren niet genoeg boeien. Als er niet op een gegeven moment door een bijstandspeloton een doos was afgegeven met daarin plastic boeien, hadden de leden van de aanhoudingseenheid zonder boeien gezeten en was er een probleem geweest. De 10 stalen boeien die de aanhoudingseenheid Amsterdam-Amstelland standaard bij zich heeft, zijn niet gebruikt. Het is de commandant niet bekend of bijstandsvoertuigen ook standaard 10 stalen handboeien bij zich hebben. Op de Johan Huizingalaan staat een doos met 100 handboeien van de aanhoudingseenheid, die speciaal bedoeld zijn voor grootschalig optreden. Over de noodzaak te boeien is geen discussie gevoerd, dat ging automatisch en was volgens de commandant ook vanzelfsprekend. Er bestond een groot risico dat als er geen boeien gebruikt zouden worden, vernielingen in de bus zouden plaatsvinden. De commandant wijst er op dat het niet het oude rechthoekige model boeien was, maar strips die rond en dus niet te scherp waren. Het boeien is voornamelijk pijnlijk geweest als ze strak aangetrokken moesten worden. Sommige boeien die echt te strak zaten, zijn losgeknipt.

Voordat er aangehouden werd, is er één keer geroepen: 'jullie zijn nu aangehouden op grond van artikel 140'.

Arrestanten werden naar de bussen (3x GVB, 2x politie) gebracht en daar afgeleverd door de leden van de aanhoudingseenheid. Bij de ingang van de bussen stonden ME-ers om weglopen te voorkomen. Normaal gesproken wordt bij aanhoudingen door de aanhoudingseenheid pas in of bij het ME-voertuig geboeid, omdat de aanhoudingen doorgaans heel snel en onopvallend gebeuren. Nu werd er, ter plaatse, vóór aflevering bij de bussen geboeid.

Eén persoon werd steeds door twee leden van de aanhoudingseenheid gepakt en als de actievoerders aan elkaar vastzaten, werden ze aan de benen getrokken, omdat de mede-actievoerders hen vast bleven houden. Het ging volgens de commandant over het algemeen vrij rustig. Dit ondanks het feit dat de ene aanhoudingseenheid meer ervaring had met dit soort massale situaties dan de andere aanhoudingseenheid. Er werd overigens geen geweld tegen de leden van de aanhoudingseenheid gebruikt (dus geen sprake van wederzijds geweldgebruik).

De politie ging mee in de bussen. Een aantal personen is niet gefouilleerd. De commandant zelf wist niet waar de arrestanten naar toe gebracht zouden worden en is ook niet meegegaan.

De arrestanten waren om ongeveer 0.00 uur allemaal weg. Later kwam er nog een groep van 15 personen uit Vrankrijk lopen. Er was nog ME en de straat was nog afgesloten. Deze 15 zijn op grond van een opdracht van het beleidscentrum aangehouden. De commandant zelf had er de voorkeur aan gegeven de vijftien personen te controleren op meegenomen voorwerpen en als er niets gevonden werd, ze daarna te laten gaan. Fouillering vóór aanhouding is mogelijk op grond van de Wet Wapens en Munitie.

Na de laatste aanhouding is de ME gebleven. De aanhoudingseenheid is in de buurt gebleven. De observatie bleef doorgaan. De ME stond paraat op de Dam, voor als er nog iets zou gebeuren.

Jubeldemonstratie

Er kwam een groep demonstranten vanaf de Nieuwmarkt via de Kloveniersburgwal. Het betrof hier een noodgebied. Het verliep enigszins rommelig, omdat de demonstranten ook steegjes inliepen. Er werden geen strafbare feiten gepleegd. De commandant zat in de commandowagen. Op een gegeven moment was er door de ME een groep demonstranten (ongeveer 100 personen) ingesloten op de Amstel voor Hotel Eden. Een andere groep liep even verderop op de Amstel en ging daar uit elkaar. Een gedeelte van die groep is op de brug (Blauwbrug) aangehouden.

De plaatsvervangend commandant openbare orde gaf de opdracht de ingesloten groep aan te houden op grond van de noodverordening. In deze groep zaten ook enkele toeristen. Die konden op grond van taal en houding goed geselecteerd worden door de aanhoudingseenheid. De arrestanten zijn met bussen vervoerd. Bij de PI Over-Amstel heeft er ook nog een selectie plaatsgevonden.

Weteringcircuit

De commandant was ook aanwezig op het Weteringcircuit. De collega van de commandant had overdag dienst, dus die weet meer over de werklozendemonstratie. Op vrijdagavond zijn ook stenengooiers en vernielers aangehouden.

Als er nog eens een draaiboek gemaakt moest worden voor een nieuwe Eurotop, dan zou de commandant aanhoudingseenheden aanbevelen te zorgen voor vrouwelijke leden van de aanhoudingseenheid en normale boeien.

Goedgekeurd: oktober 1997

**Verslag van het gesprek van de Commissie voor de politiekachten met piketfunctionaris / observant
Vrijdag 26 september 1997**

Aanwezig: de piketfunctionaris [observant];
de heer D. Samkalden, mevrouw P.M. Vollebregt (Commissie);
de heer J. Mul, de heer M. Duker (Secretariaat)

Gesprekspartner

De observant had piketdienst voor alles wat er gebeurde buiten de Eurotop om. Bij Vrankrijk echter bestond behoefte aan 'beleidsogen' op straat. In overleg met de korpsleiding zou de observant dan buiten de linies moeten observeren. Over wat hij gezien heeft, is door hem proces-verbaal opgemaakt.

Zaterdag 14 juni 1997: observatie bij Vrankrijk

Op zaterdagavond observeerde de observant bij het pand Vrankrijk. Er vond daar een bijeenkomst plaats die de aard van een feestje had. Er werd extreem veel gedronken. Er liepen ook buiten het pand zeer beschonken personen rond. Voorbij komende politieauto's werden bekogeld met allerlei voorwerpen. Er is overwogen om de ME te laten schoonvegen. Maar toen het rustiger begon te worden, heeft de observant aan Wagenaar geadviseerd om de ME niet te laten optreden.

Zondag 15 juni 1997: observatie bij Vrankrijk

Op zondag had de observant zich opgesteld in de steeg tegenover Vrankrijk. Hij zag dat mensen in Vrankrijk hun gezicht zwart maakten. Hij zag veel bivakmutsen, die volgens de observant heel bewust werden uitgedeeld en opgezet. Dat na de aanhoudingen is gebleken dat er niet zo veel bivakmutsen waren, is volgens de observant niet verwonderlijk. Er waren vele mogelijkheden om zich ervan te ontdoen. De actievoerders konden bijvoorbeeld, toen ze later bij de insluiting massaal op straat gingen zitten, hun bivakmutsen ongemerkt in de rioolputten weggooien. Binnen in het pand bij de deur stond iemand die personen controleerde als ze Vrankrijk in wilden. Sommigen werden niet toegelaten.

Er kwamen geen specifieke opdrachten uit het operationeel centrum. De observant had als taak te kijken hoe de situatie in en rond Vrankrijk zich ontwikkelde en dit te melden aan het beleidscentrum. Hij is tot twee keer toe opgeroepen om bij een houseparty in het oostelijk Havengebied poolshoogte te nemen. Dit heeft bij elkaar niet meer dan drie kwartier geduurd.

De meest gewichtige bedreiging van de kant van Vrankrijk kwam toen de observant personen in Vrankrijk hoorde roepen: 'We pakken de winkels, we pakken de Bijenkorf'. De observant had sterk het gevoel dat de personen in Vrankrijk niet uit waren op een vredige demonstratie, maar het conflict wilden opzoeken. Tot verbazing van de observant zelf staan deze kreten niet vermeld in zijn proces-verbaal. Hij heeft het horen van de kreten wel gemeld aan de korpsleiding. Overigens was hij niet op de hoogte van een receptie in de Nieuwe Kerk.

De observant geeft aan dat hij regelmatig te maken heeft met een bepaald groepje notoire actievoerders. Deze heeft hij ook in en buiten Vrankrijk herkend. Hij komt diezelfde gezichten tegen bij 'fietsdemonstraties' en bij het grenshospitium. Hij verwacht ze ook weer tegen te komen bij Ruigoord.

De observant heeft zondagavond aan de korpsleiding meegedeeld dat als er niets zou gebeuren er een massaal conflict zou ontstaan. Dit deed hij op het moment dat de ME zich klaar maakte voor insluiting van de groep. Hij is toen richting Nieuwezijds Voorburgwal naar zijn auto gegaan en heeft daar per mobilfoon gehoord dat de ME daadwerkelijk ging insluiten. Hij zegt niet te weten dat er 's ochtends door het beleidscentrum al is besloten om aan te gaan houden op grond van artikel 140 van het Wetboek van Strafrecht. Zelf is hij van mening dat er wellicht beter op grond van de APV aangehouden had kunnen worden (onaangekondigde demo, bivakmutsen).

Toen de aanhoudingseenheid overging tot aanhouden, heeft de observant rondgelopen om toezicht te houden op het politieoptreden. De observant geeft toe dat het boeien af en toe moeilijk was. De aanhouding verliep verder netjes.

De observant benadrukt dat hij vrouwelijke agenten in burger heeft zien rondlopen bij de aanhoudingen.

Hij bevestigt tevens zijn gedragingen die door bewoners van Keizerrijk op video zijn vastgelegd. Op dat moment had hij de indruk dat de actievoerders met voorwerpen gingen gooien. Hij heeft hen gewaarschuwd dat als dat zou gebeuren, de politie binnen zou vallen om over te gaan tot aanhouding. De situatie speelde zich af tijdens de insluiting door de ME boven café O'Reilly's in de Paleisstraat.

Afsluiting

Aan de observant zal een verslag van het gesprek worden toegezonden.

Goedgekeurd:

**Verslag van het gesprek van de Commissie voor de politiekklachten met het hoofd van de RID
Maandag 6 oktober 1997**

Aanwezig: het hoofd Regionale Inlichtingen Dienst;
de heer T.M. Schalken, de heer D. Samkalden, mevrouw P.M. Vollebregt (Commissie);
de heer J. Mul (Secretariaat)

Algemeen

In de loop van het door de Commissie voor de politiekklachten verrichte onderzoek is de indruk ontstaan dat de verkenningseenheid een belangrijke (voorbereidende) rol heeft gespeeld bij de gebeurtenissen tijdens de Eurotop. Om enige duidelijkheid te verschaffen omtrent de organisatie, de inzet en de werkwijze van deze eenheid is het hoofd van de RID uitgenodigd voor een gesprek met de Commissie voor de politiekklachten.

Gesprekspartner

Het hoofd van de RID is teamleider (chef) van de Regionale Inlichtingen Dienst (RID). De RID is het equivalent van de vroegere Plaatselijke Inlichtingen Dienst (PID). Voorafgaande aan en gedurende de Eurotop is de verkenning werkzaam geweest onder leiding en verantwoording van het hoofd van de RID. Met name in de voorbereidingen naar de Eurotop toe is bij de informatievergaring gebruik gemaakt van informatie afkomstig uit diverse bronnen, waartoe het hoofd van de RID uit hoofde van zijn reguliere functie toegang had.

Relatie RCID en RID

De Regionale Criminele Inlichtingen Dienst (RCID) en de RID zijn 'niet schuw van elkaar', doch hebben geen directe relatie met elkaar. De informatie komt ofwel bij de RCID vandaan, ofwel bij de RID. Er vindt met andere woorden geen vermenging van informatie plaats. Volgens het hoofd van de RID is dat ook logisch omdat de RCID zich concentreert op groeperingen die tot oogmerk het plegen van strafbare feiten hebben, terwijl de RID zich bezig houdt met actiegroepen of groeperingen die een gevaar kunnen opleveren voor de openbare orde. Indien de RID stuit op informatie dat een groepering voornemens is strafbare feiten te plegen of deze reeds heeft gepleegd, wordt deze informatie doorgegeven aan de RCID. Hiermee eindigt dan de bemoeienis van de RID. De RCID en de RID maken gebruik van verschillende bronnen en van verschillende (informatie-)kanalen. Het is volgens het hoofd van de RID in theorie mogelijk dat zowel de RCID als de RID dezelfde bron hebben, doch dit zal in de praktijk zelden voorkomen vanwege de duidelijke scheiding: de RCID verzamelt criminele inlichtingen en de RID houdt zich bezig met openbare orde-aangelegenheden. Overigens zou noch de RCID noch de RID van elkaar weten of er al dan niet gebruik wordt gemaakt van dezelfde bron.

Organisatie Verkenning

De totale eenheid die zich tijdens de Eurotop met de verkenning bezig hield bestond uit:

- personeelsleden van de verkenningseenheid (6-8 personen)
- personeelsleden van de RID (2-3 koppels)
- personeelsleden van het observatieteam (maximaal 10 personen)

De grootte en de samenstelling van de groep konden sterk wisselen naarmate er overdag of 's nachts werd verkend. De maximale grootte van de eenheid die zich tijdens de Eurotop met de verkenning bezighield bedroeg 20 tot 25 personen. De verkenning verplaatste zich te voet, per fiets, per auto of motor door de stad. Door deze eenheden werden geen statische posten bemand. Al deze genoemde eenheden stonden onder commando en verantwoording van het hoofd van de RID. Tevens zijn er door een aparte groep een aantal panden geobserveerd tijdens de Eurotop. Deze groep stond los van de eerder genoemde eenheden en was middels een detachement toegevoegd aan het hoofd van de RID.

De groep verkenners bestond uit 6 tot 8 personen met veel ervaring die zich in burger door de stad bewogen. De verkenners werden voor twee doelen ingezet. Ten eerste werden zij ingezet bij de demonstraties om de deelnemers te observeren en verder om te onderkennen wat de intenties waren van deze demonstranten.

Ten tweede werd de groep verkenners ingezet bij het ontzenuwen van geruchten door het natrekken van (valse) meldingen. In totaal zijn gedurende de gehele Eurotop rond de 20 valse meldingen van vernieling en openlijke geweldpleging binnengekomen. Een aantal van deze meldingen was ook afkomstig van de uniformdienst. Het hoofd van de RID denkt dat door de verhoogde alertheid wat alternatief uitzijnde personen al snel als verdacht zijn bestempeld. Het hoofd van de RID heeft niet de indruk dat de (overige) valse meldingen door Vrankrijk werden georganiseerd. Naast de meldingen van de uniformdienst zal een groot deel van de valse meldingen ook afkomstig zijn geweest van 'grappenmakers'.

Het hoofd van de RID was als hoofd van de RID in de Uniforme Commando Kamer gestationeerd. Hij stond via de mobilfoon en portofoon in direct contact met de verkenners op straat. Deze verbinding werd volgens het hoofd van de RID continu uitgeluisterd door een deel van de actievoerders en/of demonstranten, zodat bij hun bekend was waar de verkenners zich ophielden. Hierdoor kwam het ook voor dat leden van de Verkenning werden belaagd door demonstranten en actievoerders. Soms werd zelfs geprobeerd verkenners van hun motor af te trekken, of moesten verkenners zich snel uit de voeten maken omdat zij als zodanig herkend werden. Het portofoonverkeer tussen het hoofd van de RID en de verkenners was niet gescrambled, en een deel van het mobilfoonverkeer was wel gescrambled.

Alle relevante informatie kwam bij het hoofd van de RID terecht. Dit betrof zowel informatie afkomstig van de verkenners als informatie afkomstig van andere bronnen. Het hoofd van de RID was eindverantwoordelijk voor de informatieverstrekking met betrekking tot openbare orde-aangelegenheden richting het operationeel commando. Voorafgaande aan de verstrekking vond door het hoofd van de RID een inschatting en weging plaats van de binnengekomen informatie, waaruit bleek of de informatie al dan niet serieus moest worden genomen. Het hoofd van de RID heeft de indruk dat uit de informatie bleek dat de geplande acties vooraf voornamelijk gericht waren tegen de Eurotop en pas later, beginnende op de zaterdag ook tegen de politie.

Informatievergaring voorafgaande aan de Eurotop

Het hoofd van de RID geeft aan dat voorafgaande aan de Eurotop zo veel mogelijk informatie is verzameld, ook met betrekking tot de mogelijke Chaos-dagen. Dit geheel aan informatie is door het hoofd van de RID bij het operationeel commando neergelegd. Het operationeel commando besliste of daar al dan niet iets mee gedaan werd. De reden waarom de informatie op deze wijze werd aangeboden ligt in het feit dat het operationeel commando tijdens de Eurotop de operationele beslissingen moest nemen en zorg droeg voor de aansturing van het daadwerkelijk politie-optreden. Het is het hoofd van de RID niet bekend of het operationeel commando contact heeft opgenomen met buitenlandse collegae, of dat zij zelf in het buitenland is geweest om nadere informatie in te winnen.

Het hoofd van de RID is van mening dat er voorafgaande aan de Eurotop een vrij goed en gedetailleerd beeld voorhanden was met betrekking tot wat men kon verwachten. Dit blijkt onder meer uit het feit dat hetgeen op de eerste avond (vrijdag 13 juni 1997) gebeurde in de risico-analyse was opgenomen. De demonstranten bleken er toen namelijk al, na vernielingen te hebben gepleegd, niet voor terug te deinzen om een confrontatie met de politie aan te gaan. Naarmate men dichterbij de Eurotop kwam, werd dit steeds duidelijker en erger. Volgens het hoofd van de RID was er sprake van een bepaalde fasering in het gedrag van de demonstranten en actievoerders.

Het hoofd van de RID geeft aan dat hij op de hoogte was van de komst van Italianen die mee wilden doen aan de Werklozenmars op zaterdag 14 juni 1997. Later werd hem bekend dat deze Italianen per trein naar Amsterdam zouden komen, hem was echter niet bekend hoeveel er zouden komen. Met betrekking tot het aantal arrestanten had het hoofd van de RID niet gerekend dat het de 600 zou overschrijden. Het hoofd van de RID heeft wel eens gesproken er rekening mee te houden tussen de 50 tot 100 personen, maar op het aantal van 600 was door hem ook niet gerekend. Het hoofd van de RID geeft aan dat de informatievergaring ook afhankelijk was van de houding van de diverse organiserende instanties.

Met bijvoorbeeld het Platform naar een ander Europa was een goed contact geweest, zowel voor als tijdens de Eurotop. Andere groeperingen waren minder of zelfs geheel niet toegankelijk en wilden niets met de politie te maken hebben, zowel voor als tijdens de Eurotop.

De Commissie voor de politiekachten vraagt zich af of dit ook voor de zogenaamde 'Chaoten' gold. Het hoofd van de RID geeft aan dat de 'chaoten' geen helder omschreven groep is. Wel is er altijd sprake van een vaste kern die men bij iedere demonstratie tegenkomt. De meer idealistische demonstranten worden echter wel eens misbruikt als dekmantel door actievoerders met minder goede bedoelingen. Tijdens diverse demonstraties werd duidelijk dat de vaste kern zich in groepjes in de demonstratie verspreidde, doch zich op bepaalde momenten groepeerde om kort daarna de openbare orde te verstoren, bijvoorbeeld op het Weteringcircuit op zaterdag 14 juni 1997 tijdens de Werklozenmars. Het hoofd van de RID geeft aan dat ten aanzien van deze groep wel een hoge dreiging gold en de groep als ernstig werd ingeschat.

Informatievergaring tijdens de Eurotop

Tijdens de Eurotop zijn er continu verkenner op straat geweest teneinde nieuwe informatie te vergaren en om op andere wijze binnengekomen informatie te controleren. Met betrekking tot bevindingen is het operationeel commando op de hoogte gesteld. Volgens het hoofd van de RID bevestigden de waarnemingen datgene dat vooraf in de risico-analyse was opgenomen.

Aanhouding Italianen (zaterdag 14 juni 1997)

De verkenningseenheid is niet daadwerkelijk betrokken geweest bij de aanhouding van de 150 Italianen op zaterdag 14 juni 1997. Op zaterdag heeft het hoofd van de RID op de Uniform Commando Kamer het bericht ontvangen dat een trein met Italianen in Amsterdam zou aankomen waarin massale vernielingen zouden zijn gepleegd. De binnenkomende berichten wekten de suggestie dat de trein 'volledig gestript van voor tot achter' zou zijn. Het hoofd van de RID heeft toen nog gekscherend gezegd: 'Dat die trein nog kan rijden!'

Het hoofd van de RID is niet op de hoogte van het door de spoorwepolitie herroepen bericht dat het niet om een 'trein vol met chaoten' ging, maar om een 'chaotische trein' waarin 'wat vernielingen zouden zijn gepleegd'. Het hoofd van de RID kwam er achter dat gezien het geschetste beeld het met de schade wel mee viel toen de verkenning op verzoek van de algemeen commandant de trein had bekeken omdat er berichten waren dat het wel meeviel met de vernielingen. De trein stond stil op Amsterdam Centraal Station en alle Italianen hadden de trein inmiddels verlaten. De verkenner berichtten dat de laatste twee treinstellen 'sporen van vernielingen vertoonden', te vergelijken met datgene wat wel in supporterstreinen gebeurd. Het hoofd van de RID: 'Ik kan mij voorstellen dat wanneer we dit als Justitie / politie van te voren hadden geweten er op een andere manier tegen dit incident was aangekeken'.

De Commissie voor de politiekachten vraagt zich af of leden van de verkenningseenheid al in een eerder stadium hebben geconstateerd of een individuele Italiaan zich schuldig maakte aan vernieling (bekladding door middel van een viltstift).

Het hoofd van de RID kan zich niet herinneren dat hiervan melding is gemaakt door de Verkenning. De verkenning is pas bij de trein gekomen nadat de Italianen reeds uit de trein waren. Alleen personen van het observatieteam zijn daarna bij de trein geweest om naar de schade te kijken, gezien het daartoe gedane verzoek.

Aanhoudingen bij Vrankrijk (zondag 15 juni 1997)

De Verkenning was op zondagavond bij Vrankrijk aanwezig. Het hoofd van de RID kan zich herinneren dat eerder op de dag een aantal aanhoudingen had plaatsgevonden. De Verkenning is hierbij niet betrokken geweest. Het observatieteam dat hierbij betrokken is geweest werkte toen onder het commando waarbij ook het arrestatieteam was betrokken. Dit is een normale gang van zaken, samenwerking tussen het OT en arrestatieteam bij het aanhouden van verdachten. De leden van het observatieteam stonden op dat moment onder het commando van de commandant van het arrestatieteam.

Het was volgens het hoofd van de RID niet zo dat willekeurig mensen ter aanhouding werden doorgegeven door het observatieteam aan het arrestatieteam. Het ging om personen die gedurende die dagen al eerder waren gesignaleerd.

Het pand Vrankrijk werd tijdens de Eurotop geobserveerd. Er was informatie dat het pand als uitvalsbasis diende voor demonstraties. Het hoofd van de RID wijst erop dat het pand Vrankrijk gelegaliseerd is, en het dus niet weken achtereen 24 uur per dag geobserveerd kan worden zonder dat daartoe de noodzaak bestaat.

De verkenning was wel alert, maar het pand werd niet anders behandeld dan andere bekende panden in Amsterdam. Ter observatie zijn geen leden van de verkenningseenheid op het dak tegenover Vrankrijk geweest. Wel zijn op verzoek van het beleidscentrum door de verkenning foto's gemaakt bij verschillende panden waaronder Vrankrijk. Het hoofd van de RID wijst erop dat dit eigenlijk de enige verhoogde activiteit ten opzichte van het pand Vrankrijk was.

Volgens het hoofd van de RID waren de bewoners niet direct op de hoogte van de observatie van het pand. Het hoofd van de RID: 'Maar ze zullen niet verbaasd zijn als zij achteraf toch horen dat wij daar geweest zijn'. Tijdens de observatie bleek ook dat er in het pand Vrankrijk een vorm van toegangscontrole plaatsvond. Het hoofd van de RID benadrukt dat dit op rustige dagen ook altijd het geval is, maar tijdens de Eurotop was er door de verhoogde waakzaamheid een ander systeem. Het hoofd van de RID: 'Men was als de dood dat er ongewilde gasten, zoals de politie, in het pand zou komen'.

De Commissie voor de politiekachten vraagt aan het hoofd van de RID of er een omslagpunt valt aan te wijzen wanneer men afstapte van het openbare orde-traject en men koos voor de strafrechtelijke aanpak. Volgens het hoofd van de RID is er voor hem geen omslagpunt aan te wijzen, omdat hij niet bij deze besluitvorming is betrokken. Wel wijst het hoofd van de RID erop dat hij na de gebeurtenissen van vrijdag 13 juni 1997 al de indruk had gekregen dat als er niet ergens zou worden ingegrepen de situatie in de daarop volgende dagen volledig uit de hand zou gaan lopen. Ook de volgende dag nam de geweldsspiraal zichtbaar toe; niet alleen richting de Eurotop maar ook tegen de politie. Het hoofd van de RID wijst in dit verband op de ongeregelde heden op het Weteringcircuit, het ingooien van ruiten op het Leidseplein en het omgooien van de politiebus en vervolgens het leksteken van de banden tijdens de Werklozenmars voor het hoofdbureau van politie aan de Elandsgracht.

De Voorzitter van de Commissie voor de politiekachten werpt in het midden dat het omgooien van een politiebus weliswaar vervelend was, maar niet de indruk wekte dat Amsterdam nu echt in brand stond. Ook heeft de Commissie na bezichtiging van de helikopter-beelden de indruk gekregen de 'bandensteker' min of meer individueel en geïsoleerd opereerde en niet direct deel uitmaakte van een harde kern. Het hoofd van de RID is het niet eens met deze visie. De gebeurtenissen op vrijdag 13 juni 1997, gevolgd door die op zaterdag 14 juni 1997 waren gewoonweg niet te tolereren. Het hoofd van de RID wijst erop dat gezien de informatie die hij had over de komende dagen bij hem een gevoel ontstond niet terug te willen naar de oude situatie, zoals bij de grote ontruimingen in de jaren tachtig. Volgens het hoofd van de RID was de verharding merkbaar.

Op zondagavond 15 juni 1997 was het beeld rondom Vrankrijk niet veel anders dan in de dagen daarvoor. Alleen de aanloop van mensen was massaler. De verkenningseenheid heeft niet kunnen zien wat zich binnen de muren afspeelde. Dat maakte de inschatting hoeveel mensen in het pand Vrankrijk aanwezig waren ook minder gemakkelijk. Volgens het hoofd van de RID zou het om 'enkele honderden' gaan, maar het aantal van ruim 350 had hij zelf ook niet verwacht. Aan de Verkenning is overigens niet gevraagd om precies aan te geven hoeveel mensen zich in het perceel bevonden, doch om een schatting te maken van het aantal personen dat zich in en om Vrankrijk ophield. Deze schatting is doorgegeven aan het operationeel commando. De groep die later werd aangehouden kwam op een gegeven moment naar buiten. Niet allen tegelijk, maar er werd voor de deur verzameld. In eerste instantie liep men allen in de richting van het Spui om vervolgens om te keren en te lopen in de richting van de Raadhuisstraat. Zo heeft men enkele keren van richting veranderd na amper enige afstand te hebben afgelegd. Tenslotte liep men als groep gearmd door in de richting van de kruising Spuistraat - Paleisstraat om daar vervolgens te worden aangehouden.

Aanhoudingen bij Jubeldemonstratie (maandag 16 juni 1997)

Het hoofd van de RID heeft de indruk dat de tijdens de Jubeldemo op maandagavond 16 juni 1997 aangehouden demonstranten voor een deel van 'hetzelfde type' waren als de demonstranten die op zondagavond rondom Vrankrijk zijn aangehouden. Het hoofd van de RID wist dat er een jubeldemo zou worden gehouden, waarbij langs de verschillende hotels met delegatieleden zou worden gelopen. Leden van de Verkenning hebben de demonstranten vanaf de Nieuwmarkt begeleid. De groep splitste zich op een gegeven moment en kwam weer bij elkaar op het Muntplein bij Hotel de l'Europe. Toen hoorde het hoofd van de RID dat er was beslist dat alle demonstranten moesten worden aangehouden. Het duurde lang voordat de groep was ingesloten en de daadwerkelijke aanhouding kon plaatsvinden. Bij het insluiten kon de Verkenning behulpzaam zijn om te onderkennen welke steegjes als vluchtroutes konden dienen.

Evaluatie

De Commissie voor de politiekachten vraagt aan het hoofd van de RID of, en zo ja hoe, een eventuele opbouw van spanningen tijdens de Eurotop vorm heeft gekregen.

Het hoofd van de RID geeft aan dat met name via de radiozender 'De Vrije Keizer' sprake is geweest van stemmingmakerij. Dit is gebeurd gedurende enige weken voorafgaande aan de Eurotop maar ook tijdens de Eurotop. Via deze radiozender werden alle demonstraties begeleid en er werd opgeroepen om er naar toe te gaan. Men hield de agenda bij. Eén van de 'hoogtepunten' hierbij is de oproep geweest om naar het Centraal Station te gaan teneinde de Italianen te bevrijden. Dit heeft vervolgens in de omgeving van het Centraal Station geleid tot diverse schermutselingen tussen de actievoerders en de ME. Het hoofd van de RID vond niet dat de berichtgeving de kenmerken van opruiing in zich had, ook al zat het er soms dichtbij. Moinat: 'Men wist in ieder geval waar men terecht moest om de actie in de stad te vinden'.

De trein met Italianen was een incident, maar ook zonder dit incident was de geweldspiraal gewoon doorgedaan. De trein is naar de mening van het hoofd van de RID niet het moment geweest waar men als actievoerder naar kan verwijzen dat daar de schuld van het geweld ligt. Dit had namelijk al op vrijdagavond en eerder op deze zaterdag plaatsgevonden. De risico-analyse voorzag al in deze oplopende spiraal. Er lag een scenario klaar: op dinsdag 17 juni 1997 zou het volgens de actievoerders een complete chaos moeten worden tijdens de Eurotop.

De Commissie voor de politiekachten vraagt aan het hoofd van de RID of hij nu, achteraf gezien, een goed gevoel heeft over het politie-optreden tijdens de Eurotop.

Het hoofd van de RID: 'Door een daad te stellen, hebben we erger voorkomen. Als we niets hadden gedaan, hadden we geen ongestoorde Eurotop gehad. De schrik zat er na die massale arrestatie behoorlijk in bij de tegenpartij'.

Het hoofd van de RID is ten slotte van mening dat, de gehele Eurotop overziend, de politie er goed uit is gekomen met een paar kleine haken en ogen. Wel moet men bij dergelijk grootschalig optreden altijd beseffen dat men afhankelijk is van de vooraf verzamelde informatie, maar dat ook de waan van de dag een grote rol speelt waardoor er snel gereageerd dient te worden. Lang niet alles is te voorspellen en/of te regisseren.

Aan het hoofd van de RID wordt een verslag van dit gesprek ter correctie toegezonden.

Goedkeuring: 17 oktober 1997

**Verslag van het gesprek Commissie voor de politiekklachten met de stafofficier informatie
Vrijdag 10 oktober 1997**

Aanwezig: de stafofficier informatie;
mevrouw P.M. Vollebregt en de heer D. Samkalden (Commissie);
de heer J.M. Mul en mevrouw M.A. Hanrath (Secretariaat)

Inleiding

De Commissie voor de politiekklachten evalueert het optreden van de politie tijdens de Eurotop naar aanleiding van de klachten die bij de Commissie zijn binnengekomen. De Commissie richt zich met name op drie grote incidenten: de trein met Italianen, de aanhoudingen bij het pand Vrankrijk en de Jubeldemonstratie bij de Amstel op maandagavond. De stafofficier informatie was tijdens de Eurotop in Amsterdam in de nachtelijke uren stafofficier informatie. De stafofficier informatie was in dienst van zaterdag tot en met woensdag van 19.00 uur tot 07.00 uur. Hij werd afgelost door het hoofd van de RID. De zaken waarbij het hoofd van de RID overdag betrokken was geweest, werden door hem in het algemeen zelf afgerond, ook al gebeurde dat na 19.00 uur.

Vorbereiding Eurotop

Oorspronkelijk was de stafofficier informatie gevraagd als groepscommandant van de eenheid bij hotel Hilton. Een week voor de Top werd hij echter gevraagd (mede) leiding te geven aan de verkenningseenheden. De organisatieschema's heeft de stafofficier informatie nooit ontvangen. Wel kreeg hij kort voor de Eurotop het Draaiboek met betrekking tot de acties onder ogen. De stafofficier informatie was bekend met het functioneren in de operationele staf, op deze schaal had hij echter niet eerder gewerkt. Tijdens de Eurotop hadden de verkenningen ook te maken met de KLPD (voor de helikopterbeelden), de waterpolitie en de Verkeersdienst. De CRI heeft de stafofficier informatie niet gezien.

Met het hoofd van de RID heeft de stafofficier informatie voor de Eurotop de verwachtingen ten aanzien van de Eurotop uitgewisseld. De stafofficier informatie vertelt aan de operationeel commandant exact wat op straat wordt doorgegeven. Hij adviseert niet over te nemen maatregelen. Aan de observaties wordt een risico-analyse verbonden maar daarbij wordt geen rekening gehouden met het effect van de maatregelen, zoals massale aanhoudingen.

Verkenningseenheden en observatieteam

De stafofficier informatie geeft aan dat de verkenningseenheden weinig te maken hebben gehad met het observatieteam. Zij hebben gemeen dat zij 'observeren' maar het observatieteam is deels opgehangen aan de arrestatieteams. Tijdens de Eurotop namen de observatieteams vooral statische posten in. Af en toe werkten de verkenningseenheden samen met het observatieteam. Bijvoorbeeld bij De Nederlandsche Bank heeft het observatieteam gefunctioneerd als verkenningseenheid. De stafofficier informatie had ook enkele vaste observatieposten. Deze vielen onder de verkenningen. De taak van de verkenningseenheden was het bekijken van de demonstraties en het doorgeven van informatie.

Zaterdagavond 14 juni 1997

Op zaterdagavond heeft de stafofficier informatie geen bijzonderheden meegemaakt. De zaak rond de Italianen werd door het hoofd van de RID afgerond, verder was het een rustige nacht.

Zondag 15 juni 1997

Toen de stafofficier informatie begon met zijn dienst waren al enkele mensen aangehouden. Ten aanzien van de eerste 15 aanhoudingen bij Vrankrijk is aan de stafofficier informatie verteld dat aangehouden is op grond van 140. De mensen die uit Vrankrijk kwamen en aangehouden werden door de arrestatieteams, zijn waarschijnlijk aangehouden op grond van informatie, was aangegeven door de vaste verkenningpost.

De stafofficier informatie wist ook niet dat de grote groep op grond van 140 aangehouden zou worden.

De vaste verkenningsposten tegenover Vrankrijk hadden gemeld dat een aantal mensen (100 a 150 man) Vrankrijk verliet. Sommigen van hen droegen bivakmutsen en tassen. Men liep arm in arm richting Raadhuisstraat. De stafofficier informatie wist niet waar de groep uiteindelijk naar toe zou gaan. De berichten zijn doorgegeven aan de operationeel commandant.

Bij Vrankrijk is één lichtkogel waargenomen. In de avond en de volgende ochtend heeft de helikopter beelden gemaakt van het dak. Op de beelden waren 's avonds mensen en flessen met doeken (waarschijnlijk molotov-cocktails) te zien. 's Ochtends is ingezoomd op het dak in verband met de doos met lappen die hier stond.

De taxatie van het aantal demonstranten kan een inschattingfout van een verkenner zijn geweest. Na de insluiting van de groep was het werk van de verkenningseenheden voorbij. Zij zijn toen vertrokken. In de stad was het hierna vrij rustig.

De stafofficier informatie geeft aan dat de politie waarschijnlijk niet op 'zo'n grote vangst had gerekend'. Het is bij openbare-orde verstoringen niet de gewoonte zo'n grote groep aan te houden. Het was dan ook de eerste keer dat de stafofficier informatie dit meemaakte.

Maandag 16 juni 1997

De informatie die via de verkenningseenheden binnenkomt, wordt doorgegeven aan de operationeel commandant. Deze geeft de informatie door aan de pelotonscommandanten vanwaar de informatie doorgaat op de sectiecommandanten. De stafofficier informatie maakt gebruik van de helikopterbeelden. Door de beelden is de situatie ter plaatse goed te bezichtigen. De verkenningseenheden kunnen de situatie ter plaatse gedetailleerd bezichtigen. Het herkennen van leden van de verkenningseenheden door demonstranten is niet erg. De stafofficier informatie geeft hierbij aan dat de leden professioneel hebben gewerkt en op straat waarschijnlijk niet als politieambtenaar herkend worden.

Op maandagavond kwam er een melding binnen dat een groep demonstranten zich zou verzamelen op de Nieuwmarkt. De stafofficier informatie kreeg te horen hoe de demonstranten er uit zagen, dat ze begonnen te lopen en dat ze veel lawaai maakten. De demonstranten waren voor de verkenningseenheden herkenbaar op haardracht, het dragen van bivakmutsen en de tasjes waarin wellicht stokken en verbommen meegenomen werden.

De stafofficier informatie stelt dat de leiding niet expliciet heeft aangegeven waar de leden van de verkenningseenheden op moeten letten. Zij hebben zelf de nodige ervaring hiertoe.

Dinsdag 17 juni 1997

Het heeft de stafofficier informatie verbaasd dat de groep die op de Dam het bloemenperkje ontwortelde niet op grond van 141 is aangehouden.

Evaluatie

De stafofficier informatie is ervan overtuigd dat de informatie van de verkenningseenheden van belang is geweest voor het verloop van de gebeurtenissen tijdens de Eurotop. Na de massademonstraties was het rustiger in de stad. Over de aanhoudingen wil hij geen waardeoordeel geven.

Goedgekeurd: 20 oktober 1997

Verslag van het gesprek van de Commissie voor de politiekachten met de vertegenwoordiger van de burgemeester

Woensdag 3 september 1997 om 11:00 uur, zaal 02.34 Stadhuis.

Aanwezig: vertegenwoordiger van de burgemeester;
de heer T.M. Schalken, de heer D. Samkalden, mevrouw P.M. Vollebregt (Commissie);
mevrouw S. Sadiék, de heer J. Mul (Secretariaat)

Status van het gesprek

Het gesprek tussen de Commissie voor de politiekachten en de vertegenwoordiger van de burgemeester heeft de status van een oriënterend gesprek. Niet wordt uitgesloten dat in de toekomst wederom een gesprek plaatsvindt naar aanleiding van in de loop van het feitenonderzoek gerezen vragen.

Gesprekspartner

De vertegenwoordiger van de burgemeester is tijdens de Eurotop in de volgende functies werkzaam geweest:

1. Secretaris van de 'grote driehoek' (hoofdofficier van justitie, burgemeester, korpschef)
2. Voorzitter van de 'kleine driehoek' of 'subdriehoek' inzake de Eurotop
3. Voorzitter van de werkgroep Openbare Orde, Veiligheid en Logistiek (OOVL)
4. Vertegenwoordiger van de burgemeester in het beleidscentrum Eurotop (beleidscentrum)

ad 1 De Grote driehoek (GD) bestaat uit de volgende personen:

- burgemeester van Amsterdam
- hoofdofficier van Justitie Amsterdam
- korpschef

Voorafgaand en tijdens de Eurotop hebben de volgende personen de Grote driehoek bijgestaan:

- hoofd openbare orde & veiligheid
- plaatsvervangend hoofdofficier van justitie
- vertegenwoordiger openbaar ministerie
- hoofd justitiële bedrijfsvoering
- de algemeen commandant (nacht)

ad 2 De kleine driehoek bestond uit de volgende personen:

- Voorzitter
- Stadhuis
- Secretaris (stadhuis)
- Vertegenwoordiger Openbaar Ministerie
- De algemeen commandant (overdag) & de algemeen commandant (nacht)

De kleine driehoek heeft voorafgaand aan de Eurotop regelmatig overleg gepleegd ten aanzien van operationele aspecten, tolerantiegrenzen et cetera met betrekking tot het draaiboek. Voorts heeft de kleine driehoek zich bezig gehouden met het concept van het Draaiboek Eurotop. Niet alle aspecten zijn echter in detail in de kleine driehoek besproken. Ook in verschillende werkgroepen zijn diverse aspecten nader uitgewerkt. De uiteindelijke versie van de Draaiboeken politie (1) en gemeente (2) zijn na behandeling vastgesteld door de grote driehoek.

ad 3 De werkgroep openbare orde, veiligheid en logistiek had als opdracht om de politie-activiteiten af te stemmen op de (ontwikkeling van de) overige activiteiten die in Amsterdam gedurende de Eurotop zouden plaatsvinden. In dit kader was de werkgroep OVL ook belast met het opstellen van het Draaiboek Eurotop voor de gemeentelijke diensten.

Onderwerpen

- taxatie aantallen arrestanten door driehoek en beleidscentrum;
- bejegening arrestanten door openbaar ministerie / politie / justitie;
- ophouden en uitzetting van Italianen;
- afstemming met overige klachtinstanties.

Algemeen

Na lezing van diverse bescheiden heeft de Commissie het beeld gekregen van een zorgvuldige en uitvoerige voorbereiding van de (politie-)activiteiten tijdens de Eurotop. Tegelijkertijd geeft de Commissie echter aan dat er een relatief groot aantal klachten is binnengekomen naar aanleiding van het politie-optreden tijdens de Eurotop. De hoofdvraag van de Commissie is dan ook in hoeverre het aantal daadwerkelijke arrestanten het verwachte aantal heeft overschreden en welke normen bij de bejegening van arrestanten in acht zijn genomen. De Commissie vraagt deze informatie met het oog op het beleid van de diverse bevoegde instanties voor zo ver dat gevolgen heeft gehad voor concreet politie-optreden waarover is geklaagd. De Commissie zal met andere woorden geen oordeel uitspreken over het beleid van het Openbaar Ministerie, het beleid van het bestuur (bevoegd gezag) en het beleid van de Grote driehoek in het algemeen.

Taxatie aantal arrestanten

De Commissie voor de politiekklachten vraagt zich af in hoeverre het driehoeksoverleg zich heeft gebogen over de vraag welke aantallen arrestanten te verwachten waren en waarop deze verwachting gebaseerd is geweest (algemene besluitvorming). Een andere vraag is of daarbij rekening is gehouden met verschillende aantallen indien zou worden aangehouden op grond van strafvordering of indien zou worden opgehouden op grond van de handhaving van de openbare orde.

Noch in de Grote driehoek, noch in de kleine driehoek is gesproken over aantallen arrestanten. Wel is bepaald dat de behandeling en bejegening van arrestanten moest voldoen aan de normale procedures. Op een bepaald moment is de vertegenwoordiger van de burgemeester op de hoogte gesteld van het aantal gereserveerde plaatsen. Vanuit een bestuurlijke invalshoek, en op basis van het te voeren beleid (de-escalatie) en eerdere ervaringen, kon het toen genoemde aantal voldoende worden genoemd. Uit het Draaiboek Eurotop van de politie blijkt dat er minimaal 300 plaatsen (niet: cellen) waren gereserveerd. Deze taxatie berust onder meer op de ervaring die is opgedaan bij grote voetbalwedstrijden (openbare orde-problematiek). Het uiteindelijke aantal te verwachten arrestanten is vastgesteld door de Recherche en het Openbaar Ministerie gezamenlijk. Deze taxatie en de opvang van arrestanten is in de project-organisatie besproken, en op basis van eerdere ervaringen is de vertegenwoordiger van de burgemeester van mening dat het in het Draaiboek Eurotop vermelde aantal van ruim 300 plaatsen toen als een reële verwachting kon worden betiteld. Ook is er gezorgd voor een noodplan (noodvoorziening). Het antwoord op de vraag of de verwachte aantallen arrestanten allen konden worden gehuisvest, kon volgens de vertegenwoordiger van de burgemeester dan ook uit een beleids-bestuurlijk oogpunt bevestigend luiden. De korpsbeheerder heeft, omdat dat niet als een knelpunt werd beoordeeld, nadien uiteraard niet nogmaals naar de aantallen arrestanten en de aantallen gereserveerde cellen gevraagd. Ten eerste omdat het gereserveerde aantal plaatsen vanuit een beleids-bestuurlijk oogpunt voldoende kon worden genoemd en daarmee dus geen bestuurlijk aandachtspunt (meer) was, en ten tweede omdat de gehele (verdere) logistiek aan de politie en het Openbaar Ministerie was overgelaten.

Tijdens de voorbereidingen is uiteraard gesproken over eventuele standaard-rechtsgronden die als basis konden dienen voor het aanhouden van personen. Evenwel is tijdens de voorbereidingen niet de wens uitgesproken de eventueel aan te houden personen zo lang mogelijk vast te houden of op te houden. Mocht dat wel het geval geweest zijn, dan zou de taxatie wellicht aan de lage kant zijn geweest.

De handhaving van de openbare orde kan op verschillende manieren geschieden. Voorop stond dat slechts tot aanhouding zou worden overgegaan indien de aan te houden persoon in redelijkheid kon worden verdacht van het plegen van een strafbaar feit, én indien bij de aanhouding geen gevaar zou ontstaan voor de aan te houden personen en/of de aanhoudende ambtenaren van politie (dit is standaard-beleid).

Het beleid van het bestuur is er dus op gericht geweest de-escalerend te werk te gaan. Dit blijkt eveneens uit de vaststelling van de tolerantiegrenzen, die zijn toegesneden op het beleid in Nederland en niet bij voorbeeld op het beleid tijdens de chaos-dagen in Duitsland.

Bejegening van arrestanten

Het beleidscentrum heeft als uitgangspunt gehanteerd dat aangehouden personen fatsoenlijk moesten worden ondergebracht. Het Openbaar Ministerie heeft - op verzoek van het beleidscentrum - toen de inzet van artikel 140 van het Wetboek van Strafrecht aan de orde kwam, landelijk gecheckt hoeveel cellen er vrij waren voor Eurotop-arrestanten. Hieruit bleek dat indien extra celruimte nodig was voor hogere aantallen arrestanten er andere, zwaardere categorieën arrestanten zouden moeten worden heengezonden hetgeen door het Ministerie van Justitie werd afgeraden. Het beleidscentrum achtte dit onaanvaardbaar en is hiermee daarom niet accoord gegaan. Hierop heeft het Departement van Justitie een zogenoemde noodvoorziening getroffen. Het beleidscentrum heeft gevraagd of deze voorziening voldeed aan de normale regels die gelden bij de behandeling en bejegening van arrestanten. In een gesprek tussen hoofdofficier van Justitie Vrakking en de Secretaris-Generaal van het Departement van Justitie bleek dat de garantie kon worden gegeven dat de arrestanten op een normale wijze konden worden gehuisvest en verzorgd. Hierop is de burgemeester accoord gegaan met de noodvoorziening. Met betrekking tot de huisvesting, verzorging en bejegening van arrestanten heeft de burgemeester / korpsbeheerder het vertrouwen gesteld in de politie en het Openbaar Ministerie. Naast het feit dat in de grote driehoek is benadrukt dat de bejegening van arrestanten conform de normale normen zou dienen te geschieden, is het eigenlijk een vanzelfsprekendheid dat het vertrouwen van de burgemeester in de afhandeling door de politie en het Openbaar Ministerie zonder nadere vragen wordt gesteld.

Ophouden en uitzetting van Italianen

In overleg met het beleidscentrum is op grond van een noodbevel overgegaan tot het ophouden van 150 Italianen. Men is tot deze beslissing gekomen omdat de demonstratie tegen armoede en werkloosheid al veel orde-problemen kende. Bovendien had de Duitse politie reeds proces-verbaal opgemaakt tegen een aantal Italianen, hetgeen aangaf dat (een aantal) treinreizigers toen reeds ordeproblemen gaf. Het beleid bij het ophouden en het uitzetten van de (trein met) Italianen was erop gericht de trein uit Amsterdam te verwijderen, en om vernielingen en ordeverstoringen terug te brengen op individuele personen, teneinde deze personen aan te houden. Hoewel een aantal vernielingen kon worden geïndividualiseerd, bleek het isoleren van deze personen te moeilijk.

Noodbevel

Een noodbevel kan worden afgegeven indien de verwachting bestaat dat een grote ordeverstoring zal plaatsvinden en daarop met de normale middelen geen adequaat antwoord kan worden gegeven. Het noodbevel gaf aan de politie de bevoegdheid om (aan het bevel te geven de trein met Italianen tot aan de stadsgrenzen van Amsterdam te verplaatsen. Voor het vervoer van Amsterdam naar de Nederlandse grens richting Italië was men echter aangewezen op de last tot uitzetting die is afgegeven door de IND.

Het karakter van een noodbevel laat zich als volgt omschrijven. Indien de reële verwachting bestaat dat een grootschalige ordeverstoring zich zal voordoen en daarop met de beschikbare normale middelen geen adequaat antwoord kan worden gegeven, heeft de burgemeester de mogelijkheid in het kader van de handhaving van de openbare orde een noodbevel af te geven (Gemeentewet). Het noodbevel draagt de politie op om een dreigende ordeverstoring in de kiem te smoren. Het noodbevel kan slechts worden gebruikt indien de situatie waarvoor het is afgegeven zich ook daadwerkelijk voordoet. Op dat moment ontstaat voor de politie de verplichting om conform het noodbevel op te treden.

Wanneer twijfel ontstaat of in de bewuste situatie het noodbevel kan worden ingeroepen, vindt altijd overleg plaats tussen de politie en de (vertegenwoordiger van de) burgemeester. Indien de verwachte situatie zich niet voordoet of de gronden waarop het noodbevel is afgegeven niet langer aanwezig zijn, wordt het noodbevel ingetrokken. Hieruit blijkt reeds dat een noodbevel zich slechts leent voor specifieke (openbare orde-bedreigende) situaties.

Het karakter van een noodbevel is dan ook dat het van korte duur is, en dient te worden ingetrokken indien de gronden waarop het is afgegeven zijn komen te vervallen. Er is dan echter wel sprake van een door de burgemeester afgegeven noodbevel, ongeacht of van de in het noodbevel neergelegde bevoegdheden gebruik is gemaakt of de verwachte situatie zich heeft voorgedaan.

Afstemming met overige klachtinstanties

De klachtonderdelen die niet door de Commissie voor de politiekachten kunnen worden behandeld worden zo spoedig mogelijk aan de vertegenwoordiger van de burgemeester bekend gemaakt. De burgemeester zorgt er dan voor dat de overige, wel bevoegde instanties de klachten ter behandeling krijgen aangeboden.

Afsluiting

De vertegenwoordiger van de burgemeester zal de Commissie voorzien van de tijdens de Eurotop afgegeven noodbevelen.

Goedkeuring: 19 september 1997

**Gesprekken tussen de Commissie voor de politiekklachten en vertegenwoordigers Autonomo Centrum
en buro Jansen & Janssen
Maandag 8 september 1997
Maandag 15 september 1997**

Aanwezig: vertegenwoordigers van het Autonomo Centrum;
vertegenwoordigster van buro Jansen & Janssen;
de heer T.M. Schalken, mevrouw P.M. Vollebregt, de heer D. Samkalden (Commissie);
mevrouw S. Sadiék (8 september), de heer J. Mul en mevrouw M.A. Hanrath (Secretariaat)

Welkom

De Voorzitter licht de procedure toe. De korpsbeheerder sprak zijn voorkeur uit voor het verrichten van onderzoek door de Commissie. De Commissie is dan ook formeel aangevangen met haar onderzoek.

Activiteiten van de Commissie voor de politiekklachten

De Voorzitter geeft aan dat de bevoegdheden van de Commissie voor de politiekklachten beperkt zijn. De Commissie kan geen oordeel geven over het Gevangeniswezen (en daarmee de opvang van arrestanten) en het beleid van Justitie, bijvoorbeeld ten aanzien van de toepassing van artikel 140 Wetboek van Strafrecht. Wel kan de Commissie haar oordeel geven over concreet politietoedren dat ten grondslag ligt aan klachten, en hiermee samenhangend politie-beleid. De Commissie kan ook ambtshalve diverse aspecten van politietoedren bekijken, voorzover deze binnen de bevoegdheden van de Commissie vallen.

De verantwoordelijkheid voor het Gevangeniswezen ligt bij Justitie, de verantwoordelijkheid voor de aanhoudingen bij het Openbaar Ministerie. Ook de Nationale ombudsman kent deze beperkingen hoewel hij meer bevoegdheden heeft. De Nationale ombudsman kan het beleid van het Ministerie van Justitie en het Openbaar Ministerie beoordelen, maar is ook gebonden aan het oordeel van de Strafrechter. De Voorzitter geeft aan dat deze week een gesprek met de heer Vrakking zal plaatsvinden, waarin zal worden besproken welke ruimte de Commissie heeft tot onderzoek.

Ten aanzien van het horen van de klagers is een van de normale gang van zaken afwijkende procedure vastgesteld. Met de politie is afgesproken dat de politie zelf geen klagers hoort en geen contact opneemt met klagers. De Commissie zal dit doen.

Rapportage Commissie voor de politiekklachten

Het advies van de Commissie voor de politiekklachten aan de korpsbeheerder komt uit op 1 november 1997. In dit advies wordt een oordeel gegeven over het Zwartboek en de individuele klachten die naast het Zwartboek zijn binnengekomen. Dit zelfstandige rapport wordt gelijktijdig met het rapport van de korpsbeheerder gepubliceerd, medio november 1997.

Naast deze rapporten komt er een evaluatie van het COT (Crisis Onderzoeksteam). Niet geheel duidelijk is of het hier gaat om een advies of een apart rapport. De Minister van Justitie heeft een adviescommissie ingesteld onder leiding van de heer Balkema (Vice Voorzitter hof Arnhem en oud-hoogleraar Penitentiair Recht) voor een onderzoek naar de klachten die betrekking hebben op het Gevangeniswezen.

Vragen van de Commissie aan Autonomo Centrum en Jansen & Janssen

1. Voor de Commissie is slechts goed onderzoek mogelijk indien de klachten zo veel mogelijk geconcretiseerd worden en klagers kunnen worden gehoord. De vraag is of klagers hun anonimiteit willen opheffen. In de regel wordt de anonimiteit slechts gewaarborgd bij een zwaarwegend belang. De Voorzitter stelt dat het mogelijk is dat verdenking van deelname aan een criminele organisatie zo'n belang is. De Commissie zal hier spoedig een besluit over nemen.

2. Kan de Commissie de vertegenwoordiger van het Autonomo Centrum en de vertegenwoordigster van buro Jansen & Janssen beschouwen als vertegenwoordigers of gemachtigden van de klagers?

3. Zijn de vertegenwoordiger van het Autonomo Centrum en de vertegenwoordigster van buro Jansen & Janssen in staat die feitelijke informatie te geven die de Commissie nodig heeft voor haar onderzoek?

Hierbij benadrukt de Voorzitter het belang van de medewerking van de klagers. Voor de Commissie gaat het om het gevoerde beleid maar tevens is het belangrijk dat in individuele gevallen duidelijkheid komt over het optreden van politieambtenaren en hun individuele verantwoordelijkheid.

Toelichting de vertegenwoordigster van buro Jansen & Janssen / de vertegenwoordiger van het Autonomo Centrum

De vertegenwoordigster van buro Jansen & Janssen geeft aan dat het Zwartboek tot stand gekomen is binnen twee weken na de Eurotop. Sindsdien hebben het Autonomo Centrum en Jansen & Janssen meer klachten ontvangen, het totaal ligt nu rond de 340. De wens is een onafhankelijk onderzoek naar hoe het zo ver heeft kunnen komen. Er bestaat een grote discrepantie tussen wat voor de Eurotop is gezegd en hoe tijdens de Eurotop werd gesproken over de demonstranten, als zijnde 'reischoppers' et cetera. Het Autonomo Centrum en Jansen & Janssen willen graag weten wat er is gebeurd dat ertoe heeft geleid dat zoveel mensen zijn aangehouden en de Italianen zijn opgepakt. Het gaat dan voornamelijk om de drie grote massademonstraties: de Italianen, rondom Vrankrijk en de Stopera.

Tijdens een gesprek met de Nationale ombudsman en enkele beleidsmedewerkers van de Nationale ombudsman bleek dat de burgemeester zelf (door middel van de Commissie) onderzoek wilde doen naar de gebeurtenissen tijdens de Eurotop. De vertegenwoordigers van het Autonomo Centrum en Jansen & Janssen voelden zich hierdoor overvallen en moesten een keuze maken te willen meewerken of niet. Zij hebben liever dat de Nationale ombudsman het geheel onderzoekt, zoals bij de studentendemonstratie in Den Haag. Zij vrezen dat bij behandeling van het Zwartboek volgens de Klachtenprocedure de basisvragen, waarom is er plotseling zo hard opgetreden, onvoldoende beantwoord worden. Met de klagers is de dato 8 september nog geen overleg gevoerd over samenwerking met de Commissie. Op een eerder moment zijn 120 machtigingen verkregen voor vertegenwoordiging van klagers in het onderzoek van de Nationale ombudsman. Gevraagd zal moeten worden of deze klagers er bezwaar tegen maken deze machtiging ook te gebruiken voor het onderzoek door de Commissie. De Voorzitter geeft hierbij aan dat al zou iedereen bereid zijn tot het spreken met de Commissie, dit technisch onmogelijk is. Er zal een vorm moeten worden bedacht waarin een aantal mensen over een bepaalde gebeurtenis wordt gehoord. In geval van individuele gedragingen kunnen wel specifieke mensen worden gehoord.

De vertegenwoordigster van buro Jansen & Janssen geeft aan dat de Nationale ombudsman in eerste instantie had aangegeven dat het onderzoek van de Commissie werd beschouwd als een bouwsteen voor het eigen onderzoek. Het kwam dan ook als een verassing dat men moest vernemen dat de Nationale ombudsman wellicht in het geheel geen eigen onderzoek zal verrichten indien de klagers in een eerdere fase tevreden zijn gesteld. Daarbij gaf de Nationale ombudsman aan eigenlijk geen tijd te hebben voor het onderzoek.

Overleg Commissie voor de politiekklachten met de politie

De Voorzitter geeft aan dat vrijdag 5 september 1997 de Commissie heeft gesproken met de korpsleiding, de operationeel commandanten en de algemeen commandanten. De Commissie heeft de politie een vragenlijst voorgelegd. Bij medewerking van het Autonomo Centrum en Jansen & Janssen aan het onderzoek van de Commissie, kunnen klagers in het kader van hoor- en wederhoor inzage krijgen in de feitelijke informatie die door de politie wordt verschaft.

Het Autonomo Centrum en Jansen & Janssen kunnen dan mogelijk klagers selecteren die iets zinnigs kunnen vertellen over de diverse gebeurtenissen. Voor het Autonomo Centrum en Jansen & Janssen gaat het dan met name over de jubeldemonstratie, de trein met Italianen en de aanhoudingen op grond van artikel 140 Wetboek van Strafrecht. De Voorzitter memoreert dat een oordeel over de rechtmatigheid van de Openbaar Ministerie-beslissing over de inzet van artikel 140 Wetboek van Strafrecht niet behoort tot de bevoegdheid van de Commissie. De Strafrechter beoordeelt de juistheid van toepassing in individuele gevallen indien de arrestanten worden vervolgd.

De Commissie geeft slechts haar oordeel indien de rechter seponeert. Daarbij kijkt zij of de politieambtenaar in redelijkheid tot aanhouding kon overgaan binnen de criteria die zijn vastgesteld door de Hoofdofficier van Justitie. Daarvoor heeft de Commissie zicht op het beleid van de Hoofdofficier nodig. De vertegenwoordiger van het Autonoom Centrum geeft aan dat de toepassing van artikel 140 Wetboek van Strafrecht slechts één van de incidenten is. De rol van Vrakking is minder bij bijvoorbeeld de Jubeldemonstratie en de Italianen.

Activiteiten in nabije toekomst

Voor de Commissie is het van belang te weten wat de klagers onderzocht willen zien en of de klagers zelf willen reageren. De vertegenwoordiger van het Autonoom Centrum en de vertegenwoordigster van buro Jansen & Janssen benadrukken slechts als intermediair te functioneren en zullen de achterban moeten raadplegen over verdergaande activiteiten. Dit kost tijd. Een eventuele afwijking van het eerste standpunt zal bevreemding wekken bij de klagers, en ook bij een eventuele medewerking zal de angst blijven bestaan dat de vragen tussen de wal en het schip verdwijnen. Volgens de Voorzitter is dit risico niet zo groot aangezien een discussie zal ontstaan naar aanleiding van het rapport van de Commissie en duidelijk zal zijn waar deze discussie over zal moeten gaan.

Het Autonoom Centrum en Jansen & Janssen zullen vandaag of morgen overleg voeren en woensdag-ochtend aan het Secretariaat van de Commissie mededelen of zij meewerken aan het onderzoek van de Commissie, en zo ja; op welke wijze dit gebeurt.

Anonimiteit

De vertegenwoordigster van buro Jansen & Janssen benadrukt dat de anonimiteit van klagers een grote rol speelt bij de besluitvorming over medewerking. Met de Nationale ombudsman was overeengekomen dat hij de namen van klagers wel bezat maar dat deze namen niet zouden worden doorgespeeld naar bestuurlijke en justitiële instanties. Het Autonoom Centrum en Jansen & Janssen willen de garantie dat de anonimiteit wordt gewaarborgd. De Commissie voor de politiekachten zal hierover een besluit nemen. In beginsel wordt vertrouwelijke informatie niet gebruikt in de rapporten. De Commissie voor de politiekachten zal haar standpunt hieromtrent vormen en dit afstemmen met het Openbaar Ministerie.

Op de bijeenkomst van 15 september 1997 geeft de Voorzitter aan dat de hoofdofficier van Justitie de uitdrukkelijke verzekering geeft dat de klagers niet worden vervolgd. Hij verwijst hierbij naar de brief de dato 12 september 1997 waarin dit duidelijk wordt gemaakt. De heer geeft aan dat het voor de klagers van belang is dat de stukken niet bij de politie terecht komen. De Voorzitter benadrukt dat gegevens die in bezit zijn van de Commissie niet bij de politie terecht komen. Wel worden documenten uitgewisseld in het kader van hoor- en wederhoor.

Duidelijk wordt gemaakt dat het schema met betrekking tot de competentie van de instanties, dat is uitgedeeld op de commissie-vergadering de dato 19 augustus 1997, betrekking heeft op het Zwartboek. De Commissie heeft tevens 30 individuele klachten binnengekregen, waaronder 12 van de bewoners van Keizerrijk.

Medewerking Autonoom Centrum en bureau Jansen&Janssen

Het Autonoom Centrum en Jansen & Janssen zullen een besluit nemen al dan niet mee te werken aan het onderzoek door de Commissie. Bij een positief besluit zal nader overlegd worden hoe hoor- en wederhoor en verzoeken om aanvullende informatie vorm zal krijgen.

De vertegenwoordiger van het Autonoom Centrum en de vertegenwoordigster van buro Jansen & Janssen zullen de Commissie schriftelijk berichten over het besluit ten aanzien van medewerking aan het onderzoek van de Commissie. Indien het Autonoom Centrum en Jansen & Janssen meewerken aan het onderzoek zal aan klagers gevraagd worden of het contact met de Commissie verloopt via het Autonoom Centrum en Jansen & Janssen of dat de Commissie direct met klagers contact kan opnemen. Het Autonoom Centrum en Jansen & Janssen zouden dan kunnen checken of de verhalen alle belangrijke gebeurtenissen 'coveren' en of mensen bereid zijn gehoord te worden.

Op de bijeenkomst van 15 september 1997 geeft de vertegenwoordigster van bureau Jansen & Janssen aan dat het Autonoom Centrum en bureau Jansen & Janssen ondanks de bezwaren toch zullen meewerken aan het onderzoek door de Commissie.

Afgesproken wordt dat het Autonoom Centrum een brief schrijft aan alle klagers waarin zij binnen 10 dagen van klagers wil horen of de door klagers verleende machtiging ook mag worden gebruikt voor onderzoek door de Commissie. Aan klagers zal tevens gevraagd worden of zij al dan niet anoniem willen klagen, en of zij bereid zijn tot het geven van aanvullende informatie. Gevraagd zal worden of de Commissie direct met klager in contact kan treden. De Commissie krijgt de klachtverhalen van de klagers die goedkeuring verlenen toegestuurd. Het horen kan eventueel telefonisch plaatsvinden.

Opgemerkt wordt dat ongeveer de helft van de klagers uit het buitenland komt. De heer vraagt of het zin heeft veel energie in deze buitenlandse klagers te steken. De Commissie kan geen reiskosten vergoeden. De adviezen worden vertaald indien dit nodig blijkt.

Het lijkt op dit moment niet mogelijk een ieder te horen. De heer denkt dat het haalbaar is zo'n twintig klagers bijeen te krijgen die gehoord kunnen worden over het algemene gebeuren. De Voorzitter benadrukt dat er over bepaalde onderwerpen zeker mensen gehoord moeten worden. Het gaat dan bijvoorbeeld over seksuele intimidatie, fouillering door personen van het andere geslacht, fouillering in bijzijn van derden, de ME die naar drank rook, en de willekeurige arrestaties. De Commissie en het Autonoom Centrum zullen aangeven wat zij belangrijke punten vinden.

Rol Autonoom Centrum en bureau Jansen & Janssen

De Commissie beschouwt de beide bureaus als gemachtigden van de klagers. In hoeverre zijn de aanwezigen partij bij de klachtenbehandeling? De vertegenwoordiger van het Autonoom Centrum stelt dat de aanwezigen zelf nauwgezette kennis hebben van de gebeurtenissen. Dit komt deels door de eigen aanwezigheid bij de gebeurtenissen, deels door de opzet van het Zwartboek. Wellicht kunnen het Autonoom Centrum en bureau Jansen & Janssen op bepaalde punten klachten aanvullen. De Commissie voor de politiekklachten maakt duidelijk dat getuigen bij de Commissie kunnen klagen. Maar een getuige moet wel feitelijk kunnen aangeven waar hij over klaagt. Hij wijst op de mogelijkheid dat het Autonoom Centrum en bureau Jansen & Janssen ook als gemachtigde hun visie kunnen geven.

Financiering mailings

Het Autonoom Centrum maakt aanzienlijke kosten voor het onderzoek door de Commissie. De vertegenwoordiger van het Autonoom Centrum vraagt of binnen de gemeente geld beschikbaar is voor de mailings. Mevrouw Sadiék adviseert een verzoek in te dienen bij de het waarnemend hoofd Algemeen Bestuur. De Voorzitter zegt dat de Commissie dit verzoek zal ondersteunen.

Beelden

Het Autonoom Centrum en bureau Jansen & Janssen heeft video-beelden tot haar beschikking. De Commissie kan deze beelden inzien.

Goedgekeurd: oktober 1997

Verslag van het gesprek van de Commissie voor de politiekachten met de directeur van het korps Spoorwegpolitie
Donderdag 18 september 1997

Aanwezig: de directeur van het korps Spoorwegpolitie;
de heer T.M. Schalken, mevrouw P.M. Vollebregt (Commissie);
mevrouw M.A. Hanrath, de heer J.M. Mul (Secretariaat)

Algemeen

De Commissie heeft nog geen volledig inzicht kunnen krijgen in de gebeurtenissen op zaterdag 14 juni 1997 tussen 13:00 en 23:00 uur, waarbij circa 150 Italianen bij aankomst met de trein op het Centraal Station zijn opgehouden en overgebracht naar PI Over-Amstel, om vervolgens op grond van een noodbevel via de NS-stations Sloterdijk en Centraal Station buiten de stadsgrenzen te worden gebracht. Daarom is de directeur van het korps Spoorwegpolitie door de Commissie uitgenodigd om enige helderheid te verschaffen over de gebeurtenissen. Tijdens het gesprek zal het door de directeur van het korps Spoorwegpolitie opgestelde rapport als uitgangspunt dienen.

Gesprekspartner

De directeur van het korps Spoorwegpolitie is op dit moment werkzaam als directeur van het NS Korps Spoorwegpolitie. In het verleden is hij 25 jaar werkzaam geweest bij de regiopolitie Amsterdam-Amstelland (Gemeentepolitie Amsterdam) als o.m. plaatsvervangend chef Bewapening, Kleding en Uitrusting ME (BKU-ME). In die functie heeft de directeur van het korps Spoorwegpolitie regelmatig te maken gehad met (tactiek bij) grootschalig politie-optreden bij ordeverstoringen. Ook tot zijn ontslag op 1 februari 1997 is de directeur van het korps Spoorwegpolitie als operationeel commandant bij vele optredens ingezet.

De directeur van het korps Spoorwegpolitie is op zaterdag 14 juni 1997 zelf ook ter plaatse geweest op het Centraal Station. Zijn verklaringen berusten grotendeels op eigen waarneming en voor het overige op het mutatie-rapport van de Spoorwegpolitie Amsterdam en de dagrapporten van de Centrale Meldkamer (CMK) van de Spoorwegpolitie te Utrecht alsmede het logboek van het Plaatselijk Actie Centrum van NS-Reizigers op Amsterdam Centraal Station.

Vorbereidingen Eurotop bij NS Korps Spoorwegpolitie

Reeds in de maand maart verschenen in verschillende bladen (RAVAGE, Underground) berichten dat er tijdens het weekeinde voorafgaande aan de Eurotop zogenaamde 'chaos-dagen' georganiseerd zouden worden. De directeur van het korps Spoorwegpolitie heeft binnen zijn organisatie toen al benadrukt dat dergelijke artikelen objectief dienden te worden gelezen. Omdat het lila schilderen van het Paleis op de Dam op het programma zou staan, kon de berichtgeving wellicht als 'bluf' worden bestempeld. Niettemin zijn de artikelen binnen de Spoorwegpolitie gaan circuleren en hebben daar toen een 'te grote lading' gekregen, waardoor een wat gespannen sfeer kon ontstaan. Daarbij komt nog dat zich een discussie heeft afgespeeld of de Spoorwegpolitie van dezelfde uniform-kleding als de ME kon worden voorzien. Ook is er door tussenkomst van de Ondernemingsraad een pamflet uitgegaan richting de directie van het Korps Spoorwegpolitie om te eisen dat medewerkers van de Spoorwegpolitie beschermd zouden worden door de regio-politie Amsterdam-Amstelland, omdat zij niet zouden zijn uitgerust om grote ordeverstoringen te beheersen. Ook deze elementen hebben eraan bijgedragen dat de spanning onder medewerkers van de Spoorwegpolitie in de week voorafgaand aan de Eurotop kon toenemen.

Afgesproken werd dat de Spoorwegpolitie als een liaison tussen de reizigers en de regiopolitie Amsterdam-Amstelland zou fungeren. Uit veiligheidsoogpunt heeft de directeur van het korps Spoorwegpolitie toen een tiental veiligheidsschilden aangevraagd voor de bescherming van de medewerkers van de Spoorwegpolitie. Dit bericht is niet aan de medewerkers van de Spoorwegpolitie doorgegeven om verdere spanningen te vermijden.

Wegblijven vredesdetachement op het Centraal Station

De Commissie voor de politiekklachten heeft in het door de directeur van het korps Spoorwegpolitie opgestelde rapport n.a.v. de gebeurtenissen de dato zaterdag 14 juni 1997 gelezen dat er via de Spoorwegpolitie-Amsterdam door de uniforme commando kamer beloofd is te assisteren bij de aankomst van de trein met Italiaanse demonstranten op het Centraal Station door een vredesdetachement. Dit detachement is echter nooit op het perron verschenen, maar is op het plein buiten het Centraal Station gebleven. In plaats daarvan is een peloton ME naar het perron gedirigeerd dat een linie formeerde om de trein met Italianen.

De Commissie vraagt zich af of het verschijnen van de ME niet ook de gemoederen verhitte.

De directeur van het korps Spoorwegpolitie meent dat het niet-nakomen van de toezegging op zich geen probleem vormde en vraagt hij zich af of assistentie überhaupt nodig zou zijn geweest. De trein met Italianen kwam aan op spoor 2 (perron 1) zodat de Italiaanse demonstranten zonder enig oponthoud via de trappen langs perron 1 het station hadden kunnen verlaten. De directeur van het korps Spoorwegpolitie wijst erop dat de beslissing om ME in te zetten waarschijnlijk is gebaseerd geweest op de onjuiste berichtgeving van de Spoorwegpolitie Amsterdam richting regiopolitie Amsterdam-Amstelland. Toen evenwel de berichtgeving later werd gecorrigeerd (geen chaoten maar een 'chaotische trein'), was er geen nieuw beleid merkbaar. Het verschijnen van de ME heeft de gemoederen ook niet zozeer verhit. Het probleem lag meer in het feit dat de passagiers van wagons 1 tot en met 6 reeds onderaan de trappen op hun maatjes in de trein wachtten. Toen de demonstranten uit de wagons 7 en 8 vrij werden gelaten en langs hun opgehouden landgenoten in wagon 9 liepen, begon het vermoeden te ontstaan dat de inzittenden van wagon 9 niet zouden worden vrijgelaten. Op dat moment werd de groep onderaan de trap onrustiger en werd een enkele fietsbel richting een lid van de ME gegooid, maar tot een echte geweldsuitbarsting is het niet gekomen.

De directeur van het korps Spoorwegpolitie merkt op dat hij bij het uitstappen van de demonstranten uit de wagons 7 en 8 niet het gevoel kreeg dat de wagons vol zaten met agressieve punks en chaoten, doch eerder met studentikoze types. Weliswaar was een enkeling geheel gekleed in zwart, maar van een 'trein vol met chaoten' was in ieder geval geen sprake. Ook was de directeur van het korps Spoorwegpolitie niet op de hoogte van eventuele additionele informatie met betrekking tot contacten tussen de inzittenden van de trein en bepaalde actie-groepen. De directeur van het korps Spoorwegpolitie heeft in ieder geval niet gezien dat er Italiaanse demonstranten met een mobiele telefoon rondliepen in de trein. Wel wijst hij erop dat het mogelijk is geweest dat een aantal reeds vrijgelaten Italianen andere personen hebben gewaarschuwd dat er nog een aantal landgenoten op het Centraal Station werd opgehouden.

Aard en ernst van de vernielingen in de trein

De Commissie voor de politiekklachten vraagt zich af -nu de directeur van het korps Spoorwegpolitie na de ontruiming de treinstellen zelf heeft gezien- welke de aard en de ernst van de door de Italianen aangebrachte vernielingen was. De directeur van het korps Spoorwegpolitie heeft het vermoeden dat door de onjuiste communicatie en vervorming van berichtgeving een wat overspannen indruk is ontstaan met betrekking tot de aard en de ernst van de aangerichte vernielingen. Ten eerste is door Sp-Arnhem doorgegeven dat een 'trein vol met chaoten' richting Amsterdam zou komen. De directeur van het korps Spoorwegpolitie is van mening dat het zorgvuldiger zou zijn geweest indien de melding was geweest: 'het ziet er wat chaotisch uit'. Door leden van de Spoorwegpolitie te Utrecht kan daardoor de observatie van de trein vanaf het perron minder objectief zijn geweest. Vanuit de CMK van de Spoorwegpolitie te Utrecht is het vanwege het hoge standpunt wel mogelijk geweest om in zijn geheel de trein te bekijken. Deze waarneming is beperkt gebleven tot de constatering dat enkele vlaggen uit de ramen van de trein waren gehangen.

Ten tweede is de melding dat de conducteur de trein uit 'gevlucht' zou zijn, onjuist. Ter hoogte van Emmerich nabij de Duits-Nederlandse grens wisselt de bemanning van de trein, omdat machinisten uit Italië of Duitsland niet geautoriseerd zijn om op het Nederlandse traject te rijden. De conducteur is terecht gekomen in een door de Italiaanse vakbonden gehuurde trein met demonstranten, waardoor hij zich wellicht wat 'unheimlich' heeft gevoeld. De trein met Italianen bestond uit een locomotief en negen wagons, waarbij er geen directe verbinding bestond tussen de voorste wagon en de locomotief. Op dergelijke treinstellen is de conducteur de baas en bepaalt hij wat er gebeurt. De conducteur heeft toen de trein stil doen houden op het station van Arnhem om zo via het perron plaats te kunnen nemen bij de machinist in de locomotief. Van enige bedreiging in de richting van de conducteur is achteraf niet gebleken.

De conducteur voelde zich waarschijnlijk minder goed thuis tussen de soms vreemd uitgedoste Italianen en is om die reden overgestapt.

De directeur van het korps Spoorwegpolitie is van mening dat de aard en de ernst van de vernielingen minder was dan bij voetbalwedstrijden het geval is. De treinstellen waren wel vies, maar hij heeft niet veel vernielingen geconstateerd. Hier en daar was een zitting opengesneden, of waren de muren en plafonds beschreven met viltstift. Daarbij plaatst de directeur van het korps Spoorwegpolitie wel de kanttekening dat niet bekend is hoe oud het materieel is geweest dat de Italiaanse Spoorwegen hebben ingezet voor het vervoer van de Italiaanse demonstranten. Het is met andere woorden niet ondenkbaar dat een deel van de vernielingen reeds aanwezig was op het moment dat de door de vakbond gehuurde trein Italië verliet. De graffiti aan de buitenkant van de wagons kan in ieder geval niet in Nederland zijn aangebracht: de trein heeft alleen langdurig stil gestaan op het Centraal Station in Amsterdam en heeft daar permanent onder observatie gestaan.

Ophouden 150 Italiaanse demonstranten

Toen de trein met Italianen op het Centraal Station aankwam stonden medewerkers van de Spoorwegpolitie Amsterdam en leden van de ME al op het perron. De directeur van het korps Spoorwegpolitie was om 17:00 uur ter plaatse en constateerde dat er in de laatste drie wagons (7-9) nog personen werden opgehouden. Hierop vroeg hij aan pelotonscommandant van de Bravo 50 waarom deze groep niet mocht uitstappen. De pelotonscommandant van de Bravo 50 vertelde dat een lid van de ME een Italiaan vernielingen had zien aanrichten (bekladden trein met viltstift), waarop de algemeen commandant had besloten de inzittenden van de drie laatste wagons op te houden. De directeur van het korps Spoorwegpolitie zei daarop tegen de pelotonscommandant van de Bravo 50 dat dan eigenlijk met een enkele aanhouding had kunnen worden volstaan. De directeur van het korps Spoorwegpolitie nam toen contact op met de algemeen commandant en adviseerde hem de verdachte van de vernieling aan te houden en de overige inzittenden te laten gaan. Bij het uitstappen had de verdachte dan gemakkelijk kunnen worden aangehouden. De algemeen commandant vertelde dat een verkenningseenheid heeft geconstateerd dat vernielingen in de trein waren aangebracht door Italianen, en dat daarom is besloten de laatste drie wagons op te houden. De directeur van het korps Spoorwegpolitie verklaarde daarop tegenover de pelotonscommandant van de Bravo 50 dat hij geen leden van de verkenningseenheid op het Centraal Station heeft gezien, en constateert ook dat het vrijwel onmogelijk zou zijn geweest om daadwerkelijk de vernielingen te kunnen constateren vanwege de positie van de trein. Het treinstel stond met de gangpad-zijde naar het perron. In het gangpad stonden zoveel Italianen dat niet was te zien of in de afzonderlijke coupés vernielingen waren aangericht en door wie. Daarop vraagt de directeur van het korps Spoorwegpolitie aan een kaderlid van de Spoorwegpolitie Amsterdam of er wanordelijkheden zijn geconstateerd door een verkenningseenheid. De heer Schouten laat weten dat er slechts één incident is gesignaleerd. Het betrof hier dezelfde melding van de pelotonscommandant van de Bravo 50 met betrekking tot de Italiaan die met een viltstift de trein had beklad. Hierop nam de directeur van het korps Spoorwegpolitie wederom contact op met de algemeen commandant die echter te kennen gaf niet van zijn beslissing te willen afwijken. Tegen alle commandolijnen in heeft de directeur van het korps Spoorwegpolitie toen contact opgenomen met de commandant openbare orde. Hij adviseerde de algemeen commandant om van ontruiming en aanhouding van de laatste wagon af te zien, omdat daar volgens de directeur van het korps Spoorwegpolitie geen enkele reden toe bestond. De mening van de directeur van het korps Spoorwegpolitie werd gedeeld door de pelotonscommandant van de Bravo 50. De commandant openbare orde zegde toe contact op te nemen met de algemeen commandant en meldde even later aan de directeur van het korps Spoorwegpolitie dat de algemeen commandant 'om hem moverende redenen' bij zijn beslissing bleef. Welke deze redenen waren, was niet duidelijk. De directeur van het korps Spoorwegpolitie merkt op dat de reden waarom de algemeen commandant ondanks de argumenten van de directeur van het korps Spoorwegpolitie, de pelotonscommandant van de Bravo 50, het kaderlid van het korps Spoorwegpolitie en de commandant openbare orde, bij zijn beslissing bleef, wellicht heeft gelegen in het feit dat hij werd geïnstrueerd door het beleidscentrum. Overigens is niet duidelijk waarom de algemeen commandant heeft besloten om slechts de laatste wagon op te houden. Volgens de heren van de Spoorwegpolitie en de pelotonscommandant van de Bravo 50 was er geen enkele aanleiding om onderscheid te maken tussen de wagons 7 en 8 en wagon 9.

De directeur van het korps Spoorwegpolitie was overigens niet op de hoogte van het door de burgemeester afgegeven noodbevel dat de regiopolitie Amsterdam-Amstelland de mogelijkheid gaf de Italianen tot buiten de stadsgrenzen te brengen. De directeur van het korps Spoorwegpolitie vindt dit eigenlijk een vreemde gang van zaken, omdat het niet zomaar mogelijk is om een trein niet te laten binnenkomen of om te leiden. Met de inhoud van het noodbevel is de directeur van het korps Spoorwegpolitie ook niet bekend. Wel geeft hij aan iets te hebben vernomen over de bevoegdheid van de politie om op grond van de Noodverordening preventief mensen op te houden op grond van hun uiterlijk.

De Commissie voor de politiekachten wijst erop dat het noodbevel slechts van kracht zou worden indien (de verwachting bestond dat zich 'ernstige wanordelijkheden' zouden voordoen. De directeur van het korps Spoorwegpolitie is van mening dat dit 'absoluut niet het geval is geweest'. De algemeen commandant heeft wel tegen de directeur van het korps Spoorwegpolitie gezegd: 'jij bent niet verantwoordelijk voor wat er in de stad gebeurt'. Daarop heeft de directeur van het korps Spoorwegpolitie als volgt gereageerd: 'als je ze nu laat gaan, dan krijg je een hoop minder problemen'. De directeur van het korps Spoorwegpolitie is van mening dat hij deze inschatting kon maken op basis van zijn (eerdere) ervaringen in de praktijk met grootschalig politie-optreden. De directeur van het korps Spoorwegpolitie voegt hier nog aan toe dat indien men werkelijk 'ernstige wanordelijkheden' had verwacht, men ook niet de inzittenden van de wagons 1 tot en met 8 had moeten laten gaan.

Communicatie tussen NS Korps Spoorwegpolitie en Regiopolitie Amsterdam-Amstelland

De Commissie voor de politiekachten vraagt zich af welke bijdrage de soms onjuiste en gebrekkige communicatie tussen de Spoorwegpolitie en het regiokorps Amsterdam-Amstelland heeft gehad in het oplopen van de spanningen bij de Spoorwegpolitie en de regiopolitie Amsterdam-Amstelland.

De directeur van het korps Spoorwegpolitie kan zich voorstellen dat er wel al spanningen waren in Amsterdam na de vernielingen op vrijdagavond. Het gevolg daarvan kan volgens de directeur van het korps Spoorwegpolitie zijn dat daardoor minder objectief wordt geobserveerd, gesignaleerd en geluisterd. Op die manier kan er een 'verminkt beeld' zijn binnengekomen bij de Spoorwegpolitie en richting het regiokorps Amsterdam-Amstelland zijn uitgegaan. De directeur van het korps Spoorwegpolitie benadrukt dat de onjuiste berichten nadien wel alle tijdig zijn gecorrigeerd. In deze context geeft de directeur van het korps Spoorwegpolitie aan dat hij al langere tijd pleit voor een betere training voor verkenningseenheden (beter schatten aantallen mensen, schatten afstanden en schatten van snelheid) omdat deze de ogen en oren voor de operationeel commandant vormen. Ook pleit de directeur van het korps Spoorwegpolitie voor de herintroductie van de 'beleidswaarnemer', een niet ingezette operationeel commandant die een beleidsadvies richting het operationeel commando kunnen overbrengen (dat niet ter plaatse is) op basis van een objectieve waarneming.

Aanbevelingen

Op uitnodiging van de Commissie is de directeur van het korps Spoorwegpolitie van mening dat in de toekomst het volgende kan worden verbeterd:

- 1) betere bewaking en tijdige bijstelling van de beeldvorming;
- 2) betere training van leden van de verkenningseenheid in objectieve waarneming;
- 3) herintroductie van de beleidswaarnemer (niet ingezette operationeel commandant) die objectieve informatie doorgeeft aan de niet ter plaatse aanwezige operationeel commandant;
- 4) instelling directere communicatielijnen tussen Spoorwegpolitie en regiopolitie Amsterdam-Amstelland, bij voorbeeld door het laten plaats nemen van Spoorwegpolitie in commandocentrum (uniforme commando kamer) of beleidscentrum;
- 5) betere 'psychologische oorlogsvoering': men moet voorkomen dat de vonk tussen betogers en ME overslaat; meer geüniformeerde ambtenaren op straat en minder ME in het directe aangezicht; de-escalatie.

Afsluiting

De directeur van het korps Spoorwegpolitie geeft aan dat hij zijn rapport ter kennisgeving aan de korpsleiding heeft gezonden, doch tot op heden nog geen ontvangstbevestiging heeft gekregen. Ook is een exemplaar van het rapport richting het Crisis Onderzoeksteam (COT) in Den Haag gegaan.

Goedkeuring: 16 oktober 1997

Gesprek Commissie voor de politiekklachten en directie PI Over-Amstel
Maandag 29 september 1997

Aanwezigen:

PI Over-Amstel: plaatsvervangend algemeen directeur;
algemeen directeur, aanwezig tot 14.15 uur;
Commissie: mevrouw P.M. Vollebregt en de heer D. Samkalden (Commissie);
mevrouw M.A. Hanrath en de heer J.M. Mul (Secretariaat)

Introductie

De heer Samkalden geeft een korte toelichting op de procedure van onderzoek door de Commissie. De betrokkenheid van de politie bij de opvang van de arrestanten in PI Over-Amstel is de aanleiding tot dit gesprek.

Vorbereiding Eurotop

De algemeen directeur wijst op de bestaande regeling met de politie Amsterdam-Amstelland waarbij de PI Over-Amstel 80 plaatsen beschikbaar houdt om arrestanten op te vangen in geval van calamiteiten als brand. De noodopvang is identiek aan het calamiteitenplan van de PI Over-Amstel dat uitgaat van een kort verblijf van de arrestanten. Bij het eigen calamiteitenplan is de maximale opvang 120 personen.

Op dinsdag 10 juni werd de algemeen directeur gebeld door de politie Amsterdam. Hij kreeg de informatie dat groepen naar Amsterdam zouden komen om stennis te komen trappen en werd gevraagd om ongeveer 80 plaatsen om arrestanten in onder te brengen. De algemeen directeur was van mening dat dit er wel eens meer konden worden gezien de ervaringen in het verleden, het feit dat de Eurotop in het hartje van Amsterdam werd gehouden en de politietip dat veel buitenlanders naar Amsterdam zouden komen. Het advies van de algemeen directeur was dan ook de opvang te laten regelen door de Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI) in Den Haag. Hierop kreeg de PI Over-Amstel van de leiding van DJI alsnog de opdracht tot het reserveren van 80 plaatsen. Enkele dagen voor de Eurotop is een draaiboekje gemaakt voor de opvang van 80 arrestanten, er is nooit over de opvang van meer arrestanten gesproken. Op vrijdag beschikte de PI Over-Amstel over extra stretchers en lunchpakketten. De plaatsvervangend algemeen directeur sluit niet uit dat een week voor de Eurotop telefonisch overleg is gepleegd tussen de politie en het hoofd Beveiliging van de PI Over-Amstel.

Vrijdag 13 juni sprak de heer [...] tijdens een bezoek aan PI Over-Amstel zijn bezorgdheid uit over de situatie rond de Eurotop. Bij de politie bestonden verschillende scenario's, er werd gesproken over 'anarchistische' groeperingen.

Italianen, zaterdag 14 juni 1997

Op zaterdag 14 juni werd de plaatsvervangend algemeen directeur rond 17.00 uur telefonisch medegedeeld dat de PI Over-Amstel er rekening mee moest houden dat arrestanten zouden komen. Hierop heeft zij de piketfunctionarissen opgeroepen. Pas toen de eerste bussen Italianen rond 19.20 uur de PI Over-Amstel binnenkwamen bleek dat het om 150 arrestanten ging. De arrestanten in een kapotte bus werden overgeplaatst naar een nieuwe bus. De bussen gingen één voor één door de remise. Eén bus van de ME ging mee naar binnen 'ter beveiliging'. De arrestanten werden vervolgens één voor één uit de bus gehaald, en naar de binnenplaats geleid. De boeien van de arrestanten werden hierbij losgeknipt. In totaal is men hier zeker een uur mee bezig geweest. De arrestanten zijn niet gevisiteerd. De medewerkers van PI Over-Amstel waren verbaasd over de samenstelling van de groep: mannen, vrouwen, zwangere vrouwen, honden. De arrestanten waren rustig en leken doodmoe. Voor de honden werd de dierenambulance gebeld. De dierenambulance arriveerde nadat de arrestanten vertrokken waren.

Het werd de plaatsvervangend algemeen directeur snel duidelijk dat de Italianen 's avonds met de trein zouden teruggaan. Vanwege het tijdstip van binnenkomen en het korte verblijf werd de arrestanten geen eten aangeboden. In de PI Over-Amstel verbleven de Italianen op de luchtplaats. Op de luchtplaats was één toilet aanwezig, dit was voldoende voor de korte duur van verblijf. Rond 21.03 uur verlieten de Italianen de PI Over-Amstel. Hierbij werden de arrestanten wederom geboeid met tie-rips van de PI Over-Amstel. De PI Over-Amstel stuitte hier op een tekort aan tie-rips. In het Gevangeniswezen wordt weinig gewerkt met metalen boeien. Werken met tie-rips is eenvoudiger.

De PI Over-Amstel had eigen personeel ingeschakeld en werd voor de bewaking en beveiliging ondersteund door leden van de Landelijke Bijzondere Bijstandseenheden van het Gevangeniswezen en politieambtenaren.

Arrestanten Vrankrijk, zondag 15 juni 1997

Op zondag 15 juni kwam de vooraankondiging door de politie rond 22.00 uur. Hierbij werd niet gezegd om hoeveel arrestanten het zou gaan. Om 23.34 uur kwamen de eerste bussen aangereden. Het voorterrein van PI Over-Amstel stond vol met 4 grote bussen, 2 kleine politiebussen en ME. Om hoeveel mannen en vrouwen het ging was onbekend. Er zouden nog enkele bussen arriveren. De bussen verbleven langere tijd (een half uur) in de remise. De remise is klein en tochtig. Het is niet vreemd dat arrestanten een benauwd idee kregen. De motoren zijn zeker binnen drie minuten uitgezet. Soms hebben motoren aangestaan voor verlichting. Rond 05.00 uur waren de laatste arrestanten binnen. Enkele arrestanten waren toen al in vrijheid gesteld, zij zijn weggevoerd met een GVB-bus.

De PI Over-Amstel beschikte niet over voldoende personeel om zo veel mensen tegelijkertijd te verwerken. Zij kreeg bijstand van ongeveer 24 leden van de Landelijke Bijzondere Bijstandseenheden. De selectie van arrestanten vond plaats op het binnenterrein, hier werden de mannen van de vrouwen gescheiden. PI Over-Amstel had enkele voorzieningen getroffen en kon mensen onderbrengen in lege cellen (bed met spiralen, stromend water en toilet), sportzalen, binnenplaatsen en de bezoekruimten (toilet en stromend water). De bezoekruimte was tot en met maandag beschikbaar aangezien de PI Over-Amstel op maandag geen bezoek ontvangt. De schatting van het aantal arrestanten lag rond de 300. De plaatsvervangend algemeen directeur belde met collega's voor andere cellen en gaf de catering opdracht tot het verzorgen van een broodmaaltijd. Besloten werd de arrestanten niet te verdelen over lege cellen in het gehele land. De arrestanten in de bussen kregen allen een beker water, dit gold niet voor de eerste drie bussen.

De PI Over-Amstel was verantwoordelijk voor de verzorging, roulering en scheiding van arrestanten. De vrouwen werden ondergebracht in de leegstaande cellen, de bezoekzalen en één sportzaal. De mannen werden ondergebracht op de luchtplaatsen en in een andere sportzaal (roulatie). De minderjarigen werden van de groep gescheiden en ondergebracht in politiecellen in de stad. De politie droeg zorg voor de registratie en voorgeleiding van de arrestanten. Het was een probleem dat het gros anoniem wenste te blijven. Van de arrestanten werden foto's gemaakt. Men had geen toestemming tot gebruik van polsbandjes of stempels. De foto's werden bij het dossier gevoegd en genummerd. Bij vertrek van de arrestanten moesten mensen bij de foto's gezocht worden. Doordat de arrestanten onder meer truien ruilden werd identificatie via de foto's bemoeilijkt. Dit nam veel tijd in beslag. De medewerkers van PI Over-Amstel assisteerden de recherche bij het zoeken van de juiste mensen bij de juiste foto's. Binnen het Gevangeniswezen is men wel gewend aan mensen die niet meewerken, dit echter was extreem. De plaatsvervangend algemeen directeur is van mening dat met de mogelijkheden die er waren, zorgvuldig is gehandeld.

Voor het vervoer moest iedere arrestant zijn eigen dossier en spullen worden meegegeven. Bij de fouillering trof men messen en vuur aan. De plaatsvervangend algemeen directeur heeft geen weet van enige veiligheidsfouillering in de bussen. Aangezien men zondagavond al messen te pakken kreeg werd besloten tot visitatie van de arrestanten.

Visitatie van arrestanten

De visitatie werd uitgevoerd door medewerkers van de PI Over-Amstel, leden van de Landelijke Bijzondere Bijstandseenheden (LBB) en ambtenaren van politie. Er is niet gesproken over een duidelijke verdeling van bevoegdheden. De plaatsvervangend algemeen directeur had ook geen signalen gekregen over de toepassing van de bevoegdheid tot visitatie.

Indien achteraf blijkt dat de visitatie onder haar bevoegdheid valt, zal de plaatsvervangend algemeen directeur zich hier niet aan onttrekken. Bij de visitatie zijn de huisregels van de PI toegepast. Het huishoudelijk reglement berust op de Beginselen Wet Gevangeniswezen en de Gevangenismaatregel.

Aan de arrestanten werd eerst gevraagd naar het geslacht, dit is 'soms echt niet te zien', aldus de plaatsvervangend algemeen directeur. Binnen de PI Over-Amstel is het een 'ijzeren regel' dat vrouwen door vrouwen worden gevisiteerd. Het visiteren behelst uitkleden, armen omhoog, bukken, onder de tong kijken en kledingfouillering. Er is geen fysieke aanraking. Het is niet waarschijnlijk dat arrestanten in het lichaam zijn gekeken. Dit mag alleen gebeuren door een arts bij indicatie. De PI Over-Amstel heeft goed getraind personeel dat altijd visiteert bij binnenkomst van gedetineerden en bezoek. De plaatsvervangend algemeen directeur is zelf drie maal aanwezig geweest bij de visitatie aangezien zij als enige vrouwelijke leidinggevende aanwezig was. Aangezien de PI Over-Amstel niet beschikte over voldoende vrouwelijke personeelsleden, werd bijstand verleend door vrouwelijke politieambtenaren.

Het visiteren gebeurde in een aparte ruimte, achter gesloten deuren waar zich alleen vrouwen bevonden. De vrouwen stonden in douchehokjes, afgeschermd met schotten. Het vrouwelijk personeel staat buiten de hokjes op korte afstand van elkaar.

Houding van arrestanten Vrankrijk

De plaatsvervangend algemeen directeur geeft aan dat het leek of enkele demonstranten uit eigen ervaring kennis hadden van de justitiële spelregels. Zij reageerden bewust niet op verzoeken van het personeel (bijvoorbeeld tot stoppen van gezang in gangen) en riepen op tot vergaderingen voor werd ingegaan op verzoeken van het personeel. De arrestanten kozen iedere keer andere woordvoerders en weigerden medewerking. Op een gegeven moment ontkleedden enkele vrouwen in een sportzaal het bovenlijf voor de toezichthouders (die hierop de ruiten afplakten) en maakten zij opmerkingen naar het personeel. De vrouwen waren lastiger dan de mannen. De plaatsvervangend algemeen directeur heeft geen meldingen van seksuele intimidatie binnengekregen. Dit is volgens de plaatsvervangend algemeen directeur ook niet voorgekomen.

Overleg met Den Haag, maandag 16 juni 1997

Het Ministerie van Justitie gaf in de ochtend een beschikking uit die de opname van arrestanten mogelijk maakte. De beschikking bevatte de titel voor insluiting van de arrestanten. Aangezien de PI Over-Amstel tevens een Huis van Bewaring is, mag zij arrestanten opnemen.

Op maandagochtend 16 juni stelde de plaatsvervangend algemeen directeur in Den Haag de eis dat de vrouwen zouden vertrekken uit PI Over-Amstel gezien de beperkte voorzieningen aldaar. Tevens moest het aantal arrestanten dalen tot een beheersbaar aantal. Daarnaast wilde men in PI Over-Amstel voor de reguliere gedetineerden op maandag een dagprogramma draaien. Binnen één uur was dit geregeld. In de nieuwe gevangenis in Zutphen was ruimte voor opvang van 130 arrestanten. Ook Heerhugowaard had plaats voor zeker 120 arrestanten. Met de Landelijke Bijzondere Bijstandseenheden werden afspraken gemaakt over het vervoer van de arrestanten.

PI Over-Amstel, maandag 16 juni 1997

De plaatsvervangend algemeen directeur vroeg in de nacht van zondag op maandag om 36 matrassen voor de bezoekzalen en de cellen. De andere ruimten hadden zeil op de vloer. De vloer is dan ook redelijk zacht en warm. De directie controleert altijd de temperatuur van de vloeren. Voor de nachten van zondag op maandag en maandag op dinsdag waren dekens aanwezig.

De gehele maandag is men in PI Over-Amstel bezig geweest met scheiding, fouillering en voorgeleiding van arrestanten. Aanwezig waren twee hoofden van de Recherche, één verantwoordelijke Officier van Justitie en, voor zo ver zich leden van de Mobiele Eenheid binnen de PI Over-Amstel bevonden, een ME-commandant. Er waren minstens 15 mensen van de recherche en 5 hulpofficieren van Justitie aanwezig. Maandagavond waren alle vrouwen na voorgeleiding vervoerd naar Heerhugowaard, Zutphen en politiebureaus.

De medische dienst was de gehele maandag aanwezig. Zij verstrekten zo nodig medicijnen. Driekwart van de vrouwen leek acuut ongesteld, er was nog maandverband aanwezig van de vroegere vrouwen-toren. Ook was ruim voldoende lenzenvloeistof aanwezig. De PI Over-Amstel had geen alcohol in huis, zodat de ME ter plaatse geen alcohol kan hebben genuttigd.

Telefoneren en bezoek

De arrestanten mochten niet telefoneren met familie of advocaten. De politie had besloten dat de arrestanten geen recht hadden te telefoneren zolang de procedure van de invezekeringstelling nog liep. Ook had PI Over-Amstel onvoldoende faciliteiten om alle arrestanten te laten telefoneren. Op maandagavond was deze mogelijkheid er wel. Veel ongeruste ouders belden de PI Over-Amstel. Wat betreft de plaatsvervangend algemeen directeur zouden de arrestanten hebben mogen bellen als dat had gekund.

De enige formele fout die de PI Over-Amstel heeft gemaakt, is dat zij de toegang van de Deense consul tot de PI weigerde. Een consul moet altijd toegang tot een PI kunnen hebben. Bezoek van advocaten werd niet toegestaan, doch deze hebben zich ook niet gemeld aan de poorten van de PI Over-Amstel.

Catering

De arrestanten is drie maal daags op de gebruikelijke tijden een maaltijd aangeboden, waaronder één warme maaltijd. De plaatsvervangend algemeen directeur acht het de eigen verantwoordelijkheid van de arrestanten indien zij niet te eten hebben gehad. De arrestanten konden, gelijk de reguliere gedetineerden, kiezen voor een vegetarische maaltijd. De veganistische keuken staat niet op het menu. De warme maaltijd was een nasi-maaltijd zodat deze voldeed aan de verplichte keuze-componenten zoals dat geldt binnen het gevangeniswezen.

Vertrek arrestanten Vrankrijk

Maandagnacht rond 03.00 uur vertrokken de laatste arrestanten. Een half uur later stond de volgende groep arrestanten al weer klaar. De plaatsvervangend algemeen directeur vernam van een rechercheur die uit Badhoevedorp kwam, dat de arrestanten nog in de bus zaten en niet in de sportzaal waren ondergebracht zoals van tevoren was afgesproken.

Arrestanten van de Jubeldemonstratie, maandagnacht 16 juni 1997

Toen de arrestanten in PI Over-Amstel aankwamen zaten zij reeds uren in de bussen. In eerste instantie was de PI Over-Amstel er vanuit gegaan dat alle arrestanten reeds in Badhoevedorp waren geregistreerd. Dit bleek niet het geval te zijn. Het ging hier om 140 mensen, 23 werden onmiddellijk in vrijheid gesteld. De arrestanten leken 'goed gaar'.

De PI Over-Amstel ging over op een andere aanpak. Na een veiligheidsfouillering werden arrestanten naar binnengebracht. Aan de arrestanten werd water gegeven. Op de binnenplaats en in de sporthal waren in de loop van de maandag meerdere toiletten geplaatst, evenals op het voorterrein van de PI Over-Amstel.

Invrijheidstelling arrestanten, dinsdag 17 juni 1997

Een eerste groep arrestanten van de Jubeldemonstratie was onmiddellijk in vrijheid gesteld. Een tweede groep kwam vrij rond 12.00 uur in de middag. Bij de groep van de anonieme arrestanten was dit lastiger. Zij zijn voor 21.00 uur in vrijheid gesteld. Rond 20.15 uur is men hiermee begonnen. De procedure stagneerde al bij de eerste arrestant. Een busje zou de arrestanten naar het metrostation rijden, dit aan- en uitrijden kostte veel tijd.

Evaluatie

De plaatsvervangend algemeen directeur acht het geheel gelet op de omstandigheden en mogelijkheden goed verlopen. De voorziening was aanwezig, er werd goed samengewerkt met politie, Openbaar Ministerie en het Gevangeniswezen. Er is gewerkt met veel creativiteit en inspanning. Klachten over seksuele intimidatie en onheuse bejegening bestrijdt zij.

De plaatsvervangend algemeen directeur benadrukt dat één en ander niet goed is voor het Gevangeniswezen. Het heeft grote invloed op de dagprogramma's van gedetineerden en de bezoekmogelijkheden. Met de politie was afgesproken dat de arrestanten maximaal drie dagen zouden blijven. Naar aanleiding van de opmerking dat daarover niets in het Draaiboek staat, geeft de plaatsvervangend algemeen directeur aan dat dit wellicht een mondelinge afspraak is geweest.

Uit een evaluatie met de politie kwam naar voren dat identificatie van grote groepen anonieme arrestanten een probleem vormt. In het gehele proces zijn enkele schoonheidsfouten gesloten. Voor het doorknippen van de tie-rips waren bijvoorbeeld te weinig scharen aanwezig. De foeragering was in overeenstemming met de penitentiaire eisen.

Zondagnacht is één persoon afgevoerd met de GG&GD vanwege een hoofdverwonding. Een andere arrestant met astmatische klachten is in een kleine bus naar Zutphen vervoerd. Ook is op zondag een minderjarige die aangaf volwassen te zijn, overgebracht naar een politiecel.

Goedkeuring: 7 oktober 1997